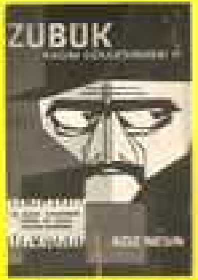
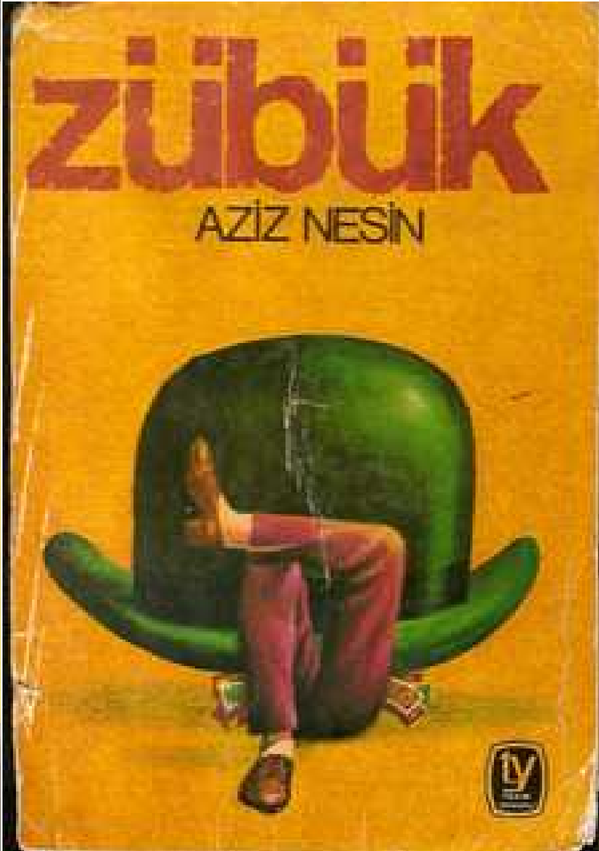
ZUBUK KAĞNI GÖLGESİNDEKİ İT aziz nesin

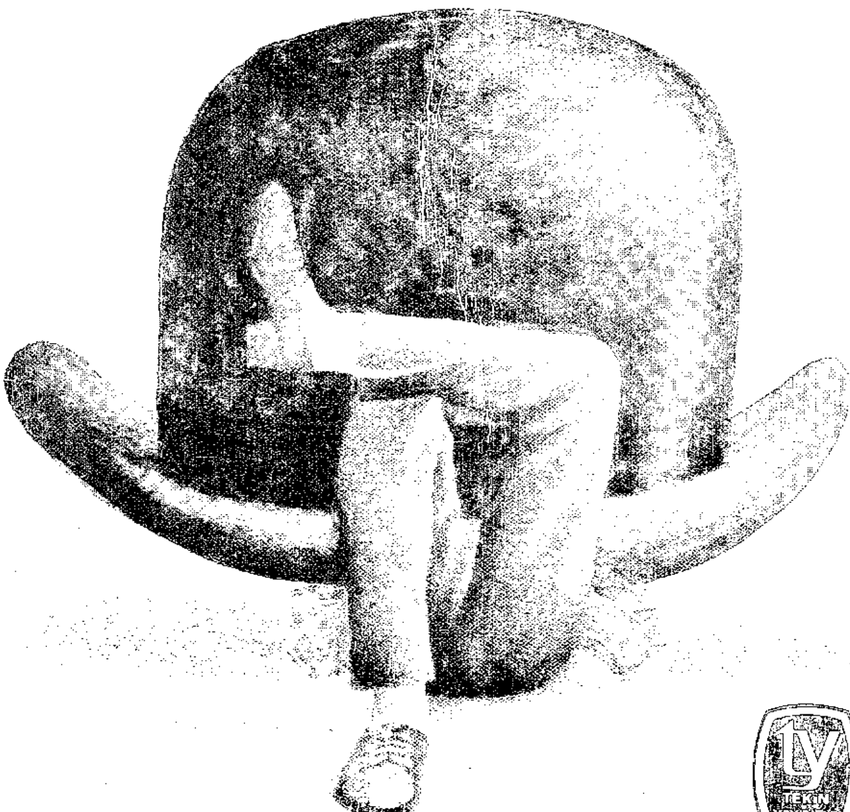

AZİZ NESİN

TEKİN YAYINEVİ

AZIZ NESİN

ZÜBUK

Kağnı Gölgesindeki It

ROMAN

BESİNCİ BASIM

TEKİN YAYINEVİ

Zübük'ün ilk basımı (6000) 1961 yılında yapıldı.

İkinci basımı (6000) 1967 yılında yapıldı.

üçüncü basımı (6000) 1969 yılında yapıldı.

Dördüncü basımı (8000) 1971 yılında yapıldı.

Tekin Yayınevi Zübük'ün beşinci basımını övünçle sunar.

-İT, KAĞNI GÖLGESİNDE
YDRÖR DE KENDİ GÖLGEM
SANIRMIŞ»

Atasözü

Bir eski Ermeni evi olan üç katlı postane önünde kasabanın anayolu genişler. Burada yol, yazın tozlu, baharın çamurlu, kışın karlı bir küçük alan olur.

Saat 16'ya doğru tozlu alanda ikişer-üçer dinelenler, kolkola gezenler görüldü. Kaptıkaçtıyı bekliyorlardı. Postayı da taşıyan kaptıkaçtı bu saatlerde gelirdi.

Başlar, kaptıkaçtının geliş yoluna, batıya dönüktü. Ama yolu değil, havayı gözlüyorlardı. Kaptıkaçtının tozu-dumanı, kendisinden çok önce havada görünürdü.

Alanda, alan üstündeki iki kahvede bir kıpırdanış oldu. Kasabanın en ucundaki evin gökle kesiştiği yerde küçük bir toz bulutu yükselmişti.

— Geliyor...

— Hey aslan, habercisini salmış gene; tozu-dumanı kendinden önde gelir.

— Bugün gazete günü mü?

— Günlerden Perşembe değil mi? Evet, gazete günü...

Havadaki kara bulut yayıla yuvarlana büyüyerek geldi, postanenin önünde durdu. Yavaş yavaş çöken

toz bulutunun, dağılan duman/n *altından kanarya* sarısı kaptıkaçtı çıktı ortaya. Gazetecinin çırağı bir solukta üstüne tırmandı. Branda bezinin iplerini çözüp altındaki gazete paketini aşağıya attı.

Kaptıkaçtıdan inen yolculardan birini, orada toplaşanlar yabansıdılar. Giyinişinden, duruşundan, davranışından besbelli buralı değil. Sağ elindeki mavi valiz* yere, sol elindeki dergilerle kitabı da valizin üstüne koydu. Saçları, kaşları, kirpikleri toza belenmişti. üstünü başını silkeledi eliyle. Sonra valizini yerden alıp, yanını yöresini tanımak için bakındı. Kaptıkaçtının geldiği yöne, ilçenin içine doğru yöneldi. Sağlı sollu tabelâlara bakıyordu. Yol yol çatlamış, karaya boyalı, kontraplâktan tabelâsında beyaz boya ile «Modern Palas Oteli» yazılı kapıdan girdi.

MERHABA KAYMAKAM BEY

Aklı Evvel Bedir Hoca'nın oğlu
Kara Belâ şöyle anlatıyordu :

Zübükzâde İbraam Bey'in evi, Çiftverenoğlu Hamza Bey'in evine bitişiktir. O zamanlar Hamza Bey Belediye Reisiydi. Zübükzâde İbraam Bey'le araları iyice açık. İkisi de bir partiden ama, ona ne bakarsın sen, birbirlerine can düşmanı olmuşlar. Zübükzâde, Belediye Reisi olmak ister. Hamza Bey de Belediye Reisliğini elinden kaptırmak istemez. Birbirlerine düşmanlıkları işte bundan...

Bir sabah erkenden Hamza Bey'in oğlu bizim eve geldi :

' — Fırla arkadaş, fırla!.. Seyir var, görmeler ister...

— Ulan ne seyiri, sabahın bu vakti seyir mi olurmuş?'

— De ki sinema, de ki tiyatro... Gel de bir gör hele arkadaş...

Ben hemen davrandım, pantolu ayağıma çekip ardına düştüm.. Bunların evine gittik. Beni odunluğa soktu :

— Şu deliğe gözünü uydur da dikizle!

Bağdadiye tahtalarını söküp, iki evin ara duvarına bir delik açmış. Zübükzâde'lerin mutfağı tabak gibi görünüyor. İbraam Bey'in karısı, anası, kızkardeşi, mutfakta harıl harıl bir işler yapıyorlar.

— Beni bunun için mi çağırdın? Elin nâmahremini gözetlemek delikanlılığa yaraşır mı? diye buna çıkıştım.

— Dur hele arkadaş... Bunda nâmahremlik yok. Gözünü ayırma, seyir nerdeyse başlar...

Demeğe kalmadı, Zübükzâde'nin sesini duyduk. Yukarı kattan bağırıyor:

— Karnı, kan... Ulan karı! Şart olsun seni saçlarından asarım. Ulan, ben sana bir haftadır hükümet gelecek demiyor muyum? Hükümet, Zübükzâde'nin misafiri... N'olacak şimdi? Kebaplar hani? Toklu çevirmesi nerde?

Zübükzâde İbraam bağıra bağıra merdivenlerden indi. Karısını bırakıp kızkardeşine döndü:

— Kız şaşkın, ne dinelip duruyorsun?.. Ayağını eteğine dolaştırıp ortada dolanma! Hükümet, ağanın evinde konaklıyacak diyorum sana. Halıları, kilimleri sil süpür. Misafir odasını derle topla. Yorganı, döşeği hep elden geçir.

Cebinden yazılı bir kâğıt çıkartıp kızkardeşine uzattı :

— Sen bunu gördün mü, sen bunu yavrum?

Kız,

— Gördüm, dedi.

Hamza Bey'in oğlu kulağımın dibine girmiş,

— Bir haftadır bu iş böyle işte. Her sabah kıza bu mektubun başlığını okutur... diye fısıldadı.

Zübükzâde, kardeşine bağırdı:

— Oku şunu!... Yoksa biz seni ilk'in dördüne kadar boşuna mı mektebe gönderttik? Oku da bak, ağa'na mektup nerden geliyormuş...

Kız aldı eline mektubu, okumağa çalışıyor ama bir türlü sökemiyor.

— Tıbımım... diye bir ses çıkardı.

Zübükzâde İbraam çok kızdı:

— Doğru oku!.. Sana ben bunu ezberletmedim mi?

— Tıbımım mıydı, tebemim miydi, neydi?

— Elinin körüydü. Avanak! Ulan, burda gördüğüğün, hükümetin baş harfleri. Söyle pekiy, nesi?

— Hükümetin baş harfleri...

— Bak iyi,dinle. Yarın sabah gene soracağım. Bizmezsen gözünü patlatırım. Bak buraya... «Te» demek Türkiye demek. «Be» demek, Büyük demek... «Me» demek, Millet demek... Tekrar «Me» demek, Meclisi demek... «Tebememe» demek, Türkiye'nin Büyük Millet Meclisi demek... Yâni, hükümet demek, devlet demek, vatan ve millet ve her bişey demek, hükümetin baş harfleri... Ben şunu sana her sabah öğretmiyor muyum? Söyle şimdi. Ağana nerden mektup geliyor?

— Hükümetten!

— Aferin. Hükümetin baş harfleri ne?

— Tebememe...

— İyi. Ne demek, söyle bir bir...

— «Te» demek, Türkiye demek, «Be» demek, büyük demek, «Me» demek, meme, meme... millet memleket demek...

Zübükzâde İbraam kızdı, kendi kendine söylenmeğe başladı :

— Hey Allahım, sen bilirsin... Ben bu akılsız karılarla n'ideceğim yahu? İstikbalimle oynuyor bunlar benim. Yarın milletvekili olduk diyelim. Ankara'ya götürür de bu karıları kime gösteririm...

Bu sefer de anasına döndü:

— Anne, anne, sen hiç hükümet gördün mü?

— Görmedik, sayende göreceğiz onu da...

— Sen değil, daha bu kasaba bite görmedi hükümeti. Oğlunun sayesinde buranın fakir fukara milleti hükümet görecek.

Mektubu, pijama ceketinin cebine koyup,

— Kahvemi getirin benim, diye bağırıp sokağa çıktı.

Hamza Bey'in oğluna,

— Arkadaş, herif pijamayla fırladı, nereye gider böyle? diye sordum.

Hamza Bey'in oğlu,

— Asıl seyir bundan sonra... dedi.

Zübükzâde bizi görmesin diye, Çiftverenoğullarının evinin arka kapısından çıktık. Tüccardan Emin Efendi'nin dükkânının köşesine siper olup seyre başladık... Zübükzâde, kapısının önüne iki sandalye atmış. Birine oturmuş, birine ayağını dayamış. Ayağında rugan terlik, sırtında pijama, omuzunda ceket... Kahveyi içip fincanı iskemleye koymuş. Bir elinde cigara, bir elinde teşbih... Zübükzâde İbraam Bey'in teşbihinin şakırtısı, kasabanın ötey başından duyulur.

— Bu deiiyi mi seyredeceğiz?.. Bırak şunu, kahveye gidelim, dedim.

— Dur arkadaş, bekle... Esas seyir, bundan sonra başlıyacak. Sen burdan kıpırdama... Ben bir koşu gidip kahvedeki arkadaşları çağırayım...

Seğirtti gitti. Çok geçmedi, beş-on delikanlı toplaşmışlar, soluya soluya koşarak geldiler. Duvarın köşesine hep siper olduk. Zübükzâde'nin sırtı bize dönük olduğundan siperimiz gayet iyi...

— N'olacak? diye Reis'in oğluna soruyoruz.

— Durun durun, bekleyin az, simdik görürsünüz... diyor.

Derken Zübükzâde İbraam Bey, yerinden doğrulup, sağ eliyle de yerden bir temannâ çakarak,

— Ve aleykümselâââm Hâkim Bey... diye var sesiyle bağırmaz mı?

Aman bu ne iş?.. Karşısında kimse yok, herif havaya selâm veriyor. Zübükzâde'nin evini bilirsiniz. Karşı sırasında ev mev yok... Yolun karşı yanı, Kamışlık çayına inen yamaç...

— Kime selâm verir bu herif? dedikse de o, elini dudağına götürüp,

— Susun arkadaşlar, bizi duymasın... Seyir başladı, arkasını görün... dedi.

Derken Zübükzâde bir daha yekinip,

— Ve aleykümselâââm Reis Bey... diye feryadı bastı.

— Kimi selâmlıyor yahu? diye sorduk.

Hamza Bey'in oğlu,

— Belediye Reisini selâmlıyor... dedi, babama selâm verdi, duydunuz ya... Babam yataktan çıkmadı, arkadaş. Bu Zübükzâde evliya olmuş, gözleri duvar ötesindekileri, yorgan altındakileri görür.

Zübükzâde, durup durup selâmı basıyor:

— Merhaba başkâtip bey... Merhaba... Olur başkâtip bey... Bir boş vaktim olursa rahatsız ederim. Güle güle...

Bizi bir gülmedir aldı. Herif göz göregöre havayı selâmlıyor.

— Vay müdür bey, sabah şerifin hayır oisun... İyilik sağlık, seni sormalı. Olur olur, hiç merak etme, senin o işini halledeceğiz...

Reis'in oğlu,

— Ortaokulun müdürünü selâmladı, dedi.

— Nerden bildin?

— Ben artık alıştım oğlum, selâmını dinliye dinliye ben de, Zübükzâde gibi, hayallerini görmeye başladım.

Zübükzâde, yerden bir temenna daha çakıp havayı bir daha selâmladı:

— Merhabaaa kaymakam bey, merhaba... Ne var ne yok... Bizde iyilik sağlık... Olur olur... Sen hiç merak etme o işi... Ankara'ya yazdım, cevabını bekliyorum.

Zübükzâde İbraam Bey, kasabada adı geçen adam bırakmadı, hepsinin selâmını aldı, kabul etti. Demek bizim kasabanın ileri gelenleri, her sabah bu Zübükzâde'nin kapısı önünden asker bölüğü gibi geçer, tekmil verip selâm durur.

Neden mi havayı selâmlar? Allah Allah, besbelli canım... Zübükzâde'nin itibarı yüksek denecek. Baksana Bey, kasabanın memuru âmiri, ağası eşrafı sabah sabah kapısının önünden geçiyor. Hepsi de Zübükzâde'yi sayıp ona selâm veriyor. İşte Sağlık Merkezi'nin doktoru geçti, Posta Müdürü geçti, Maarif Memuru geçti... Selâm vermeyen mi kaldı? «Ve aleyküm selâââm... » diye karga gibi bağırıyor ki, içerde karısı, anası, kızkardeşi duysun. Evin sokağa bakan

pencerelerinin perdelerini sıkı sıkı kapattırmış. Karıları, sokak üstündeki odalara sokmaz ki, biri de pencereden bakıp, Zübükzâde'nin havayı selâmladığını görsün... Zübükzâde'nin selâm verirken sesini, arka sokağın evlerinde oturanlar bile duyarlar.

Bey, bu bizim Zübükzâdemiz, böyle bir Zübükzâde... Ankara'ya gidip de bilmediği bir otelde kalsa, sabah sabah başını pencereden sokağa sarkıtır, «Ve aleyküm selâââm, başvekil bey» diye bağırır da, otelciyi de, oradakileri de başvekilin arkadaşı olduğuna inandırır.

Bu Zübükzâde, memleketimizin bir yüzkarası ama, neylersin bey, bir kere mevcut bulunmuş; atsan atılmaz, satsan satılmaz. İster istemez çekeceğiz bu namussuzu. Başka hiçbir umarımız yok...

HÜKÜMET GELİYOR

Allah'ın kulu İsmail Efendi
şöyle anlatıyordu :

Deryalar mürekkep, ormanlar kalem olsa, bu ırzı kırığın vasfına yetmez, Bey. Hangi birini anlatsak ki...

Günlerden bir gün, öğretmenler Derneği'nde oturuyoruz. Bizim burada öteki kazalarda olduğu gibi şehir kulübü, tüccar kulübü, avcılar kulübü ne yoktur. Bir avuç yerin iki elin parmağı kadar adamı... Nasıl olsa oluyor. Ondan ötürü, gidecek bir tek yerimiz var, öğretmenler Derneği... Bir akşam orda oturuyoruz. Aklı Evvel Bedir Hoca derler, burada nadide yeti-

şir cinsten gayetle kıymetli bir namussuzumuz daha var. Velâkin ne de olsa alçaklık mesleğinde Zübükzâde ibraam Bey'in eline su dökemez. Bu Aklı Evvel Bedir Hoca'nın Kara Belâ derler bir oğlu var ki düşman başına... Biz öğretmenler Derneği'nde otururken, bu Kara Belâ kapıyı yel gibi açıp gümp diye odanın ortasına düştü.

— Dayılar, emiceler, hemşeriler, arkadaşlar, duyduk duymadık demeyin haaa! diye tellâl gibi çığırmaya başladı.

Tahrirat Kâtibi Rıza Bey çok kızdı, bunu bir güzel tersledi:

— Dur yiğit, dur!.. Dur koçum, yavaş hele... Sığır bile sığırken yaylım dönüşü, ahırının kapısına geldi mi bir böğürür. Bura nere? Muallimler bir karar çıkarıp buraya adımını attırmasalar yeri ya... Sen bu teşrifatsızlığı baban olacak katmerli gavattan mı tahsil eyledin? Bir selâm ver bakalım şöyle efendi gibi..

Tahrirat Kâtibi Rıza Bey'den çekinirler. Kaymakam olmadığı zaman, kaymakam vekilliği yapar da ondan. Yaptığı kaymakam vekilliğini toplasan altı-yedi yılı bulur ha... Sözünü de sakınmaz bir herif...

Oğlan tersi yiyince,

— Selâmünaleyküm, dedi.

— Ve aleykümselam... Di buyur bakalım, ne olmuş, şimdi anlat!

— Aman Rıza Bey emice, havadisler var. Hem de ne havadis... Elli yıl konuşulacak da, sonra da unutulmasın diye tarihlere geçecek.

— Koçum, sen Aklı Evvel Hoca'nın oğlu değil misin? Var git, tez babana söyle, gayri anandan hiçbir şüphesi kalmasın içinde. Sen babanın has oğlu olduğunu aha şimdi isbat ettin. Cinsini sevdiğimin,

nasıl da cinsine çekmiş. Oğlum, sizin soyunuz uydurmada birinci. Sizde havadis çoook...

— Uydurmaysa surdan sağ çıkmıyayım, Rıza Bey emice.

— Havadis olsa olsa, alçaklıkta namı diyar-ı Rum'a varan senin pederinle bir de Zübükzâde denen başımızın belâsından olur. Onlar da olmasa ölü toprağı serpilmiş bu kasabada kimsenin sesi soluğu çıkmıyacak da, memleket haritasından silinip gideceğiz.

— Havadisi piç ettiniz ya sonunda...

— Heyri (*), havadis, havadis dersin, sakın bu senin havadis dediğin, Zübükzâde İbraam Bey'e Ankara'dan gelecek hükümet habercisi olmasın... Yoksa o mu? Ocağın batsın heyri, onu sağır sultan bile duydu. Zübükzâde günlerdir tellâl çıkarttı. Nerdeyse vilâyete koşup, belediyenin hoparlöründen ilân ettirecek.

— Hakikat gelecek miymiş?

— Hükümet habercisi ne demek heyri, Allah bilir Maliye Vekili gelecek. Hükümetten, bir aydır Zübükzâde'ye mektup yazarlarmış. Mektupta «Aman ibraam Bey» derlermiş. «Biz bu işleri karman çorman edip yüzümüze gözümüze bulaştırdık. İşler çorbaya döndü. İçinden çıkamaz olduk. Yedi düvele ve cümle ecnebiye milletine rezil olacağız. Aman Zübükzâde, gayri medet senden. Evelallah, sonra sana güve-

(*) «Heyri» : Bu konuşmaların geçtiği yerlerde çok sık kullanılan bir ünlemdir. «Hieri», «hiğeri» gibi söylenir. «Hey arkadaş, birader, yahu» gibi bir ünlemdir. «Herif» yada «hey herif», «hey oğul» dan bozma olduğu sanılır. Çünkü o dolaylarda bu ünlemler de konuşma arasında çok sık geçer.

rtiyoruz. Bizi garip koma! Seninle meşverete gayetle ihtiyacımız var, İlk tirene atla, acele Ankara'ya gel. Yetiş Zübükzâde İbraam Bey...»

— Evet, benim de duyduğum aynen böyle. Hükümet Zübükzâde'ye yazmış, yazmış, bir cevap alamayınca, sonunda ibraam Bey'e elçi gönderesiymiş...

— Koca bir memleketin biricik akıldânesî şu bizim Zübük...

— Hele bak şu bizim Zübükzâdemize... Koca bir hükümetin mektuplarına neden iki satır cevap vermezmiş? Ulan, hükümeti kızdırıp bizi baba ocağından sürgün ettirecek, gördün mü rezili sen...

— Ne? Kim sürgün edecek? Hükümetin haddine mi kalmış Zübükzâde'ye karşı gele...

— Anladık, iyi. Yalnız, ne de olsa başımızda hükümet diye bulunmuşlar bir kere... İnsan iki satır cevap da mı veremez hükümet mektubuna?

— Vermez ya, vermez. Sen bu bizim Zübüğümüzü az mı belledin heyri... Vaktinde hükümete bütün bu olacakları bir bir yazıp anlatmış. Hükümete aynen «Etmen, eylemen arkadaşlar» demiş, «bunun sonu boka varacak» demiş. «Siz gelin beni dinleyin, bu kafayı değiştirin» demiş. Demiş her bişeyi demiş ya, gelgelelim hükümette anlayacak zihin olmadığından, dinletememiş. Bunun üzerine bizim Zübüğümüz hükümete küsmüş. Hükümete «Bundan kelli ne derdiniz varsa görün, benimle de selâmı sabahı kesin» demiş. Gel zaman git zaman hükümet işi sarpa sardırınca, Zübükzâde'ye amana düşmüş. «Sen bize hiçbir vakit küs olamazsın. Bu bir memleket vazifesidir. Bize acımasan da memlekete acı. Madem sen, buraya gelmem dedin, öyleyse biz oraya geliriz» diye haber iletmiş. İşte bizim Zübükzâde'mize gelen misafir, böyle bir misafirdir; hükümet elçisi...

— Alay edin, alay edin bakalım... Hükümetin mektubu, Zübükzâde'nin elinde. Mektubu gören, okuyan var, sen ne diyorsun heyri?

— Yaa... Acep Zübükzâde'ye gelecek olan vekil miymiş?

— Tövbe de! Vekil gelirse, benim bildiğim Zübükzâde kafiyen kabul etmez, kapısından koğar. İlle başvekil ister.

— Heyri, göz göregöre, evime hükümet erkânı geldi diyerekten bütün kasabayı kandıracak, he mi? Sonra da hükümete akıl verdim diye gert gert gerinecek. Ulan, senin verdiğin akılla küçük su dökmeğe giden, kademhanenin çukuruna düşer be...

— Heyri, Zübükzâde İbraam'daki ne kele sürülecek bir akıl... Şu yalanlara inanacak bir avanak çıkar mı? Kasaba kuruldu kurulalı, toprağımıza bir vekil ayağı değmiş midir acep?

— Değmiştir. Hilaf söylemek olmaz. Siz genç olduğunuzdan bilmezsiniz. Rıza Bey iyisini bilir. Cumhuriyetin ilânında bir vekil gelmiştir. Şarka bir yere gidermiş. Başka yol olmadığından, ne yapsın fıkara, otomobille buradan geçti mecburi.

— Gördün mü işte, onun da ayağı değmemiş toprağımıza, otomobilinin tekeri değmiş.

— Hayır, ayağı da değmiştir. O zamanın yollan şimdikinden besbeter. Şimdi kalaycı Kör Nuri'nin dükkânının olduğu yer var ya... İşte orasını su basmış. Ortalık çamur batak. Bir otomobil çamura batmış, içindekiler çığırışıp duruyor. Delikanlılık vaktimiz. Paçaları sıvayıp daldık batağa, vardık bunların yanma. Efendiyi otomobilin içinden çekip çıkardık. Sırtımıza alıp çamurdan öte geçirdik. Bunu kahveye soktuk. «Efendi, nerden geliş, nereye gidiş, kimsin, nesin, necisin?» diye sorup dururken, bir de öğren-

dik ki, herif vekil değil miymiş. Bakarsan, senin benim gibi bir adam. Neden demişler «Sen püskülsüz fese bakma, kepenek altında er yatıyor...» diye... Bakarsan herife vekil mekil demezsin canım, basbayağı bir adam. İşte bizim toprağımıza bir o vakit veki! ayağı değmiştir. Ve ondan sonra da Allah'a çok şükür toprağımızı vekil vükelâ ayağı çiğnememiştir. Neden dersen; çünkü, şimdi kalaycı Kör Nuri'nin dükkânının olduğu yerdeki batak kurutuldu, yol onarıldı. Gelen otomobiller çamura saplanmadığından vızır vızır gider-gelirler, burda eğlenmeden geçip giderler.

— Unuttunuz işte. Geçen seçimlerden önce bir vekil geldiydi de, bir nutuk çektiydi ya...

— Hâşa... O vekil değil, mebustu. »

İşte böyle Bey, bu Zübükzâde'nin ne alçak olduğunu biz daha o zamandan sezinledik. Bundaki yalan kimde var? Belle ki herifteki İngiliz aklı... Evime hükümet gelecek diye de yalan söylenir mi? Bu Zübükzâde söyler. Bu yalanlar hiç mi işine yaramaz? Yarar. Hem de nasıl... Herif, hükümetin gölgesine girdi mi, bu küçük yerde bir hükümet de o olur çıkar. Vekil gölgesine sığınınca, . yanındaki vekil kaç para eder.

YA MEBUS OLURSA...

Ebe Hayriye Hanım şöyle anlatıyordu :

«Ah "evlâdım, ondan yaka silkmeyen mi var... Sen yen! geldin, dedikodu yapmış olmıyayım. Ama bir gün seni de kandırır diye anlatmam lâzım.

Ben de artık buralı oldum sayılır oğlum. Sekiz senedir buradayız, insanın nerde karnı doyarsa, orası vatanıyrmş. Bizimkiyle İstanbul'da evlenmiştik. Hastalandı. Burda bağı bahçesi varmış, babadan kalma evi varmış. Hep söyler dururdu. Hastalanınca, hem hava tebdili olur, hem de geçimimize bir medar olur diye kalktık, geldik buraya... Gelişimizden üç ay sonra da ölmedi mi... Demek, doğup büyüdüğü yerin toprağı çekmiş. Rahmetliyi toprağa verdikten sonra, bir daha da buradan ayrılmadık işte. Demek, içecek suyumuz, yiyecek ekmeğimiz buradan kesilmemiş. Kısmet işte... Kocadan biraz bağ bahçe, bir de işte bu ev kaldı. Kızım da öğretmen çıktı. O da burada ilkokul öğretmeni.

Fakir fukara yeridir ama, bakmayın böyle olduğuna. İnsanları çok iyidir. Yalnız şu Zübükzâde olmasa... Ah o Zübükzâde, ah o Zübükzâde...

Bir tarihte bu adama her nasılsa üçyüz lira borç vermiştim. Daha o zaman evlenmemiş. Anasıyla da aramızdan su sızmıyor. Gece gündüz beraberiz. Derken bir de duyduk ki evlenmiyor mu... Düğün hazırlıklarına başlamışlar. Anasına «Oğlun evlenmesini biliyor. Düğün dernek yapacağına kızımın üçyüz lirasını versin önce. Benim kızım, o parayı öğretmenlik maaşından bir bir biriktirdi» dedim. Biz dediğimizle kaldık. Parayı vermediler. Zübükzâde de evlendi. Ne yapalım, Allah mesut etsin... Lâkin bizim para ne olacak? Ben buna haber yolladım: «Kızımın parasını verecekse versin, yoksa, onu bütün memlekete rezil ederim.»

Benimkisi de akıl işte. Herif öyle rezilliklerden utanacak gibi değil. Hattâ, rezil edebilsek «aman ne iyi, propagandamı yaptılar. Bir de. üste ne versek de haklarını ödesek!.. » diyecek... O takımdan bir rezi-

lin rezili... Ben haberi gönderir göndermez hemen o gün anasıyla kızkardeşi bize geldi. Belli ki kendisi göndermiş. Bizi düğüne çağırmadıklarını hiç yüzlemedim. Suratımı iyice astım. Yarım ağızla şöyle,

— Hoş geldiniz... Nasıl oldu da böyle bizi hatırladınız... Soğuk sular mı dökelim, sıcak sular mı? diye bir güzel alay ettim.

Ben daha para lâfını açmadan anası,

— Aman hiç sorma Hayriyanım, dedi, başımıza gelenleri bir bilsen... Hükümet bizim evde konuklayacak. Duymadın mı yoksa? Ayol günlerdir bizim evde dur durak yok.

Kızım bana bir göz etti.

— Ne hükûmetiymiş bu?

Bir anası söylüyor, bir kızı:

— Basbayağı, bildiğimiz hükümet işte... Hükümetin hepsi, bizim oğlanın can beraber arkadaşı.

— Mektup geldi Hayriyanım teyze... Hükümetin mektubu. Ağabeyim mektubu okuttu bana. Vallahi gözlerimle gördüm.

— Kız, söylesene ne yazıyordu hükümetin mektubunda?

•— Mektupta ne yazar işte, selâm kelâm diyor. «Sıhhat ve afiyette olmanızı beş vakitte niyaz ederim» diyor. «Biz bu işlerden son derece darda kaldık. Yakında sana danışmağa geleceğiz» diyor.

— Başka bir şey daha diyordu ya, kız?

— Başka «Okuyan efendiye ve mektubu dinleyenlere mahsus selâm» diyor.

Ana-kız bir başladılar, ben ağzımı açıp para lâfı edemedim. Anası,

— Hayriyanım, dedi, bu gelin bizim oğlanın istikbalini körietti. Benim İbraam öyle diyor. Hükümetteki arkadaşları «Seni ille mebus çıkaracağız. Sen bu

memlekete çok lâzımsın. Vücudundan istifade edeceğiz» diye benim İbraamı zorluyorlarmış. İbraamcık, bu karı yüzünden bir türlü mebusluğu kabul edemiyor. Kan benden besbeter cahil, üstelik kubat... Hiç mebus karısı olacak bir hali yok. «Ben bu karıyı Ankara'ya nasıl götürürüm» diyor İbraam. Sonunda bu karıyı boşıyacak. Biri ikisi yok Hayriyanım, boşayacak. Deve boynundaki çan bile «dengi dengineee, dengi dengineee!» dermiş. Bu bizim gelin soyhası, mebus dengi mi?

— Bütün kasaba eşrafı, ileri gelenleri her sabah ağabeyime selâm verir, hepsi sayar, hatırını sorar, öyle ya, mebus olacak bir adam. Sabahları kapımızın önünden geçip geçip dururlar. Ama ağabeyim yüz vermiyor yoksa...

— Hiçbirine değil de, şu Çiftverenoğlu Hamza'nın selâmını almaz mı, cinim başıma toplanır.

— Söyledi ya anne, ağabeyim ne dedi?

— öyle ya, dedi. «Bırak dürzüyü ana, selâmını almıyacağım ya, selâm Allahındır. Ondan kabul ediyorum» dedi. İyi. O neyse. Ya Rıza Beye ne demeye selâm verir?

— Anne, sana kaçtır söyier ağabeyim. «Bırak selâm verilecek herif değil a, burda kaymakam kâtibi bulunmuş biyol. Selâmını almamak olmaz» demez mi?

Biz artık üçyüz lira alacağımızı unuttuk. Ağzımızı açıp da, ne oldu bizim üçyüz lira diyemiyoruz. Evet, inanmaya inanmıyoruz ama, ya doğruysa... İnsanın içine bir kurt düşüyor. Kaymakamından, belediye reisinden, hâkimine kadar, her sabah kapısının önünde geçit yaparlarmış. Olacak iş değil. Ama olmaz deme, olmaz olmaz demişler. Bizim memlekette olmayacak iş mi var? Sahiden hükümette bir tanıdığı var da, bu-

nu mebus yapacaklarını da duymuşlarsa, inanırım, bu Zübükzâde denen adamın önünde, selâm vermek değil, takla atarlar. Şimdi üçyüz lirayı istesek, olma¬yacak... Olur da, dedikleri doğru çıkar, mebus olur¬sa, bize buralarını dar eder. Biz, ana-kız iki garip ka¬dın...

Belki de karısını boşayacağı dâ doğrudur. Alt ya¬nı görgüsüz, cahil kadın.

Kadın dediğin, erkeğin elinin kiri... Boşayıp eli¬ni yıkadı mı, bitti. Okumuş-yazmış bir kız alır, öyle ya... Bu adam bikere siyasete gözünü dikmiş. Böyle-sinden korkulur. Bunun yapmıyacağı kötülük yoktur.

Uzatmıyalım oğlum, biz alacağımızı isteyemedik, elimizi ağzımıza kapatıp sustuk.

Aradan iki-üç gün geçti. Bir akşamüstü Zübükzâ-de bizim sokaktan gidiyor. Halbuysa yolu burası de¬ğil. Selâm verdi.

— Nasılsın Hayriyanım Teyze? dedi.

Ayaküstü biraz konuştuk. Çok sıkıntıdaymış. Bir-iki güne kadar nerdeyse hükümet kendisine adam göndşrecekmiş. Hükümeti ağırlamak kolay mı? Şim¬diden dünyanın mesarifini yapmış...

— Kendim için bişey değil. Kendimi düşündü¬ğüm yok, velâkin kazamızın şerefini düşünüyorum. Hükümet bizi bir adam saymış, değil mi ya... Ona göre ağırlamak ister. Bu iş esas belediyenin, kayma¬kamın, partinin vazifesi... Hangisinde hayır var ki... Ama bu, resmî bir ziyaret değil, hususî, şahsıma ge¬liyorlar. Eh, bugüne bugün...

Cebinden çıkartıp mektubu da gösterdi. Benim kız mektuba baktı. Sahiden resmî bir mektup değil miymiş? üstünde resmî başlık var.

— Aman İbraam Bey, bu iş hepimize düşer. Be¬nim kızın dişinden tırnağından artırıp biriktirdiği biraz

parası var. Bir yana beşyüz liracık koymuşuz nasılsa... Elin açılınca verirsin. Ne olacak... Hükümete karşı seni mahcup etmek bize de ayıp...

— Aman teyze, istemem... Ben size yardım edecekken, nasıl olur!... Sen bırak allasen, ben bir çaresine bakarım. Şu bizim adamlarımızda akıl mı var? Ben mebus olsam, kimin için olacağım? Kendim için mi, bura insanı için mi? Hiç bunu düşünen yok...

Parayı almaz. Biz yalvarırız, aman al, diye... Nerden bilirsin iç yüzünü? Anası gelir der, «kasabanın ileri gelenleri her sabah oğluma selâm verir.» Kızkardeşi gelir der, «ağabeyim karısını boşayacak.» Kendisi, «Hükümet misafirim olacak» der. Mektubu da cebinde, gösterir. İnanmamak mümkün mü? İnanılacak gibi değil ama, insan, ya olursa, diye inanıyor işte...

— Aman al! diye yalvarırım. Parayı almaz. Bunu zorla kapıdan soktum içeri.

— İbraam Bey, al şu parayı!..

— Töbe, almam...

— Canım, kasabanın şerefini düşün. Al, diyorum.

— Aman Hayriyanım Teyze, sen bir dul karısın. Ayıp olur canım, biz sana verecekken, olur mu hiç... Bir duyan olursa, kepazelik...

— Ayol kim duyacakmış. Aramızda bir sır. Kör olayım kimseciklere söylemem.

— Olmaz. Bankadan çekerim. Şükür Allah'a, bankada paramız var.

Bir türlü almaz. Nerdeyse saçsaça, başbaşa döğüşeceğiz.

— A! diyorum oğlum. Biz senin yabancın mıyız?

Neyse efendim, o itiş-kakış arasında, beş tane yüzlüğü ben bunun ceket cebinden içeri attım. Bun-

can önceki üçyüz lirayı verirken de böyle olmuştu. Parayı zoria palto cebine tıkmıştım.

Biz buna böylece beşyüz daha kaptırdık mı!... Düşün oğlum, o zamanın beşyüz lirası, şimdinin beş-bini eder. O üçyüzle, o beşyüzle bitse ne âlâ... Biz iki garip kadın, bu alçak herife daha ne paralar kap¬tırdık, üstelik, karıyı da boşamadı mı! Vay başıma gelenler, vay başıma...

Ah, aradan kaç yıl geçti... Ne o üçyüzü alabil¬dik, ne beşyüzü... Daha da kaç yüzler kaptırdık... Zübükzâde mi, ondan yaka silkmeyen mi var?

ÜÇ KOÇ YİĞİT ÇİKTİ YOLA!

Tüccardan Emin Efendi
şöyle anlatıyordu :

Alucan'lı Sabri Ağa pazara gelmiş. Kalaycı Kör Nuri'nin dükkânında surdan burdan konuşurken,

— Nuri Efendi, sen adamın hasısın. Çünkü ağ¬zın çok lâf yapmaz. Bundan ötürü sana bir akıl danı¬şacağım, demiş.

Kalaycı Nuri'nin, hakikat, ağzı kalabalık değildir. Velâkin o gün hiç de konuşmuyor. Ağzını bıçak aç¬mıyor.

— Bir emrin mi vardı Sabr'ağa, buyur! demiş.

Alucan'lı Sabri Ağa'nın derdi büyük. Komşu köy Sevcen'lilerle yayla meselesinden oldum olasıya ara¬ları açık. İki köy yaylayı bitürlü bölüşemiyorlar. Bi¬ri der benim, öbürü der benim... Bu yüzden arada-

bir vukuat da çıkıyor. İki köyden de dama düşen de¬ likanlılar var. Mahkeme dersen sürgit... Alucan Muh¬ tarı Sabri Ağa düşünüyor, taşınıyor, bu işi yoluna koysa koysa, Zübükzâde İbraam Bey koyar, diyor. Efendim, bu Zübükzâde kendiliğinden adını çıkarmış. Herif her müşkülü hallediyor, her haceti görüyor. Zo¬ ra düşen, kapısına varıyor: «Aman Zübükzâde İbra- am Bey, ne olursa senden olur...»

öyle ya canım, bu herif nerden geçinir? Bir ge¬ liri yok, gideri dersen çook... Bağı bahçesi mi var, çifti çubuğu mu var, malı mülkü mü var, bir memur¬ luğu, maaşı mı var? Hiçbir şeyi yok. Bu bir zibidi Zübükzâde...

Alucan Muhtarı Sabri Ağa, Zübükzâde İbraam'ın namını duymuş, adamının sırtına iki tulum peynirle, bir desti pekmez, bir bakraç da yağ yükleyip, Zübük- zâde'nin hacet kapısına varmış. Aman İbraam Bey, demiş, vaziyet böyleyken böyle...

— Herkes bilir ki, bu yayla bizimdir, ecdattan kalma... Adı bile Alucan Yaylası... Hâli keyfiyet böy¬ leyken, Sevenceliler yaylamıza sahip çıkarlar. Ne o¬ lursa senden olur, aman ocağına düştük... Bunun so¬ nu kötüye varacak. İki köyün delikanlıları harp açıp kırılacak. Aman İbraam Bey...

Zübükzâde almış sözü :

— Bu zaman, namussuz zamanı... Kimse doğ¬ ruluk üzere iş görmüyor. Doğru adamı hiçbir işin ba¬ şına geçirmiyorlar. Gazetelerde okumuşsundur belki; şu işe, şu işe müsabaka imtihanıyla memur alınacak deniyor. Bu imtihan dedikleri ne? Namussuzluk imti¬ hanı... Namusu düşük olan seçilip imtihanı kazanı¬ yor. Alçaklıkta üstün olan terfi edip en baş yere ge¬ çiyor. Belli, sizin köy haklı. Yayla sizin... Velâkin,

-ak nerde? Bu işin ucunda para dönerse olur. Ver¬gini verme, rüşvetini ver; bu zaman böyle bir zaman... 3en size acıdım. Ankara'da tanıdığım çok. Velâkin bu sizin iş, mektupla, telefonla olmaz. Ben kalkıp se¬vabıma Ankara'ya gitsem gerek. Sağa sola para ye¬direceğiz. Başka türlü olmaz Sabr'ağa.

Alucanlı Sabr'ağa,

— Acep bu iş bize kaça patlar? deyince Zübük-zâde çok kötü kızıyor :

— Ne demek? Orası bana ait. Karışmayın siz. Bu kadarlık hemşerilik yapmıyacak mıyız? Hükümet¬te bunca arkadaşımız var, yapışır yakalarına, sizin yaylanın tapusunu alır gelirim.

Sabri Ağa, keseye davranıyor. Zübükzâde,

— Şart olsun, selâmı sabahı keseriz... diye pa¬rayı almıyor.

— Aman ibraam Bey, nasıl olur canım. Buyur¬duğun gibi bir namussuz zamana kaldık. Rüşvet dön¬meyince iş gören yok...

'— O da bizden... Şanımıza yakışmaz sizin gibi gariplerden masarif almak.

— Canım, ta Ankaralara... Orda kalınır edilir. Yol parası ne...

— Olmaz dedim. Vallaha işinizi yapamam.

Nerdeyse birbirlerine girecekler. Para ortada. O iter öte, öbürü iter beri... Sahipsiz para, ikibin lira, lâf değil. Paranın böyle kepaze olduğu görülmüş mü? Sonunda Alucan Muhtarı, ikibin lirayı yavaştan, Zü-bükzâde'ye göstermeden, peyke minderinin altına sü¬rüyor.

— Allah senden razı olsun... diye dualar ederek gidiyor.

Aradan bir zaman geçer. Alucanlı Sabri Ağa yay-

la işi ne oldu, diye gider sorar. Zübükzâde, salt bu iş için Ankara'ya gitmişmiş. Aç köpek çok. Açılan her aç ağıza para tıkmış... üç bin mi yedirmiş, beş bin mi, hesabı belli değil.

— Benden yana helâl hoş olsun. Maksadım, hemşerilere bir hizmet. Fakat bunlar yemeyle doymaz. Kalkıp gene bir gitmeli. N'oldu bizim yayla işi diye sormalı... Bunlar hep mideci... Gene kesenin ağzını açmalı...

Alucan'lı Sabri Ağa pangınotları çıkarıyor.

— İyiliğiniz iyilik... Tuttuğun altın olsun. Velâkin hiç değilse mesarifi olsun ödemek bize farz. Borcumuz?

— O nasıl söz? Bir duyan olur da aman, Zübükzâde hemşerilerine «parayla mı iş görür, vay kıyamet kopacak, işte alâmet!..» der.

Alucan'lı Sabri Ağa peyke minderinin altına bu sefer üç bin daha koyuyor.

Aradan aylar geçer, gene bir haber çıkmaz. Sabri Ağa, arkasındaki adamının sırtında «hedaya», gider Zübükzâde'ye. Zübük başlar:

— Aman Sabri Ağa yanlışlıkla olsun iş başında namuslu tek kişi bırakmamışlar, ne dersin... Günden güne ahlâk bozuluyor. Geçende sizin yayla işi için ağır bir mektup yazdım ki, itin önüne bir satırını atsan da koklasa, it iken kudurur. Hemi de kime yazdım, bildin mi? Müsteşarın ta kendisine... «Pek muhterem godoş» diye başladım mektuba. Benim gayetle yakınımdır. İçtiğimiz su ayrı gitmez. Samimiyetimiz çoktur. Yahu ne dersin, cevap bile vermedi. Sizin için kalkıp gene yola düşmek var. Ne yapalım, bir kere üstümüze aldık. Hemşerilik kolay değil arkadaş. Sevabımıza yapacağız bu işi...

Alucan'lı Sabri Ağa işte böylece git gel, git gel,

bu Zübükzâde denen namussuza onikibin iira kaptırı¬yor. Paranın beşbinini, yaylayı köye orta malı yapa¬cağız diye köylüden toplamamış mı? Köylü de ya pa¬ramızı, ya tapuyu, demiş... Çünkü, başları belâya gi¬recek; Sevceniiler yaylayı bırakmıyorlar.

Alucan Muhtarı işte böylece anlatırken, Kalaycı Kör Nuri de saçını başını yolar, döğünür dururmuş. Sonunda Sabri Ağa sözünü bitirince, Kalaycı Kör Nu¬ri'ye sormuş:

— Şimdi sana danışmağa geldim, bu herif bizi dolandırdı. Gidip parayı isteyeceğim. Verirse verir, vermezse vuracağım bu namussuzu. Söyle, ne dersin bu işe?..

O sırada Terzi Cemal de içeri giriyor. Cemal'in yüzü morarmış, ağzı köpürmüş, gözü dönmüş:

— Aman Cemal Efendi, ne hal oldu sana?

Terzi Cemal anlatıyor:

— Arkadaş, seriden bir akıl almağa geldim. Ben bu Zübükzâde denen alçağı bugün temizleyeceğim. Beni ya idam ederler, ya müebbet hapse mahkûm ederler. Bunları hep biliyorum. Yalnız bilmediğim şu var. Geride çoluk-çocuk kalacak. Ben bu Zübükzâ-"de'nin vücudunu ortadan kaldırmakla memleketi bir mazarrattan kutarıyorum. Acep, bu millî vazifeyi yap¬tım diye, «hidemat-ı vataniyye» den aileme maaş bağ¬larlar mı, yoksa hakkımı yerler mi? İşte buna bir ce¬vap ver Nuri Efendi kardeşim. Bu bir. İkincisi de, bu zibidi Zübüğü boğsam mı gerek, bıçakiasam mı ge¬rek? Çünkü, arkadaş, onun leşini sermek için harca¬nan kurşuna yazık... Bana şimdilik bir akıl ver arka¬daş...

Kalaycı Kör Nuri'de akıl verecek kafa mı kalmış... Dizini yumruklar, başını iki yana sallar dururmuş. Bir hâl mi oldu, nedir bu dövünme, derken Terzi Cemal

anlatmış. Oğlan kardeşi buranın ortaokulunu bitirince, ille de lise mektebinde de okuyacağım diye tutturmuş... Fakir terzi, vilâyete göndertip de kardeşini lisede nasıl okuta? Herif geçiminden acizlik getirmiş. Garip terzinin başında yedi nüfus... Birisi buna yol göstermiş:

"— Hükümetin bedava yatılı mektepleri var. Göndert oraya okusun.

— Yol-yordam bilmeyiz ağam. Bu işe iltimas ister, arka ister...

— Yahu Zübükzâde İbraam Bey'den iyi iltimas mı olurmuş... Hükümet onun bir dediğini iki etmez. Yeter ki istesin yoksa... Dilerse eğer, şimdi oğlanı, lise mektebine değil, üniversiteye göndertir de hoca çıkartır. Zübükzâde gibi var mı heyri?

Hangi taşı kaldırsan altından Zübükzâde çıkıyor. Herifin her bir yerde eli var, hükümetle mektuplaşıyor, vekillerle sabah akşam telefonlaşıyor; daha da var mı ötesi?

Terzi Cemal bir koşu Zübükzâde İbraam Beyin evine gidiyor:

— Aman İbraam Ağabey, hâl ü keyfiyet böyle, gayri olan senden olur...

Zübükzâde de,

— Sen, diyor, hiç kasavetlenme. Vekil sıkı ahbabım ki aramızdan su sızmaz. Senii benli konuşuruz. Hattâ beni her nerde görse «Vay len Zübük, nerden çıktın böyle?» diyerekten boynuma sarılır da öpüşürüz. Böyle ki samimiyetimiz var. Senin kardeşin benim kardeşim demek. Yazarım vekile... Bu işimi yapmazsan suratına bakmam, derim. Sen bana bırak o işi...

Terzi Cemal, sözü sağlam aldı ya, Zübükzâde

İbraam'a, kumaşı da kendinden, üç kat elbise dik¬miş. Ibraam parayı veriyor, Terzi Cemal,

— Aman ne demek, senden de mi para alaca¬ğız İbraam Bey? O para benim ciğerime yapışır. Biz senin iyiliğinin hep mi altında kalacağız... diyerek parayı almıyor. Zübükzâde kızıyor:

— Vay, biz her iyiliğimizi parayla mı satıyoruz? Ulan düzenbazlar, benim bu memlekete iyiliklerimi ödemeye kalksanız, kıçınızda don bile kalmaz. Al şu paranı! Bir daha da böyle şey duymıyayım...

Terzi Cemal, Zübükzâde'den aldığı parayı gene onun, yeni diktiği elbisesinin cebine gizlice koyuyor, üç elbise böyle gidiyor... Ama Ankara'dan haber yok. Terzi Cemal,

— Aman ibraam Bey, mektep vakti geçecek... diye yalvarıyor.

— Ne, daha oğlanın mektep işi için Ankara'dan bir cevap gelmedi mi size? Dur öyleyse, şu vekil ola¬cağa bir iyi döşeneyim...

Eline kâğıdı kalemi alıyor, başlıyor yazmaya, yaz¬dığını da yüksek sesle okumağa: «Pek sevgili karde¬şim Cibilliyetsiz Osman... »

— Kime bu mektup, affedersin İbraam Bey...

— Kime olacak, müsteşarın ta kendine... Sami¬miyiz demedim mi len?

Sonra ne düşünüyorsa düşünüyor,

— Mektupla olmayacak, ben kalkıp gideyim An¬kara'ya da senin işini yaptırayım, diyor.

,Terzi Cemal, Ankara'ya yolcu etmeden Zübükzâ-de'ye bir de palto dikiyor ki, halis mebus paltosu, tam Ankaralık.

Terzi Cemal, bunları anlattıktan sonra, cebinden terzi makasını çıkarmış, söyleniyor:

— Ulan ben bu herifi, şu makasımla kaput bezi

gibi doğramaz mıyım? Sen bir akil ver Kör Nuri oğlum, öç kat elbise gitti, palto gitti... Herif bizi göz göregöre dolandırdı heyri... Bugün yarın, bugün yarın derken, mektep zamanı da geçti. Ulan biz bu elbiselerin, paltonun parasiyle oğlanı mebus çocuklarının mektebinde okutamaz mıydık? Söyle Nuri, söyle Kör Nuri, ben bu Zübükzâde'nin nüfus cüzdanını sahipsiz bıraksam, yeri mi?

Kalaycı Kör Nuri'nin konuşacak dermanı mı var? Dişi ağrır gibi, başını sağa sola döndürür durur. Sonunda açar ağzını :

— Aman hemşeriler,' biz hep dolandırılmamış mıyız? Yahu, bizde hiç mi akıl kalmamış? Cenabı Allah bizim ferasetimizi hep mi başımızdan aldı. Biz bu zibidi Zübük'ün ne namussuz, ne vicdansız olduğunu bilmez miyiz de, bu düzenbaza gene para kaptırırız? Vah yandım, vah...

Meğersem, zavallı Kör Nuri de zibidi Zübük'e parasını kaptırmamış mı? Kalaycı Kör Nuri'nin dükkânını görmüşsünüzdür. üstü açık dört duvar. Kapısı biie yok da, fukara kapı deliğine çuval germiş. Hava karladı mı, Kör Nuri dükkânının bir köşesine sığınır, üstüne de tavan yerine çul-çaput, teneke, meneke, eline ne geçerse örter, kalaydı, bakraç yamasıydı, lehimdi, geçinir gider elin fakiri. Dükkânı yol üstüne geldiğinden Belediye «İstimlâk edeceğiz. Hemen dükkânını boşalt!» demiş. Kör Nuri'nin etekleri tutuşmuş. Kime gitsin? Koşmuş Zübükzâde Ibraam'a: Aman İbraam Bey, sen bizim ağamızsın, sen fakir fukaranın babasısm, sen bu kasabanın...

Zübükzâde için neyin zorluğu var...

— Dur oğlum, ağlama... O iş kolay, demiş, Belediye Reisi olacak Çiftverenoğlu Hamza ile aram açık. Ben bu senin işini tepeden inme yaptırırım. Ya

valiye söylerim, ya da.., Olmazsa Ankara'ya gideriz senin hatırın için. Sen üzme canını heyri...

Kör Nuri, ölümlük kalımlık diye kuşağının arasında sakladığı, kat kat bükülü bütün elli lirayı çıkarıp uzatmış :

— Çok veren maldan, az veren candan ağam... Senin Ankara'ya yol. paran bile değil a, bir kahve içersin işte. Bu dükkân gitti mi elimden, ben öldüm İbraam Bey...

Zübükzâde bir kızmış, bir kızmış:

— Ulan Kör, şimdi öbür gözünü de kör ederim. Yıkıl huzurumdan!

Parayı Nuri'nin suratına çarpmış da söylemedik söz komamış:

— Biz bu memleketin bir Zübükzâdesi olup da, yabanın garip köründen yolluk mu alacağız? Sen git işine, padişah fermanı olsa, dükkânını yıkamazlar.

Kalaycı Kör Nuri, elliliği geri almış ama, Zübükzâde hanesinin kırksekiz parça bakır kap-kacağını kalaylamış ki, elli değil, yüzelli liraya yapılmaz. Ayrıca da bakırdan bir hamamtası, bir ibrik-leğen takımı, bir de kazan hediye etmiş. De ki, Kör Nuri'ye bu işler beşyüz liraya patlamış. İş görülse helâl olsun. Bir de bu sabah öğrenmiş ki, Belediye yarın dükkânını istimlâk edecek, yıkmağa gelecekler.

Kalaycı Kör Nuri, öbür yanıkları da görünce, ocaktan demir çubuğu, tezgâhından da demir keskiyi kapıp,

— Yürüyün arkadaşlar! Gayri iş başa düştü, öksüz kısmı göbeğini kendi kesermiş. Bu mülevvesi temizlemeyince bu memlekete rahat yüzü yok. Bu, askerlikten bile ileri bir vatan vazifesidir. Yürüyün, şu iblisin işini bitirelim de millet rahata ersin!... Haydin hemşeriler!... diye bir nara vurup atılıyor öne.

öbürleri daha durur mu? Hepsinin canı yanmış, ciğerleri köz köz olmuş. İçlerinin yanığı dışlarında tüterek, birinin elinde saldırma, öbürünün elinde terzi makası, ötekinin elinde demir keski, bunlar, efendime söyliyeyim, küfürün binibir para, söğüp sayarak yürüyorlar. Bunları bu heyette gören ardlarına takılıyor.

O zamanın Belediye Reisi Çiftverenoğlu Hamza da, Zübükzâde'nin can düşmanı ya... Duymuş haberi, hemen seğirtmiş.

Alucan Muhtarı Sabr'ağa, Terzi Cemal, bir de Kalaycı Kör Nuri, gözleri dönmüş bu üç yiğit, Zübükzâde'nin kapısını yumrukla, tekmeyle doğuyorlar, öyle ki, Zübük'ün kapısı değil, kale kapısı olsa, yıkıp girecekler. Derken kapı açılıyor, silâhlı üç yiğit içeri dalıyor.

Millet kapı önüne üşüşmüş, olacağı bekliyor. Çiftverenoğlu Hamza,

— Tamam, demiş, bunlar Zübük'ü doğram doğram doğrarlar ya, tulum mu çıkarırlar, kuşbaşı edip tuza mı basarlar, orası belli değil...

öç yiğitin içerde kalması yarım saat kadar sürüyor. İçerde tıs yok. Ne bağıran var, ne çağıran...

Çiftverenoğlu Hamza,

— Gördün mü bak, dedi, herife bir eyvah diyecek zaman da vermedi gaddarlar. Demek birden ensesine binip, bıçağı çaldılar...

O böyle derken kapı açılıyor, üç yiğit başlan önlerinde.

— Allah senden razı olsun...

— Allah eksikliğini göstermesin ağam...

— ömrün uzun olsun...

Diyerek, Zübükzâde'ye dualar ederek, yürüyüp gidiyorlar.

Benim dükkâna gelip bunları anlattılar. Kapıdan çıkarlarken, üç yiğidin ellerindeki silâhlar da yokmuş. Bana, böyle böyle oldu diye anlatılınca,

— Nasıl, ben size demedim miydi, heyri? dedim. Bu Zübük benim bildiğim Zübükse, kendisini öldürmeğe gelen üç yiğidin kıçlarından donlarını da gönül rızasiyle alır, sonra da: «Haydf koçlarım, güle güle.. » diye bunları kapıdan salar. Ben demedim mi size?

Hakikat de böyle olmuş. Bu üç koç yiğit, olanı biteni bir hafta kimseye anlatmadılar. Her ne kadar sorsak, sıkıştırsak da, üstünkörü şöyle diyorlar:

— İyinin kadri bilinmezmiş, şu bizim kazamızda bir insan mı var... Hasedinden çatlıyacak hepsi. Bir Zübükzâde'yi çekemiyorlar yahu... Neymiş sanki, evliya gibi bir adam. Fakire fukaraya iyilik ediyor, günahı da bu...

Bir hafta geçende, Kör Nuri olanı biteni anlattı, üç koç yiğit elde silâh kapıdan içeri girince, Zübükzâde merdiven başında bunları görüyor. Daha onlar ağızlarını açmadan,

— Hoş geldiniz ağalar, diyor, candarma kumandanı sizden az önce geldi. Şu odada beni bekliyor. Bir haceti var besbelli. İlkin onun işini görelim, sizi de dinleriz.

Bu üç koç yiğidi, candarma kumandanının beklediği odanın bitişiğindeki odaya alıyor. Kör Nuri diyor ki:

— Yahu, bir kere herif candarma kumandanı der demez, benim ayaklarımın bağı çözüldü. Yüzbaşı çıkar da bizi ellerimizde keski, koca makas, saldırma görürse, çizmesinin altına alır, eze eze yol keçesi eder. Alucan Muhtarı Sabr'ağaya baktım korkudan herifin çenesi atıyor. Dişleri de takma olduğundan, ağzının içinde zıngır zıngır bir ses... Terzi Cemal'i der-

sen, benzi kül gibi olup, kuru döşeme tahtasına çökmüş. Anladığım doğruysa, candarma kumandanının adını duyar duymaz altına kaçırdığından, ayakta duramarnış. Biz odaya girdik, kapıyı kapadık, bekliyoruz. Yandaki odadan onların konuşmaları geliyor. *

Zübükzâde İbraam Bey dik dik konuşuyor, yüzbaşı alttan alıyor.

— Peki yüzbaşım, sen o hususu hiç merak etme... Ben seni dediğin yere tayin ettireceğim Yazarım arkadaşlara. Daha olmadı, kalkar kendim giderim Ankara'ya-*- Gözümün içine bakıyorlar ki, bir »iş desem de yapsınlar diye../ Hepsi hatırımı sayar... Eh, partiye emeğimiz çok geçti. Ben senin dediğini yaparım. Seni tayin ettireceğim. Yalnız benim de senden bir isteğim var...

— Ne demek, ibraam Bey, buyur, emret allaşkına... Can baş üstüne...

—: Bak yüzbaşı! Bu bizim insanımıza hiçbir sert muamele yok. İstemem. Ben buradayken, kanunsuz hiçbişey istemem. Anladın mı?" Bunu gedikline de böylece söyle. Buranın insanı gariptir. Ezdirmem. İşte bu kadar!.. Sen o kendi işin için hiç sıkılma. Onu oldu bil. Hattâ burdan gidince başın sıkışırsa, olur a insan hâli, başına bir dert gelirse, hemen bana bildir. Bir haksızlığa uğrarsan, terfiin merfiin gecikirse... Yaz. Yaptırmak boynuma borç...

— Sağol İbraam Bey...

— Hadi şimdi güle güle... Hemşeriler gelmiş, hacetleri var.

Yüzbaşı, dua ede ede gitmiş. İçerdekiler, bu konuşmayı böylece duyunca,

— Aman, demişler, biz ne ettik yahu... İbraam Bey'imiz candarma kumandanına böyle, derse, bize ne demez... Tuuu...

Alucan'lı Sabr'ağa, saldırmasını kuşağının arasına sokmuş hemen. Kör Ali, upuzun demir keskiyi sokacak bir yer bulamayınca, kapının arkasına gizlemiş.. Terzi Cemal şaşkınlıktan koca terzi makası elinde, kalakalmış.

— Hoş geldiniz ağalar! diye Zübükzâde içeri girmiş, bir de elinde koca makası görünce,

— Ulan Terzi Cemal, o elindeki ne? diye. sormuş.

Terzi Cemal;

— Elbisen ney eskimiştir İbraam Bey, ölçünü almağa geldim, demiş.

Bak sen şu şaşkınlığa, makasla ölçü alacak heyri... Zübük,

— Ben elbise istemem, bütün kazancımızı sana mı yatıracağız? Lâkin anam kadına bir manto ister. Ona dik iyi bir manto... demiş.

Sonra Alucanlı'ya dönmüş:

— Senin iş oluyor Sabr'ağa... Köylüye müjdeyi ver. Yaylayı köyün malı bilsinler.

Sabr'ağa, yavaşçacık, kimseye göstermeden, peyke minderinin altına beşyüz lirayı sürmüşmüş. Kör Nuri'yi dersen, o,

— Benim hiçbir derdim yok İbraam Bey'im, diyor, hemşeriler ziyaretine gelirken gördüm, bir hal hatır sorayım diye ben de onlara katıldım. Nasılsın, iyisin ya... Oh oh, Allah daha iyi etsin. Sen iyiysen, biz daha iyiyiz...

Bunlar kıçlarına bakarak evden çıkıyorlar. Biz bu işin nasıl olup bittiğini gene öğrenemiyecektik ya, bir tesadüf... Süvari candarma askerinin biri, Kör Nuri'nin dükkânına gelmiş, mahmuz demiri bozulmuş, onu onartırmış. Lâf arasında, candarma kumandanının izinli olduğunu söyleyince, Kör Nuri aymış.

Alucan'lı Sabr'ağa, saldırmasım kuşağının arasına *sokmuş hemen: Kör Ali, upuzun demir keskiyi so~* kaçak bir yer bulamayınca, kapının arkasına gizlemiş. Terzi Cemal şaşkınlıktan koca terzi makası elinde, kalakalmış.

— Hoş geldiniz ağalar! diye Zübükzâde içeri girmiş, bir de elinde koca makası görünce,

— Ulan Terzi Cemal, o elindeki ne? diye. sormuş.

Terzi Cemal,

— Elbisen ney eskimiştir İbraam Bey, ölçünü almağa geldim, demiş.

*Bak sen şu şaşkınlığa, makasla ölçü alacak hey-*ri... Zübük,

— Ben elbise istemem, bütün kazancımızı sana mı yatıracağız? Lâkin anam kadına bir manto ister. Ona dik iyi bir manto... demiş.

Sonra Alucanlı'ya dönmüş:

— Senin iş oluyor Sabr'ağa... Köylüye müjdeyi ver. Yaylayı köyün malı bilsinler.

Sabr'ağa, yavaşçacık, kimseye göstermeden, peyke minderinin altına beşyüz lirayı sürmüşmüş. Kör Nuri'yi dersen, o,

, — Benim hiçbir derdim yok İbraam Bey'im, diyor, hemşeriler ziyaretine gelirken gördüm, bir hal hatır sorayım diye ben de onlara katıldım. Nasılsın, iyisin ya... Oh oh, Allah daha iyi etsin. Sen iyiysen, biz daha iyiyiz...

Bunlar kıçlarına bakarak evden çıkıyorlar. Biz bu işin nasıl olup bittiğini gene öğrenerniyecektik ya, bir tesadüf... Süvari candarma askerinin biri, Kör Nuri'nin dükkânına gelmiş, mahmuz demiri bozulmuş, onu onartırmış. Lâf arasında, candarma kumandanının izinli olduğunu söyleyince, Kör Nuri aymış.

' — Aman îzinli mi? Deme... İzine yeni mi gitti? -

— Ne yenisi, bugün yirmialtr gün oldu. Bir ay izinli. Nerdeyse dönecek...

— Yahu, geçen hafta Zübükzâde İbraam .Bey'in evindeydi...

— Sen ya esrar içmişsin, ya rüya görmüşsün...

Gördün mü sen Zübük'ün hünerini. İçerki odada, kendi kendine mahsustan bağıra bağıra konuşurmuş •-Bey. Sözde candarma kumandanı ile konuşuyor. Son¬ra set.ını değişeni-, candarma kumandanı olur, kendi kendiyle konuşum.uş. Canını almağa gelen bizim üç , koç yiğidi işte böyle kandırmış. Herifler hak istemeğe' gitmişler? Bir de üste vermemişler mi? Terzi Cemal, Zübük'ün anasına bir manto dikmiş. Alucan Muhtarı, minderin altına beşyüz daha sürmüş. Kör Nuri de dört tane kapaklı sahan hediye etmiş.

Yâni uzun lâfın kısası, diyeceğim şu ki, bir ordu asker üstüne yürüse, bu Zübükzâde:

— Aman aslanlar, sizin kumandan paşanız be¬nim can ciğer ahbabım, söyliyeyim de hepinizi onbaşı yapsın... diyerek askerlerin ellerindeki silâhları, hem de kendisi istemeden rüşvet diye bıraktırır. Azrail, bu. herifin canını almağa gelse, kendi canını kurtarmak' için pabucunun tekini bırakır da zor kaçar. Bey, böy¬le bir namussuzun eşi benzeri nerde görülmüş...

YÜCE YERDEN GELEN HEDİYE

Otelci Satılmış Bey
şöyle anlatıyordu :'.

Günlerden cumartesi... Cumartesi oldu muydu, Zübükzâde İbraam Bey, ilkin öğretmenler Derneği'ne

gelir. Bir-iki lâf atar. Bizim de iyice kafama kızdı yâ¬ni... Yahu, nedir bu herifin cakasından, şişinmesin¬den çektiğimiz... Elin zibidi Zübük'önün yanına sâla-vatsız varılmıyor. Herifin namussuzluğunu cümlemiz bilmekteyiz. Velâkin karşı karşıya geldik mi, her ne hikmetse, herif bizim ağzımızı, dilimizi bağlıyor. Ağız mı açabiliyorsun karşısında? En küçük lâfı, vekil vü¬kelâ... Alçakgönüllülüğü tutarsa, vali sözünü ağzına alıyor. Validen aşağısına kendisi rütbe vermiş ki, ha¬şa huzurdan, meclisten dışarı, söylenecek bir söz de¬ğil. Artık iyice kızdık...-Atması dayanılır gibi değil.

O akşam için söz birliği ettik. Hep toplanacağız Öğretmenler Derneği'nde, şu zibidi Zübük'e bir iyi ders verip aklını başına getireceğiz.

Tahrirat kâtibi Rıza Bey orda, Aklı Evvel Bedir Hoca orda, tüccardan Emin Efendi orda, Gedikli İh¬san Efendi orda... Hep toplanmışız. Az sonra Çiftve-••enoğlu Hamza Bey'le Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi de geldi.

Aklı Evvel Bedir Hoca,

— Biz bu alçağın afur tafuruna ses etmezsek, bu bizim başımıza çıkar, dedi.

Tüccardan Emin Efendi de,

— Evet, dedi, Allah korusun, şimdi baş edemi¬yoruz, sonra hiç başa çıkılmaz. İyisi mi, bunun burnu¬nu zamanında iyice kırmalı. Bir daha insan sırasına girecek suratı kalmasın... Yahu nedir be! Bu ne belâ başımıza? Evime hükümet elçi gönderecek diye mil¬leti kandırır. Hükümet içinde arkadaşlarım var diye herkesi aldatır. Hükümet şu meselede benden akıl danışıyor diye yalan söyler...

Çiftverenoğlu Hamza Bey,

"- Bunda hüner çok heyri, dedi, kapısının önün¬de; sandalyeye karulur, durup dururken «Merhaba

Kaymakam Bey», «Ve aleykümselam kumandan bey» diye havayı-selâmlarmış. Bizim oğlanlar görmüşler canim. Delikanlıların maskarası oldu.

Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi,

— Şimdi, dedi, buna iyi bir ders verelim ki kulağına küpe olsun. Bunu önümüze alalım, «Ulan sen hiç utanmaz mısın bre alçak?» diye başlayıp, bütün edepsizliklerini bir bir önüne serip dökelim.

— öyle olmaz.

— Ya nasıl olur?

— O şimdi buraya gelecek. Geldi mi geldi... Adam gibi de duramaz. Atmağa haşlar... Hükümet diyecek, efendim, başvekil diyecek, «Beni Ankara'ya çağırıyorlar. Bilmem, gitsem mi ki... » diyecek, filânca vekilden mektup geldi, diyecek, diyecek oğlu diyecek... işte o zaman, daha ağzın', açar açmaz... «Ulan, sen hiç utanmaz mısın Zübük oğlu Zübüğü, kimi kandırıyorsun?» diye buna hep bitden girişelim...

Gedikli İhsan Efendi,

—: İsterseniz, şuna iki tokat da atayım, mı? dedi, huzurunuzda şuna iki asker şamarı çekeyim ki, benden ebedî bir hâtıra olarak acısını canında taşısın. Ne dersiniz?

— Çok münasiptir...

Kaymakam kâtibi Rıza Dey söz aldı:

— Yalnız ben bu işe fi/len karışamam, çünkü devlet memuruyum. Ama kalben sizinle beraberim. Hani karışırsam, politika yapıyor filân derler. Darılmayın, siz de particisiniz. Bu particilerden çekmedİT ğimiz mF kaldı? Şimdi bu Zübükzâde, size diş geçiremez, memur olduğumdan benimle uğraşmaya kalkar. İşte o zaman, töbe, bu herifi keserim. Bana domuz kasaplığı ettirmeyin.

— Çok doğru.

——Amâlvgeliyor... Tetik durun.... -- . »

Zübükzâde İbraam geldi; selâmı bastı:.

— Selâmünaleyküm...

Herkes yüzünü eğdi, yarım ağızla fısladı: *i*

— Ve aleykümselam...

Susuk duruluyor. Gedikli İhsan Efendi, yanındaki Aklı Evvel Bedir Hoca'ya,

— Kalkıp elimin tersiyle iki tokat çarpayım mı? diye fısıldadı.

Aklı Evvel Bedir Hoca da,

— Aman, dedi, durup dururken olmaz. Sabırlı ol, şimdi başlar o...

Başladı da :

— Gününü söyleseler ya... Günü belli değil. Geleceksin madem, bilelim ne zaman geleceğini de ona göre hazırlanalım.

Hamza Bey,

•— Aman İbraam Bey, ne diyorsun oğlum, hangi makamdan tutturdun gene, anlayalım... dedi.

— Canım hiç."... Ankara'dan mektup aidiydim da... Buraya adam göndereceklermiş. Kaç kişi gelecek, ne zaman gelecek, yazmamışlar ki... Bunlar essek be... Bunlar iki kaz güdemez. Aklınca, bizim eşraflığımızı sınayacaklar. Heheeey, senin gibi beş takım birden gelse kapımıza, Zübükzâde ibraam'ın sofrasında yer bulur.

Tüccardan Emin Efendi alaylı alaylı,

— Neymiş o Zübük İbraam, gelen kim? diye sordu. •

— Dürzüler... Ankara'dan... Mektup yazmışlar.

Cebinden çıkartıp da mektubu Emin Efendi'ye uzatmaz mı? Vayyy!.. Mektubu eline alınca Emin Efendi'nin kaşı gözü oynamağa başladı. Mektubu okudukça, gözleri-fincan fincan büyüdü. Yanında oturan

ᴸGedıkh ihsan'a uzattı. Aman o Gedikli İhsana bir gör¬ sen Bey. Herifin besbelli mektubu okurken askerliği aklına geldi, nerdeyse kalkıp esas vaziyete geçecek de mektuba selâm duracak. O da mektubu bana'uzattı. Aldım. Başladım okumağa. Ellerim titremeğe başlamaz mı? Elimin titremesinden mektubu okuyamıyorum. Yalnız mektup kâğıdının başlık damgasını gör-, düm: Türkiye Büyük Millet Meclisi...

Bir de imzaya baktım ki... «Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonu Reisi.»

Uzattım Aklı Evvel Hoca'ya.

Zübükzâde İbraam,

— Gayet samimi arkadaşımdır... dedi.

Nee? Bre aman... Arkadaşı da kim? Daha bu- Zübükzâde'nîn önünde durulur mu? Tüccardan<; Emin~, Efendi,: Çiftverenoğlu Hamza Bey'e «Haydi giriş, başla söze!» gibilerden işmar etti. O da ona «Sen önden başla, ben arkadan gelirim» demeğe göz etti. O mektubu gördükten sonra kim ne diyebilirmiş?

Aklı Evvel Bedir Hoca, şöyle bir doğruldu oturduğu yerde, yan değiştirdi. Belli ki söze girişecekti. Bir de öksürdü. Ağzını'açacakken, kapıdan içeri postacı girdi. İlkin toptan bir «selâmünaleyküm» • deyip Zübükzâde'ye yöneldi: Elinde süslü püslü sarıp sarmalanmış bir'kutu.

-—Bir paketin var İbraam Bey.

Zübükzâde suratını ekşitti:

— Gene ne paketiymiş o?

— Vallâha bilmem... Eve götürdüm. Bulamayın-' ca... Burda olduğunu söyledi teyzem... Şu kâğıdı imzalayacaksın, evet, şurasını..'.

— Kim gönderiyor? Hele oku şu kâğıdı. Benim gözüm seçmez. Gözlüğü de almamışım yanıma...

Gedikli İhsan Efendi, postayla gelen paketin"*üs-

Hindeki adpesı kekelıyerek okudu; .«Göî&Jerefl:,-Zır raat Vekaleti - Ankara» . -

Zübükzâde,

— Eksik olmasın beni sayar. Sizden iyi olmasın, şu vekil iyi heriftir yâni... dedi.

Paketi gönderenin kim olduğunu iyice anlıyama-..dtm. Vekil mi gönderiyor, vekâlet mi, her neyse, yük¬sek yerden geliyor.

Zübükzâde İbraam Bey, postacıya bahşiş diye gümüş lirayı uzattı,

— Bir zahmet, eve bırakıver... dedi.

Postacı kapıdan çıkarken arkasından seslendi :

— Dur heyri, dur... Aman içinde yiyecek miye-cek olur da... Aç şunu, yenecek bir şeyse, buradan eve mi gönderilir?

Paket açıldı. İçinden renk renk şeker, çukulata ne çıkmaz mı! Bir de pusula.

— Oku şunu İhsan Efendi.

İhsan Efendi okudu:

«Aziz kardeşim Zübükzâde ibraam Bey, sensiz boğazımdan geçmediğinden, çoban armağanı çam sa-kızı, bir kutu şekerleme gönderiyorum. Senin mek-tupta yazdığın işi, başvekil hazretlerine bizzat söyle-dim. Başvekil hazretleri "Ne demek canım, şu bizim Zübükzâde değil. mi? Onun işi yapılmayacak da ki-minki yapılacak? Bir daha doğrudan bana yazsın, yoksa gücenirim. Olmazsa telefon etsin. Mektup ya¬zarsan, gözlerinden öptüğümü söyle" dedi. Ben de selâm üstümde kalmasın . diye sana yazıyorum. Bir emrin olursa yaz, gözlerinden öperim.»

' Ulan bu nasıl mektup? Zübükzâde şekerleri da-ğıttı.,Belli ki hükümet canibinden gönderilmiş, kay¬maklı şeker...

Postacı çıkınca, Gedikli İhsan Efendi, yavaştan

İbraam Beyin yanına yanaşıp, kulağına fısır fısır birşeyler söylemeğe başladı. Ne kadar da fısırdasa, yaw nıbaşımda oturduklarından, konuştuklarını duyuyorum.

— İbraam Bey, senden başka kimimiz var kar*; daş... Kimi kimsesiz kalmışız. Bir hakkımızı ariyan mı var meselâ? İşte ben, diyelim, yirmidokuz yıl bu vatana hem de bilfiil hizmet ettim. Yahu, emekliye ayrılırken göz göregöre hakkımı yediler de üç yıllık vatanî.vazifemi saymadılar, ne dersin? Uğraşmadım mı? İstida vermedik yer komadım. Hiçbirine cevap yok. Benim gibi bir garibin hakkı yenir mi efendi?-Neye? Çünkü bir arkamız yok. Boşuna mı söylenmiş bir söz: «öksüze şamar atmışlar da, vah arkam, demiş...» İbraam Bey, senin tanıdığın çok. Çok ne demek ca" mm, büyüklerin hepsi akadasın meselâ. Bak işte şahsına mahsus hedâya gönderiyorlar. Ne demek şu? Az bir şeref mi? Vallaha, seninle bir hemşeri, olaraktan, memleketim namına göğsüm kabarıyor. Şu memleket kuruldu kurulalı, burdan bir ferde, vekâletten hedâya gelmiş mi birader? Sen iyi bilirsin İbraam Bey, öldür Allah, ben hatır için konuşan bir namussuz değilim. Amma velâkin, sen, şu memlekete heykeli dikilecek bir adamsın. İşte yüzüne karşı dobra dobra bir lâf sana... Şimdi, şu benim- derdime bir çare bulabilir misin? Ne demek? Şu bendeki kafaya bak yahu? Bulabilir misin diye bir de sorarım... Sen de bulamazsan, kim bulacak?-Yeter ki, sen iste...

Gedikli İhsan Efendiyi.dinledikçe patlayacağım hırsımdan. Deminden beri «Müsaade edin de, elimin tersiyle şu namussuza iki şamar çarpayım» diyen ah çak bu değil mi? Tuu... Vay rezil!

Zübükzâde, Gedikli İhsan Efendi'nin sırtını sıvazladı da,

— O iş kolay, dedi, sen o işi oldu bil... Yalnız sen bana eve gel biyol, künyeni bana yazdırt Ben onu yaptırırım! Parayı verince ne olmaz? Onu bana bırak. Memlekette ahlâk diye bir bok kalmadı emin ol... Yahu, hakkını almak için rüşvet vereceksin... Namussuzluk diz boyu.

— Bunun harcı borcu ne gider, bir bilsek de... Hani, aştan yüzünden pahalı çıkar diye korkarım...

• •..-r- Sus! Ne demek o? İşte bunu senden beklemezdim İhsan Efendi. Biz arkadaş canlısı insanız. Dost için yaşarız. Tek, bir hemşerimize iyilik edelim de, birkaç kuruşumuz da rüşvet yolunda gitsin... Sen, eve gel, eve...

Gedikli İhsan Efendi, \

— Asalet başka bişey... Asalet gibi var mı? diye diye kıçın kıçın gidip yerine oturdu. Tüccardan Emin Efendi arkada hazır beklermiş. Hemen yanaştı. Onun da Zübükzâde ile görüşülecek bir haceti var... Kimin yok ki? Onun ardında Aklı Evvel Bedir Hoca bekler.

İçimden «Ulan, gidi namussuzlar!..» diyorum.

Asıl dert bende. Sıra vermezler ki, Zübükzâde İbraam Beyimize biz de müracaatımızı yapalım. Benim derdim büyük. Madenin işletme imtiyazını bitürlü alamıyoruz. Onca para döktük, yedirmediğimiz adam kalmadı. Gene de imtiyazı çıkartamadık. İmtiyazı bir alsak...

Zübükzâde'ye anlattım. Benim lâfım yarıdayken,

— Bana müsaade... Hoşça kalın! diyerek ayağa kalktı, gidiyor.

Lâfım yarıda kalmış, durur muyum? Yolda buna iyice anlattım herşeyi.

——Çok iyi olur, yaparım senin işini de, dedi, nemi de kasabaya bir gelir kapısı açılır. Velâkin bu za-

man öyle bir zaman ki, rüşvetsız adım mı alılıyor? Su dünya batsa da, kalanlar kurtulsa... Yahu bu ne vicdansızlık! Daha hükümet kapısından girerken, paçalarından rüşvet akacak. Dünyanın sonu geldi, heyri; Kimde namus kalmış? Namuslu diye birini bilseler; eline deli raporu verip tımarhaneye tıkacaklar" c"rtep* baştakiler... Neden demişler, balık baştan kokar, dîr ye... Koku başı sardı da kuyruğa bile geçti. :

Para versem kızacak. Acaba hesabı sonradan mı görecek? öyle ya, hemşerilik, anladım ama, benim için hemşeri diyerek cebinden rüşvet vermesi, olmaz. Baktım, ceplerinde cıgara arıyor. Hemen cıgara paketinin içine binliği koyup uzattım:

— Bu paket sende kalsın. Bende başka paket var.

Neyse, Zübükzâde'yi selametledim, gerisin geri öğretmenler Derneği'ne gittim ki, Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi, insanlık üzerine çok şiddetli nutuk çekiyor:

— Biz de insan mıyız acap? Boşuna dememişler, efendi, «insanoğlu çiğ süt emmiştir» diye. Kimden iyilik görmüşsek ona kemlik ederiz. Meselâ şu'bizim; Zübükzâde İbraam Bey... Yahu şu adamın bize. yaptığı iyilik, ha? Herkese yardıma koşar, hemşeri diye can atar. Gene de kadrini bilmeyiz de arkasından söylemedik söz bırakmayız. Şu bizim yaptiğımız da in* sanlık mı?

Hep katıldık Murtaza Efendinin düşüncesine:

— Evet, insanlığımızda eksiklik var...

— Zübükzâde gibi adam bu memlekete gelmedi ve gelmez...

— Evliya canım...

Herifi öve öve bir olduk, şişire şişire göklere çl-

kardık. Devrisi gun oldu. /Gene beş-on *ktşi*öğretmen-; ler-Derneği'hde oturmaktayız. Tüccardan. Eroin Efendi, kanat çırpan horoz gibi, iki elini butlarına vura vura geldi:

— Aman,.bu ne namussuzluk, bu ne cibilliyetsizlik... Yahu bizim memleketin toprağından böyle" bir aşağılık herif nasıl yetişti hemşeriler? Bu alçak, bizim yüz karamız. Adımızı batırdı. Şu kasabanın adamıyız diye insan arasına girecek yüz bırakmadı bizde. Dünyanın taaa öbür ucuna gitsen de, nerelisin, diye sorsalar, sen de şuralıyım, desen, hemen «Bildik bildik, -şu Zübük'ün memleketi değil ,mi? Çabuk çık- sınırlarımızdan dışarı. Aman buralarını da kirletme!» diyorlar. Pekiy n'olâcak? Hep yüzümüz yerde mi gezeceğiz?

— Ne olmuş Emin Efendi, ne var?

- — Daha ne olacak? Dünyadan haberiniz mi var? Kaptıkaçtının şoförüyle yârenlik ediyorduk. «Zübükzâde'nin gene bir oyunları var ya, bakalım ne?» dedi. «Ne oyunları olabilirmiş?» dedim. «Eh ben bilmem, kokusu sonradan çıkar» dedi. Oğlanı zorlayınca söyledi; Zübük namussuzu, geçenlerde birgün, kaptıkaçtıya -binip vilâyete gitmiş. Şoför oğlana, «Ankara'ya yola çıkmadan gel, otelde beni gör» demiş.

Şoför de otele gidince, buna, üstünde kendi adresi yazılı bir kutu yermiş. «Aman, unutma, bu kutuyu Ankara'dan postaya ver» demiş. Posta parasından ayrı, bir de şoföre on lira vermiş. Şoför diyor ki «İnsan kendi adresine kendisi paket postalar mı? Bunda bir orostopolluk var ya, bakalım ne?» Yahu, hemşeriler, bu orostopolluk, düneğin biz burada otururken ortaya çıkmadı mı? Postacının getirdiği şekerleme paketi-neydi? Bu ne düzmeci, bu ne oyuncu bre hemşeriler... Başvekilin de selâmı var diye bize burda

vekil mektubu okutmadı mı?- Kendi kendine vekil vü¬kelâ ağzından mektup yazar. Bizi eşek yerine kor. Eşek.yerine, ne demek... Biz eşşeğiz be... Hem de ne eşşek!

Gedikli İhsan Efendi,

— Eşşoğlu eşşeğiz hem de... diye bağırdı, ya¬hu şu bizim bildiğimiz zibidi Zübük'e, koca bir baş¬vekil, «Gözlerinden öperim koçum, bir emrin olursa aman bildir. Telefonunu da beklerim» diye yazar mı? Biz bu kuyruklu yalana nasıl inandık? Kendimize eşek desek, eşeğe ağır hakaret olmaz mı?

Benim ağzımı bıçak açmıyor. Kime ne diyebili¬rim? Bin lirayı kaptırmışım. Söylesem, binlik gittikten başka, bir de üstelik memlekete destan olup dile dü¬şeceğiz de, torunlarımız, ahvalimizi bu destandan öğ¬renecek. Artık betim benzim nasıl atmışsa, Aklı Ev-vet Bedir Hoca,

— Haydi, biraz çıkalım dışarı da hava alalım... dedi.

Dizlerimde derman mı kalmış dışarı çıkacak... Kızmışım ki, şah damarımı kesseler, bir damla kanım akmıyacak; kanım, iliğim kurumuş.

Ah bey, ah... Sen bu Zübükzâde namussuzunu bilir misin? Bilmezsin, nerden bileceksirt? Dünya ku¬rulalı, analar böyle bir rezil daha doğurmamış...

ÜÇ GÜZEL, ÜÇÜ DE BİRBİRİNDEN GÜZEL _

Kaymakam Kâtibi Rıza Bey
şöyle anlatıyordu :

Nasıl buldunuz kazamızı.muallim bey?. Evet, hoş¬tur, güzeldir. Kıyıda, sapada kaldığından bakımsız, ne

yapalım.-.. Şimdi İran-şosesi geçiyorsa dâ, gene-de boş. Sahipsiz kalmışız, bakanımız; edenimiz yok. Bir arka çıkanımız olsaymış, ne çâre... Adam, kötü de olsa, memleketimiz bulunmuş bir kere, bize güzşl ge¬lir. Surdan' bir hafta ••••ayl sam," içime bir ateştir düşer de, bir yerlerde duramam, koşar gelirim. Güzeldir, iyidir insanlarımız, kalpleri .temiz... İlle şu-Zübükzâ-de. alçağı: d â oîmasaymış... Bu herifin bir bakışı bile bütün memleketi mundar etmeğe yeter. Bir.yaka silk-meyen mi kaldı namussuzdan,.. Onun bize ettiklerini duymuşsunuzdur. Duyulmaz olur mu, yedi düvele nam saldı alçak. Ama en kötüsünü bizim Muhalif Ka¬dir Efendiye yaptı. Bendeniz memur olduğumdan, res¬men, hiçbir partiyi tutmam. Ama memurluk icabı, ma¬aş az, geçim zor, ister istemez, daimî muhalifiz. Bu Kadir Efendinin muhalifliği, bizim gibi memur muhalif¬liği değil. Malûm ya, memur kısmı, ekmeğinden olur korkusuyla, içi alaca, dışı karacadır. Herkesin yanın¬da «Allah bu hükümeti başımızdan eksik etmesin» derse de, yalnız kalınca kolunun yenine «Yıkılasılar, Allah alsın başımızdan böyle hükümeti» der. Siz de memursunuz, öyle değil mi? Allahın bildiğini kuldan neye saklamalı. Gelgelelim bu Kadir Efendinin muha¬lifliği, memur takımının muhalifliğinden değil. Herif açıktan açığa, göz göregöre muhalif... Doğmalık sa¬kat çocuklar misali, herif anadan doğma muhalif. Biz onu böyle gördük, böyle bildik... Hangi hükümet ba¬şa geçse; onun muhalifi. Bak, anla ki, burda kendi kurduğu parti iktidara geçtiği gün, herif hemen o sa¬bah partisinden istifa edip muhalefete geçti. Biz bu¬nu "duyunca hemen vardık yanına:

— Aman Kadir Efendi, sen ne yaptın? Yahu bu parti iktidara geçsin diye bunca yıl çekmediğin kal¬madı. Olmadık belâ başına geldi. Şimdi en azgın mu-

haiiffer bile ters yüz edip hükümetten yana olup küp¬ lerini doldurmağa çalışırken, senin bu yaptığın nedir?

Ne dese beğenirsin:

Bu da o, şu da o... Bunların hamurunun ma¬ yası bir. Hangisinden hükümet kursan, öbüründen a¬ yırdı, olmaz heyri... Kalaycı Kör Nuri ile Kasap Os¬ man yoldalarmış. önlerinden giden kağnının tekeri, öküzün .saldığı yerdeki taze fışkının üstünden geçin¬ ce, fışkıyı ikiye bölmüş. Kör Nuri hemen Kasap Os¬ man'a «Bak ağa fışkıya» demiş, «birken iki oldu. Bu da o, şu da o... »

Böyle söze ne denir? Bir duyan oiursa külümüzü savurur. Biz memur insanız ve de kaymakam kâtibi¬ yiz.

Yâni Bey, bu herifin kanında, iliğinde muhalefet zehiri var. Allah vermiye, cıgara gibi, kahve gi,bi mu¬ halefete tiryaki olmuş. Muhaliflik etmezse duramaz, başı döner.

Gel zaman git zaman, bu Muhalif Kadir Efendi¬ nin başına bir belâ dolandı ki, hiç sorma... Ne bip belâsı, bir değil, iki değil, tam üç belâ... Muhalif Ka¬ dir Efendinin hiç oğlu olmadı, üç kızı var. İlk kızının adını Yekdâne koymuş. Arkadan oğlan olacak diye bir daha... O da kız. Onun adı da Dürdâne... Gene oğlan olur diye ardından bir daha... O da kız değil mi? üçüncünün adı da Güldâne... üç kız, üçü de bir¬ birinden güzel kız. Böylesi dilber, acem mülkünde araşan bulunmaz.

Buraya bir zamanlar, gezici terzilik kursu gelmiş¬ ti nasılsa. Terzi hocası karıyı, hiçbirimizin gözü tut¬ madı. Çengi gibi bir kari; Entarisinin eteMeri, dizka¬ pağından yukarda. Rüzgâr üfürüp, etek savruldu muy¬ du, ardındaki delikanlılar yere kapanıp, sözde düşür¬ dükleri teşbih tanesini arıyorlar. Terzilik hocasını de-

likanlılar çoktan dağa kaldıracaklardı ya, o zaman bir candarma komutanı vardı ki peh peh peh... Onun korkusuna delikanlılar uzaktan karıya işmarı çakıp, yanına sokulamıyorlar.

Hiçkimse karısını, kızını terzilik kursuna göndermedi. Karı burda bir hafta kaldı, nerdeyse gidecek... Bu bizim Kadir Efendi; her bir işe muhalif ya, salt muhaliflik inadından, tuttu, üç kızını da bu terzilik kursuna gönderdi. Kızlar dört ay içinde bir oldular, on parmağında on hüner... İstanbul'un* marifetli gelini, bunların yanında kaç para eder? Dikiş-nakış, her bir iş bunlarda. Dikindikleri elbiseleri görmeler ister. Halis-muhlis tango biçimi... Bizim bura milleti, karı üstünde öyle bir giyim görmemiş. Biz hep şaşırdık. Aynen İstanbul karısı, hiçbir farkı yok. Kızlar böyle giyinmeğe başlayınca, bunlar buranın delikanlılarını koca olarak beğenmez oldular mı? Hangi delikanlı isteyecek olsa, kızlar mırın kırın ediyor. Kıziarın gönlü İstanbul erkeğinde. Evet, Muhalif Kadir Efendi kızlarını bir kere İstanbul'a atsa, kızlar evvel Allahın izniyle çok kocalar bulacaklar ya, Kadir Efendide kızları İstanbul'a götürecek para yok. Dedim ya, garip, muhalifin biri, parası nerden olsun? Partisi iktidara geçince, dişini sıkıp da ki üç gün muhalefete geçmeyip dayanabilse paranın anasını ağlatacak. Amma lâkin, herif muhalif olmayınca edemiyor. Huyu kurusun, bir kötü huy işte...

Uzatmıyalım, kızlara koskoca kazada ve kazamızın üç nahiyesi ile şu kadar parça köyünde bir delikanlı beğendiremedik. «Sakla samanı, gelir zamanı» demişler. Ama «Sakla kızı, gelir zamanı» dememişler. Kızı sakladın mı kurur gider, bir işe yaramaz. Yaşları buldu yirmiyi, yirmibeşi... Onların emsalinin boylarınca oğulları kızları yetişti. İş işten geçtikten sonra, kız-

laf da, Muhalif Kadir Efendi de «Eyvaaahi» diyerek bir ellerini dizlerine, bir ellerini, başlarına vurdular ya, neye yarar... Kızlar <-Koca, aman koca!» diye, Muhalif Kadir Efendi dersen «Damat, aman damat!»' diye dönüp duruyorlar. Çoktan dağ başındaki yarım akıllı çobana da razı oldular ya, çoban bir dönüp baksa... Bizim burda kız, körpeliğini eskitti de yirmibeşi buldu mu, artık evde kaldı demektir.

Bizim avratlardan duyduğumuza göre, kızlar koca derdinden yana yana mum gibi .erimeğe"başlamış?.: lar. Babaları dersen, damat diye diye yanıyor. Kız" larrbir everse, malını mülkünü, nesi var; nesi yok hep damatlara verip bir de keyfinden damat evlerin? de ırgatlık edecek.

Derken efendim, bir de baktık günün birinde; bu bizim Zübükzâde İbraam Bey'le Muhalif Kadir Efendinin arasından su sızmıyor.-Geceleri, gündüzleri bir geçiyor, can-ciğer olmuşlar. O sıra Zübükzâde İbraam daha evlenmemiş. Anlaşılmayacak ne var, belli. Zübük, üç kızdan birini alacak. Zübükzâde'nin ne namussuz olduğunu bilmez değil ya, bilir. Bilir ama netsin herif?.. Zübükzâde İbraam, Muhalif Ka? dir Efendinin evine girip çıkmaya başlayınca, ne dersin, kızların bir kısmeti açılsın... Demek, kızların kısmeti bağlıymış, Zübük'ten sonra açıldı. Bura eşrafından Eşref Âğa Yekdâne'yi oğluna istedi. Oğlan, gündüz hülyasında, gece rüyasında «Yekdâne'm, Yekdâne'ml» diye sayıklar dururmuş. Ne dersin Bey, olmaz, diye dünürü ters yüzü çevirmemişler mi? Oğlan yanıyor, bir babanın bir oğlu... Baba dersen Karun gibi zengin. Biz, birkaç arkadaş gittik Muhalif Kadir Efendi'ye:

— Aman Kadir Efendi, oğlan senin kız için yanıp tutuşur. Namuslu delikanlı. Hâli vakti yerinde.

Mırın kırın edince,- biz işi anladık. Zübükzâde, evlerine girip çıkıyor ya, Yekdâne, Zübükzâde beni alır diye umutlanmış, öbür oğlan, bildiğimiz bura ço¬cuğu... Zübükzâde'ye gelince, bir baksan, • İstanbul beyi sanırsın. Kıravat takmamış gezmez. Kunduralar boyalı, ayna gibi. Pantol, kalıptan çıkma ütülü.

Biz Muhalif Kadir Efendi'ye, «Aman etme, ey¬leme, Yekdâne'yi oğlana ver» diyoruz, o bize boyuna Zübükzâde'yi övüyor: • • <. • • •

.....-rrr Bu oğlanda akıl var efendi, akıl... Görecek-siniz bu İbraam Bey, bizim buralara sığmaz. Halis An¬kara'nın adamı. İşte buraya da yazıyorum, siz de gö¬rün, bu Zübükzâde mebus olmazsa gelin yanıma. İs¬tikbali gayetle parlak... ,

Anlaşılmayacak ne var. Koca godoş, damat di¬ye Zübük'ü kestirmiş gözüne. Mebus olacak da, Yek-dâne de onun karısı olacak da, karıyı alıp büyük şe¬hirlere götürecek, buralardan kurtulacaklar. Kızı ze-hırliyen o terzilik hocası...

Derken, bir zaman sonra, nasii olduysa, Muha¬lif Kadir Efendiyle Zübükzâde'nin arası açıldı. Evet, birbirlerinin aleyhinde konuşuyorlar ama, yüzyüze de gelmiyorlar. Bu dargınlık ..uzun sürmedi. Eskisinden sıkı fıkı oldular.

Yekdâne'yi oğluna isteyen adam, Kadir Efendi'ye haber*vermiş. Demiş ki:

— Oğlum çıra gibi yanıyor. Benim civan oğlu¬mu yakmasın. Madem, Yekdâne'yi vermedi, Dürdâne'-yi versin oğluma. Yekdâne'yle Dürdâne, bir elmanın iki yansı...

s Muhalif Kadir Efendi ilkin, :

—Kıza bir soralım... diyor, iki gün sonra da,

— Kızın gönlü yok... diye cevap veriyor.

Eşref Ağa, civan oğlunu bu sevda, derdinden

kurtarmak için kıydı paraya, hacıya, hocaya, -büyücü¬ye yedirdi parayı. Sonunda Zübükzâde'yle, Muhalif Kadir Efendi'nin arası bir daha açıldı... Çok sürmedi, bir de duyduk ki, Muhalif Kadir Efendi, partisinden çıkıp hükümet partisine girmemiş mi? Ulan bu ne iş... Zübükzâde, tutmuş yakasından Kadir Efendi'yi, götü¬rüp partiye yazdırmış.

— • Eyvah, dünyanın sonu geldi! dedik.

Tüccardan Emin Efendi, Kadir Efendi'nin candan ahbabıdır. Emin Efendi,

— Herif ne yapsın yahu, dedi, hep kızlarının derdine bu işler başına geldi. Bana anlatırken koca herif zırıl zırıl ağladı içinin acısından.

Emin Efendi'ye diyesiymiş ki:

— Zübükzâde İbraam Bey'in istikbâli parlak. Bak göreceksiniz, çok yükselecek. Benimle ahbaplık ediyor diye, oğlanı mimlemişler. Düşmanı çok... Her¬kesin gözü üstünde... Ben"muhalefetten sabıkalı bir herifim. Benimle ahbap diyerek başı derde girecek. Benim yüzümden istikbali kararacak gencin. Yazık... Acıdım, benim yüreğim yufkadır, hiç dayanamam. Eh, bizde yaş geldi, altmışa dayandı. Bundan sonra mu¬halif olmuşsun ne çıkar, muvafık olmuşsun ne hayır gelir. Hiç değilse İbraam Bey'in istikbalini kurtaralım dedim hani...

Hem böyle söyler, hem ağlarmış. Emin Efendi,

— üstüne varmayın herifin, dedi, dertlinin biri...

öte yandan da Eşref Ağa'nın oğlu yamyor. Eş¬ref Ağa bir daha haber salmış:

— Etmesin Kadir Efendi, eylemesin Kadir Efen¬di, bir yiğit oğlanımdan olacağım. Yekdâne'yi istedik, vermedi. Dürdâne'yi istedik vermedi, Güldâne'yi ver¬sin. Ağırlık isterse ağırlık, başlık isterse'başlık, pa¬raysa para, malsa mal...

Dünüre,- ' .

— Eşref Ağa'ya selâm söyle, bizim everecek kızımız yok... diye kapıyı gösteriyorlar.

Herifin üç kızı da «Aman koca...» diye yanıp kül olurken, ne oldu bunlara şimdi böyle? Bu işte bir bit yeniği var ya, ne?

İşin iç yüzünü şoför İğri Nuri'den duyunca şaştık da kaldık. İğri Nuri'ye şoför denir ya, şoförlüğüne kulak asma... Adı şoför, direksiyon başında bir gören olmamış. Serseriliğin bütün şartları üstünde toplanmış. İçkicilik bunda,, karı satışı bunda, parayla adam vurmak bunda, her bir rezillik, türlü dolap bunda... Kazamızda pek durduğu yoktur. Uzaklarda, Ankara'da, İstanbul'da; İzmir'de yaşar. Aşağısı •kurtarmaz. Burda eğlenip de ne edecek, bura fakir fukara yeri. Kimden ne koparacak... İğri Nuri, hapisten kurtuldu mu, baba ocağı diye. memlekete aradabir sılaya gelir.

O günlerde iğri Nuri gene gelmiş. Bir gece vakti Muhalif Kadir Efendi, İğri Nuri'nin anasının evine gidiyor. Gözleri çakmak çakmakmış.

— Nuri Efendi oğlum, demiş, kurt bile, kurtken, komşusunu yemez, değil mi?

— Yemez Kadr'efendi amca.

— Ehl-i iffet ve ehl-i ırz ve de ehl-i namus bir kız oğlan kızı iğfal edene erkek denir mi?

•s / — Denilmez Kadr'efendi amca.

— -Peki; insandan dışarı böyle bir canavarı ne yapmak gerek Nuri Efendi oğlum?

— Leşini sermek, dağa sürüyüp, kurda kuşa vermek gerek.

— Ulan oğlum Nuri Efendi, bak bu aklını beğendim. Aferin ulan oğlum Nuri Efendi. Peki, böylesinin leşini sürümek sevap mı? Bir de onu söyle bakayım...

'— Anrâtdmaz,bir sevap, Kadr'efendi amca.

— Bu- da iyi. Şimdi söyle ulan Nuri Efendi oğ-' ium, sen bir sevaba girmek ister misin? _ -

— Bendeki günahın başka türlü temizleneceği yok Kadr'efendi amca. Aman çabuk söyle, hayırlı.bir iş çıktıysa hiç duramam, yoksa bana bir sevap mı iş¬leteceksin?

İğri Nuri, bize bunları anlatırken,

—. Ben ossat dalgayı çaktım, dedi, herifin karın ağrısı belli... İlâcı da bende...

— Neymiş karın ağrısı?

— Ne olacak, kızları... Biz bu işi oldum olası bk liriz de Muhalif Kadr'efendi, âlemi kör, herkesi sağır sanır...

Muhalif Kadir Efendi'nin, Şoför Nuri'ye dediğine göre, Zübükzâde İbraam Bey, anasını Kadri Efendi¬lerin evine göndertip, büyük kızı Yekdâne'yi «Alah'ın emri peygamberin kavliyle» istemiş.

Kadri Efendi,'İğri Nuri'ye diyesiymiş ki:

— Biz katiyen razı gelmedik, öyle bir rezilin re¬ziline kız verilir mi? Anasını huzurumdan koğdum. Bir daha, kızımın adını ağzına alırsa, bacağından tu¬tar, apışından ikiye ayırırım, dedim. Ah, İğri Nuri E¬fendi oğlum, kötüyle baş mı edilir? Bu Zübük denen ırzı kırık, yedi vilâyet dolaşıp da, en dehşetli hoca¬lara büyü yaptırmıyor mu? Bu namussuz, -aracı -karı eliyle, Yekdâne kızıma eşşek dili yedirmemiş mi?,. Vay ondan sonra kızın şurasına bir ateş düştü. Gece gündüz «Zübük, Zübük, vay Zübük!» diye sayıklar ol¬du. Baktık olacağı, yok,, kız elden gidiyor; «He» dedik bunlara, «al da hayrını gör...»

Muhalif Kadir Efendi, şoför İğri Nuri'ye kızlarının serencamını anlatmaya başlamadan, ortaya bir so¬mun, bir kuran, bir tabanca, bir de .tahta çubuğa ta-

kılı kâğıt bayrak getirmiş. Bu dördünün üstüne el bas¬tırarak, anlattıklarını kimseye söylemiyeceğine, İğri Nuri'ye yemin ettirmiş. İğri' Nuri de yemininde dürdü. Kefaretini ödemeyince anlatmadı. Dört kere yemin ettiğinden, dört somunu başının üstünde döndürdük¬ten sonra itlere atıp yemini bozdu da öyle anlattı.

Biz işin iç yüzünün Muhalif Kadir Efendi'nin İğri Nuri'ye anlattığı gibi olmadığını bilmekteyiz. Şöyle ol¬du. Kızlar evlenemeyip kocayınca Kadir Efendi şa¬şırdı. İşte Q şaşkınlıkla, damat olarak Zübükzâde İb-raam Bey'e göz koydu. Evine çağırmağa başladı, ara¬larından su sızmaz oldu. Evde üç kız var, üçü birbi¬rinden güzel... Zübükzâde, gönlünün çektiğini beğe¬nip alsın. Her gece beraberler, yemeler, içmeler... Yâni anlıyacağınız; Kadir Efendi şaşkınlığından zorla kızları Zübük'ün koynuna iteledi. Aklı sıra kendi ken¬dine diyor ki:

— Ulan Kadir, gayri enayiliği bırak. Bunca yıl "muhalif oldun da eline ne geçti... Gençlik neyse ne. İşte ömür gelmiş gidiyor. Hiç değilse kızları kurtar, rahat etsin fukaralar. Bu Zübükzâde cin gibi herif. Cinle bir odaya kapasan, bu Zübük cini çarpar. İs-tikbali dersen; parlak. Bu herif için Belediye Reisliği torbada keklik. Milletvekili olacağı da yüzde yüz. Al¬sın da kızlardan hangisini alırsa alsın...

Gene Zübükzâde sırayı saygıyı unutmamış da, işe büyük kız Yekdâne'den başlamış. Gelenek, gör¬gü dediğin işte böyle olur. Yekdâne hele, Zübük'e baygin. Mebus karısı olup Ankaralara mı gitmeyecek, Amerikalara, Avrupalara mı, nerelere!...

Bir zaman sonra Zübük'ün Yekdâne'den gönlü geçiyor, öyle ya canım, elin zibidi Zübük'ü kız am¬barının içine düşmüş. Her gün bal, börek yese insan bıkar. Ama nasıl etsin de öteki kızın tadına baksın...

Zübük durup dururken birgün şöyle der:

— Hiç kusura bakma Kadr'efendi amca; senin muhalif olduğun herkesçe belli. Benim de senin ahbabın olduğum ve evine girip çıktığım partimizin vilâyet kademesinden duyulmuş.

, •• —[1] Eee? • • ' ' •

— • Esi işte böyle Kadr'efendi, sen bizim partiye "gireceksin. Başka türlü olamaz. Ben istikbalimi göz göregöre körletemem...

— Aman oğlum, bu nasıl ış? Yekdâne? Hani nışanlanacaktınız? Böyleydi ya konuşmamız...

— Evet, ben sözümden dönmüş değilim. Sözüm söz. Lâkin istikbalimi de mahvedemem.

Zübükzâde' İbraam böylece, Muhalif Kadr'efendinin evinden elini ayağını çekiyor. Beri yandan üç kızda, birbirlerine düşmüşler, Zübük İbraam'ı pay edemezlermiş. Bir zaman sonra, araya bayram mı seyran mı giriyor, her neyse Zübükzâde, Kadr'efendinin*-evine gidiyor. Bu sefer de kancayı Dürdâne'ye takmış, onunla, nişanlanacak. Kızlar ne olsa razı... Bir zaman da Dürdâne ile gönül eğledikten sonra,

— Partiden tazyik başladı, diyor, benim bir azılı muhalifin kızını alacağım ta Ankara'dan duyulmuş. Partiden atacaklarmış bir bahane bulup.

— Aman deme... N'olacak?

—"Olacağı belli. Sen de bizim partiye gireceksin. Senin kızın dünya güzeli olsa, ben uğruna istikbalimi mahvedemem...

Şu Kadr'efendinin çilesine bak yahu... Zübükzâde'yle araları gene açılmış. Kızların üçü bir olmuşlar, ille Zübükzâde İbraam... Kadr'efendi, bakmış çıkar yol yok, İbraam'ın ayağına gitmiş.

— ölsem daha iyiydi, demiş, bana bu ölümden

beter. İşte geldim, ister çek vur beni, ister partine yazdır, gayri, senin vicdanına kalmış...

Böylece kırk yılın kaşarlı muhalifi, hükümet partisine giriyor. Zübükzâde İbraam da damatlığa hazır. Velâkin bu sefer de paşa gönlü küçük kızı çekmiş. Bir zaman da Güldâne'nin tadına bakıp iyice hızını

zaman derken, kızfar yanar, *Kadr'efendi* yanar... üç kızın üçü de iki gözleri iki çeşme «Enişteciim de enişteciim... » diye ünner dururlarmış. Kadr'efendi, derdini de kimselere açamıyor. Sonunda aklına İğri Nuri geliyor.

— Aman Nuri Efendi oğlum, varım yoğum senin, yeter ki sen yiğitliğini göster...

İğri Nuri, tam bu işin adamı. Herifin tarifesi var. Kabasından bir şişlerse, bin lira. İki yara açarsa, üç bin..: Barsaklarını dökerse, <beş bin...

Muhalif Kadr'efendi,

— Aman, dermiş, aman... Kızlarıma mı yansam, yoksa bunca yıllık muhalifliğimi bozup memlekette iki paralık olduğuma mı yansam? Sen ne diyorsun Nuri Efendi, bu alçağı bıçakla dalasan neye yarar? Bunu ortadan biçmelisin, leşini sürümelisin... Yoksa bu memlekete hiçbir vakit dirlik düzenlik gelmez...

Kadr'efendi hükümet partisine geçti ama, adı gene Muhalif Kadr'efendi. Bir de duyduk, Muhalif Kadr'efendi, bağını bahçesini satıyor. Biz o zaman bunun neyin nesi olduğunu bilemedik. Oysam, satıp da parayı İğri Nuri'ye verecekmiş ki, İğri Nuri de Zübükzâde'yi ufalasın... \ .

Muhalif Kadr'efendi, tarlalarını yok pahasına, dörtbin liraya sattı, östüne kızlarının çeyizlik parası ikibini ekleyip, İğri Nuri'ye vermiş. Biz bunları sonradan duyduk.

İğri Nuri anasının ipini satmış bir hergele... Parayı bir tamam almayınca işe girmemiş. Parayı- peşin alacak ki, Zübükzâde'nin leşini serip, hemen buralardan savuşsun... Parayı cebine indirir. Doooğru, gider Eşref Ağa'ya, Eşref Ağa'yı bir yanına, oğlunu bir yanına alır. Başlar anlatmağa:

—. Benden size bir dostluk kı, baba dostluğu... Bu bizim Muhalif Kadir Efendi, kızlarını senin oğluna neden vermedi, bil bakayım. Vermez, vermez. Bunun bütün günahı, Zübükzâde denen namussuzun..v Bu namussuz,: dili dönen, üstünde şeytan tüyü taşır bir herif olduğundan kızları baştan çıkarıp perperişan et* miş.'..

— Aman deme... Yekdâne'yi de mi?

— Evet.

— Dürdâne'yi de mi?

. *T*— Evet. .

— Yoksa Güldâne'yı de mı?

— Evet... Anaları zamanında akıl; edipv ölmemiş olsaydı, o da namusunu Zübük'ün elinden kurtaramazdı. .

Delikanlı fırlamış :

— Bana bu dünya haram... Ben bu kızların üçünü bir yatırıp kör bıçakla doğram doğram doğramazsam, ben bunların derilerini yüzüp de içine saman doldurmazsam, ben bunların saman torbalarını hükûmen konağı önünde dibinden kazığa geçirmezsemi..

iğri Nuri bakmış ki oğlan tavında,

— Aman dur, demiş, aman dur arkadaş. Kızların günahına girme, üçü, de masum yavru. Hiçbir günahları yok.:. O kızlar, peri padişahının oğluna teslim olmazlardı. Lâkin bu Zübük kızlara büyü yaptırmış; o büyüye erkek tutulsa, namusunu muhafaza edemez, anladın mı? Burdan İstanbul'a gitmiş de papazlara

büyü yaptırmış/ Yekdâne kiza eşek dili yedirmiş. Dürdâne kız için tahta kaşığa «çevirgel'duasî» yazdırtıp ocağa atmış. Kaşık yandıkça Dürdâne kiz yanmış.:.. Bir kalıp sabunu iğnelemiş iğnelemiş kuyuya atmış. Sabun kuyuda eridikçe, Güldane kız da, Zübükzâde uğruna erimiş. Sen ne diyorsun heyri? Şimdi bir iş var size, boynunuza borç... Ben bir hemşeri olarak, bu namussuzluğa dayanamam...

— Evet, dayanılmaz...

— Elele verelim. Zübükzâde denilen bu pisliği ortadan kaldırıp yok edelim. Erkeklik böyle zamanda...

— Ne demek, hac'dan büyük sevabı var...

Bitürlü, Zübük'ü ortadan kaldırma işini payiaşamıyorlarmış. Eşref Ağa,

— Budaması benden... demiş, ben bu •herifin kolunu, budunu, dalını, sonradan çıkmalarını bir güzel budarım.

- Eşref Ağa'nın oğlu,

" Ben, demiş, bir güzel yonarım. İyi yongalar çıkarırım ondan...

İğri Nuri de,

'— Hartama çıkarmak da benden, demiş, hartama (*)... • 'i "

Bunlar and içmişler, üçü birden Zübükzâde'yi öldürecekler: İğri Nuri'nin maksadı başka. Paralan cebine indirmiş ya... Zübükzâde'yi Eşref Ağa ile oğiuna harcatıp, kendisi savuşup, gidecek. Geridekiler ne olursa olur...

(*) Ilar tanı a : Bu romanda anlatılan olayların geçtiği bölgede, evlerin damlarına kiremit yerine, üstüste istif edilerek konulan ağaç yongalarına denilir. Çam ağaçlarından baltayla, nacakla hart hart hartarak çıkarılan yongaların adı «hartama» dır.

Doğrusu bunjar çok iyi bir iş yapacaklar, kaza¬mız halkının hayır duasını alacaklardı ya, ne çâre, yeni valinin yüzünden iş yarıda kaldı. O ne Zübük'?tür ooool... Cenab-ı Mevlâm, hikmetinden sual olun¬maz, bizim sabrımızı sınamak için, Zübükzâde'yi ba?şımıza belâ etmiş.

VAAY KOCA VALİ!

Allah Selâmet Versin Murtaza
Efendi şöyle anlatıyordu;

O mu? O bizim Zübükzâdemizin bir icadı. Başka hiçbir memlekette göremezsin böyle şey. Sekiz-on yıl oldu herhâl. Ben o zaman Belediye'de azayım. Vilâyete yeni vali gelmiş dediler. Bu valinin adını da altı ay öncesinden doymaya başladık. Allah korusun, afat gibi bir herifmiş. Vardığı yeri, sam yeli esmiş gh bi kasıp kavurur, yakarmış: Sanki Ankara'dan hükü¬metin gönderdiği bir vali değil de, hâşâ, Rabbimin gökten indirdiği bir belâ... Zelzele gibi bişey canım; vilâyete-ayağı değdiği gün, titremesi bizim kazaya kadar uzandı. Kaymakam tiril tiril titriyor. Öteki me¬murları dersen, telli kavak yaprağına dönmüşler. Me¬mur neyse ne, ya öbürlerine ne oluyor. O esnafı, bak¬kalı çakkalı bir.görsen Bey. Allah Allah, adam adam¬dan bu kadar da mı korkarmış... Şimdi sen benim böy¬le söylediğime bakma. Beni bir korku aldı ki, kaptıkaç¬tıda dingil üstüne oturmuş gibi zangır zangır titriyo¬rum. Yahu karılar var. ya karılar, evdeki karılar kork¬muş, ne dersin... Bize gelmeden önce vali durduğu

vilâyetin halkı, beş vakte beş daha* katıp, gece ve gündüz «Allahım ya bu herifin canını *ai,* ya da bizim canımızı al da kurtulalım» diye dua ederlermiş. Kurban olduğum Allahımın hikmetine bak sen, ne ora ahalisinin canını almış, ne de valinin... Daha uygun bir iştir, diye valiyi bizim vilâyete göndertmiş...

Valiyi anlata anlata bitiremiyorlar. Daha kendi gelmeden altı ay öncesinden herifin destanı geldi. Aklı Evvel Bedir Hoca, valinin ahvalini duyunca,

— Kurban olduğum Yaradan, dedi, nelere kaadir değil ki... Bu millet azdı efendi, azdı... Bunca azmanın sonu, mutlak felâkettir. Atalar böyle buyurmuş. Namus kalmadı, ahlâk kalmadı. Büyüğe saygı ve de küçüğe sevgi kalmadı. Bina ile zina arttı. Ne demek bunlar, bunlar neyin alâmeti? Bunların hepsini bırak, bir şu Zübükzâde yeter vallaha... Allah, bizi cezalandıracak, hemşeriler... İçimizden Zübük adlı böyle bir soysuz çıkardık, çıkardıktan başka bu namussuzu boynunacak toprağa gömüp, kadınlı erkekli yediden yetmişe taşa tutmadık diye, kurban olduğum Allahımın gücüne gitti. Ben şunlara bir ceza vereyim ki, dünya durdukça insanoğluna ibret olsun, dedi. Afatı, su baskınını, toprak kaymasını, yangını, kuraklığı, seli, zelzeleyi az buldu. Bunlardan beter ve daha baskın ne var, diye cümle meleklerine sual eyledi. Melekler, dünyanın her bir yanını fır dönüp, Rabbimin huzuruna geldiler. Dediler:

— Ey Rabbim!.. Yangından, taundan, kıtlıktan, afattan, salgın hastalıktan, kuraklıktan, su baskınından ve zelzeleden ve gökten taş yağmasından daha beter nasıl bir belâ var diye ruy-i zemini fır döndük, dolandık, geldik. Sonunda, sana hamdolsun bir belâ bulduk ki, tarihlerin yazmadığı bir belâ... İnsanlara ceza için, bu belâyı başlarına sarmalı... Türlü afat-

tari ve onmaz dertlerden beter bir belâ, senin filân yerdeki vali kulundur.

Şimdi anladınız mı hemşeriler, başımıza gelen-: leri... Bu vilâyete işte böyle bir vali geliyor. Ve bu¬nun sebebi, Zübük'tör: Bu zibidi Zübük'e ses etme-mediğimiz, onun melanetlerine göz yumduğumuz için, Cenabı.Allah bu valiyi göndererek bizim belâmızı ver¬miştir.. . . . .. . •

Aklı Evvel Bedir Hoca böyle konuşunca, Allah'ın Kulu İsmail Efendi,

— Yahu n'etsek, n'.eylesek, bilmem ki... dedi, bu vali belâsından kurtulmak için tası tarağı toplayıp muhacir mi olsak, gurbetlere mi düşsek?

• Ne yapsan boş... Bu, bizim cezamızdır. Ne yapsak, çekeceğiz. Allah, tarafından gönderilmiş bir belâ ki, nereye gitsek arkamızdan gelir: Ve bu vilâ¬yet sınırlarından çıkıp başka bir vilâyete sığınmak insanlığa aykırıdır. Çünkü işin ucunda gittiğimiz yeri de lanetlemek var. Bizim yüzümüzden masum vilâyet halkına yazık olur.

— Demek, Aklı Evvel Bedir Hoca, bunun bir kur¬tuluşu var he mi? Biz bu Zübükzâde'yi eşek cenne¬tine göndersek...

— Evet. Büyük sevabı vardır. Bu Zübükzâde'-" yi yok etmek; yüz kızıl kâfiri kılıçtan geçirmekle bir¬dir.

İşte Bey, gelen vali, duyduk ki, böyle bir valiy-miş. Bizim, o zaman yiğit de bir kaymakamımız var. Kulaktan kulağa lâflar gele gide, bizim yiğit kayma¬kam da titremeğe başladı. Yeni valiye hoş geldin için vilâyete gidecek ama, korkudan bir türlü gidemiyor. ; Ha bugün, ha yarın deyip duruyor. Çünkü bu vali, bundan önceki vilâyette, birkaç memuru sopadan ge¬çirmiş. Aman yanlış anlama sakın: Kaymakamın kork-

tuğu "yok. Kaymakam babayiğit dedik ya... Kaymakamın korkusu şu ki, vali olur olmaz yere dalaşırsa, bu da kendini tutamaz, herkesin içinde valiyi perperişan eder.

Derken günlerden bir gün vali bizim kaymakama telefon etmedi mi? Telefonda demiş ki:

— Dört - beş otomobil dolusu hükümet erkânı vilâyetimize gelecek ve kazalarımızı gezecek. Sizin kazaya da uğrayabilirler. Onun için iyice hazırlanın. Cumhuriyet Bayramı töreni gibi bir tören hazırlayacaksınız. Esaslı bir tören... Ben gelip hazırlığınızı göreceğim. Teftişe iyi hazır olun! Aman haa, hükümet erkânına karşı yüzümü kara ederseniz, karışmam; sonunu varın siz düşünün...

Tahrirat kâtibi Rıza Bey'in söylediğine göre, bizim kaymakam, valinin telefon emrini alınca, beynine dumdum kurşunu yemiş gibj sersemlemiş de, yığıldığı koltuktan yarım saat doğrulamamış. Ayıldıktan sonra kaymakam şöyle diyesiymiş:

— Ben başka memurlara hiç benzemem. Bu vali, beni de başkaları gibi bilir de haşlamaya kalkarsa, ben bu herifi çivilerim. İşte benim korkum bu...

Evet, korkunun çeşidi var. Kimi, korkudan korkar, kimi yiğitliğinden... Kaymakam da,

——Tuuu... Korkum şu ki, dalaşırsa bu valiyi öldürsem gerek... der, çene kemikleri zangır zangır eder, elleri ayakları tirtir titrermiş. Yiğidin korkusu böyle oluyor, demek.

Kaymakam da Belediye Reisini çağırıp olanı biteni söyledi. Tören için her bir hazırlık bir tamam yapılacak. Esasında bu iş, kaymakamlığın değil, Belediyenin vazifesi... O zaman da Belediye Reisimiz Çiftverenoğlu Hamza Bey.

, Bizim her bir hazırlığımız eskidenberi tamam.

Kim gelirse gelsin... Hazırlıklarımız Belediyenin' ambarında duruyor. Bayram mayram, tören mören oldu muydu, hemen Belediyenin ambarından eskiden kalma hazırlıklarımızı çıkarır, alana kurarız. Gene öyle yaptık. Ambardan direkleri, boyalı tahtaları, kontrplâkları, bayrakları, Cumhuriyetin Onuncu Yılından kalma yazılı bezleri, her bişeyi çıkardık. ' Postanenin önüne tâk'ı diktik.

Otelci Satılmış Bey, partinin idare heyetindendir, dedi ki:

— Arkadaşlar, gelin siz, Zübükzâde İbraam Bey'i de bu işe bulaştıralım. Bu tören provasının hazırlığında o da bulunsun. Onun da fikri alınmış olsun. Siz onun ne nâmert olduğunu bilmezsiniz. Biz simdik bu herifi bu işe karıştırmazsak, «Vaaay; beni adam yerine koymadılar. Bana akıl danışmadılar» diye kızar, başjmıza olmadık işler açar. ı

Belediye Reisi Çiftverenoğlu Hamza, Zübükzâde'ye düşman ki, eline fırsat geçirse, bir kaşık suda boğacak zavallı Zübük'ü. Satılmış Bey'in sözüne alınıp, \

— Ben bugüne bugün, buranın bir Belediye Reisiyim efendi, dedi, bu memleket kaymakamla benden sorulur. Bu Zübükzâde de neyin nesi, kimin fesi? Ondan ne akıl danışacakmışım... Bir resmî sıfatı mı var?

Aklı Evvel Bedir Hoca da, Zübükzâde'nin düşmanı ama, Belediye Reisinin bu -sözüne pek içerledi: «Bu memleket kaymakamla benden sorulur» ne demek? Bu nasıl ipe sapa gelmez bir söz? Bu memlekette bir de Partinin ilçe başkanı yo.k mu? Bedir Hoca, bunca savaşmadan sonra boşuna mı parti başkanı olmuş? Ulan bu Çiftverenoğlu Hamza, kendinden başkasını bostan korkuluğu mu sanıyor... Dur sen

Çiftverenoğlu, dur sen.. , Her bir işin bir sırasıVar... »

Hamza Bey'in «Zübükzâde'den akıl mı danışaca¬ğız?» demesi üzerine,' Otelci Satılmış Bey, başını eğip,

— Sen bilirsin, deyince kavga olmazmış, ben¬den söylemesi... dedi, kesti, attı.

Bizim burda böyle tören mören işlerini, bir Me¬mat Çavuş var, o yapar. Tâk'ı yapan da o. Her ne¬dense bitürlü anlaşılmaz, bu Memet Çavuş'la Ge-dikli Ihsan'ın araları açık. Memet Çavuş, Sultan Re¬şat zamanında orduda çavuşluk yapmış bir babayiğit. Padişah çavuşu- olduğundan, bitürlü Gedikli İhsan Efendi'yi çekemiyor. Onun da derdi günü onunla.

Gedikli İhsan, Memet Çavuş'un yaptığı tâk'a baktı baktı'da, :

— Hemşeriler,. dedi, gelin biz bu direklere birer payanda vuralım:.. İhtiyatlı olmak her zaman için iyi¬dir.- "•:

Mehmet Çavuş kızdı :

. — Git işine heyri, payanda da n'oiacakmış?

— Aman öyle deme, Memet Çavuş, yıkılır mıkılır da...

— Yahu İhsan Efendi, hiç işin yok. Cumhuriye¬tin Onuncu Yılından bu yana ne oldu? Yirmi yıl mı? Efendi, yirmi yıldır bu direklerle işte bu gördüğün ..tâk'ı kurarız. Şimdiyecek bir şey olmadı da simdik mi olacakmış?

— öyle deme! Olmaz olmaz da bir bakarsın, tersliktir, oluverir. Hükümet erkânı bu... Biri nutuk çekerken tâk üstüne çöküverir, herif odunların altın¬da rezilir maazallah.

— Aman İhsan Efendi, sen bizi temelli avanak belledin. Evet, çok tesirli nutuk atanlar var. Bizim bu¬ra nutkuna, hiçbir vakit benzemez. Velâkin, hiçbir

nutuk, direği devirmez. Yahu nutuk mu atıyor, top mu atıyor?

Benim o zaman anlayabildiğim kadar, Gedikli İhsan Efendinin de niyeti bozuktu. Her yiğidin yüre¬ğinde bir aslan yatar demişler. Yiğit yüreği aslan ka¬fesi... Gedikli İhsan emekliye ayrılıp da baba yurdu¬na gelince, kendini bizden yüksek görüp, belediye reisliğine niyetlenmiş besbelli. Memet Çavuş da, reis Hamza Bey'in adamı olduğundan, her bir lâfında onu baltalamağa çalışıyor. Dediği olsun diyerek payanda? lan da vurdurduk. Arkasından bir iş daha çıkardı:

— Ben büyük yerlerde çok bulundum. Bilirim. Bir tâk dünyada yetmez, ille iki tâk olacak...

— Aman heyri, icat çıkarma durduğun yecde. Her bir yerin kendine, göre tâk'ı olur. Bura küçük bir yer. Aslını sorarsan, bizim buraya bir tâk bile çok ya. Bir kere âdet olmuş diye„bir tane yapıyoruz. Ayrıdan, bu da bizden gitsin diye elimizi bol tutup payandala¬rı da koyduk. Eee, daha ne?

— Olmaz Memet Çavuş, olmaz. Senin tâk de¬diğin cenabet kurulduğu yerin büyüklüğüne göre de¬ğil, oraya gelecek herifin büyüklüğüne göre yapılır. Evet, şimdiyecek burada bir tâk yapılmış. Fakat An¬kara'dan bir gelen olmamış. Hükümet erkânından bi¬ri gelmemiş. Tâk demek, kapı demek. En azından iki tâk olacak ki, birinden girile, birinden çıkıla...

Tüccardan Emin Efendi, bunu duyunca,

— Vay, dedi, yâni şimdi bizde bir tek tâk var diye, Ankara'nın vükelâsı ordan girerler de çıkacak tâk deliği bulamazlar, hep burda mı kalırlar? Aman öyleyse iki değil üç, üç değil, dört tâk yapalım ki, taklardan çıka çıka savuşup gitsinler.

Gedikli ihsan Efendi,

— Evet öyledir, dedi, . kasabanın bir girişinde, bir çıkışında iki yerde tâk kurulacak.

— Allah Allah... . Bizim bildiğimiz, bir kapıdan hem girilir, hem çıkılır.

— öyle mi belledin sen. Büyük adam sen ben gibi değil. Bir oturdular mı oturulan yerden kalkmaz¬lar. Bir kapıdan girdiler mi, girdikleri kapıdan bir da¬ha, öldür Allah, çıkmazlar. Usûl böyle...

— Anladım, hemşerjler, anladım. Yahu bunlar, tâk'ın birinden içeri kasabaya girdiler değil mi, gene girdikleri kapıdan çıksalar, ters yüzü dönüp geri git¬meleri icabeder. öyle değil mi? Bunlar gelmiş ki, bu¬raya uğrayıp, burdan da vilâyete gitsinler. Hey ava¬naklar, bunu anlamadınız...

Olur. İki tâk yapalım. Lâkin keresteyi nerden bul¬malı? Otelci Satılmış Bey, o sırada otelci değil, han¬cı... Hanının bir ahırını yıkmış ki yeniden onara... O¬nun ahırında direkler var.

Dağlardan dört kağnı yükü süpürge otuyla, dere boyundan da kamış getirttik. Bizim burda, gördün ya, yeşillik, ot, çiçek ne yok... Süpürge otlarını, kamışla¬rı güzelce tâk direklerine sardık sarmaladık.

Belediye ambarında, Cumhuriyetin Onuncu Yıl bayramından kalma yazılı bezlerimiz var. Ambardaki sandıktan yazılı bezleri de çıkardık. Sandıkta dura dura, sıçanlar bezlerin bir-iki yerini ditmiş. Ama uzak¬tan sıçan yenikleri hiç bellisiz. Bu yazılı bezleri, uç¬larını iplere bağlayıp, yol boyuna genişlemesine ger¬dik. Bayraklarla her bir yanı donattık. Kürsüyü de a¬lanın ortasına koyduk. Lâkin o zaman alan şimdiki gibi düz değil, tümsekli... Kürsü bir türlü düz dur¬maz. Bir yanı aşağı, bir yanı yukarı... Memet Çavuş, alçak yanına bir takoz sokup kürsüyü düz durdurdu. Kürsünün üstüne yeşil örtüsünü de örtünce, Yunus

Baba yatırının sandukasına benzerdi. Bardağı, sürahi¬yi de kürsünün üstüne koyduk. Ortaokul Müdürü de çocukları alana dizdi.

Hıdırlık'ta bizim bir de topumuz var. Ramazanda, bayramda o top atılır. Topu Mehmet Çavuş atar. Sul¬tan Reşat zamanında topçu çavuşuymuş. Top da ha¬zırlandı. Bir de davul zurna takımımız var.

Berber Hakkı,

— Yahu, bunlara şimdi" kurban da ister... dedi.

Bizim haberimiz yok; Kasap Osman, kendi için dedikodu yapılır diye, kendisi söylemez de, Berber Hakkı'ya söyletirmiş.

Hamza Bey,

— iyi öyleyse, bir koyun keselim, dedi.

Bunun üzerine Kasap Osman,

— Ben kasap olduğumdan bana söz düşmez ya, bir koyun kesmek ayıp olur, dedi, bildik bileli kasa¬bamıza hükümetten bir büyük gelmemiş. Bu, ilk ge¬lişleri... Şimdi de kurban diye koyun kestik mi,, ba¬yağı hakaret' sayılır. Büyüğe hakaret dedikleri işte bu; kanunda bile; yeri varmış, derler. Geçenlerde, yanı¬mızdaki kazaya gidilmiş, orada iki koç kurban kes¬mişler.

• *Hamza* Bey, -

— İyi ya, öyleyse biz üç keselim, dedi.

Kasap Osman, ;

—...Ben karışmam, dedi;, kasap olduğumdan bana söz düşmez ya... Bir yere hükümetten biri geldi miy¬di, gelen büyüğün büyüklüğüne göre büyük bir hay¬van kesmek icabeder.

— İyi işte... üç koç, dedik.

— Koç ne ki? Ankara'nın büyüğüne...

— öküz mü kessek. Evet, öküz iyidir. Lâkin

kurbanın parası belediyeden "çıkacaksa, yandık. Her neyse, öküz kurban edelim de nam olsun..."

— Benden söylemesi... Yine siz bilirsiniz, öküz de az gelir bana kalsa. Ankara'dan teşrif ediyorlar. Deve kesmek icabeder aslında. Deve, mübarek bir hayvan. Sevabı da onca büyük olur. Amma deve bulunmazmış. Biz de bir camus keseriz. Ne dersiniz bu akla?..

— İyi... Camus kurban etmeli de kazamızın şe¬refini kurtarmalı...

— Demek, belediyenin bütçesi sıfırı tüketecek.

— O nasıl uygunsuz söz!.. Biz atadan, ebeden, dededen, böyle görmüşüz. Göreneklerimizi hep unut¬tuk mu? Konuk geldi mi ağırlanacak... Konuksever¬lik bize vergi...

— Evet, bu söz doğrudur. Kaz gelecek yerden tavuk esirgememeli. Bu büyükler, Ankara'dan kalkıp kazamıza konacaklar. Bizim kendilerine camus kur¬ban* ettiğimizi görecekler. Kör değil ya bunlar heyri, ayakları dibinde sel olup camus kanı akacak... Bun¬larda insan. Bizim kendilerine camus kurban ettiğimi¬zi görünce hamiyete gelecekler. Ondan sonra gayri iste de iste... Yol iste, fabrika iste, meselâ baraj is¬te... Belediyenin bütçesini göster, para iste... Biz, kendi insanlığımızı gösterip konukseverliğimizi yapa¬lım, camusu kurban edelim de gerisi onlara kalmış. lOnlar da büyükse, büyüklüğünü gösterir. Ne demiş¬ler: «Mürüvvete endaze olmaz...»

Hiçbir eksiksiz her işi tamam ettikten sonra, kaymakam teftişe geldi; Vah zavallı..:. Isıtma nöbeti tutmuş g i b i h e r f c a ğ z tirtir titriyor, çene kemikleri birbirine vuruyor. Ben duymadım. Yanındaki kayma¬kam kâtibi Rıza Bey'e dermiş ki:

— Bu vali olacak alçak, beni de başkaları gibi

beller de ileri-geri lâf etmeğe kalkarsa, ben bu valiyi haklarım ya... Elim kana bulanacak, korkum bu, başka değil...

Kaymakam bizim tekmil hazırlığımızı beğendi. Hemen valiye, «teftişe hazırız efendim» diye telefon etmiş. Vali de,

— öyleyse peki. Yarın gelip bir göreceğim... demiş.

Her iş yolunda da, yalnız bir eksiğimiz var; o da Zübükzâde. Otelci Satılmış Bey'in yerden göğe hakkı var. Herif oturup kalkıp,

— Hemşeriler, diyor, bu Zübükzâde denen namussuz başımıza bir çorap örecek ki, bizi maskaraya döndürüp dillere düşürecek. Bu herifin bunca zamandır ortadan yok olması neden? Vali gelecek deniyor. Neden bu Zübükzâde namerdi görünmüyor? Helbet var bir düşündüğü domuzluk. .Gelin, onu da şu işe karıştıralım, bulaştıralım, dedim. Dinlemediniz. Bakın görelim, altından bunun ne Ali Cengiz oyunu çıkartacak...

Devrisi? gün oldu. Hükümeti/partisi, belediyesi, hep tören yerinde toplandık erkenden... Zurnacı çingen Hüsin'le davulcu Topal Veysel, İzmir marşını bitirip, Sivastopol marşını vuruyor, Sivastopol marşından «üsküdara giderken» i tutturuyor. Müdür başlarında, ortaokulun çocukları da sıralanmış alana... Valiyi bekliyoruz. Kaymakama baktım, dizleri titriyor garibin. Valinin otomobilini: uzaktan gelirken göreceğim diye sıçrayıp sıçrayıp duruyor.

Kurbanlık camusu * kürsünün dibine getirmişler. Mübarek.hayvanın'ayağının bağ ipi, gözünün bağ bezi hep hazır. Kasap Osman da elindeki kasap bıçağını masada vurup vurup biliyor. Bir yandan, da Aklr Evvel Bedir Hoca ile birlikte tekbir getiriyorlar. Vali

gelince kurban kesilecek de şimdiden denemesi yapılıyor. Vali «Hiçbir aksaklık istemem. Tüm hazırlığınızı göreceğim» demiş ya, biz de kurbanlık camusu bile tören yerine getirdik.

Valinin namı bize korku salmış, hiç sorma... Sen bizi bırak, camus titriyor korkudan. Biz böylece valiyi beklerken, bir de baktık, Tabansız Şükrü Hıdırlık'tan kopmuş, yel olmuş geliyor. Soluya fosurdaya geldi, tekbir getirmekte olan Aklı Evvel Bedir Höca'nın önünde durdu:

— Hoca Emmi, Memet Çavuş soruyor. Diyor ki, kaç pâre top atılacağını bana söylemediler. Memet Çavuş, «Aman» diyor, «yanlış bir iş yaparız da vali paşamız gazaba gelir. Kaç pâre top atılacaksa... söylesinler» diyor.

Bak sen şu Memet Çavuş'a... Yahu, at atabildiğin kadar. Senin, Hıdırlık doruğundan attığın topun sayısını kim tutacak... Barutu idareli kullan, gelecek bayramlara kalsın da, ne kadar atarsan at kardeşim; senin ferasetine kalmış bir iş... Şu kadar işin arasında «Kaç pâre top atılacak?» diye sorup da, aklımızj büsbütün karıştırmanın yeri var mı heyri?

Tabansız Şükrü Oğlan, Memet Çavuş «Kaç pâre top atılacağını soruyor» deyince, herkes birbirine bakıştı. Bunun cevabı Aklı Evvel Bedir Hoca'ya düşer. Bedir Hoca, kaymakama baktı. Kaymakam, Belediye Reisi Çiftverenoğlu Hamza Beye baktı. Hamza Bey, tüccardan Emin Efendiye, o da bana baktı. Sonra hep birbirimize bakıştık. Kaymakam çok kızdı. O kızgınlıkla, İzmir marşı çalmakta olan zurnacı Çingen Hüsin'e,

— Kes ulan, bütün soluğunu tükettin. Nerdeyse ciğerinin zarı patlıyacak da.vali hazretleri gelince

zurnayı öttüremiyeceksin! diye bağırdı. Sonra bizie> re dönüp,

— Kaç pâre top atılacak, bir bileniniz var mı? diye sordu.

Benim aklımda her nerden kalmışsa «Kırk bir pâre» diye bir şey kalmış.

— • Kırkbir pâre atılsa gerek... dedim.

Belediye Reisimiz Hamza Bey,

— öyle, dedi, şimdilik hele kırkbir pâre âtılsın da, bakalım n'olacak, sonra düşünürüz.

Aklı Evvel Bedir Hoca hiç durur mu? Aklı Evvel olduğunu gösterecek: \

— Haşaa, olamaz... Kırkbir pâre top, ancak pa¬dişahın tahta çıkışında atılır...

Bak şu keçi sakallı Hoca'ya sanki bildiğinden mi söyler? Ortaya, içinden çıkılmaz bir lâf atıp temelli zihnimizi karıştıracak.

"— Bre efendi, şimdi padişah var mı, bunu da nerden çıkardın?

— Padişah yoksa, cumhuriyet var. Hem de de¬mokrat bir cumhuriyet.;.

— Yahu, cumhuriyet taht'a mı çıktı ki, kırk bir pâre top atılsın...

Bu kadar iş arasında durup dururken al başına bir de «Pâre» belâsını... Bu Memet Çavuş'un hiç işi yok. Bre hoyri, at kaç pâre atarsan at, sana soran mı var?

•— öyleyse kırk iki pâre atılsa doğrudur.

•—Yahu,.padişaha kırk bir pâre diyoruz. Ondan yukarısı var mı ki, sen şimdi kırk iki pâre dersin...

— Kırk olsun birader... Var mı buna bir diyece¬ğiniz, kırk pâre olsun...

: Bizden beter titreyen kaymakam,

— Nerdeyse vali bey gelir, bırakın aflâsen, dedi, kaç pâre olursa olsun canım...

Kaymakam, kâtibi Rıza Bey'in kulağına yavaştan, • • .•

— Aman Rıza Bey, dedi, bu top işi nerde yazar? Bundan önce kaç pâre top atardınız?

— Valla beyim, bundan önceleri, hiç' hesabını tuttuğumuz yoktu. Böyle bir vali başımıza gelmemişti ki, arayıp sorup öğrenelim. Hıdırlık tepesinde gâvur zamanlarından bir kaval top nasılsa kalmış.: Bu Memet Çavuş, Sultan Reşat'zamanında topçu çavuşluğu etmiş bir garip ihtiyar olduğundan; ramazanda, bayramda top atsın da fukaraya: bir iş çıksın dedik. Olduğu olacağı bu.y. Vali hazretlerinin buraya gelip de Hıdırlık tepesinde Memet Çavuş topu patlattıkça, «bir, iki...» diye kaç pâre top atıldığını saysın, hiç ummam...

— Nerde İhsan Efendi canım... Bunu bilse bilse Gedikfi İhsan Efendi bilir. Herif taze askerden geldi. Hem de gedikli... Kaç pâre top atılacağını o bilmezse kim bilir?

Gedikli İhsan. Efendi'yi ararız, yok... Yahu, şimdi burdaydı, uçtu mu bu herif? Gedikli İhsan Efendi, dönüp dolaşıp, sonunda kendine sorulacağını sezmiş, ortadan sıvışmış. Ara tara, Gedikli İhsan Efendi'yi, cami avlusundaki helada kıstırdık. Artık bilmem korkusundan, bilmem hacetinden buraya gizlenmiş:

— Aman İhsan Efendi, neredeyse vali gelecek... Yarın bir gün de hükümetten ileri gelenler teşrif ede?©ek. Biz bunlara kaçar pâre top atacağız?

Gedikli İhsan Efendi, kendisine akıl danışıldığından böbürlenip/başını şöyle bir dikti, derin düşüncelere daldı. De ki, askeriyenin top paresi üstüne talimnamesini gözünün önüne getirdi. O talimnamenin

sayfalarını bir bir hayalleyip, bir bir çevirip yerini bulmuş gibi,

— Evet, dedi, yabancı bir devlet reisi gelirse kırkbir pâre... Yabancı bir devlet gemisi gelirse otuz-bir pâre...

— Bre heyri, buraya gemi karadan mı gelecek?

— Ben size usulü, nizamı söylüyorum. Yâni ka¬nunun emri böyle... Yabancı vapura otuzbir pâre. Vekil vükelâ gelirse, yirmibir pâre... Daha aşağısı gelirse onbir pâre... Ondan da aşağısı gelirse...

— Ne gibi ondan aşağısı?

— Yâni vali mali, kaymakam maymakam... On¬lara da bir pâre... _

— Bak İhsan Efendi, bir yanlışlık olursa, günahı vebali boynuna...

— Yanlışlık varsa, kanunda vardır.

— Heyri, kırkbir pâre, otuzbir pâre, yirmibir pâ-re, onbir pâre, bir pâre... Yahu nedir bu? Demek ille bir biri olacak»... Pazarlık ettin de sermayesi mi kur¬tarmıyor? Şimdi bu vali gelecek. Böylesi namlı bir valiye, bana kalsa bir pâre top azdır. Aman, beni a¬dam yerine koymadılar diye alınır malınır da..\ Ge¬lin, biz şuna ortalama beş-on pâre top atıp kurtula¬lım.

Gedikli İhsan Efendi bilgiçlik fırsatını eline geçir¬mişken bırakır mı hiç...

— Olmaz. Dahilî Merasim Talimatnamesinin yüz-kırkbirinci maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci ben¬dinde aynen yazar, aynen böyle yazar...

Atıyor namussuz. Attığını da biliyoruz ya, ne ya¬palım. Resmî kitap adı söyleyince bize susmak düş¬tü,

Hıdırlık doruğunda kaval topun başında bekle-

yen Memet Çavuş'a, Tabansız Şükrü oğlanla haber uçurduk:

— Vali gelince bir pâre top patlatacak, öbürleri için de onbir pâre...

Tabansız Şükrü oğlanın gitmesiyle koşarak gelmesi bir oldu :

— Memet Çavuş emmim selâm etti, bende beş pârelikten başka atacak barut yok, diyor.

Allah cezanı versin.ulan pâdişâh topçusu... Madem beş pârelikten başka barut yok, demindenberi bizi ne demiye birbirimize düşürürsün?

Vali otomobilinin tozu dumanı da havada göründü. Olduğumuz yerde tavuklar gibi eşindik. Hava da soğuk değil ya, beni bir titreme aldı ki, ısıtma nöbeti...

Valinin otomobili geldi. Şoför kapıyı açtı. Arabadan bir kara kuru herif çıktı. Ulan, yedi vilâyeti titreten vali bu muymuş... Tûh bize! Herifte adamlık bir hal yok. Kara kuru ve boyu çoban sopasından kısa... Sanırsın, çingen maşasına can yürümüş de adam suretine bürünmüş. Arabadan iner inmez, başını havaya kaldırıp,

— Bu ne? Bu ne rezalet?., diye bağırdı. Bağırdı dersem, gürledi. Herifte bir ses var, gök gürültüsü. Bu ses, o güdük herifin neresinden çıkar, anlaşılmaz. Herifin bütün vücudu tüm ses olsa, gene böyle ötmemek icap eder. Şuncacık bir adam, yıldırım olsa Bey, adamın cıgarasını ya yakar, ya yakmaz. Velâkin herifin hiddeti sesinde. Ufarak, kıvaraksa da, üstünde .sadrazam haşmeti var...

Vali arabadan inince, biz hep birden üstüne varıp, eline uzandık. Terslik bu ya, ben de o kargaşalıkta, valinin yanına düşmüştüm. Başı yukarda,

— Bu ne, bu ne rezalet?., diye gürlüyor.

Nereye baktığını da anlamadık. Başını kaldırmış

buluta mı Bakar, kuşa mı? Ben yanı başında durduğumdan bana,

— Oku şunu! dedi.

Parmağıyla, bizim alana gerdiğimiz bezlerden birini gösterdi. Bunca yıldır belediye ambarında duran, törenden törene çıkarıp astığımız, beyaz yazılı, kırmızı bezlerden biri... Benim okumam yazmam, imzamı atacak kadar... Havadaki bezin yazısını okumaya kâtip olmalı. Bu valiye lâf da söylenmez. «Okumam yok beyim, benim okumam kendime göre, bana yetesiye... » desem, herifin hiç şakası yok, beni belediye âzalığından çıkarır. Okuyacakmışım gibi, başımı beze kaldırıp, gözlerimi de kıstım, baktım,

— Benim gözlerim uzaktan seçmez vali bey, bir zahmet, sen oku da dinliyeyim... dedim.

Vali beni iteleyip,

— Yanlış! diye bağırarak ileri geçti.

Cumhuriyetin Onuncu Yılında yazılmış bezler. Yanlış mı olurmuş?.. Yirmi yıldan artık bu bezleri gereriz, kimse yanlışını çıkarmamış da, şimdi bu vali mi yanlış buldu?

—" Nerde kaymakam?

Kaymakam öne geçip eğildi ki, valinin elini sıkacak mı, öpecek mi, yoksa ayağına mı kapanacak, hiç belli değil. Vali kaymakamın tutmak istediği elini havaya, kaldırıp, yazılı bezi gösterdi:

— Oku şunu! "• • .

Kaymakam bir utandı, bir utandı, bir utandı,.. yoksa biz, ambardan padişahlık zamanından kalma bir bez mi çıkarıp asmışız, nedir? Benim aklıma, töbe, öyle bir şey geldi. Şu bezde «Padişahım çok yaşa!» diye yazmalı ki, bizi burdan sürüp, baba ocağından edeler...

Gördün mü sen? •

Vali,

— Demek, «Durmıyalım, işeriz», öyle mi? dedi.

Şu valiye bak biyol... İşemeyi de nerden çıkardı? Sonradan işi anladık. Fareler, belediye ambarındaki bezleri ditmişlerdi ya... Ulan, bu fare milleti okur-yazar mıydılar da, bezdeki yazının en olmayacak yerini yiyip, bizi rezil ettiler. Kırmızı bezde «Durmayalım, düşeriz!» diye yazılıymış. Namussuz fareler, yazının bir buçuk harfini yemişler. «D» harfinin hepsiyle, «ü» harfinin yarısı gitmiş. «Durmayalım, düşeriz!», «Durmayalım, işeriz!» olmuş.

Vali, kaymakama sertelip,

— Oku şunu! dedi bir daha.

Kaymakam,

— Durmayalım, işeriz! deyince beni • aldı bir gülme...,

öyle bir boru sesli vali ki, huzurunda gülsen gülünmez, ağlasan ağlanmaz. Birden.

— Hani çiçek? diye bağırmaz mı?

Çiçek de neyin nesi?

•— Çiçeksiz tören olur mu? İyi ki geldim de hazırlığınızı gördüm. Demek gelip görmeseymişim de size güvenseymişim, hükümet adamları gelince rezil olacaktınız.

Biz bütün bayramları, törenleri çiçeksiz yaparız. Şimdi ne olacak, çiçeksiz yapıldı diye onlar bayramdan, törenden sayılmıyacak mı?

— Çiçeksiz olmaz, çiçek ister... Bir büyük kazanıza geldi mi, eline çiçek verilir. Okulun kız çocukları arabadan inen büyüklerin eline çiçekleri tutuşturacak...

Vali, tören yerini bir baştan bir başa gezdi, tâk'-İarı dolaştı. -

Zurnacı Çlngen Hüsin, Belediye Reisi Çiftve-renoğlu Hamza Bey'e, •,.

— Ağa, bir hava çalalım.mı diye sordu.

Tuu, yahu biz valinin korkusundan şaşırmışız. Vali, arabadan iner inmez, iyi bir hava vurulacaktı, davul döğülecekti de, o gürültüden valinin sesi duyulmıyacaktı. Usûl böyle... Biz, şaşırmışız, davulu zurnayı unutmuşuz.

Hamza Bey,

— Çabuk, daha duruyor hele... Başlayın! dedi.

Davul zurna takımı «Kâtibim» havasından başlamaz mı? «üsküdara gider iken aldı da bir yağmur...»

Canım, bu vali bizde akıl mı kodu, şaşırmıyanımız mı var? Herifler «İzmir marşı» vuracakken, şaşkınlıktan «Kâtibim» şarkısı geçiyorlar. Vali, yeşil çuhalı kürsü dibine gelip de, adımını kürsüye atacakken «Kâtibim» şarkısı başlayınca,

— Bu neee? Ulan bu ne? diye bir daha gürledi.

Allah belânı versin zurnacı Çingen Hüsün!.. Se? nin hünerin bu muydu? Bir de bize «Kolordunun bando-muzıkası benim zurnanın yanında kaç para eder?» diye övünür... Tu... Oldu olacak çiftetelli çal da bu vali bizi hep dama tıksın...

— Ulan Çingen, ne yaptın?

— Şaşırdım ağa", bu vali bende akıl mı bıraktı ki...

-— Çabuk, İzmir marşına dön, çabuk!..

Bak, korkudan nasıl şaşırmış ki zavallı Çingen, İzmir marşı diye başlayıp, yeniden «Kâtibim» havasına dönüyor. Davulcu dersen, o, havayı büsbütün şaşırmış... Vali hazretlerini görsen Bey, Allah Allah... Besbelli herif bizi kendisiyle alay ettik sanıyor da bağırtısı göklere yükseliyor. O böylecene bağırıp dururken, Hıdırlık doruğundan top patlamaz mı?... Yal-

nız/bu patlayan top, bizim bunca yıldır sesini bildiğimiz ramazan topu değil. Başka bir- top... Patır patrr arka arkaya patladığı gibi, gürlemesi de, belli ki, Alaman'ın kırkikilik topu... Yahu, biz bu padişah topçusuna beş-aitı pâre top atılacak diye haber de gönderdik. Demek Memet Çavuş, yeni valiye ustalığını göstersin diye kaval topu, makineli yapmış. Beş-on pâre değil, belki yüz pâre atıldı, gene de Memet Çavuş'un topu susmuyor. Yer-gök, top sesinden inliyor.

Yalnız biz şaşırmadık ki, vali hazretleri de şaşırdı ::

— Bu cayırtı nedir, ne oluyor? Susturun şunu!..

Tabansız Şükrü oğlanı bulduk.

Aman oğlum Şükrü, var git şu Memet Çavuş emmine... Bu herif dellendi mi ne! Sustursun şu topu!...

Şükrü oğlan,

— Gidemem, dedi.

— Neye?

— Memet Çavuş emmim, «Ben topu patlatırken, okul avlusundan yukarı hiç kimse çıkmayacak, tehlike- var!» dedi. •

Yoksa, Memet Çavuş'un padişah topçuluğu aklına geldi de, bizi hep topa tutup bitirecek mi? Davul vurur, zurna çalar, top patır patır patlar. Vali hazretlerini .görsen, herif aslan kesilmiş, kükreyip duruyor, ••• -w

Çiftverenoğlu Hamza Bey,

— Gayri olan oldu, bırakın ne olacaksa... dedi.

Vali hazretleri, kürsüye yöneldi. Aklınca nutuk kürsüsünü sınayacak. Bey, terslik geldi mi, hep üst-üste... Boşuna mı «Sakınan göze çöp batar» demiş-

ler..: O zaman alan eğri büğrü olduğundan, düzlemeğe de vakit yok, kürsü eğri durmasın diye Memet Çavuş, kürsünün bir ayağının altına takoz sokmuş. Vali hazretleri kürsüye çıkarken, takoz fırlayıp da, kürsü yan yatmaz mı? Biz yekinip kurtarasıya, vali hazretlerinin de ayakları havaya geldi. Ve kürsünün üstündeki sürahi kafasına indi. Sürahideki sudan sırılsıklam olmuş vali, ıslak tavuk gibi çırpınarak ayağa fırladı. Barut olmuş, bağırıyor ya, ne dediği anlaşılmıyor. Gayri bizim mangal yürekli kaymakama mı sövüyor, yoksa topumuza birden .mi, hiç belli değil...

Tam o sırada, bizim Aklı Evvel Bedir Hoca da tekbir getirmeğe başlamaz mı? Yahu, ne oluyoruz? Bu bizim insanlarımız hep dellendi mi, nedir? Bedir Hoca'ya,

-—Aman sus Hoca!., demeğe kalmadı, bir de baktık, Kasap Osman, yere yığılı camusun boynuna, «Ya Allah, bismillah...» deyip bıçağı çalmaz mı!..

Bey, Allah kimseyi şaşırtmasın... Biz, bu vali hazretlerinin kendinden değil, namından şaşırmışız. Kurban kesilmiyecek, sınaması yapılacaktı. Bunu Kasap Osman da bilir. Velâkin, herif, top patlamasından, davul vurmasından, valinin gümbürtüsünden, bir de Bedir Hoca tekbire, girişince, gayri coşmuş mu, yoksa şaşkınlıktan aklını mı kaçırmış, her neyse, camusun gırtlağına kasap bıçağını çalmış. Oysa kurban yerine çukur açılacaktı da, camusun kanı çukura akıtılacaktı. Biz, şimdi kurban kesmeyip, kurban sınaması yapacağımızdan çukuru açmamıştık.

Hamza Bey'e baktım, dönmüş gidiyor.

— Nereye Efendi?

— Daha bu kasabada durulmaz heyri, bu vali bizi ipe çektirir. Ben savuşuyorum.

Tam o sırada bir de ne bakalım, bizim Zübükzâ-

dında üç kişi var... Aman dur, yoksa İbraam Bey'i " önlerine katmış kovalıyorlar mı?' Evet, hem'de öyle... Bunlar yaklaşınca seçtik. Biri, Eşref Ağa, biri Eşref Ağanın oğlu, bu ikisinin ardından seğirten de İğri Nu¬ri... Aman bunda bir iş var! Benim anlıyabildiğim, her ne sebeptense üçü bir olmuşlar, Zübükzâde'nin ca-nını almağa kastedip ardına düşmüşler. Belli ki Zü-bükzâde İbraam Bey'in ayaklarında derman kalma¬mış, yere kapaklandı kapaklanacak. Ve üç can avcısı birden üstüne çökecekler. Demek vali, kazamıza tam zamanında gelmiş. Gördüğü türlü aksaklık yetmezmiş gibi, şimdi bir de gözü önünde cinayet işlenip, vaii hazretlerine göstereceğimiz hünerleri tamam edece¬ğiz. Camusu kurban kestiğimiz yetmedi, şimdi de Zübükzâde kurban edilecek...

Zübükzâde tören alanına girmesiyle, iki kolunu birden açtı,

• — Vaay, koca vali, kazamıza hoş geldin! diye, vali hazretlerinin boynuna sarıldı. Nerdeyse, kara ku¬ru valiyi kucağına alıp hoplatacak... Yahu bu ne iş? Bizim kadar:vali hazretleri de şaşırdı, öyle şaşırdı ki, ne diyeceğini bilemedi. Zaten; Zübükzâde, valinin " bişey demesine müsaade etmiyor ki... Boyuna kene¬di söylüyor:

— Hoş geldin koca vali... Gözlerimiz yollarda kaldı. Sizin vilâyetimize geleceğinizi Hadi Bey'den öğrenmiştim-. Sizden iyi olmasın, Hadi Bey gayetle iyi ahbabımdır, can ciğeriz... Bana mektup yazmıştı... ' Mektupta, «Vilâyetinize çok kıymetli bir vali tayin .et¬tiriyorum, aman kıymetini bilin» diyordu. Canım bil¬mez olur muyuz? Biz insan sarrafıyız. Belli bişey işte...

Böyle diyerek, kırk yıllık ahbabıymış gibi, sarılıp, kucaklayıp valiyi öpmeğe başladı. Vali de, bu Zü-

cevap verip, haftasına kalmadan valiyi değiştirmiş.

Gördün mü, bu valiyi tayin ettiren de Zübükzâde ibraam... Vali, şimdicik bu lâflara inansın mı, inanmasın mı? Ya essahsa... Ya vekile «Sevgili kardeşim Hadi» diye bir mektup daha yazıp da, valiyi apar topar buradan attırırsa... t

Kolkola girmiş, alanda dolaşıyorlar. O sert valinin: de suratı değişmedi mi!.. Kızgın vali yumuşadı. Zübükzâde İbraam Beye bir şeyler anlatıp gülüyor.

Kaymakam, partimizin ilçe başkanı, Belediye Reisi, azalar ne, hep durmuş onlara bakıyoruz. Birden Zübükzâde İbraam, bize dönüp bağırmaya başladı. Hem de ne bağırma, valinin bağırması yanında ne kalır!.. Bu ne işmiş... «Ulan, farelerin dişlediği bezler asılır mı, görgüsüz herifler!.. Kürsünün altına takoz konulur mu a yol yordam bilmezler!»

Biz böylece kalakalmışız, donmuşuz. Zübükzâde İbraam, kalabalığa şöyle bir bakındı. Hemen kaymakam seğirtip de, ellerini göbek üstüne bağiayıp,

— Birini mi aradınız İbraam Bey? demez mi...

Sen şu bizim yiğit kaymakama bak biyol...

— Eşref Ağa'yı gönder bana...

Eyvaah, Zübükzâde, vali hazretlerinden de kuv-' vet alarak Eşref Ağa'yı bitirecek. Kaymakam candarma çavuşuna,

— Eşref Ağa'yı bulun çabuk« dedi.

Zübükzâde İbraam Bey, elini ileri uzatıp, şehadet parmağı ile bana «Gel, gel, böyle gel!..» işareti yaptı.

— Bana mı İbraam Bey? Ben mi?

— Evet, evet, sen...

Hemen seğirttim:

— Buyur İbraam Bey!.. Bir emrin mi var?

İçimden «Seni gavat seni...» diyorum[1] ya, dıştan ses edilmez ki... Yanında, hem de kolunda vali var.

— Eşref Ağa'nın oğlu ile İğri Nuri'yi bul, çabuk buraya getir. Farenin deliğine girdilerse de bul...

Zavallılar kaçamamışlar da... Sürüp kovaladık¬ları Zübükzâde gözleri önünde vali ile sarmaş dolaş olunca, bunların dizlerinin bağı çözülüp, nefesleri ke-sileyazmış... Korkudan hemen kendilerini takın ar-kasına atıp tam sipe.r olmuşlar. Ordan, olanı biteni gözlerSermiş. üçünü de bulup çıkardık. Sudan çıkmış it gibi titriyor üçü de... Zübükzâde bunlara,

— Len, şu kürsüyü kaldırın! diye emretti.

Kürsüyü kaldırdılar.

— Len, akşama kırdan, dağdan çiçek toplıyacak-sınız.

üçü de esas vaziyetine geçmiş:

—* Başüstüne İbraam Bey...

— Yürüyün ardımdan...

Zübükzâde koluna girmiş, valiyi aldı götürdü. On adım arkalarından da Eşref Ağa ile oğlu bir de İğri Nuri, başları önlerinde, sırtlarında kürsüyü yüklen¬mişler, gidiyorlar.

Zübükzâde İbraam Bey, vali hazretlerini evine götürmedi mi!., öğle yemeğini orda yemişler. Artık bundan sonra bu Zübükzâde'nin önünde durulur mu? Onlar gidince, baktık Padişah topçusu Memet Çavuş da dağdan geliyor.

— Bre Çavuş emmi, hani barutun yoktu da, beş pâre top atacaktın... Ocağı batası, bir ordu düşmanı yok edecek cephaneyi tükettin. Onca barutu nerden buldun?

Olan neymiş, kimse bilmez. Memet Çavuş'un ramazan topu tutukluk yapmamış mı?

• r Topun kamasında tutukluk oldu.

—. Aman Çavuş emmi, bu kaval" topun kaması da mı var?

— Olmaz mı? Tutukluk yapınca, baktım, bir pâre bile top atılamıyacak. Yanıma ne olur ne olmaz diyerek, ihtiyat dinamit sucukları almıştım. Patır patır patlattım dinamitleri.

Memet Çavuş, top patlamayınca hırslanmış, mahcup da olmuş, hırsını dinamitlerden almış-. Gayri kırk pâre mi, beşyüzkırkbir pâre mi dinamit patlattı, belli değil...

Bizim Zübükzâde'mizde oyun çoktur Bey, onunla kimse başedemez. Herif valinin ipini eline aldı da, koca bir sadrazam haşmetli valiyi,, çingen ayısı gibi oynattı durdu. Dünyada olmadık, görülmedik, duyulmadık düzen, bu Zübükzâde alçağında...

PARTİYE HİZMET

Çiftverenoğlu ***Hamzajtey***
şöyle anlatıyordu:

Eğri oturup, doğru konuşalım; bu bizim insanlarımızın hepsinin aklını toplasan, bir şu Zübükzâde alçağının aklının ucu olmaz. Herifte şeytanlık var ki, dünyayı parmağının ucunda oynatır.

Bir tarihte, Aklı Evvel Bedir Hoca, bizim partinin ilçe- başkanıyken, vilâyete gitmiş. Vilâyette partiden arkadaşlarla görüşüp konuşuyor. Hoş geldin, hoş giitinden sonra, vilâyet partilileri bizim Aklı Evvel Hoca'yı adam yerine.koyup lokantaya götürmüşler: Aklı Evvel Hoca'mız dini bütün olduğundan herkesin için-

efe içmez. Onlar rakı, şarap içerken bfzim Hoca da su içmiş lokantada. Surdan burdan konuşulurken söz dönüp dolaşıp partiye hizmet işine gelmiş. Aklı Ev¬vel Hoca! partimize candan ve kalpten ve de ruhen nasıl bağlı olduğumuzu anlatmış. Bunun üzerine vilâ¬yet başkanı, içkiyi çok kaçırdığından olacak, içini dökmüş:

— Sizin hiçbiriniz adam değilsiniz. Partimize şöyle bağlıyız, böyle bağlıyız diye atıp tutarsınız. He¬pinizi toplasam, bir Zübükzâde İbraam Bey'in pabucu olamazsınız. Benim elimde,'Zübükzâde gibi daha beş kişi olsa, bu vilâyet sınılan içinde yüz yıl geçse, mu¬haliflere bir tek oy kaptırmam. Lâfa geldi mi, önünüz¬de durulmaz. Şu partiye ne hizmetiniz geçti?

•———Bizim hizmetimiz geçmedi de, Zübükzâde'nin ne hizmeti geçti.

— Herif burda yoksa, Allah'ı var. Onun bize hiz¬meti saymakla bitmez. Açık konuşalım. Hoca, hem de adam, ne senin gibi ilçenin başkanı, ne Belediye Re-isi... Herif Allah yoluna, parti uğruna kılıç sallıyor. Onun bitek hizmeti yeter yalnız. Şu dinsiz Muhalif Kadir Efendi alçağını allem edj.p kallem edip de so¬nunda amana düşürmek, .«Ben ettim, siz etmeyin, a¬man beni de partinize kabul edin» diye dize getir¬mek, ne demek? Hoca, bu Muhalif Kadir Efendi, öl¬dür Allah muhaliflikten döner miydi? Kıtır kıtır herifi kessen, derisini yüzsen ve gözlerine mil çeksen, mu¬haliflikten dönmezdi. Ama Zübükzâde'nin diline da¬yanabildi mi? Size onca dedik; ulan şu Muhalif Ka¬dir Efendi'yi hak yoluna getirin... Memleketteki millî birliği bozuyor, dedik. O kara yılanın başı ezilmedik-çe, burda muhalefetin kökü kazınmaz, dedik. Yalan mı, demedik mi? Hanginiz becerebildiniz? Ama Zü-bükzâde, Allah razı olsun, kırk yıllık azılı bîr muhalifi

mum etti ve de Ankara'ya «Bendeniz, nihayet hakikatları anlayarak doğru yolu buldum. Partinize geçtim, ellerinizden öperim. Allah sizi başımızdan eksik etmesin, dünya durdukça durun» diye telgraf çektirdi, öyle mi?

Aklı Evvel Bedir Hoca, bunları dinledikçe, kendi başına şaplağı indirir,

——Eyvaaah, eyvaaah.... diye ünnermiş.

Demek Yekdâne, Dürdâne, Güldâne kızların başına gelenler hep, Zübükzâde İbraam Bey'in partimize hizmeti değil miymiş... Zübükzâde, partiye hizmet diyerek gayrete gelip, bunca yılın kaşarlı muhalifi Kadir Efendinin bütün sülâlesini elinden geçirmiş. Kadr'efendi, muhaliflikten dönmesin de ne halt etsin?

* İşin aslı; vilâyetteki parti merkezinde, bizim Zübük,

— Benim, demiş, parti uğruna yapmayacağım yoktur.

— öyleyse, Muhalif Kadir Efendiyi partiye sok ki, senin yiğitliğini anlıyalım... demişler.

Kadir Efendi de dönerse, daha dönmiyecek hiçbir kimse kalmaz. Hem de bir ziyafetine bahse girmernişler mi? Sonunda Zübükzâde bahsi kazanmış.

Kadir Efendi, üç kızının da namusunun gittiğine mi, yoksa bunca yıllık muhaliflik namının pislendiğine mi yansın?. Varını yoğunu dökmüş ki,* bileğine kuvvetli birini bula da, Zübük rezilinin canını ortadan kaldırta... O sıra, İğri Nuri de yeni hapisten çıkıp sılaya gelince «Aman İğri Nuri oğlum, seni bana Allah gönderdi» diye itin eline ayağına varmış. Denize düşen yılana sarılır, iğri Nuri, Kadir Efendiden paraları kapınca, aklı sıra hem Zübükzâde'yi başkasına geberttirecek, hem de kendi tereyağından kıl çeker gibi pislikten sıyrılacak.

Eşref Ağa'yı dinlesen de olanları öğrensen... dilini yutarsın. Eşref Ağa; oğlu, iğri Nuri, silâhlanıp çıkmışlar. Zavallı Eşref Ağa yanıyor:

— Benim oğlana dedim ki, biz bu Zübükzâde'yi evinde bastırırsak, bize bir oyun eder, silâhlarımızı elimizden gönül rızamızla teslim aldıktan başka, oturtur bizi önüne de, nah şu bıyıklarımızı da kökünden kazıtır, bizi hamam oğlanına döndürür. Daha bu memlekette yaşayamayız. Ondaki büyülü dil bizi büyüler. Ondan.ötürü, evinde bastırmıyalım. Bunu tenhada kıstıralım. Ve ağzını açmıya fırsat vermeyelim. Ağzını açtı mı, kellesini gövdesinden ayıralım.

Böylece kararlaştırdık. İğri Nuri,,

— Biz bunu muhalif parti binasının kapısında vurmalıyız ki, işe siyaset karışsın da bizden şüphelenmesinler, muhalifler vurdu bilsinler, dedi.

İyi akıl. Karanlık bastı. Muhalif partinin önünde kaptıkaçtı duruyor. Biz kaptıkaçtının arkasında pusuya girdik. Bekleriz, bekleriz,'evinden çıkmaz. Herif işkillendi mi nedir... Gecenin ayazı bastı. Benim oğlan, kara sevdaya clüştüğündenberi iğne iplik. Ayaz vurunca, fakirin çeneleri takırdamağa başladı.

— Sabah ola hayrola, gelin bu hayırlı işi gündüz gözüyle yapalım, dedim.

Benim fakir oğlan çeneleri takırdayarak,

— Beni burdan Zaloğlu Rüstem Pehlivan sökemez. İsterseniz siz gidin... dedi.

İğri Nuri de,

— Demir tavında dövülür, işe bulaşmışken bitirmeliyiz... dedi.

Onun niyeti, karanlıkta işi bitirip, gün ışımadan savuşmakmış.

Soğuktan buyduk.

— öyleyse, gelin şu kaptıkaçtının içine pusulanalım..'. dedim.

Kaptıkaçtının camı kırık penceresinden içeri benim oğlanı attım. Biz de girdik içeri pusulandık. İğri Nuri : \

— • Biz Zübükzâde'yi bir kurşunla,değişsek iyi olur, gelin bu dürzünün derisini yüzmiyelim de, surdan geçerken kurşunluyalım... dedi.

Benim fakir oğlan dinlemez. Çeneleri takırdayarak,

— Olmaz! dedi.

Onun niyeti Zübükzâde'nin önüne ecel olup dikilerek:' - •

— Al, bu Yekdânem için, namussuz! deyip bıçağı saplıyacak.

— Al, bu Dürdânem için namussuz! deyip-bıçağı sallayacak. n

— Al, bu da Güldânem için namussuz! deyip barsaklarını avucuna dökecek.

Oğlanımın yüreği konuşuyor ya, fakirim sevda derdiyle çok zebun düştüğünden, bıçağı bir soktu mu, bir daha döndürüp çıkaracağı şüpheli...

— Ben, diyor, yüreğimin üç acısının hıncını bir alayım, sonra siz kendi hesabınızı görün.

Gayri bilmem, Zübükzâde gece evinden hiç mi çıkmadı, yoksa biz kaptıkaçtıda soğuktan büzülüp uyuya kaldık da, onu önümüzden geçerken mi görmedik... Bir de gözümüzü açtık, gün ısınmış.

— İyi işte, baba sözü dinlemeli. Hayırlısı, gündüz gözüyle dememiş miydim, tamam... Şimdi burdaa geçer...

Evet, İbraam evden çıktı. İki kolu, gövdesinden iki karış havada, kabararak salına salına geliyor. «Dünyayı ben yarattım» diyor hâşâ... Benim fakir o.ğ-

ian hoplamaslyle, bunun önünü kesüVArdından ben davrandım. Oğlana,

— Aman oğlum, ağzını açmaya fırsat verme, bizi kandırır... Vur saldırmayı! diye bağırdım.

Bunu dememeliymişim. İbraam benim sözümü duyunca, «Yanclım Allah!» demesine bile fırsat vermiyeceğimizi anlayıp, tabanları yağladı. İğri Nuri,

— Eyvaah, kaçırdınız mı, tuu... Bu herif elimizden kurtulursa, aman bizi barındırmaz!: diye bağırarak yürüdü.

Zübükzâde İbraam'ın ardına düştük.. Dağa vursa iyiydi ya, kasabanın içine doğruldu. Hem ardından:koşuyoruz, hem İğri Nuri,

— Aman, diyor, artık iş işten geçti, bu işin bir gizlisi kalmadı. Cami içine de kaçsa herifi vurmak farz oldu.:

Zübükzâde kaçar, biz koşarız... Elimde bıçak hazır, eteğine yetişsem, ensesinden saplıyacağım: Bir de herif alana girmez mi, kalabalığın içine daldı. Dalmasıyla,

— Vaay, koca vali... diyerek, vali hazretlerinin kollarına atıldı. Adını duyanın ısıtma nöbetine tutulduğu bir valiyi «Hoş geldin kardeşim. Gözlerimiz yollarda kaldı» diye kucaklamak ne demek? Benim elimden , bıçak düşmüş. İğri Nuri dersen elindeki bıçağı, boğazından hır hır kan akan camusun önüne fırlatmış ki, candarma,

— Ulan, o ne? diye sorarsa,. ;•>*

— Kurbanı keserken Kasap Osman emmime yardıma geldim... diyecek:

Benim fakir oğlan, valiyi görünce eli ayağı dolaşmış, bıçağı ne yaptığını hiç bilmiyor. Biz yandık ağa, biz yandık... Hemen akı! ettim de, benim oğlanla. İğri Nuri'yi bir yana çektim.

— Aman hep birden, «Yaşasın vali babamız, ya¬şasın vali» diye bağıralım... dedim.

Ben nağrayı saldım:

— Yaşasın vali babamız, yaşasın milletimiz, ya¬şasın cumhuriyet, yaşasın demokrasi!...

Fakat benim oğlanın koşmaktan soluğu kesilmiş, ağzı açılıyor, sesi çıkmıyor. Davul gümbürtüsünden, zurna sesinden, Hıdırlıktaki topun patlamasından, Be¬dir Hoca'nın tekbir getirmesinden, benim nağram da¬vulcu osuruğu gibi duyulmaz olmuş. Bağırıyorum, na¬sıl bir görsen, korku bağırması birader... Korku yü¬reğimi sarmış.

İğri Nuri,

— Aman Eşref Ağa, nağra vurmanın,sırası değil, gel şuraya bir yere saklanalım. Bu Zübükzâde koca bir valiye enseye tokat; sırta şaplak, şakalaşacak ka¬dar yakın arkadaşsa, bizi şu tören yerinde hazır ka¬labalık varken ipe çektirir de, leşimizi camus ölüsü¬nün yanına atar. Aman, binyer bulup gizlenelim... dedi.

Bizde akıl kalmamış. Tâk'ın ardına yattık. Bizi ordan candarmalar bulup çıkardı. Eyvaah... Benim fakir oğlan, candarmanın önünde hamam kese bezi¬ne dönmüş. Bizi Zübükzâde İbraam Bey'in huzuruna çıkardılar. Vali ile ikisi kolkola... Vali hazretlerinin suratı kan içinde olduğundan, herife başka bir celâ¬det de gelmiş; sanırsın yüz kâfir kellesi uçurmuş zor¬lu bir yeniçeri ağası...

Ben hemen Zübükzâde İbraam Bey'in ayaklarına kapandım, İğri Nuri tüm yere serilip uzanmış. Zübük-zâde İbraam Bey, kundurasının burnuyla dürtüp,

— Kalk len gavat,-yüklenin şu kürsüyü,., dedi.

— Başüstüne İbraam Bey...

İbraam Bey, valiye,

— İşte gördün ya, dedi, ben buranın muhaliflerini hep böyle bir bir ayağımın altında ezeceğim, birliğimizi bozan bu hayınlan'ya hak yoluna getiririm, ya tahta kehlesi gibi ezerim.

Tövbe estağfurullah, yahu bizim neremiz muhalif? Allah korusun, bu yaşa gelmişiz, vatana, devlete, hükümete, millete, cumhuriyete ve bayrağa karşı hiçbir muhalifliğimiz görülmemiş... Ama herifin önünde dize gelmişiz, ses edilir mi?

Kundurasının burnuyla dürtüp,

— Kalkın len koca godoşlar, şu kürsüyü yükle-nin! dedi.

Koca kürsü, iki öküz zor çeker... Biz nasıl can derdine düşmüşüz ki, kürsüyü sırtlandık da bize boş heybe kadar ağır gelmedi. Benim zebun oğlan,

— Allah seni başımızdan eksik etmiye Zübük ağa, sana, Muhalif Kadir alçağının tüm sülâlesi kurban ola!., diye dualar ediyor.

Valiyle kolkola eve gittiler. Biz de artlarından kürsüyü taşıdık. Zübükzâde'nin kapısında itler gibi bekleşiyoruz.

—Kapımdan ayrılmasınlar! diye buyrultu ver-miş.

Bekleriz, bekleriz...

— Ağamızın binemri var m'ola? diye haber ede-riz;

Cevap gelir:

— Beklesinler...

Şu namussuza bak, hele namussuza. Yahu biz Zübük'ün ne namussuz olduğunu bilmez miyiz? Ama neylersin, herif bizi bir kere fenersiz kıstırmış.

— Kapımın iti olun! dese.

— Biz o şerefe lâyık mıyız? diyeceğiz.

Haber ettiler, Valinin adamları da Zübükzâdenin

evine vali "otomobiliyle geldiler. Bir saat mı, iki saat mı ne bekledik. Derken bunlar çıktı. Biz hemen elle¬rine, ayaklarına vardık. Vali ile adamları arabaya bi¬nip gittiler. Zübükzâde bunları selametledi. Sonra hı¬şımla bize döndü:

— Girin içeri!...

Bizi odunluğa çekti. Benim zebun oğlum, odun¬ların üstüne yığıldı. İğri Nuri dersen, cebinden binlik¬leri çıkartıp İbraam Beyin önüne attı:

— Bunlar hep. senin ağam, canımı bağışla... Savcıya söyleme, beni ele verme, candarmaya ses etme... Kapının bir iti" de beni bil!

— Ulan o ne?

— O mu? Altıbin lira... Beni, Muhalif Kadir al¬çağı kandırdı".:-Benim bir suçum yok.:. Hiçbir vakit, benim elim Zübükzâde'mize kalkmaz. Senin ahım al¬mak bana farz. Şimdi emret, Muhalif Kadir alçağının leşini sürükleyerek huzuruna getireyim...

İğri Nuri'nin dili çözüldü, herif bülbül kesildi, baştan sona anlattı.

Yahu, ne derseniz deyin bu Zübükzâde soydan ağa. Herif yerdeki para tomarını ayağının ucuyla itti de,"

— Sok şunu cebine, sok! diye bağırdı.

İğri Nuri,

— Dilersen kes beni, öldürbeni. Gayri o paraya .elimi- süremem İbraam Bey... dedi.

Başladılar çekişmeğe:

— Al şunları yerden] f

— Alamam. Ayağını öpeyim oh İbraam Bey, be¬ni çek vur da o parayı al deme!..

— öyleyse neye Kadr'efendi'den aldın nâmert?

Hayvanlık, hayvanlık benimki, oh İbraam Bey. Benim akıldan yana öküzden farkım mı var? Köpeğin

olayım oh İbraam Bey, boynuma ıfj tak da kapına bağla. <

— Al şu parayı,-al diyorum. Yoksa şimdi...

— Alamam... ~

— öyleyse sen onu götür partimize'ver. Partiye yardım, -devlete, millete yardım... Hem de iyi, uygun bir iş. Kurban olduğum Allahımın işine bak. Nasıl'da hak yerini buluyor. Azgın Muhalif Kadr'efendi'*-nin kirli çıkıdaki paraları, partimize nasipmiş...

— iyi dedin İbraam Bey, evet, partimize... Partimiz demek, sen demek. Ben kimim ki, götürüp tomarla parayı partiye vereyim... «Ulan sen bunu ner-" den çaldın? Hangi tüccara yol bağı yaptın?» diye, beni candarmaya verirler. Oh İbraam Bey'im, sen bu parayı kendi elinle partimize ver ki, benim yüreğim de yağ bağlasın...

Tomarla para odunların dibinde kaldı. Hay Allah, şimdi ben ne yapsam? Birden aklıma geldi:

•—Partimize yardım bize de farz. Partimize canımız fedâ...

üstümü başımı arandım, para denecek para yok... Olsa da ancak memur rüşvetine yetecek kadar bişey. Altı bin pangınot, yerlerde sürüklenirken, kundura burnuyla o yana bu yana itelenirken, benim çıkarıp bir-iki yüz lirayı,

— Bu da benden partimize... demem hiç yakışık almıyacak... •

Borcumuz borç. Değil mi ki, bu Zübükzâde cibilliyetsizi bizi ele vermedi, dama attırmadı, artık biz de insanlığımızı-gösterip, böyle bir namlı namussuzun İyiliğinin altında kalacak değiliz.,

• İbraam Bey bana döndü:

— Sen ulan kart gidi, nutuk kürsüsünü onartıp

yeniden yapılmışa döndüreceksin. Bir de güzel boya¬ tacaksın. Di haydin yıkılın huzurumdan...

Eşref Ağa yana yakıla anlattı. Evet, böylece adam öldürme suçundan kurtuldular. Hem de heriflerde du¬ anın bini bir para... Görmelisin, nasıl dua ediyorlar Zübükzâde'ye...

- Eeee, böyle bir Zübükzâde'yle baş edilmez. Ben sana bir şey diyeyim mi: Bu beri benzeri olmayan Zübükzâde rezili gene de vicdanlı bir herif. Neden dersen, bu herifte bu zihin, bizlerde de bu avanaklık varken, herif istese, bizim bura insanını yediden yet- ,mişe önüne katar da, davar diye güder. Rezil mezil ya gene de insanlığını gösterip bizi adam yerine ko¬ yuyor. Yoksa biz,-insanlıktan çok dışarıyız.

Yahu bizde insanlığın zerresi olsaydı, şöyle bir namussuzu aramızda yaşattıktan başka, kapısına va¬ rıp, eline ayağına düşüp,

— Aman Zübükzâdemiz, n'olursa senden olur... diye yüz suyu döker miydik...

HÜKÜMETİN TA KENDİSİ

Muhalif Kadir Efendi
şöyle anlatıyordu:

Bre beyim, öyle bir hayınla söyleşip nideceksin? Onun dirisiyle söyleşmekten, ölüsüyle ; söyleşmek yeğdir. Görüşüp: bilişecek bir kimse" de#iMr. Sözü¬ ne yazık, diline yazık... Bir nâmert ki nursuz* yüzüne baktıkça için kararır. Bu Zübükzâde sağu sağlattı,; bi¬ zi karılar gibi ağlattı. Hayır, bize kimseler etmedi, biz

faize ettik... Bilesin, hem de öyle oldu.-Elin yaban'ko-puğunu «Beyim şen söylesin, beyim sen böylesin» diyerek zorla başımıza bey ettik. Şimdengeri iş işten geçti. Nice yanşak yakılsak boş... Bizi yakıp kül e¬dip, külümüzü yele savurmada namussuz... Artık ni¬ce yanşak yakılsak, bu kudurmuşun elinden arınanı¬mız yoktur.

Sen şu hükümete bak ki, nasıl bir hükümet, gelir de böyle bir vicdansızın evinde konuklar. Evi barkı yıkılası «evime hükümet konacak» diye bir ay söy¬lendi durdu. Duymayan, bilmeyen kalmadı. Evet, inanmaya inanmıyoruz. Velâkin «Zübükzâde İbraam Bey'in evine hükümet gelecekmiş» diye sen bana söylüyorsun, ben sana söylüyorum. Söyliye söyliye birbirimizi kandırmaya başladık.

Hiç unutmam, bugünkü gibi hatırımda, günlerden cuma... Cuma namazından çıktık, avluda söyleşiyo¬ruz. Kaymakam kâtibi Rıza Bey,

— Heyri duydun mu, Zübükzâde'nin konukları bu gece gelesiymiş... dedi.

Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi,

. — Evet, duyduk, dedi, işi uzattılar ya, sonunda geiiyorl'armış.

— Allah vere de geleler, ölü toprağı serpili ka¬sabanın yolları, hükümet arabasının tekeri nasıl olur¬muş bir görsün...

— Evet, hükümetin gelmesi iyidir. Kasabamıza faydası dokunur. Hep Zübükzâde'mizin sayesinde. Tanrı Zübükzâde'yi yaramaz işlerden esirgiye, kötü kişilerden koruya...

Bre Beyim, şu söyleşmeleri duyunca aklım ba¬şımdan gitti. Yahu, bu bizim bura insanında hiç mi zihin yok? Bunların" hepsi bilir ki, bu Zübükzâde, ta¬rihlerin yazmadığı bir namussuz. Tek ayak üstünde

seksen yalan kıvırır. Uykusunda şeytan aldatmaya gelse, şeytanın ırzına geçip «gözünün yaşını sil!» di¬ye, donunu da eline verir. Böyle bir soysuzun sözü¬ne inanılır da «Evet, Zübükzâde'nin evine hükümet geliyor» denir mi? Can başıma sıçradı,

'— Hey kaçıklar, dedim, başımızdaki hükümet nasıl bir hükümet olmalı ki, şu Zübükzâde'nin evine konuk gele?..

Bu sözü dememle, hemen toparlandım. Yahuv ben nişliyorum? Hükümet gelmez, diyoruz. Ya gelir¬se... öyle ya, gelirse? Bir de biz bu sözü söyledik diye bizim tiftiğimizi atar, havaya savururlar. İçime "bir korku düştü ki, ,hiç sorma. Koskoca bir kayma¬kam kâtibi bile «Hükümet Zübükzâde'nin evine kona¬cak» dedikten sonra, sana bana ne demek düşer? Elbet bir duyup bildikleri var...

Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi,

— Yâni, dedi,, sen şimdi bu gece Zübükzâde'nin evine hükümet adamlarının geleceğine inanmıyor mu¬sun?

—- Kim inanmıyor heyri? Şimdi biz öyle bir lâf mı dedik? Bir şaka etmişiz söz gelişi, hemen inan¬mak mı gerek? Aman Zübükzâde İbraam Bey duyar¬da/anlamaz, gerçek beller...

Hükümet adamları gelirse, kazamıza yapacakla¬rından, edeceklerinden, epiy konuşuldu. İlkin söze ters: başlamış bulunduğumdan bunu düzeltmek için İbraam Bey'in övgüsünde hepsini bastırmak da bana düştü: -

— Hele bir gelsinler, evet, çok iş yaparlar, fuka¬ranın duasını alırlar. Bunlar hep kimin sayesinde? Zübükzâde'mizin... Her iki dünyada yüzü ak ola! Günden güne namı yücele... Allah eksikliğini göster-miye... •

Bir duaya başladım ki, bir duyan- olsa benr ölü evinde cenaze duacısı sanır.

Ben diyeyim bir saat, sen de iki saat, biz böyle¬ce ayaküstü ağız birliği edip Zübükzâde namussuzu¬nu öve öve göklere çıkardık, Allah Allah... Biz ne¬den böyleyiz canım?

Avludan çıktım, eve doğru yöneldim, içimden, ;

— Hey Allah, diyorum; karşıma birini çıkar ki, Zübükzâde namussuzunun can düşmanı olsun da, ben de içimi bir güzel dökeyim. Şu soysuza ağız do¬lusu sövüp, içimin ateşini söndüreyim, öyle bir doğru adam çıkar karşıma hey Allah...

•Kurban olduğum Yaradan da duamı kabul etti. Bir baktım karşıdan Çiftverenoğlu Hamza Bey gelir. İşte Zübükzâde'nin kanını içse, yüreğinin yangını sönmiyecek bir herif.;. Neden dersen bu İbraam, hamza Bey'in elinden Belediye Reisliğini kapmak is¬tiyor. Başka zaman olsa Cuma namazına gelmediği •••çin,,

— Ulan dinsiz, namaz niyaz bilmezsin; mübarek memleketin uğurunu kaçırdın... diye çıkışırdım. Ama içimi dökecek, bir söyleşecek insan bulduğumdan ses etmedim.

— Selâmünaleyküm...

— Aleykümselam... deyip hal hatır sormağa kalkmadan Hamza Bey söze girişti ve Zübükzâde için demedik söz komadi:

— Yahu bu alçak bizi hep mi akılsız belledi? Bu *ne iş heyri? Bu gece sözde evine hükümet gelesiy-*miş... Hükümet he demek bre kardaş? Bu itin başını boş korsak, yarıntesi gün de «İngiliz Kralı can-ciğer ahbabım olduğundan ziyaretime gelmiş. Velâkin bir karı dalgasından ötürü gönlüm kırık olduğundan hu¬zuruma girmekliğine destur vermedim* diye atacak.

Biz de bile bile yutacağız öyle rai? Yahu aramızdan bir vicdanlı herif çıkıp da, şu Zübük'ü ayağının altına alıp çiğnemiyecek mi? Bu rezilin canını alanın makamı cennet-i âlâdır... ,

Aman Bey, nasıl anlatsam sana, Belediye Reisi işte böylece konuşurken, nasıl olduysa ben birden sertelip de:

— Ne demek... Şimdi sen hükümetimiz büyüklerinin İbraam Bey hanesine konacaklarına inanmıyor musun? Bre Hamza Bey, şu temeline tükürdüğüm kasaba kuruldu kurulalı, bunca hükümet gelip geçmiş de, hangi bir ileri gelen hükümet adamı «Varıp biyol şuncağızlar nider, nişler?» diye kalkıp gelmiş? Ulan bîz ne değerbilmez insanlarız... Her nasıl olduysa içimizden bir fbraam Bey çıkmış da hükümeti buyur etmiş. Çekememezlikten onu» da diri diri yiyeceğiz...

Ben bu sözleri nasıl dedim hey Allah... Demindenberi «Aman bir sözünü esirgemez kişi çıksa da, dertleşsek» diye içimden geçirip dururken, ben nasıl oldu da böyle konuştum? De ki, içime başka biri girip oturmuş. Konuşan ben değiiim de, içime giren namussuz... Evet, içime şeytan girmiş.

Ben böyle diklenince Hamza Bey şaşaladı. Bir vakit ne diyeceğini bilemedi. Neden sonra toparlanıp, tıpkı benim cami avlusunda yaptığım gibi, • • .

— Len heyri, şakadan da anlamazsın, dedi, biz şimdi Zübükzâde'miz için bir kötü söz mü dedik yâni... Estağfurullah...

Başını sallıyarak yürüdü, gitti.

Ben eve geldim. Ağzımı bıçak açmıyor. ' Başımı iki elimin arasına aldım, derinlere daldım, düşündüm: Biz neden böyleyiz? öyle ya canım, bu anasının oğlu, babası bellisiz Zübük, başımıza getirmedik belâ bırakmamış. Hepimizin ayrı ayrı canını yakmış. Biz

her birimiz, bunun ipini çekmeğe gönüllüyüz, öyleyken neden bu uğursuzu daha aramızda yaşatırız,[1] neden yalanlarına inanmayız da, inanır görünürüz? Benimkisi korkudan... Korku dağları bekler, demişler. İnsan yüreği dağ olsa bunca yalanın saldığı korkuya dayanamaz.

Derin düşüncelerin sonunda şunu anladım; bizim, Zübükzâde'nin yalanlarına inanmazken inanmtş görünmemiz, kumara benzer bir iş. «Kumarda ütülen doymazmış» derler, ne doğru... Kumarda insan parayı verdikçe, veresi gelir, he mi? Neden? Çünkü zararını çıkaracak da kurtulacak. Bizim de Zübük'ün yalan-dolanına inanır görünmemiz bundan işte... Evet, herif yalan demeğe yalan diyor, biliyoruz. Velâkin, ya yalan değilse... Hepimize attığı kazıkların bir ucu gök kubbesine, bir ucu yedi kat yerin dibine varmış. Şimdi biz yediğimiz kazıklar çıkar m'ola, diyerek bile,bile yalana göz yumuyoruz. Kazıklandıkça, insanın yalana inanası geliyor.

Ben böylece düşünüp düşünüp derinlere dalmışken, Yekdâne kızım,

— Baba, Hamza Bey amcam geldi... dedi.

— Buyursun...

Hoş-beşten sonra Hamza Bey şöyle dedi:

— Hükümet adamlarının bu gece geleceği doğruysa... Evet, doğru olmasına doğru ya... Söz gelişi, hani... Belediye olaraktan bizim de bir iş yapmaklığımız gerek. Koca bir hükümet geliyor. . . Yiğitler atlansın, kuşansın, gerek. Kasabaya varışında karşılasın gerek. Memet Çavuş Hıdırlık'tan gene yüzbir pare top atsın gerek. Köylerden kol kol yiğitler çıksın, davuHar doğulsun...

— Eyvaaah... Seninki iyi akıl ama geç kaldık heyri...

— Aman, "durma zamanı değil.

Biz Hamza Bey'le ilkin Belediyeye ordan partiye seyirttik. Partinin o zaman başkanı Aklı Evvel Bedir Hoca...

Hoca dedi:

— İyi söylersiniz. Velâkin bu gelenler Zübükzâde İbraam Bey'in konukları olduğundan, ona danışmamış; karşılama yapılmaz. Haydi, birlikte varıp Zübükzâde'ye danışalım biyol. O ne buyurursa öyle edelim.

Zübükzâde'nin evine vardık ki, herif in. evi düğün evine dönmüş. Alucan Muhtarı Sabr'ağa tokluyu kesmiş de ağacın dalına asmış yüzüyor. Kalaycı Kör Nuri öteye beriye seyirtip çabalanıyor: Terzi Cemal kar pı oğlanı olmuş, fır fır dönüyor. Berber' Hakkı dersen kırk yıllık kapı uşağı...

Zübükzâde'nin anası,

— Buyrun, buyrun... dedi.

— Kolay gele bacı...

Bulamaçlar, yalamaçlar, gülemeçler yapılmış.

Tüccardan Emin Efendi kulağımın dibine girip fısıldadı:

— Heyri, şimdiyecek hükümetin geleceğine inanım yoktu. Gene bu Zübük namussuzu bizi bir oyuna getiriyor sanmıştım. Ancak şu olup biteni gözlerimle gördükten kelli, inandım. Anan hükümet gelecek. Hemi de bu hükümet bütün takımıyla taklavatıyla gelecek. Bu ne hazırlık heyri... Hükümet değil, koca kadının pişirdiklerini bir bölük-eşkiya neferi bir ay yese tüketemez. Evet, ahan simdik anladım; hükümetin geleceğine kalıbımı basarım.

Tüccardan Emin Efendi'nin ardından Gedikli ihsan kulağımın dibine sokuldu:

— Hükümetin geleceğine inandım <ve de iman

getirdjm. Ne dersin yahu, yoksa bu Zübükzâde alça¬
ğı hükümetimiz büyüklerini -de kandırmış m'ola?

Ben gene derin derin düşünmelere daldım.'Bun-
da bir büyük namussuzluk var ya, ne?..

Belediye Reisi-Hamza Bey, Zübükzâde'nin ana¬
sına,

— Bacı, dedi, var Zübükzâde'mize söyle; destur
almadan geldiğimizden bizi bağışlasın. Tedirgin et¬
mezsek, kendisine bir danışmamız olacak...

Koca kadın az sonra göründü, merdivenin üst
başından seslendi:

— Buyursunlar diyor...

Bak şu namussuzlara... Bunlar soydan soptan
namussuz. Yahu şu kasabanın bütün eşrafı senin ha¬
nene gelmiş, bre dürzü... Kalk da karşıla! Zübükzâ-
de o zamanlar otuzunu aşmış aşmamış... Kapısına
gelenler hep, babası yaşında eşraf... Ayağına mı eri¬
nirsin a soysuz, kalk'da kapı ağzında karşılaşana,..

Bu görgüsüzlüğüne ' hep kızdık. Kızgınlığından
Otelci Satılmış Bey'in burnunun ucu bile morardı.
Herkes yüzünü yere eğdi; homur homur homurdanı¬
yor.

Satılmış Bey,

1 — Bu Zübükzâde namlı gavatının hiç bir suçu
yok, dedi, bütün suç, kaymakamlığı ile, partisiyle, be¬
lediyesiyle bütün bir kaza ileri gelenlerini çiğneyip,
böylesi bir alçağı adam yerine koyarak evine konuk
gelenlerde...

Satılmış Bey bu sözleri öyle alçak sesle söyledi
ki, söyledi mi, içinden mi geçirdi belli değil. Dedik¬
lerini bir kendi duydu, bir yanı başında olduğumdan
ben, bir de Cenab-ı Allah...

Merdiven dibinde kunduralarımızı .çıkarıp üst
kata geçtik. Bu bizim Aklı Evvel Bedir Hoca saçından

sakalından da hiç utanmaz, koca herif bir edepsiz Zübük'ün yanına varıyorum diye nerdeyse salâvat getirecek. Kapıyı tıklattı. İçerden Zübük'ün sesi:

— Buyrun!

Bre şu piçe bak sen, piçe... Babası yaşında bunca kişi ayağına varmışız da, karşılamağa bile çıkmaz. Tuu senin adamlığına ve de tuu bizim adamlığımıza...

Aklı Evvel Bedir Hoca «Destur Bismillah...» çekip kapıyı açtı, önden girdi; biz de ardından... Zübükzâde bizi bu heyetçe görünce birden fırlamasıyla söze girişti :

— Vay başıma... Aman bu benim anam kadın bunadı mı ne... Yahu sizin geldiğinizi bana neye demez? «Misafir geldi oğul» der de susar. Bak, şimdi, bileydim siz gelmişsiniz, kapıdan mı karşılamazdım... Aman kusura kalmayın... Buyrun, şöyle geç allâsen.:. Geç Bedir Hoca emmi... Hamza Bey ayağını öpeyim şöyle buyur. Tuu, hiç bilemedim... Gayri af siz büyüklerden. Aman ne şeref, hanemi şenlendirdiniz. Şöyle buyrun canım, şuraya... "

Kapı dibinde elini göbeği üstünden bağlamış duran oğlana,

— Çabuk kahveler gelsin, koştur! diye bağırdı.

Herif dalkavuklukta başta geliyor, ne denir böylesine... Şuradan buradan konuşulduktan sonra, Aklı Evvel Bedir Hoca sözü aldı:

— Ibraam Bey, Allah bilir ya, bizim kazamız halkı hiçbir vakit senin hakkını ödeyemez. Ağırlığınca altın döksek gene hiç... Sayende kazamızın adı geçer, namımız söylenir oldu. Evet, sen bize demiştin; hükümet büyükleri gelecek diye. Velâkin zamanını demediğinden bilemedik. Bu akşam gelirlermiş. Yahu hükümetimizin büyükleri gelir de, biz kaşık düş-

mani avratlar gibi evlere kapanmış kalmışız. Ne demek olsun... Senin şerefin bizjm şerefimiz, demektir. Bizde insansak, senin bunca iyiliklerini unutmayıp, yüzünü yere eğdirmeyiz. Büyükleri karşılamaya çıkmalıyız. Yiğitler atlanıp kuşanıp yedi koldan yola düzülmeli. üç konak öteden büyüklerin otomobilleri karşılanmalı. Hıdırlık'taki topun gürlemesi cihanı tutmalı... Biz böyle sözleştik. Her nice geç kaiındıysa da, evelallah sonra sayende biz gene becerir, işin altından kalkarız. Yeter ki, sen buyur İbraam Bey... İşte biz düşündük ettik, böylece sözleştik. Ancak sana danışmadan olmaz, dedik. Sen şimdi bize destur ver ki, bir karşılama olsun, kurbanlar kesilsin, yer yerinden oynasın...

Hey koca sakallı domuz, bir de hoca olacak... Nerdeyse Zübükzâde'nin önünde kuyruk diye sakalını sallıyacak kart it... Aklı Evvel Bedir Hoca böyle konuştukça, o Zübük oğlu Zübük'e bir büyüklenme, şişinme geldi de yabanın uyuz iti kendini essahtan bir insan belleyip kabardıkça kabardı, nerdeyse odalara, evlere sığmıyacak. Elindeki kehribar teşbihi şakırdatarak şöyle bir doğruldu:

— Baba dostları, hamiyyetiniz gözlerimi yaşarttı. Utanmasam huzurunuzda ağlıyacağım. Bilin ki her ne yapıyorsam, anca hemşerilerimin iyiliğini düşünüp yapıyorum; Bir koca hükümet bu, neden bize adam gönderir? Demek bizi saymışlar... Evet, bir karşılama isterdi. Lâkin bu gelenler benim hususî misafirim ve de bana gizliden geliyorlar. Bu geliş resmen bir geliş değil. Aramızda görüşülecek çok gizliden bir iş var. İşte, bana gönderdikleri mektup burda... «Kardeşim» diyor mektupta «evvelâ selâm tabiidir» diyor, «Seninle görüşülecek gayetle mahrem bir işimiz var,

danışmağa.geliyorum» diyor, işte mektup... Ve mek¬tubun başında hükümetin damgası... Aha, işte siz de. bakın! , .

Canım ne hacet... Hükümetin damgası belli.. İnanmayan kâfir. Koca bir damga işte ayan...

— Yok öyle değil Emin Efendi, kulağıma birta¬kım söylentiler gelir de...

Tüccardan Emin Efendi kıpkırmızı . kesilip, bir daha,

— İnanmayan kâfir... dedi.

— Şimdi bunlar gizliden geliyor. Meşveret ku¬rulacak. Bir devlet işi görüşülecek, esrar... Neden gizli dersen, dolayda bunca/başka kazalar var, hat¬tâ bizden büyük vilâyet var. Şimdi bize geldikleri du¬yulursa, ne der öbür kazalar... Vay adam yerine koy¬mayıp bizi çiğnedi de... Değil mi ya... İşte bundan ötürü, bu iş gizli tutulacak. Davui-zurna çalarak kar¬şılamak yok. Ve de kimseye bişey denilmiyecek. Aramızda kalacak.

— Can-baş üstüne... Hani biz üstümüze düşe¬ni yapmamış olmıyalım da...

—- Her iş tamam...

Padişah huzurundan çıkar gibi. Zübükzâde edep¬sizinin huzurundan çıkıldı. Tüccardan Emin Efendi al¬çağını bir görsen, insan olduğuna utanırsın. Herif ner-deyse Zübükzâde'nf'n e//ne eteğine varıp yer öpecek. Kıçın kıçın giderek kapıdan çıktı.. Zübükzâde bizi av¬lu kapısının dışına kadar geçirip uğurladır

Biz heyetçe öğretmenler Derneğine gittik. Emin Efendi, •• • .

— Şimdi anladınız mı, dedi; namussuzun .dedik¬leri hep yalan..,-. Bu Zübük'ün Allah bir dediğine inan-mıyacaksın. Evine gerçekten hükümet gelecek olsa, hiç karşılamaya .çıkılmaz -mı? Yok neymiş, gizliden

devlet esrarı görüşülecekmiş... Şuna bak şuna, ulan namussuz, koca memlekette devlet esrarı görüşülecek başka bir yer kalmadı da, efendim; bula bula, bu bizim garip kasabayı mı buldular bre dürzü desen... Hükümete Ankara dar mı geidi? İstanbul •.•derler bir belde var ki, bu bizim hükümet gibi on hükümeti kaldırır da bana mısın demez. Ulan, o koca İstanbul'un suyu mu çıktı? Demek memlekette yer kalmamış da, devlet: esrarı görüşülmeğe bura gelinecek, he mi? Demek memlekette adam kalmamış da, namussuz Zübük'ümüzden gizliden akıl danışılacak, he mi? Vallah yalan, biliâh yalan...

— Canım, elbet yalan... Biz inandık mı? Bilmez gibi aman Emin Efendi.

— İnanmadık .da; neye itin kapısına gideriz?

•—Allah Allah... Bir güzel alay ettik işte...

— Evet, alay ettik. İyi dalga geçtik.*

— Ne alay, he mi... Bak* işte yazıyorum, bu alay unutulmaz da üstüne türküler yakılır.

— Herifin dediklerinin yalan olduğu şuradan belli ki... Biz evine varınca, kapıdan karşılamadı. Neye? Bir de odasına varınca döktüğü diller neydi? O dilleri dökecek herif, koşup kapıdan karşılamaz mı? Neymiş, anası dememiş... İnandınız mı? Hiç anası olacak o cadı karı demez olur mu? İşin doğrusu başka. Cadı karı bizi kapıda heyetçe görünce, seğirtip oğluna, «Aman oğuuul, belediyesi meiediyesi, partisi martis.i hep toplaşıp gelmişler» diye bir bir adlarımızı söyledi. Bunun üzerine Zübükzâde «Eyvaah, gene başıma hangi belâ geldi, bunlar benim hangi dalaveremi yakaladılar... İşte hep toplaşıp gelmişler ki, canımı alalar. Nasıl bir oyun bulsam da bunları başımdan savuştursam» diye can pazarına düşüp, korku-

dan güz yaprakları gibi tir tir titreyerek düşünmeye başladı.

— Hay, elini öpeyim... İyi bildin, işte bu bilişin doğru. Evet, herif bizden korktu..Korkmaz mı, her birimize bin dolap çevirmiş. .

Biz içeri girdiğimizde titremesi geçmemiş ve bir damla kan kalmamış nursuz suratı yeşile kesmişti. Elinde teşbih, elham okumaktaydı. Biz öylece üstüne varıp da «Bre gidi...» diye çıkışsaymışız, hemen dize gelip boynunu uzatacaktı.

Evet, şu cibiliyetsizi oracıkta tükürükle' boğmak vardı. Gel gelelim bizde akıl ne arasın... Herifi tükürüğe boğacak yerde biz ne yaptık? Tuttuk «Aman Zübükzâde'miz, yoluna can-baş feda» diye elin itine ağalık verdik. Bunun üzerine, herif bizim avanaklığımızı görüp, canını kurtardığına bir ooh çekerek dillendi ki dillendi...

— Dediğin doğru... Benim de anladığım öyle... Hattâ ben, onu buymuş tazı gibi titrer görünce, çizmeme sokulu kamçıya bir el attım ki, kamçıyı suratına çala çala ağzını burnunu dağıtam... Lâkin bu bizim Bedir Hoea'nın koca öküzünden hiçbir ayırdı yok. «Sen bizim başımızın tacısın» diye eline, ayağına varınca, benim kamçıdan elim aşağı düştü. Bu Bedir Hoca, herife iki şamar çarpacaktı ki, gerisini bana bırakın, beni o vakit görecektiniz. Ben onun anasından emdiğini burnundan getirmez miydim...

Bunun üzerine hep birden Bedir Hoca'ya yüklendik, kaz kafalı hocaya demedik söz komadık. Hoca iyice bunalıp,

— Aman hey Allahım, yahu biz oraya, karşılamacı çıkaralım m\ diye sormağa gitmedik mi? dedi.

— Evet, öyle gittik. Fakat sen Zübükzâde'nin titremelerinden döşeme tahtalarının zangırdadığını

görüp hemen ensesine şaplağı indirecektin ki, bizi de görmeliydin...

—- Demek bütün suç benim...

— Evet... Uyduruk sözlere kandın. Neden bize «Aman, hükümetin geleceğini kimseler duymasın. Gizli bir iştir. Aramızda kalsın» diye yalvarıyor? Çün¬kü korktu... Evime hükümet büyükleri konuk gelecek diye bir koca kuyruklu yalan atmış. Ya biz gider de vilâyete, valiye söylersek... Ağızdan ağıza fısıldana¬rak yalan ta yukarıya ulaşırsa... İşte Zübükzâde, ya¬lanının tutulacağından korktu. «Aman aramızda kal¬sın, gizli bir devlet işi» diye ondan yakardı durdu.

Biz öğretmenler Derneğinde konuşup söyleşir¬ken akşamı ettik, hava karardı. Hem konuşuyoruz, hem. de gözlerimiz pencereden dışarda, yolu kollu¬yoruz; bir gelen var mı? Otomobil gelirse, önümüz¬den geçecek. Gelen otomobil çok oluyor; ama gelen geçiyor. Zübükzâde'nin evinden yana dönen yok.

Başka bir gün olsa o saatte herkes çoktan evin¬de olur. O gece kimsenin evine gittiği yok. Tabansız Şükrü oğlanı, İbraam Bey'in evine sapan yolun ba¬şına gözcü koyduk. O yana otomobil saptı mı, koşup bize bildirecek.

Yatsı ezanı okundu. Bedir Hoca namaza gitti. Oğlu Kara Belâ da, babasını koilarmış. Aklı Evvel Hoca çıkınca, ardından Kara Belâ girdi:

— Kıyı evlerde insan kalmadı, hep boşaldı. Er¬kekler yol üstündeki kahvelere doluşmuş, karılar yol boyundaki evlere misafir gelmişler, ümmet-i Mu-hammed'in gözleri yollarda kaldı. Karılar pencere diplerine çökmüş, perde arasından yol gözlüyorlar. Bir korna sesi duydular mı, bir otomobil lâmbası şav¬kıdı mı. «Anan, hükümet geldi işte...» diye sıçrıyor¬lar.

Arka sokaklardaki evler hep boşalmış. Bizim buralarda böyle bir seyir görülmüş değil...' Kulağımız kirişte, gözümüz eşikte, kendimiz tetikte eğleşiyoruz. Bedir Hoca yatsı namazından çabucak döndü. Anlaşılan «Biz namazdayken hükümet gelir de aman göremeyiz» diye namazı niyazı kısa kesmişler. Hepimize uyku ağırlığı çöktü. Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi başını masaya dayamış horluyor, derin uykulara varmış...

Tabansız Şükrü oğlan,,

Geldi, geldi, geldiler aman... diye parmakla-, rını şıkırdayarak içeri girdi.

İlk fırlayan kim olsa? Horultusu vilâyetten duyulan Murtaza Efendi birden zıplayıp «Essah geldiler mi?» diye ünnemez mi? Horultusuna •••aldanmanalı, herif tilki uykusundaymış.

— Anlat Şükrü oğlum, nasıl oldu, gelenler nasıl, kaç kişi?

— İki otomobil dolusu insan... Otomobiller, İbraam Bey'lerin yoluna-saptı. Kapı önünde durdular, İbraam Bey'lerin avlusunun büyük kapısının iki kanar dı da-içerden açıldı. İki otomobil evin avlusuna girdi. Ondan sonra kapı kanatları örtüldü. Ben de koşup buraya geldim.

Oğlan bunları böylece; anlatıp,

— Amanın hükümet .geldi, amanın hükümet geldi... diye parmak şıkırdatıp oynamağa başladı.

Bakışa kaldık. Kimsede ses yok... Yavaştan herkes gitmeğe başladı. Benim bildiğim, evli evine çekiliyor. Ben de çıktım. Eve gideceğim ya, bitürlü gidemiyorum. Ayaklarım beni Zübükzâde'nin evine doğru almış götürüyor. Bizim ev ters yolda... Biri görecek diye de çekiniyorum. Kıyıdan kıyıdan sokuldum.

— Merhaba Kadr'efendi, ko[ay gele...

Bu da kim? Sese sokuldum ki, Otelci Satılmış Bey değil mi?

— Merhaba... Heyri, bu vakit buralarda işin ne?

-— Senin gibi evin yolunu şaşırdım besbelli... Yahu, İbraam Bey'in kapısının önü seyir yeri olmuş, millet orda. Gel hele...

Vardık kapıya. Evet, millet doluşmuş, seyir var... Avlu kapısının anahtar deliğinden, bahçedeki iki oto¬mobil görünmekte. Evin sokağa bakan pencere per¬deleri inik ama, gene aradan lâmbanın şavkı dışa vu¬ruyor. Yalnız üst katın yan pencerelerinden birinin perdesi aralık kalmış, Pencere yüksek, karşı sırada da ev olmadığından içerisini görmek olası iş değil...

Hükümetin geldiği demek doğru... İşte besbelli halvet olup meşverete çekilmişler. Gedikli İhsan E¬fendi,

— Ayıptır, hiç yakışık almaz. Elin evi gözetlen¬mez... diye azarlıyarak çoluğu çocuğu dağıttı.

Biz de öteye beriye gezindik, döndük evimize. Yatağa daha yeni girmiştim, kapının tokmağı vurul¬du. Gecenin bu vakti kim olabilir? Don gömlek kaik-tım :

— Kim o?

— Aç Kadir emmi, benim, aç...

— Ne var ulan bu vakit?

— Hamza Bey selâm etti, dedi ki.,. Kapıyı aç hele. bir...

Kol demirini çekip kapıyı açtım. Hamza Bey, Sa¬tılmış Bey, Emin Efendi hep Belediye'de toplanmış¬lar. Beni de isterlermiş... ,

Giyinip, gecenin ayazında sokağa çıktım. Bele¬diyeye vardım. Bizim burda gece yarısından sonra elektrikler söner ya... Bunlar lüküs lâmbasını yak¬mışlar, çevresinde toplanmışlar, Aklı Evvel Hoca,

— Buyrun Kadr'efendi, dedi, senin de aklına ihtiyacımız var. Bu iş gayri parti işi olmaktan çıktı birader. Bu, bir "memleket ve de memleketin namusu işi... Ondan ötürü senin de bu işde oyunu almak gerekti. Senin nasıl bir muhalif olduğunu bilmez değiliz. Bu yüzden seni şimdiyedek gerek Belediye'ye, gerek partimize ve partilerin kahvelerine uğratmadığımız bir başka iş... O iş başkaaa, bu iş başka Kadr'-efendi. Şimdilik, muhalif, muvafık demeden el ele vermenin zamanı geldi. Vereceğimiz karara senin de katılmanı arkadaşlar istedi.

— Anca beraber kanca beraber... Her ne emriniz varsa, buyrun. Hep birlik olduktan kelli ne korku... «Elle gelen düğün-bayram» demişler. Kararınız her neyse, şimdiden «he» dedim gitti. Anladığıma[1] göre bu Zübükzâde namussuzu üstüne bir karar alınmıyacak mı?

— Hay babana rahmet... İyi bildin. Bak dinle Kadr'efendi. Aramızdaki geldi-geçtiyi unut. Sen benden iyisini bilirsin, siyaset yolunda her bir söz söylenir. Zaman olur sen bana namussuz dersin, zaman olup ben sana namussuz derim, ödeşiriz. Demokrasinin icabı bu, öyle mi, değil mi?

— öyle... Doğru lâfa hayır diyen yok.

— Kürsüye çıkıldı mı sen bana söversin, ben sana söverim. Fakat siyaset patırtısı bitti mi «Vay kardeşim» diye kucaklaşır, öpüşürüz. Şimdiki durum da bu... Artık bu Zübükzâde belâsını hem de hükümet kuvvetiyle bu kazadan sürmenin tam zamanı geldi. Yahu bu namussuz «Bu gece evime hükümet adamları gelecek de, gizliden devlet işleri görüşeceğiz» demedi mi bize? Çotuğunun çocuğunun başına söyle, böylece demedi mi, sen de bizimle duymadın mı?

— Evet duydum.

— Bre Kadr'efendi, bu namussuz bütün bu kaza insanını, hepimizi birader, toptan pezevenk etti, çık¬tı...

— O nasıl söz?

— Doğruca bir söz işte... Yahu, bu gece Zübük-zâde'nin evi vilâyetteki Kulaksız Durdu kadının ker¬hanesini, geçti. Oğlanlar bir yanda, karılar bir yan¬da... Kucaktan kucağa gezerler, oynaşırlar. Rakı, şa¬rap sel olmuş arkadaş. Karıları anadan doğma edip oynatmadılar mı, daha da neler... Şu rezalet, bre e¬fendi, kasabanın ortalık yerinde olur mu?

Bunu duyunca kan başıma sıçrayıp bağırdım:

— Eyvaaah, ırzımız, namusumuz pâymal olmuş desene... Ulan bizde hiç kan, can kalmadı mı? Bıyık burup erkek diye gezen bunca delikanlı içinde hiç mi yiğit yok ki, kasabanın namusunu temizliye...

Bunun üzerine Kara Belâ oğlan, Aklı Evvel Be¬dir Hoca'ya,

— Baba, gayri bana destur ver, dedi, bilemedim, boş geldim. Eve gidip mavzeri alayım da, şu pisliği kasabanın ortasından kaldırayım.

Oda kapısının önünde yığılmış delikanlılar dav¬randılar. Aklı Evvel Bedir Hoca,

— Durun yiğitler, dedi, her işin bir yolu-yordamı var. Kanunu neye yapmışlar? Biz bu Zübük'ü burdan sürmenin yolunu bulduk. Hemen simdik bir mazma-ta (mazbata) tanzim olunacak. «Kasabamızın ahlâkını bozan böyle bir namussuzu aramızdan alırsanız alır¬sınız, almazsanız bundan sonra, olacakların hiçbir mes'ulü biz değiliz» diye mazmataya bir de dilekçe eklenecek. Gerek mazmata ve gerek dilekçeyi he¬men simdik herkes imzalıyacak. İlkin kaymakam u¬yandırılıp, böyle böyle diye anlatılıp, mazmata resmen

verilecek. Ordan candarmaya... Zübükzâde'nin evi bu gece basılacak. Göbek çukurlarında rakı içilen cıbıl kanlarla boyalı köçek oğlanları ve misafir diye gelen gavatlar suçüstü edilip dışarı sürülecek. Ayaklarına tumanlarını giymeğe fırsat verilmeden bunların elleri artlarından iple bir güzel bağlanıp, kasabamızın atlanmış yiğitlerinin önünde yayan yapıldak ta vilâyete sürülecek. Oraya gidesiye öğlen olur. Vilâyet konağı önünde bu reziller vali hazretlerine teslim edilecek. İşte bu... Kanun varken, elinle ateşi tutma... Ne dersin bu akla Kadr'efendi?

Birden aydım. Bunlar, ister misin bir dolap çevirsinler. Yarın, bir bakmışsın, Zübükzâde hergelesi bunları bir yeni oyunla kandırmış. İşte o zaman «Biz bilemedik. Bizi Kadrefendi olacak o azgın muhalif baştan çıkardı. Onun aklına gittik. Bizim hiç günahımız yok» derler de, beni okka altına düşürürler.

— Uygun bir akıl, dedim, ancak Zübükzâde pencere perdelerini sıkıca örtmüş. Ben baktım, öyleydi. Açık bile olsa üst kata çıkmışlar, yerden görünmezler. Siz bu içerdeki rezil cümbüşünü ner-den, nasıl gördünüz de mazmata yapmağa kalktınız? Görülecek bir namussuzluk varsa, biz de görelim, ondan sonra mazmataya imzamızı değil, kalıbımızı basalım.

— Evet, görürsün... Namusun elverirse iyice seyredersin.

Bunlar her bişeyi tastamam yapmışlar. Bedir Hoca'nın Kara Belâ oğlan, Zübükzâde'nin yandaki perdesi az aralık unutulmuş penceresinin karşısına düşeri telefon direğine kedi gibi tırmanmış. İçerde olup bitenleri ayna gibi seyretmiş. Fakat Kara Belâ oğlan bir türlü direğin tepesinden inmiyormuş.

Aşağıdakiler,

— Ulan in!., derlermiş, inmezmiş.

— Ulan namussuz ne gördün ki, direğin tepesine çakıldın kaldın? derlermiş, ses etmezmiş.

— Allah belânı versin, direğin sivrisine mi geçtin. Hiç değilse, gördüklerini anlat! derlermiş, anlatmazmış. Bunun üzerine elbirliği edip, Kara Belâ oğlanı tepeden düşürmek için, direği sallamağa başlamışlar. Direk gacur gucur, etmeğe başlamış, sallamaktan nerdeyse dibinden kırılacak. Kara Bela oğlan direği taze gelin sarar gibi kucaklamış ki, oğlanın kolunu bacağını direkten sükmenin mümkünü yok. Direği yere yıksan gene çözülmiyecekler. Ola ki sallıya sallıya direği yere yıkıp, Kara Belâ oğlanın sonradan çıkmalarını baltayla budayasın da, direkten kopa... Sallamışlar direği.

Candarma Onbaşısı,

— Ulan, direği rahat koyun, kıracaksınız da, teller kopacak, vilâyetle muhabere kesilecek... demiş dev gençler direği bırakmış. Bu sefer,

— Taşlıyalım... demişler. _

Kara Belâ oğlan süzme bat gibi direkten sıyrılıp yere yığılmış. Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi sorarmış:

— Bre Kara Belâ oğlum, direğin tepelerinde,-aş gördün?

— Diyemem Murtaza emmi, diyemem...

— Niye oğlum? - v • . ;

— Hicap ederim, diyemem. -• . -.

Delikanlılar direğe dolanmışlarsa da; :k#jş para, hiçbiri tepeye varamıyor. Bu köpoğlusu.::Kalaycı-Kör Nuri var ya, koşup dükkânından bir demir mkkarasil© halat getirmiş. Kara Belâ oğlana, --.fu-^h •

— Aman koçum, hele bir tırman, da" sevabına şu makarayı direğin tepesine bağla. - "ûsiüjB©r*san-ı inan, büyük sevabı vardır... demiş.-. --- , -'.

Kara Belâ garibinin dizlerinde derman kalmamış ki, kedi gibi direğe sıçraya... Ha gayret de gayret, Kara Belâ direğin tepesine ipe bağlı demir makarayı takmış. Sen bu Kalaycı Kör Nuri'de hüner mi ararsın? İpin yerdeki iki ucuna da bir küfe bağlamış; Tamam. Küfenin içine gireni, makaralı ipi çeke çeke yukarı çıkarıyorlar. Yukarı çıkan, pencereden içerde her ne görüyorsa, bir daha aşağı inmek istemiyor da «aman ipi koyvermeyin» diye yalvar yalvar yalvarıyormuş. Yukarda durdurmaca yok, ipi çekip aşağı alıyorlarmış. Aşağı inip de küfeden çıkan «TuuuAlah belâlarını versin, memleketin uğurunu kaçırdı namussuzlar» diye feryadı basıp, doğruca kendi evine koşuyormuş. Evinde çeyrek saat, yirmi dakika kalan yeniden dışarı uğrayıp seyir yerine geliyormuş.

Bütün bunları bir bir anlatıp,

— İstiyorsan, gel sen de gör... dediler.

Döküldük sokağa. Direğin dibine geldik ki, mahşer yeri olmuş. Kalaycı Kör Nuri'nin avucuna beş kuruşu koyan küfeye giriyor. Demek Kör Nuri, Zübükzâde'ye kaptırdığı parayı, işte böyle beş beş toplayacak. Besmele çekip küfeye girdim. İpi çeke çeke, beni yukarı aldılar. Bir de perdesi aralık pencereden içeri bakayım ki, aman Bey, ne görsem... Tuuuu, aklına her ne rezillik gelirse hepsi var. İçerde yabancı adamlar ve avratlar... Yeyip içip keyf olmuşlar. Kimisi kahve höpürdetir, kimisi cıgara tellendirir. Kimisi de kasık mancasına girişmiş. Olan biten hep birbirlerinin gözleri önünde. . Aşağıdan Bedir Hoca'nın sesi geldi:

— Gördün mü Kadr'efendi?

— Aman küfeyi indirmeyin hemşeriler. Gözüm seçemedi. Daha hiçbir şey göremedim... dedimse de beni aşağı indirdiler.

Benİmvardımdan Kasap Osman,

— Aman ben görmedim, sıram geldi mi? diye¬rek koştu.

Herifin beşinci çıkışıymış, gene de «görmedim» der.

Biz dönüp Belediye'ye geldik. Aklı Evvel Hoca bir mazmata: yazdı. Hepimiz altını imzaladık. Doğru gittik kaymakamın evine. Nerdeyse gün ışıyacak... Kaymakam da çekmiş kafayı, çekmiş kafayı, az önce düşmüş döşeğe. Fukara kaymakam, dinelemiyor ki, bizim dediğimizi anlasın... Göz kapaklarını aralıya-mıyor. Biz daha «Zübükzâde» der demez, herif göz¬lerini bile açmadan bir coşsun mu:

— Gene mi Zübük? Ulan bu memlekette Zübük'-ten başka lâf bilmez misiniz? Ben nerelere, kimlerin eline düştüm anam? Vay başıma, başıma... Zübüğü-nüzün de sizin de... Ben ölmüşüm, ölmüşüm ben... Yaban illerde gençliğim çürüdü... Bana yazık değil mi?

Koca kaymakam kapının eşiğine yığıldı, başladı hüngürdemeye. Bir ağlama tutturdu ki, biz Zübükzâ-de'yi unutup, kaymakam beyin telâşına düştük. Yahu ne yapsak.. : Kaymakamın uşağı bizim çırpınmamıza karşı,

— Telâşlanmayın, kaymakam beyimizin huyu budur, dedi.

Her akşam bizim kaymakam içer içer «Eyvah yaban illerde gençliğim elden gitti!» diye bir makam tutturur, sabahacak ağlarmış. Biz kapısını çalmadan az önce ağlaması kesilmiş de yeni uyumuş. Biz şimdi uyandırınca, sarhoşluktan uykuda olduğunu fark e¬demeyip, kaldığı yerden hüngürdemeğe başlamış. Hizmetkâr, kaymakam beyi salla sırt edip, ayakları yerde sürüklene sürüklene götürdü döşeğine attı.

Aklı Evvel Bedir Hoca,

— öyleyse candarma kumandanına' > gitmeli... dedi.

— Bre Hoca, candarma bu, kaymakam gibi dö-ğünüp ağlamaz, sopayı kaptı mı Allah yarattı demeden üstümüze yürür.

— N'olacaksa olsun heyri... Bu Zübükzâde bize hep boynuzlatacak mı? Bu işler namusumuza dokunmaz mı?

Bu söz üzerine candarma kumandanlığına gidildi. Onbaşıyı yatağından kaldırdık. Onbaşı uyku dalgını mazmatayı okuyunca,

— Aman bu bir memleket vazifesi... Varıp kumandana bildireyim... dedi.

Onbaşının bu gayretine bakılırsa, onun da İbra-am Bey'den bir karın sancısı var. Hep birden kumandan evinin kapısına varıldı. Onbaşı içeri girdi. Bir cıgara içesiye kalmadı, dışarı çıktı. Kumandan Bey mazmatayı okuyunca,

Aman iyi... Bura insanının aklı başına, geldi öyleyse. Çabuk bana gedikliyi çağırın... demiş.

Kumandan Bey, Zübükzâde'nin yalan-dolanlarını bitirmiş de, halktan bir şikâyet gelsin diye beklermış. Bizim yazıtı şikâyeti yorgan altında okuyunca,

— O Zübük alçağının, ahan simdik anasını belledim... diye yataktan fırlayıp, giyinmiş, seferi olmuş."

Onbaşının dediğine bakılırsa, Kumandan Bey çoktan beri, aman elime zorlu bir iş düşse diye bekler dururmuş. Hırsızlık mırsızlık, kavga mavga gibi. ufak tefek işlere kumandanın aldırdığı yok. Kumandan, candarmalık, has iş beklemekten tavlı baruta dönmüş. Nerdeyse durduğu yerde ateş alacak... Onbaşı dedi ki:

— Bu bizim kumandan, Zübükzâde'yi - vahana yer, çiğ çiğ yer...

Askeriye işi gibi var mı? Şifendifer marka saat gibi tıkır tıkır işliyor. Gedikli kuşarimış geldi. Kumandan Bey de bizim yanımızda, candarma gediklisine,

— Şimdi Zübükzâde'nin evine gideceksin, dedi, evime -hükümet adamları, gelecek diye milleti aldatıp, hanesinde türlü menhiyyatı icra etmekteymiş. Çıplak kadın oynatıp oturak âlemi yapmakta, köçek oğlanlarla düşüp kalkmakta ve nidüğü bellisiz kimseleri hanesine davetle kumar oynatmakta ve esrar içilmekteymiş. Halkın şikâyeti üzerine ev basılacak. Ancak baskından önce, herhangi bir yanlışlığa meydan verilmemesi için candarma olaraktan tahkikatını icra et ve bana acele neticeyi bildir.

Gedikli,

" Başüstüne... deyip yürüdü.,

Candarmalar önde, biz arkalarında Zübükzâde'-nin evi önüne geldik. Gedikli soruşturmaya başladı:

— Mazmatada yazılı olanları nerden gördünüz?

-—Başefendi, aha şu direğin tepesinden... Bak çıkırık makarası yaptık. Küfeyle bir bir yukarı çıkıp, perdesi aralık pencereden, içerideki rezilliği gördük...

— Ben de bir görmeliyim... dedi.

Başefendiyi küfeye soktuk, ipi çektik... Başefendi bir zaman seyre daldı.

Bizim korkumuz şu ki; gün ışır, bunlar rezilliğe son verir, baskın da yapılmaz. Başefendi küfe içinde, direk tepesinde tünedi kaldı.

— İndirelim mi Başefendi? diye seslendik.

Başefendi,

— Ulan yavaş... Bağırmayın herifler duyacak. İndirin!., dedi.

Hıdırlrk cindoruğundan şafak sökmeğe başlamış. Başefendi, bizi toparladı,

— Beri gelin... dedi.

Kapı önünden epey uzaklaştıktan sonra Başefendi titreyerek konuşmağa başladı:

— Ağalar, gelin siz bu dâvadan vazgeçin. Bu evi basmak demek, berbatlığımız demektir. Bizi darmaduman ederler. İçerde olan rezilliği ben de gördüm. Hiç şüpheniz olmasın ki, bu gece Zübükzâde İbraam Bey'in evinde hükümet misafirdir. Bre ağalar, sizde hiç mi akı! yok? Gözlerinizle gördüğünüz şu rezilliği hükümetten başka hangi kuvvet bu edepsizliği yapmağa cesaret edebilir... Bunu anca yapsa yapsa başımızdaki hükümet yapabilir. Yahu, o ne kepazelik, tuuu... Görünce, birden anladım hükümet olduğunu.. Efendi, kanunları çiğnemekten kim korkmaz? Hükümet... İşte bunlar da, hiç şüpheniz olmasın, halis hükümet... Biz bu rezillikleri ne zamandır duymaktayız. Şükür Allah, şimdi gözlerimizle de gördük. Demek söylentiler doğruymuş ve demek reziilik şehirlerden buralara kadar yayılmış. Böylece bilin; Zübükzâde İbraam Bey'in bu gece evindekiler, hükümetin ta kendisi... Başka hiçbir kuvvet, bu rezilliği yapamaz, mümkünü yok... Şimdi sizden ricam şu ki, siz bize şikâyete gelmediniz ve siz hiçbiriniz bu rezilliği görmediniz ve duymadınız ve bize bildirmediniz ve biz dahi görüp duymadık, hiçbir şeyden malûmatımız yoktur. Ve bu mazmata da yazılmamıştır, imzalanmamıştır ve yoktun

Böyle deyip, mazmatayı cart cart yırttı. Birden aklı başına gelip,

— Aman, mazmatanın parçalarını toparlayın, hükümet aleyhinde hiçbir delil ortada kalmıya... Bu

Hıdırlık cindoruğundan şafak sökmeğe başlamış> Başefendi, bizi toparladı,

— Beri gelin... dedi.

Kapı önünden epey uzaklaştıktan sonra Başefendi titreyerek konuşmağa başladı:

— Ağalar, gelin siz bu dâvadan vazgeçin. Bu evi basmak demek, berbatlığımız demektir. Bizi dar¬maduman ederler. İçerde olan rezilliği ben de gördüm. Hiç şüpheniz olmasın ki, bu gece Zübükzâde İbraam Bey'in evinde hükümet misafirdir. Bre ağalar, sizde hiç mi* akı! yok? Gözlerinizle gördüğünüz şu rezilliği hükümetten başka hangi kuvvet bu edepsizliği yap¬mağa cesaret edebilir... Bunu anca yapsa yapsa ba¬şımızdaki hükümet yapabilir. Yahu, o ne kepazelik, tuuu... Görünce, birden anladım hükümet olduğunu.. Efendi, kanunları çiğnemekten kim korkmaz? Hükü¬met... İşte bunlar da, hiç şüpheniz olmasın, halis hü¬kümet... Biz bu rezillikleri ne zamandır duymaktayız. Şükür Allah, şimdi gözlerimizle de gördük. Demek söylentiler doğruymuş ve demek rezillik şehirlerden buralara kadar yayılmış. Böylece bilin; Zübükzâde İbraam Bey'in bu gece evindekiler, hükümetin ta ken¬disi.;.. Başka hiçbir kuvvet, bu rezilliği yapamaz, mümkünü yok... Şimdi sizden ricam şu ki, siz bize şikâyete gelmediniz ve siz hiçbiriniz bu rezilliği gör¬mediniz ve duymadınız ve bize bildirmediniz ve biz dahi görüp duymadık, hiçbir şeyden malûmatımız yoktur. Ve bu mazmata da yazılmamıştır, imzalanma-mıştır ve yoktur. ı

Böyle deyip, mazmatayı cart cart yırttı. Birden aklı başına gelip,

— Aman, mazmatanın parçalarını toparlayın, hükümet aleyhinde hiçbir delil ortada kalmıya... Bu

parçalan yakıp, külünü de ta Hıdırlık doruğundan ye¬le, ya da Kamışlık çayından sele vermeli, yok etme¬li... dedi.

Giderken de:

— Haydi sağlıcakla kalın,., Ben kumandan beye raporumu vereceğim. Dilerse kumandan bey hüküme¬tin gelmiş olduğunu vilâyete bildirir, dilerse bildirmez; gayri ona kalmış bir iş...

Kimsede ses yok. Herkes bir yana döndü gitti. Ben evin kapısından girerken gün ışımıştı. Horozlar ötüyor... Aradan bunca yıl geçti. O gece Zübük na¬mussuzunun evindekiler gerçekten hükümet adamla¬rı mıydı, değil miydi, bilemedik gitti.

Yaaa işte böyle bey... Zübükzâde*'den bizim çek¬mediğimiz mi kaldı!.. Daha da neler çekeceğimiz bel¬li değil. Görelim Mevlâm ne'gösterir.

ÖLÜ TOPRAĞI SERPİLMİŞ KASABADAN ' MEKTUP

ilçe Ortaokulu'nun Almanca
. • • öğretmeni, bir arkadaşına şu
mektubu yazıyor :

' «Sevgili......

Senden ve denizden 1342 kilometre uzakta, 1286 metre de yüksekteyim. İki gün bir gece süren tren yolculuğundan sonra, bir cumartesi sabahı (......) ye geldim. Tatil günlerini vilâyet merkezinde geçirip, buralarını görmem belki daha akıllıca bir iş olurdu. Ama bir ayak önce, Almanca öğretmeni olarak atan-

eliğim ilçeye kavuşmak için öyle sabırsızdım, Öyle he¬ yecanlıydım ki, vilâyette kalamadım. İlçeyle il arasın¬ da yalnız bir kaptıkaçtı, haftada üç güri işlermiş. Ben tam zamanında gelmişim, öğleden sonra, kanarya sarısı hurda bir kaptıkaçtıya bindik.

Burada ilkel bir yaşayışın içine düşeceğimi bi¬ liyordum, buna önceden hazırlıklıydım. Daha şaşılası bir şey söyliyeyim mi, içimden bunu istiyorum da... Kendimi büsbütün ülkücü göstermem de doğru ol¬ maz. Biraz da içimde merak vardı. Bu duygumu, şim¬ di sana yazarken bile; utanıyorum. Avrupalı, Ameri¬ kalı bir zengin turistin, bir Uzak Doğu, bir Afrika içi şehrini "merak edişi gibi, insanın kendi yurdundan bir ilçeyi merak etmesi ayıp değil mi?

Balta girmemiş ormanlarda aslan avına çıkan uygar ulusların heyecan arayan gezginleri, nasıl iç¬ ten içe bir boğa yılanına kovalanmak, nasıl yamyam¬ ların eline düşmek, yurtlarına dönünce heyecanla an¬ latacakları türlü serüvenler yaşadıktan sonra kurtul¬ mak isterlerse, bizim de içimizde, daha yola çıkarken, işte böyle bir gizli duygu var. Bu duyguyu* şimdi bur- da daha iyi anlıyor da utanıyorum. Buralarda hep şa¬ şılası, hep kötü, hep ilkei şeyler görmek için hazırlık¬ lı gelmişiz. Her gördüğümüz şeye «ÂaaL.» diye ağzı- mızı açıp şaşacağız". Sonra da birbirimize yazdığımız mektuplarda bunları bire bin katarak, ballandıra bal¬ landıra anlatacağız. Neden, böyle düşünüyorum da, sonra kendikendime, bizden öncekiler hep böyle yapmışlar, bizi de böyle alıştırmışlar, gelenek kur¬ muşlar da ondan, diyorum.

Umarım ki, bir Fransız, bir İngiliz, bir Amerikalı bile, bizim yurdumuzun köyünü bucağını, bizim- bu. duygularımızla dolaşmaz. Kendimizi kendimize ya¬ bancı sayıp bir uzak ilçemizde, atlaslara, coğrafya

kitaplarına girmemiş, bilinmedik bir ülke keşfetmek aptallfğı içindeyiz.

- Hoş, yeni geldiğim bu' ilçede, beni şaşırtacak şeyler, olaylar, benim önceden sandıklarımdan daha çok. Benim kızdığım, önceden bunlara hazırlıklı olmamız, buralara şaşmaya hazırlıklı gelişimiz. Kötü, geri, ilkel bişey gördük mü, sanki içimizde, batmış bir kent yıkıntılarında, İsa öncesi bir kral mezarı bulmuş arkeologun sevincini duyuyoruz. Ben de bu duygulardan uzak kalamamışım.

İlçeye cumartesi günü geldiğim için, pazar gününü burda kimseyle tanışmadan, kendimi tanıtmadan geçirmeğe kararlıydım.

Yol yorgunluğu beni bitirmişti. İlk işim bir otel aramak oldu. Aramak, boşuna bir söz. Burda hiçbir şey aranmaz! Aranmadan, herşey önüne çıkıverir. Ancak dört-beş yüz metre süren bir şosayla, küçük bir alanın çevresinde herşey toplanmış. Bunların gerisinde evler var.

İlçenin, tabelâlarırıdaki «otel» yazısından başka hiçbir şeyi otel olmayan iki oteli var. Birinin adı «Turistik Palas Oteli», öbürünün adı da «Modern Palas Oteli»... Yol boyunca kaptıkaçtıyla gelirken uğradığımız, içinden geçtiğimiz, durakladığımız başka ilçelerdeki otellerin de çoğunun tabelâsına «Palas» eklenmişti.

Otellerden birinin adına neden «Turistik» eklenmiş diye şaşma. Çünkü içinde kaç yıl yaşıyacağımı bilmediğim bu ilçe, Türkiye - İran transit yolu üzerindedir. Ortasından bıçak gibi keserek geçtiğimiz kasabayı ikiye bölen yoldan, tozu, toprağı havalandırarak durmadan gelen geçen özel otomobiller, kasabanın toprak damlı evlerini kat kat toz tabakası altında

bırakıyorlar. İlk bakışta, insanlar bile, uzun zamandır yattıkları topraktan daha yeni kalkmışlar da, üstlerini başlarını silkelemişler gibi görünüyor. Derileri, bakış¬ları bile tpzlu, dumanlı... Bu toz-toprak altında uyuk-layan kasabayı, böğrüne saplanıp geçmiş transit yo¬lu bile, derin uykusundan uyandıramamış.

Parmaklarımı topraklara geçirip, ellerimi derin¬lere daldırıp, kolanınla yolları, tepeleri tutup, bütün bu kasabayı sarsıp sallayacağım, onları tozlarından silkeleyip uyandıracağım sanıyorum. Onbeş - onyedi yaşlarındayken, içimiz içimize sığmaz da, nasıl du¬varları, kapıları yumruklar, tekmelerdik; şimdi işte kendimi öyle güçlü duyuyorum.

Transit yolunu, ilçe için büsbütün de- yararsız sanma. Bu yol, hem de Fransızca yaz'lışıyla «Res-taurant» kelimesini ilçeye sokmuş. İkisi otellerin al¬tında olmak üzere üç aşçı dükkânı var. üçünün de tabelâsında «Restaurant» yazılı. Yalnız birinde «N», birisinde de «S» harfi başaşağı, ters yazılmış. Kara yolundan İran'a, İran'dan bu yana geçen ingilizler, Almanlar, Amerikalılar, tam ilçeden geçerlerken ka¬rınları acıkırsa, tabelâlardaki «Restaurant» yazısını görüp, arabalarını durduracaklar. Bu arabaların burda durduğu yok ki, aşçıya, otelciye para bıraksınlar. Da¬ha önce içinden geçtikleri ilçelerde «Palas» otellerde, Restaurant'larda boylarının ölçülerini, güzelce dersle¬rini almış olacaklar ki, kasaba içinden kurşun hızıyla geçip gidiyorlar. Arabaları bozulanlar, isteristemez kalıyorlar. Kış değilse, arabalarının içinde geceliyor-iarmış.

Bu transit yolunun ilçeye bir yararı daha olmuş. Burda ilk günü kiminle görüştümse, cebinden Ame¬rikan cıgarası çıkarıp ikram etti. Hele delikanlılar A-

merikan cıgarasına bayılıyorlar. İlçenin esnafı, burdan' geçen yabancılar para bırakacaklar diye bekliye dur¬sun, delikanlılar arabaları durdurup, turistlerden A¬merikan cıgarası satın alıyorlarmış. Amerikan cıgarasının en ucuzu, bizim en pahalı cıgaramızdan dört kat daha çok paraya alınabiliyor. Ama Amerikan cıgarası ikram etmenin fiyakası başka oluyor. Memur¬lar da Amerikan cıgarasına özeniyorlar. Delikanlılar, satın aldıkları cıgaralan başkalarına daha pahalıya satarak para kazanıyorlar.

Transit yolundan geçenler Alman da olsa, iranlı da olsa, yanlarında Amerikan cıgarası bulunuyor. Buralılar Amerikan cıgarasını yalnızken içmiyorlar, toplu olunca içiyorlar; daha çok ikram cıgarası...

Şimdilik anlıyabildiğim, Amerika, uygarlığını ön¬ce cıgarasıyla yaymaya başlamış.

İlçenin iki otelinden biri, alan üstünde, öbürü elii-altmış adım daha uzakta. Turistik Palas Otelini hiç gözüm tutmadığı için, daha iyi görünen Modern Palas Oteli'ne gittim. Otelin dört odası var. Odanın birine altı, ikisine dörder, birine de iki karyola koy¬muşlar. Bana, otelin en iyi odası olan iki karyolalı odayı verdiler.

Helaya girince, niçin, ne yapmak için buraya gir¬diğimi unutup dışarı çıkmak zorunda kaldım. Elbise¬lerimle yatağın üstüne uzandım. Ama kokudan, dura¬madım. Aşağı indim. Otelin altında, bir yanda kahve, bir yanda ahçı var. Kahvede bulunan otelciye, yatak çarşaflarını, yorgan, yastık yüzlerini değiştirmelerini rica ettim.

Bir arkadaşım, hem de bir vilâyet merkezinde büyük bir otelde kalıyormuş.

Yatak çarşafının değiştirilmesini istemiş de,

— Beyim, daha geçen hafta değiştirdik, temizdir, anca üç kişi yattı... demişler.

Bana böyle söyliyen olmadı.

Yağmurdan, sıcaktan yol yol çatlamış, kara boyalı kontrplâk üstüne, beyaz boya ile acemice «Restaurant» yazılı yere girdim. Burası, ilçedeki üç lokantanın en iyisiymiş. Toprak taban, basıla basıla beton gibi olmuş. Düşmeden üstünde durabilmek için, üç sandalye değiştirdim. Ya toprak tabanın eğri büğrülüğünden, ya da sandalye bacaklarının eşit uzunlukta olmayışından sandalyelerin üstlerinde dengeli oturamamıştım. İlk gördüğüm yer oluşundan mı bilmem, herşeye, en ince ayrıntılarına dek dikkat ediyordum.

Lokantada altı masayla, bir de çok uzun bir masa var. Aralıklı masa tahtaları, üstüne kim bilir kaç yıldır yağlar, yemekler döküle döküle pırıl pırı! şimşirleşmişler. Bir çocuk, kirli bir paçavrayla masanın üstünü sildi. Yemek tencerelerinin durduğu yere gittim. Ağızları açık tencereler, tepsiler sıra sıra dizilmiş. Hepsinin üstüne siyah bir tül örtülmüş, dantelli bir tül... Elimi oynatınca, yemeklerin üstündeki siyah tül kendiliğinden havalandı, şaşırdım. Benim kara tül sandığım, karasinek yığını değil miymiş... Sinek bulutu içinde kaldım. Ayıp olur diye lokantadan çıkamadım. Ama yemekleri de yemedim, yemiş- gibi. yaptım. Dibi yosun bağlamış, ağzı kırık sürahi içindeki su kirli yeşile çalıyordu. Su içerken, alt dudağım bardağın dış kenarına sürülmesin diye, iki dudağımı, birden bardağın içine sokup suyu içtim.

Lokantadan çıkıp ilçeyi şöyle bir dolaştım. Bir özel arabadan çıkan esmer bir adam, polis memuruna bir şeyler anlatmağa çalışıyordu. El kol hareketlerinden bir şikâyeti olduğu belliydi. Onları beş-on kişi çevrelemişti. Ne olduğunu anlamak için ben de

sokuldum. Esmer, kısaca boylu, kırkbeş yaşlarında, simsiyah bıyıklarının °*acunu yukarı burmuş bir adam bana,

— Her zaman olur bey, dedi, her zaman olur... dedi.

Bu adam, az önce otelde, kendisinden yatak çar¬şafını, yorgan yüzünü değiştirmesini rica ettiğim a¬damdı.

— Neymiş? diye sordum.

Anlattı: Yabancı arabaları, transit yolundan ge¬çerlerken, gerek bu ilçenin, gerek köylerin çocukları, çobanları tarla dibine, yol kıyısına gizlenir, arabaları taşa tutarlarmış. Her zaman olurmuş... Birkaç taş ye¬meden transit yolundan kurtulup sınırı aşan araba pek olmazmış. Araba içindekilerden kafası varılanlar bile olurmuş.

Polise şikâyet eden adamın arabasına baktım, şoför yerinin yanındaki cam, atılan taşla kırılmıştı. Esmer adam, Fransızca anlatıyor, polis de ona Türkçe,

—' Nerden bulayım yahu, kilometrelerce yol... Hangi veledizina atmış, bilir miyim... diyordu.

Bu olayları kanıksamış olan kalabalık da gülü¬yordu.

Uçları sivri, siyah bıyıklı adamla birlikte yürü¬yorduk. Adam bana,

— Arabadaki sarı karıyı gördün mü? diye sordu.

Evet, arabada güzel, sarışın bir kız vardı. Uçları sivri, uzun siyah bıyıklı adam anlattı:

«— Arabanın içinde bir esmer herifle bir sarı karı gördün mü, anla ki herif İranlı, kadın da. Alman.. Bu arabalar hep iran'a gider. Ordart gelen arabalarda sarışın kadın göremezsin... İranlıların Avrupa'ya na¬sıl, nerden gittikleri, bu yoldan mı, başka yoldan mı, bilinmez. Ama arabasız gittikleri belli. Günahları bo-

yurtlarına, dediklerine göre bu adamlar, yanlarına yükte hafif pahada ağır bişey.. alırlarmış. Onu Almanya'da sattılar mı, ilkin otomobil alır, sonra da sarışın bir Alman kızını kaptılar mı, gerisin geri İran'a dönerlermiş. Günde yirmi-otuz araba bu yoldan İran'a sarı kadın taşır. Esmer adamın sarı karıya tamahı çok oluyor bey. Sarı karının gönlü de kara herifi çekiyor; Alman karıları İran'a taşına taşına, bu sarı karılar İran memleketini sarıya boyayacaklar. Sarı kara kırması sarışın çocuklar İran'ı dolduracaklar- İran Şahı diyesiymiş ki, her genç bir sarışını Avrupa'dan kapsın gelsin... Gördün mü, herif, Avrupa'nın .medeniyetini memleketine nasıl getiriyor, kucağına oturtarak" koynuna-alarak... İranlı herif dedin mi, Alamancanın bülbülü kesilmiş...»

Uçları sivri burma bıyıklı adamla otele kadar geldik. Bu otelin sahibi Satılmış' Bey'miş. Esmer derisi kemiklerine yapışmış. 'Sanki insana hemen zıp zıp sıçrayacakmış gibi geliyor. Eğri, ince bacakları üstünde yaylanarak yürüdüğünden kısa boyu, uzunmuş gibi görünüyor. İlçede ilk tanıştığım Otelci Satılmış Bey'den burası için epeyce bilgi edindim.

Sana bütün ilçeyi, böyle ayrıntılariyle anlatacak değilim. Bu anlattıklarıma göre, gerisini sen hayal edebilirsin.

İlçede 1980 kişi yaşıyor, köylerindekiferle birlikte beş bin kişi... Bir geniş düzlük üstüne kurulmuş olan ilçenin güney batısından Kamışlık Çayı akıyor. Hazirandan sonra bütün yaz bu çay kurur, yer yer batak gölcükler kalırmış. Bu batak gölcükler de sinek üremesi, manda çimmesi için... Kasabanın kuzey doğusunda Hıdırlık Doruğu var. Anadolu'da bir değil, birkaç Hıdırlık olmayan il yok sanırım. Her yerde bir Hıdırlık gördük, duyduk.

Burayı sevmeğe çalışıyorum, seviyorum da... Bir sevgilim olsaydı da, onun ihanetine uğramış olsaydım, bu ilçeyi sevişilir daha bir romantikleşirdi.

Elektrik lâmbaları yandı. Yanan lâmbalar, ortalı¬ğı daha da kararttı. Çünkü insan, lâmba yanınca or¬talık aydınlanacak, ışıyacak sanıyor. Tersine/ ölü gö¬zü gibi sönüksü lâmbalar, karanlığı daha çok belirt¬mekten başka işe yaramadı. İlçenin ortasından geçen ana yolu boydan boya bir kaç kez dolandım, lüks lâmbaları yanıyor. Tepeden sarkan fışıltılı lüks lâm¬balarının karantina sarısı ışığı altında toplaşan insan¬ların suratları uzamış, olduklarından daha da kirli, tozlu, sıska görünüyor. Işıklar altında toplanmış, kâ" ğıt oynuyorlardı. Onları, kahve pencerelerinin, dışın¬dan seyrediyordum. Eller kollar kalkıp kaikıp, masa¬nın üstüne oyun kâğıtlarını çarpıyordu.

Sana mektup yazmak için otele döndüm. Odamı temizlemek için gazlamışlar mi; mazotlamışlar mı, DDT lemisler mi, anlıyamadım. Bir koku, bir koku... Kendimi dışarı atmasam boğulacaktım. Havalansın di¬ye odamın pencerelerini açtım.

Kahveye indim. Otelci Satılmış Bey,

— Odanızı iyice DDT iettim, dedi, ne tahta ku¬rusu, ne pire... Bu gece bir uyursunuz, yol yorgun¬luğunuz gider...

Işıklar-öyle kısık yanıyor ki, kahvede de mektup yazamadım. Satılmış Bey'e,

: — Lâmbalar hep böyle mi yanar? dedim.

— Yok, gecenin onundan sonra ceryan kuvvet¬lenir de lâmbalar bir parıldar, güneş gibi şavkır da bakamazsın, gözün kamaşır. Biraz sonra dükkânlar¬da kimse kalmaz, evdekiler de lâmbaları söndürür, uykuya varır. O zaman sen lâmbaları gör...

Burda saat 23,30 dan sonra, lâmbalar göz kırpar

gibi üç kere yanıp yanıp sönüyor; Cereyanın kesileceğine işaret... O saatten: sonra ortalık karanlık... Gaz lâmbaları yanıyor.

Bu ölü ışıktan kurtulmak için sokağa çıktım. Dışarısı içerden aydınlıktı, çünkü dışarda ay ışığı var, ortalık pırıl pırıl...

Anladın ya, herhangi bir Orta Anadolu ilçesinden büyük bir ayırımı olmayan bir yerdeyim işte... Benim daha önce gördüklerimden, duyduklarımdan daha da yoksul, daha da yoksun...

Burada herkesin ağzında bir Zübükzâde İbraam Bey... Herkes onu anlatıyor, onun sözünü ediyor. Merhaba der demez, arkasından Zübükzâde şöyle yaptı, böyle etti, diye başlıyorlar.

Adını daha trendeyken duymuştum. Bir kompartımanda yolculuk ettiklerimizden iki kişi, hiç durmadan saatlerce Zübükzâde İbraam Bey'in zulmünden, -kötülüğünden *Öert yandı. Onların uzunuzun yakınmalarını dinlerken, hiç sıkılmadım. Anlattıkları çok ilginçti ama, inanılır şeyler değildi. Trenden inince, ancak bir saat kadar kalabildiğim vilâyette de, ondan bundan yine Zübükzâde İbraam Bey'in mera'klı serüvenlerini dinledim. Kanarya sarısı kaptıkaçtıda da, .yol boyunca yine o adamın sözü edildi. İşin şaşılası yanı, bu adamın serüvenlerini dinlemekten insan hiç bıkıp usanmıyor. Destan gibi bir adam. Yalnız, kötü *bir destan, yani yergi, taşlama... Herkes anlatıp anlatıp* «Affah Defanı ve/sin ulan Zübük... Çilemiz dolmadı mı ki, seni Azrail hiç görmez» diye sözünü bitiriyor.

Daha yoldayken onun için anlatılanları dinliye dinliye, gideceğim ilçeden çok bu adamı merak etmeğe başlamıştım.

Ne yazık, onu göremedim, Ankara'daymış. «Ya-

kında gelir» deniyor. Şimdilik, bana bir masal kahramanıymış gibi gelen bu adamın hayatını, başından geçenleri öğrenmeğe çalışıyorum. Ben çalışmasam da anlatıyorlar. Burdakilerin, ondan başka anlatacak, söyleşecek başka hiçbir konuları yok... öyle ki, Zübükzâde'siz bu ilçe olmayacakmış, yada dükkânları, evleri bomboş duracakmış. Onsuz, burdaki insanların içleri, kafaları, gözleri boşalacakmış. Burada herşeyi dolduran, canlandıran hep hep Zübükzâde İbraam Bey... Kahvede, yolda, evde. her yerde ondan konuşuluyor.

Gece otelde yorgunluktan hiç yerimi yadırgamadan uyumuşum. Pazar sabahı gözümü açınca, yatak çarşafının, yorgan, yastık yüzünün gerçekten değiştirilmiş olduğunu, ama değiştirilenlerin, eskisinden daha temiz olmadığını gördüm.

Sana bu mektubu yazmak için otelin altındaki kahveye indim. Otelci Satılmış Bey'le karşılıklı birer çay içtik. Ondan ilçenin durumunu öğrenmeğe çalışıyordum. O bana durmadan Zübükzâde'yi anlatıyordu. Bir bakıma doğru; anlaşıldığına göre bu ilçe, yalnız Zübükzâde demek... Söz arasında, Otelci Satılmış Bey,

— Memleketimiz garip, dedi, garip yer burası...

— Neden?.diye sordum.

— Bizim kasabamıza ölü toprağı serpilmiştir...

Bu sözü, gelirken trende birinden daha duymuştum. O da, kendi vilâyetinin bakımsızlığını, sahipsizliğini anlatmak için «Bizim memlekete ölü toprağı serpilmiş» diyordu. İlkin bu sözün ne demeğe geldiğini anlamamıştım. Şimdi sezinler gibi oldum. Mezarlık nasıl sessiz, kimsesiz, yalnızsa, «ölü toprağı serpilmiş» diye kendi memleketlerini de bir mezarlığa ben-

zetiyorlardr. Otelci Satılmış Bey'e, trendeki adamın sözünü aktardım,

— Orası için de ölü toprağı serpilmiş diyorlar... dedim.

Satılmış Bey, derin bir iç geçirdi,

— Onu bile. elimizden almak isterler, dedi, buraları, dolayları dolaşsan her uğradığın yerde «buraya ölü toprağı serpilmiş-» derler. Yalandır. Asıl ölü toprağı serpilmiş memleket bizim burası... Başka yer olamaz. - - •

— Neden?

— Taa rahmetli anam söylerdi, ben bebeyken... «Oğul, oğul, buralara ölü toprağı serpilmiş» derdi. O sizin dediğiniz yer bir kere, yüksekte kalır. Oraya ölü toprağı nerden gele? Bak şu yukarı.... Atalarımız, en havalı, en yüksek yere mezarlık yapmışlar. Hıdırlık'ın altrhep mezarlık. Yel vurdu muydu, kabristan toprağı kasabanın üstüne serpilir. Şimdi anladın mı Bey, neden buralara ölü toprağı serpilmiş...

Satılmış Bey'in anlattıkları içimi kararttı. Kahvenin penceresinden gerideki ölü toprağı serpilen tepelere yukarı baktım.

Buraya haftada iki kere, cumartesi, perşembe günleri,, posta var; gazete de o günler geliyor. İstanbul gazetelerini, yayınlandıkları günden dört gün sonra okuyabileceğim. Cumartesileri üç, perşembeleri dört, gazete birden almak, zorundayım. Posta günlerine gazete günü de deniyor. Gazeteciye dergiler gelmiyor, abone olacağım.

Burasını çok sevdim dersem, inan. Çok işler becereceğimi sanıyorum. Bütün gün ilçeyi gezeceğim. Bütün ilçe dediğim, yarım saatte bitiyor. Ama ben Hıdırlık'a da çıkmak istiyorum.

Gözlerinden öper mutluluklar dilerim.

. — Eğri" beline bahar suyu yürümüş olsa gerek, belki hovardalığa çıkmıştır. Varsın olmasın, biz ko¬nuşalım. . . .dedi.

. Parti başkanı olduğumdan, söze destur vermek-liğim ieap ediyor. Çiftverenoğlu Hamza Bey'e bak¬tım, herifin, yüzünden kan çekilmiş, mevtaya dönmüş. Partimiz Belediye seçimlerinde alt oldu mu, elinden Belediye (Reisliği gidecek, herifin düzeni tüm bozu¬lacak... Senin düzen dediğin, makina dişlileri gibi hep birbirine geçmeli. Birinin düzeni bozuldu mu, bü¬tün düzen çarkı bozulacak. Ucu hepimize dokunacak. Ben söze giriştim:

- r - Arkadaşlar, biliyorsunuz, seçim geldi çattı. Ak koyun kara koyun ayırt edilecek. Aramızdaki ay¬rılığı gayrılrğı unutup, eski defterleri dürelim, rafa ko¬yalım. Beygirler bile beygir akliyle, canavarı gördü mü, başbaşa verir birleşir de art ayaklarını canavara dönerler. Bizim de birleşme zamanımız. Yoksa bu vatan, millet, din düşmanı muhalifler, aramızdaki te¬pişmeyi, dalaşmayı gerçek bilip seçimde bizi yere se¬rerse, hepimizin tiftiğini tararlar. Burda toplaştık ki, seçimlerden önce muhaliflerin kolunu kanadını, kula¬ğını boynuzunu kıralım.

Böyle konuşmamın sebebi şu ki, Gedikli İhsan Efendi'nin meramı, Belediye Reisliğini Çiftverenoğlu Hamza'nın elinden kapmak. Biz şimdi partice sen ben kavgasına düştük mü, muhaliflerin ekmeğine yağ sü¬rülecek.

Bunun bir yolu var,-Gedikli İhsan Efendi'nin ağ¬zına da bir parmak bal çalmak... önceden sözleşti-ğimiz gibi, Çiftverenoğlu işmarı çakınca, o söze gi¬rişti:

— Arkadaşlar, biz hep kardeşiz. Particilik işi oyuncak; değil, başka bir işe benzemez. İnsanoğlu'-

nun yiğitliğini yol arkadaşlığında sınayacaksın, bir, kumar âleminde sınayacaksın iki, içkili muhabbet â¬leminde sınayacaksın üç... Bir de bunun sonuncusu var; particilik arkadaşlığı... Açıkça konuşalım arka¬daşlar, benim muhterem arkadaşımız Gedikli İhsan Efendi'yle bir dâvam; bir alıp veremediğim yok. Ve de kendisi benden çok Belediye Reisliğine lâyıktır. Ben haddimi bilirim, o[1] varken bana reislik düşmez. Ha o olmuş ha ben olmuşum... Ben de olsam, onun ve arkadaşlarımın hizmetindeyim.

Şu Çiftverenoğlu şaşkınını gördün mü sen? U¬lan, ben sana böyle mi öğrettim? Nasıl konuşulacağı¬nı sana bir bir ezberletmedim mi... Tuu..: «Benim Gedikli İhsan Efendi'yle bir dâvam yok» ne demek? Bu düpedüz «Ben köprüyü geçesfye ayıya dayı de¬rim. Hele bir reis olayım da, onun anasını bellerim Allahın izniyle.» demek değil mi? Hiç dâva mava lâ¬fı edilmiyecekti. Bizde, yok yere ahbaplığı sıkıladın da can-ciğer göründün mü, arkasından bir alicengiz oyunuyla kazık atılacağını cümlemiz biliriz. Velâkin, elden reisliği kaçıracağım diye korkudan şaşkına dö¬nen Çiftverenoğlu Hamza denen alçakta akıl mı kal¬mış... Reislik elden gitti de; Gedikli İhsan Efendi reis oldu mu, herifin ipliği pazara çıkacak. Yemediği halt .kalmamış ki... Gedikli İhsan reis oldu mu, Hamza Bey'i ipe kadar götürür. Gayri vicdanına kalmış bir iş...

Hamza Bey böyle konuşunca, Gedikli İhsan teh¬likeyi sezip, zağar iti gibi kulaklarını dikti. İblis misa¬li sırıtıp,

— Bre heyri; bu nasıl söz, dedi,, ne demek ol¬sun... Sen varken, bana reislik mi düşermiş... Estağ¬furullah... Reislik benim aklımın ucundan geçme¬miş...

Ossaat işi anladım. Bunlar birbirine oyun oynuyorya, bakalım hangisi üstün gelecek. Sen reis olacaksın, hayır ben olmam, sen olacaksın, diye başladılar çekişmeğe.

— Töbe, töbeler töbesi olmam... Sen varken bana hiç bir vakit reislik düşmez.

•— Ben senin yanında... Olmaz vallaha... Kabul etmem. Sen baştayken,--- Ne' demek... Bunca yıllık hizmetin..:

— Allah Allah..; Ben neyim canım. Benim adım okunmaz yanında heyri...

— Bırak Allasen... ölürüm daha iyi. Olmam şart olsun... • • • • ' . •-

Kaymakam kâtibi Rıza Bey'in kan tepesine sıçramış. • •

— Ulan gavatlar, diye bir bağırdı bunlara, hele şunlara bak bir... Seçimi kazanmışlar gibi, şimdi de birbirlerine -reisliği buyur ederler. Hey kafasızlar, neyin nesini birbirinize peşkeş çekersiniz? Merhem ***di-ye*** kele sürülecek akıl var mı sizde? Nerdeyse-reisliği birbirine ikram etmek için çekişe çekişe sonunda döğüşecekler. Haydi devlet memuruyum, işlerine karışmıyayım diye surda durup dururken, sonunda beni patlattınız...

Rıza Bey'in patlaması iyi oldu. Arada susulunca. Çiftverenöğlu'yla Gedikli İhsan kendilerini toparlamağa fırsat buldular. Sonra yeniden başka bir oyu-, ha girip madrabazlığa başladılar: Hamza Bey,

— Doğru, .dedi, aramızda teklif mi var, ha ben olmuşum, ha sen... Hep bir kapıya çıkar. Asıl mesele şu seçim işi... Gelelim/seçime... Ne dersin İhsan Efendi kardeşim?

İhsan Efendi, kıçını sandalyeden kaldırıp öteki bacağını altına aldı:

— Bana sorarsanız... dedi ve sustu.

— Evet... Sana sorarsak?

— Yalnız, bu dediklerim burda kalacak.

— Elbet..-.

— Bana sorarsanız, ilkin kendi içimizde bir. temizlik ister. Ne dersiniz, öyle değil mi? Partimizin içinde mikrop var. Temizlemeyince, bu millet bize oy moy vermez, öyie mi, değil mi?

Başını, bana çevirmiş bakar. Öunu bana sormanın sırası mı? Ne desem şimdi ben hey Allah... Partimizin içinden temizlenecek namussuzun kim olduğu belJL Ge)peJeJ;/7r *içinde adını naşı) söyliyeceksiniz? Partideki mikrobu herkes bitir de,* sıkıysa gel adını söyle biyol. Zübükzâde demişler ona, bir kulağına gitti mi iflahımızı keser. Herkes bana bakıyor ki, partiden temizlenecek mikrobun adını söyliyeyım. işi politikacılığa vurup,

— Doğrudur, dedim, iyinin kötünün ayırdı zamanı geldi de geçti bile... Bir kötünün yedi mahalleye zararı vardır.

"Başımı Satılmış Bey'e döndürüp,

— Ne dersin Satılmış Bey kardeşim? dedim.

Böylece belâyı üstümden . attım. Satılmış Bey, yokuşa vurmuş koca öküz gibi burnundan soluyarak,

— Doğru lâfa ne denir, doğruya doğru... İçimizde kötünün olduğu doğru bir söz. O herifi partimizden deflemeyince, seçim kazanılmaz.

Bunu dedikten sonra başını yanındakine çevirip,

— • Ne dersin Murtaza Efendi? diye sorarak, belâyı üstünden savuşturdu. Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi.

— Münasiptir... dedikten sonra,

.— *öyle değil* mi? diye Allah'ın. Kulu İsmail Efendi'ye sordu.

Herkes, partimizde bir : namussuzun olduğunda ve bunun aramızdan atılmasında birlik. Gelgeleiim, hiçbiri de şu içimizdeki alçağın adını söyliyemiyordu. Bu bizim insanımızda yürek yok, yürek... Ulan kor¬kacak ne var? Söylesenize şu herifin adını... Tuh yü¬reksizler! Herkes birbirine «öyle değil mi?», «Ne dersin?» diye sorarak belâyı savuştura savuştura, dö¬nüp dolaşıp gene bana geldi. Gedikli İhsan Efendi,

— Ne dersin? Sen partimizin ocak başkanı ve bir Aklı Evvel Hoca olarak bu işe...

Demeğe kalmadı,' kapının kanadı ardına çarptı, namludan vızlamış mermi gibi, Deli Celi! ortamıza düştü. Düşmesiyle, bağırmaya başladı:

— Bu memleketin sahibi kim? Buranın bir karı¬şanı görüşeni yok mu? Ulan yoksa biz kuşanıp si¬lâhlanıp dağa mı çıkalım? Dağ eşkiyası eskidenmiş. Şimdi eşkiyalar şehire inmiş de kanun kitabına ba¬kıp bakıp maddeye uygun adam soyuyorlar. Ulan bu kasabanın hükümeti nerde, Belediye Reisi denilen dürzü nerde? Sakalına üfürdüğümün parti başkanı¬mız olacak Aklı Evvel Hoca hani? Ulan sizin partini¬zin de, ulan sizin belediyenizin de..\

Deli Celil essahtan dellenmiş ki, daha önünde durulmaz herifin. Gözleri fincan fincan dışarı uğramış, ağzı köpürmüş... Birimiz ağzımızı açsak herif her bi¬rimizi bir kurşunla değişecek, bizi kevgire çevirecek. Sövülecek, sövülmesi elhak iktiza eden her kim var¬sa hepsine sövüp saydıktan sonra, Deli Celil'in bede¬ni gevşedi. Rıza Bey, ne de olsa hükümet adamı ol¬duğundan lâfın ucu hükümete dokununca,

— Höst, len Celil Efendi oğlum, o nasıl söz... Hükümeti işin içine sokma! Neyin nesi anlat baka¬lım... dedi.

Rıza Bey'i bizim burda herkes sayar. O böyle söyleyince Deli Celil, ı

— Benim hükümetimize karşı hiçbir sözüm yok Rıza Bey emmi... ,diye ağlamağa başladı. Koca herif iki gözü iki çeşme ağlıyor, ağlamaktan boğulacak...

— Bre heyri, n'oldu, anlat hele...

Hem ağladı, hem anlattı. Karısı yufka yapacak¬mış. «Herif, fırında yakacak yok, bir eşek yükü kök sök de dağdan getir» demiş. Deli Celil, kuşlukta, eşeği önüne katıp çıkmış yola... Hıdırlık'ı dolaşmış, dönemeçte Kalaycı Kör Nuri'yi görmüş. Kendisi an¬latıyor :

— İlkin Kör Nuri olduğunu bilemedim. Siz de görseniz bilemezdiniz. Herif şeytan gibi bir şey ol¬muş. Ayağına abadan bir külot pantol giymiş, baca¬ğına dolak dolamış. Sırtında bir eski askeriye ceketi, başında sivri bir keçe külah... Göğsü çaprazlama fi¬şeklik, omuzunda bir filinta... Allah Allah... Karşım¬da bu heybette bir âdemoğlu görünce ben şaşırdım. Candarma desem, candarmaya benzemez, eşkiya de¬sem eşkiyaya benzemez. Yahu bu ne Allah'ın belâsı demeğe kalmadı, mavzeri bana yöneltip «Duurr!» di-ye bağırmaz mı!.. Dizlerimin bağı çözüldü. Dur deme-se de yürüyecek derman mı var... Ben durdum, eşek durmaz... Eşeğe «Çüüş, çüüş» diye bağırınca, bu ecinni gibi herif «Ben bir hükümet kuvvetiyim, sen kime çüş diyorsun?» diye serteldi. «Aman estağfu¬rullah ağam, paşam, haşa huzurdan eşeğe dedim» diye seslendim. «Eşşeği bahane edip yoksa...» de¬yince «Töbe, sözüm eşeğedir» diye yemin içtim. A¬dım adım sokuldum. Bir de baktım, bizim Kalaycı Kör Nuri değil mi? «Ulan ocağı batası Kör, seni bir adam belledim de ödüm ağzıma geldi, selâmünaieyküm» dedim. «Selâmı bırak da elli' kaymeyi ver bakalım»

dedi. Ben şaka belledim... «Yıkıl! Ne ellisi, Kör? Bu ne biçim şaka?» dedim. Namluyu göğsüme dayamaz mı... «Aman Nuri Efendi...» «Sökül elli kaymeyi...» «Yahu; ben senin Celil Emmin değil miyim?» Ne dese iyi... «Burası vazife yeri. Tanışlık başka, iş başka. Vazife başında tanıştık yok ve de ben seni şimdi ta¬nımıyorum.» «Aman Nuri Efendi kardeş, aman Nuri Efendi oğlum...» «Tanımam... Vazife başında babam, gelse tanımam.» «Peki, n'olacak? Bu neyin vazifesi? Sen hangi çetenin askeri oldunda dağ başlarında va¬zife görürsün?» diye sorduğumda «Ben» dedi, «bu¬güne bugün hükümet kuvvetiyim.» Anladım ki zaval¬lı Kataycı deürmiş. Benim adımı boşuna deliye çıkar¬mışlar. Deli dediğin böyle olur. Herifin elinde mavzer olunca, benim deliliğim söker mi? «Anladım» dedim, «hükümet kuvveti olduğun besbelli işte... Bir bakış¬ta anlamıştım. Hükümetin hangi kuvvetindensin?», «Ben Orman Muhafaza Kuvvetlerindenım» dedi. Gü¬leceğim, namlu göğsüme dayalı, gülemiyorum/ «Pe-kiy kardaş, iyi hoş, Orman Muhafaza Kuvvetinden olduğunu beğendim. Velâkin hazır sen böylece silâh¬lanmış, kuşanmışken bir ormanlık memlekete gitsen, ormanları korusan. Biz doğduk büyüdük, buralarda orman değil ağaç bile görmedik» dedim. Bir kızdı, nerdeyse tetiği çekip kurşunları göğsüme boşaltacak. Bizim yüzümüzden buralarda orman olmazmış. Biz toprağı kazıp kök sökermişiz. Kök sökünce ağaç na¬sıl olurmuş... Bir anlattı, bir anlattı, belle ki essah-tan Orman Muhafaza'nın memuru olmuş. Evet, biz «Orman Muhafaza» diye bir lâf duymuşuz. Amma o iş, ormanı olan memleketlere mahsus. Biz oldum bit¬tim ne ormanı görmüşüz, ne de Orman" Muhafaza Memurunu... Anlattı, anlattı, sonunda «Çık bakalım elli pangınotu» dedi. «Ne parası ağam?» dedim. «Sa-

na elli lira ceza yazdım» dedi. «Neyin cezası bre oğ¬lum?» «Sen bir hükümet kuvvetine hiçbir vakit oğ¬lum diyemezsin, yoksam bir elli.lira ceza daha yaza¬rım... Ver elliliği...» «Suçumuz ne?» «Suçun orman¬dan ağaç kesmek.» ölür müsün öldürür müsün? El¬bet öldürürsün... Gel gör ki, mavzer onun elinde. «Orman nerde, ağaç nerde ki, ağacı kesem» dedim. «İşte kazman, işte nacağın... Besbelli kök sökmeğe çıkmışsın» dedi. «Sökmedik bre orman memuru. Sök-sem hakkın var.» dedim* «Niyetin sökmekti ya, sen niyete bak,.. Ben olmasam sökecektin.- Ver elliliği» dedi. «Töbe, kök sökmiyecektim» dedim. «Ya bu na¬cak neyin nesi?» dedi. «Gövem yolacaktım. Ablan yufka yapacak da fırın kızdırmak için gövem istedi» dedirrv(*). «Şimdi daha beter dedin, gövem yolmanın cezası yetmişbeş kayme... Sökül paraları!...» Yahu, görülmüş iş mi? Daha gövem yolmamışız, kök kök-lememişiz... Verecek-param da yok... Herifi sorarsan hiç şakası yok. Mavzeri dayayıp beni bir güzel soydu, üstümden beş pangınotum çıktı. Parayı aldı. «Bir daha görürsem eşşeğini de alırım. Bu seferlik bu ka¬dar...» dedi.

Deli Celil'in ağlıya ağlıya anlattıklarına hep şaş¬tık. Besbelli Kalaycı Kör -Nuri delirmiş. Rıza Bey,

— Bre heyri, derdin bu mu? Zavallı Kör Nuri'ye acıyacak yerde, bir de söver sayarsın. Şimdi paran» geri alırız. Elin fukarası aklını oynatmış, vah, vah, vah... dedi. -

Deli Celil,

(*) Gövem: Bu olayların geçtiği bölgenin ağaçsız, çıp-lak bayırlarında, kıraçlarında' yetişen dikenli, bodur, sert çalılı bir bitki. Tezek tutuşturmak, ev fırınlan ve tandır kızdırmak için yakılır.

— Kör Nuri benimle birlik kasabaya geldi. Şimdi kahvede... dedi.

Hemen Kör Nuri'yi kahveden çağırttık. Bir geldi ki, Allah göstermiye, hakikat delirmiş. Deli Celil'in anlattığı gibi giyinmiş. Yeniçeriye benzer, eşkiyaya benzer, Osmanlı polisine benzer, bir acaip kılıkta... Omuzunda da mavzer. Rıza Bey,

— Ulan bu ne? Başımıza dağ korucusu mu kesildin? diye sordu.

Kör Nuri,

— Sayenizde Orman Muhafaza Memuru oldum... demez mi?

Oynatmış fakir.

— Demek ormancılığa yazıldın? Peki se"ni kim koydu bu işe?

— Allah razı olsun, Allah ömrünü uzun etsin, Allah serden belâdan korusun, Zübükzâde İbraam Bey'imiz, acıdı da beni Orman Memuru yazdırdı.

Biz birden aydık. Az daha sıkıştırıp soruşturunca işi öğrendik. Kalaycı Kör Nuri'nin dükkânını istimlâkten kurtaracağım diye Zübükzâde'nin ondan para sızdırdığını hep bilirdik. Kalaycı Kör Nuri, dükkânı istimlâk edilince «Ya paramı, ya canını...» diye Zübük'ün üstüne yürümüş. Zübükzâde «Senin paranı belediyede yediler. Ama seni severim. Paranın fazlasını vereceğim. Şu çiviye asılı ceketin iç cebinden cüzdanı çıkar, içinden bir binlik al. Velâkin bin lira ne işini görür. Yarıntesi gün gene açsın. Sana bir iyilik edeyim de bana dua et. Seni temelli bir iş sahibi edeyim. Memur olmak ister misin?» diye sormuş. Sevincinden Nuri'nin kör gözü bile ışımış. Memurluğu duyunca, Zübük'ün ayağına kapanmış. Zübükzâde «öyleyse, seni Orman Muhafaza Memuru yazdırayım. Dur şimdi ağzından bir dilekçe yazalım.» demiş. Di-

lekçeyî yazmış. Kör Nuri de okuması yazması olmadığından imza yerine dilekçenin altına parmak basmış. Zübükzâde «Sen artık keyfine bak!» demiş. Kalaycı Kör Nuri, gelmiş gitmiş, bugün yarın, bugün yarın, bitürlü tâyini gelmiyor. Bu sefer «Ankara'ya gitmezsem olmayacak» demiş. Kör Nuri, dükkanından kalan nesi var, nesi yok satıp, paraları yolluk olsun diye Zübükzâde'nin içerde olmadığı bir sıra, odasındaki rafa bırakmış. Parayı kendisine verse, İbraam Bey'i kızdıracak da işini yapmıyacak diye korkmuş. Bu Ankara'dan gelince «Ulan Kör, işin oldu; Tâyinin çıktı. Ziraat Vekiline zorla imzalattım; Ben çıkmadan postaya verdiler. Bugün yarın emrin gelir. Sen hemen Orman Muhafaza Memuru elbisesi yaptır, Hıdırlık: yoluna dur. Kök sökmeğe, gövem yolmağa gelenden ceza keseceksin.» demiş. Kör Nuri «Aman bir zarar gelmesin» deyince, «Daha durur it... Vekil hazretleri, hemen işe başlasın, oralarını hep ormanlık yapacağım buyurdu» demiş. Kör Nuri de, Zübükzâde namussuzunun tarifi üzerine, hemen vilâyete koşup eski askeriye elbisesi satın almış, sırtına da mavzeri asıp, çıkmış Hıdırlık bayırına... De ki, gelenden geçenden haraç alıyor, de ki baç alıyor...

Kör Nuri bunları anlatıp, ,

— Bugün yarın tâyinim gelecek, emrim postadaymış... dedi.

Rıza Bey,

— Maaşın neymiş? diye-sordu.

— Şimdilik maaş yokmuş; ondalık verecekler... Kestiğim ceza paralarının yüzde onu benim.

— Gerisi? '

Kör Nuri'yi bir düşünce aldı. Paranın /gerisi ne olacak diye hiç düşünmemiş.

— Onu da Zübükzâde ibraam Bey "bilir, ona sorun... dedi.

Deli Celil'le Kör Nuri'yi dışarı çıkardık. Müzakereye giriştik. Gedikli İhsan Efendi,

— Artık iş ortaya çıktı, dedi, partimizdeki mikrop belli...

Bunun üzerine herkes coştu, açtı ağzını':

— Bu Zübükzâde namussuzu bizim partimiz de kaldıkça, biz bu kasabada bir tek oy alamayız hemşeriler. Bu böyle mi?

— Evet... Ben benken, ben bile kendi partime oy verirsem, yuf olsun bana. O herif partinin namını batırdı. O bu partideyken...

— O namussuz yüzünden hepimiz pislendik. Şimdi merkeze yazıp bir bir anlatacağız. Ve bu herifi partiden ihraç ettireceğiz. Yahu, nedir bu namussuzun elinden çektiğimiz... Ulan, herif bir başına devlet olmuş. İstediğini Orman Muhafaza Memuru yapar, dilediğini vali tâyin ettirir... Bu ne be... Biz hep öldük mü yoksa...

Biz böyle konuşup dururken bir de farkettim ki, Gedikli İhsan Efendi yok. iki iâf arası sıvışmış. Bu Gedikli ihsan'ın bir domuzluğu var, bir dolap çeviriyor ya, ne? Emin Efendi'nin de gelmemesine bakılırsa, arkamızdan bir dalavere dönüyor. Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi,

— Şimdi söz Kadr'efendinin, dedi, çünkü o bunca yıl bu kasabada muhaliflik edip aramıza sonradan karıştığından, muhaliflerin ruhunu bilir. Söyle Kadr'-efendi, belediye seçimlerini kazanabilir miyiz, kazanamaz mıyız?

Kadr'efendi,

— Sordunuz, söyliyeyim, dedi, şimdi bu bizim bura insanlarını hep toplasanız da «İçinizden kim mu-

halif?» diye sorsanız, hiçbiri çıkmaz. Hah, anla ki sen, bunların hepsi muhalif. Bu sıra kasabada hiç muhalif yok görünüyor. Böyle oldu muydu, anla ki hepsi mu¬haliftir. Sınamışımdır, ne zaman muhalif in" sayısı aza¬lırsa,, iktidardakiler hapı yuttu demektir. Şimdi gene öyle... Canım siz kendinizden bilmez misiniz? Her biriniz gizli din taşımaz mısınız? Yooo, kızmak yok, bak meselâ şu Zübükzâde. ibraam Bey'i gördük mü, yüzüne durabilir miyiz? Sen söylesin sen böylesin der önüne yatarız. Bu ne demek? Herifi bir kaşık suda bo¬ğacağız demek. Şimdi bizim durum da o hesap... He¬le seçim gelsin...

Çiftverenoğlu Hamza Bey,

— Ne yapmak gerek? diye sordu.

Kadr'efendi,

— Ne yapılacağını demin Gedikli İhsan Efendi söyledi. Nereye gitti o? Hem akıl verdi hem sıvıştı mı? Yapılacağı, Zübükzâde hergelesini partiden ih¬raç etmek... Bütün suçu, yapılmış her ne kötülük varsa, onun üstüne atıp partiderr kovmak... Hemi de doğrusu bu... ,'

Rıza Bey:

— Hele kalkın, ilkin şu Orman Muhafaza işini kaymakam beye. ihbar edin. Hey hey, ne olmalı ol¬malıydı da, kaymakam izinde olmalıydı, ben de kay¬makam vekili olmalıydım...

Ne yapardın Rıza Bey?

— Ne demek? Bir zabıtla doğru savcılığa... He¬men tevkif müzekkeresi kesilirdi.

— Aman öyleyse, çabuk... Doğruca kaymakam beye...

Bu işi Otelci Satılmış Bey'le Allah'ın Kulu ismail Efendiye verdik: Onlar ihbarı yapmak için kaymaka¬ma gittiler. Biz öylece konuşup dururken akşamı da

etmişiz, hava kararmış. Biz başladık Zübükzâde'yi Ankara'ya şikâyet için gerekçeyi düzmeğe.. : Merkez, ya bu herifi partiden atar, ya biz toptan istifa ederiz. Çünkü bu Zübükzâde ile aynı partide olmak şerefimize dokunuyor ve o partide oldukça hiçbir zaman, seçimi kazanamayız. Biz bunları bir bir kaleme alırken Satılmış Bey'le İsmail Efendi döndüler.

— Ne çabuk?

— Sorma kardaş... Bu bizim kaymakam hava karardı mı, aklını yitiriyor. Vardık huzuruna... Zübükzâde demeğe kalmadı. Daha ben «Zü...» derken, lâfı ağzıma tıkayıp, dövünmeğe, saçını başını yolmağa başladı, ünneyip duruyor: «Vay başımaaa... Vay başıma... Gene mi Zübük, gene mi o? Yahu, siz başka bir lâf bilmez misiniz? Bıktım sizin Zübük'ünüzden...» Herif susmak bilmiyor. Aman zaman, susmaz... Bir de yere çömelip ağlamağa başlamaz mı!.. Hem ağlıyor, hem de ağıt söylüyor: «Vay ben yandım bu dağlar başlarında... Gençliğim gitti eyvah... Çürüdüm...»

— Siz neylediniz?

— Hiç, bıraktık geldik...

— İyi, oturun da, şu Zübük aleyhindeki delilleri toplayalım...

Zübükzâde aleyhinde delil biter mi? Sayfalar doluyor... Derken Tüccardan Emin Efendi içeri girmedi mi?

—- Bre Emin Efendi nerdesin? Yahu bugün toplantımız yok muydu? Bu işe sen ön-ayak olmadın mıydı?

Emin Efendi, beş eşek yükü odun taşımış gibi yorgun,

— Olanları bilmezsiniz, dedi, gevezelik eder durursunuz. Neredeydin, başına ne iş geldi diyen yok.

— Aman ne oldu?

— Daha ne olacak... Hani burda toplahrnışsmız, nerde Zübükzâde İbraam Bey? Parti toplantısı olsun da gelmesin, görülmüş mü? Bugün neden yok? Söy¬leyin bakalım, neden yok?

Hep birbirimize bakıştık, öyle ya, bu Zübükzâ-de'nin katılmadığı hiçbir parti toplantısı olmaz. Herif, koğsan gelir. Tüccardan Emin Efendi,

— Siz kim, particilik kim, dedi, Zübükzâde'nin olmayışını bir düşünen var mı?

— Aman çabuk söyle, neymiş?

— Zübükzâde İbraam Bey partimizden istifa edi¬yor. Duydunuz mu?

—" Nee? Aman deme...

— Evet, istifa ediyor. Ben bunu gizliden haber aldım. Ağzından lâf alırım diye vardım yanına... Sa¬bahtan beri lâf alacağım diye göbeğim çatladı.

Çiftverenoğlu Hamza Bey,

— İyi ya işte, .körün istediği bir göz Allah verdi iki göz.-.. Biz onu nasıl edip de partiden koğalım di¬ye düşünüp dururken herif kendiliğinden çıkar gider.

— Sen öyle mi belledin? diye bir ses. /

Bir de baktık, Gedikli İhsan... Ne zaman gelmiş gene? Sıyrılıp gitti, sıyrılıp geldi. Var bir domuzluğu ya, ne?

Tüccardan Emin Efendi,

-— Arkadaşlar, dedi, bu Zübükzâde'yi size anla¬tacak değilim. Siz benden iyisini bilirsiniz. Herifin partiden istifası boşuna olmaz. Bu namussuz, ucun¬da bir çıkarı olmazsa, serçe parmağını oynatmazken, partiden niçin istifa eder?

Herkesi bir düşüncedir aldı. öyle ya, koğsan git¬meyip sülük gibi. yapışan herif, şimdi boşuna istifa eder mi?

Satılmış Bey,

— Bunda bir orostopolluk vardır... dedi.

Gedikli İhsan Efendi,

— Bu Zübükzâde bir gün önce Ankara'dan geldi mi? '

— Evet, geldi. Kör Nuri'nin Orman Muhafazaya tâyinini de birlikte getirmiş.

— Evet, Ankara'dan yeni döndü. Şimdi de partiden istifa edecekmiş? Neden? Bunu bilmeyecek ne var... Demek ki hükümet sarsılıyor. Bizim parti hapı yuttu demek... Parti çöküyor demek, dağılıyor demek. Zübük gitti, bunu öğrendi geldi. Şimdi hepimizden önce partiden istifa ediyor ki, öteki partide post kapa... ;

Allah'ın Kulu İsmail Efendi,

— Olsa olsa böyle olur, dedi, başka türlü istifa etmezdi. Fakat bu partide de hiç iş kalmadı... Bana da sorarsanız, dünden çıkarım ya, ar belâsı işte...

Murtaza Efendi,

— Onu bunu bırakın, dedi, düşünüp durmayla iş olmaz. Partimiz göçüyorsa, Ankara'dan daha yeni gelen Zübükzâde İbraam Bey bu işin aslını iyi bilir. Ne duruyoruz? İbraam Bey'in yanına varalım, işin doğrusunu öğrenelim, ne dersiniz? Bu haber doğruysa, biz de ayağımızı ona göre atalım...

-"'Evet... Zübükzâde'ye gitmeli... Ağzından bir güzel lâf almalı...

Karar mı karar... Hep birlik Zübükzâde İbraam Bey'in hanesine vardık. Başka zaman olsa, ağırlamak için fır döner, aman emmiler diye pervane kesilir. O gün bir durgun... Hoşbeşten sonra Çiftverenoğlu Hamza Bey,

— Ankara'da daha başka ne var ne yok? diye sordu. - -

Zübükzâde yarım ağızla,

— Ne o/sun, "hep bi/diğiniz gibi... dedi'.

Bak şu alçağa, ağzından kerpetenle lâf sökülüyor. Evet, partimizin çözüldüğünü, sarsıldığını anlıyan Zübükzâde'nin partiden istifa edip başka partiye aktarma olacağı-doğru. Yoksa böyle susmaz, filânca bakan beni kucakladı, başbakan alnımdan öptü, şu bakan da evine yemeğe çağırdı diye bol keseden atar tutardı. Bu herifin Ankara'dan dönüp de böyle sustuğu görülmemiş.

Arkadaşlar durup durup,

— Eee İbraam Bey, Ankara'da ne var ne yok? diye bir daha, bir daha soruyorlar. O da her seferinde,' • ' ' •

— Ne olsun, hep bildiğiniz gibi... diyor.

Lâf dönüyor dolaşıyor, arada gene biri soruyor:

— Eee, İbraam Bey, Ankara'da ne var ne yok?

— Ne olsun... Hep bildiğiniz...

Az sonra gene:

— Ankara'da daha başka ne var ne yok?

— Ne olsun...

— Eee İbraam Bey, Ankara'da daha daha ne var ne yok?

— Hiç...

— Eee İbraam Bey, yediğin içtiğin senin olsun, Ankara'da gördüğünü, duyduğunu anlat bakalım...

— Vallaha... Ne diyeyim... Bilmem ki... Hiç işte...-- [1] .

Eveeet, işin renginin bozukluğu anlaşıldı ve bizim parti foslamış. Bu belli...

Zübükzâde'nin evine gelirken, önceden sözleştiğimiz gibi Hamza Bey konuşmağa başladı:

— İbraam Bey, benim anladığıma göre, bu bizim partinin başındakiler işleri iyice pislettiler. Balık baş-

tan kokar-derler,-kuyruk başı geçti- kokuşmakta... Bu gidiş iyi gidiş değil İbraam Bey, ne dersin?

— Valla ne diyeyim... diye boynunu büküyor.

Bak şu dürzüye, başka zaman olsa cır cır öten bokluca bülbülü... Şimdi kabir taşı gibi susmuş.

Arkadan Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi söze girişti •

— Bu bizim partide hayır kalmadı efendi... Böy¬lesi parti olmaz olsun. Millet hepten yüz çevirdi. Mu-, halefet günden güne gelişiyor, he mi? öyle mi, değil mi İbraam Bey?

— Valla bilmem ki... Siz iyisini bilirsiniz.

Evet, söylemiye söylemiyor ama, gönülsüz ko¬nuşmasından da belli ki, öğrenmiş. Anlaşılan parti¬den çıkıp bizi yaya bırakacak.

Arkadaşlar, önceden sözleştiğimiz gibi, lâfı aç¬mam için bana işmar çakıyorlar. Ben sözü aldım:

— İbraam Bey, biz arkadaşlarla düşündük, ama sana danışmadan karar veremedik. Evet, bizden .gençsen de, bu particilik zenaatini hepimizden iyi bi¬lirsin. Biz dedik ki... Yahu, nedir bu baştakilerin mil¬lete çektirdikleri dedik... Bizi de maşa gibi .kullanır¬lar, dedik. Şimdi biz bu partiden istifa etsek, ne der¬sin, haklı değil miyiz? Gelişimiz, sana danışmak için.. Rahatsız ettik...

Zübükzâde'nin nursuz suratında en ufacık alâ¬met yok ki, içinden geçirdiklerini anlıyayım. Başını yere eğdi, gözleri taban halısında,

— Canım, dedi, siz böyle söylersiniz; söylersiniz de bir türlü dediğinizi yapamazsınız. Hepiniz baba dostusunuz ya, darılmayın sözüme emmiler; hiç biri¬nizde yürek yok. İstifa edecek herif basar istifayı, o •kadar...

s.Tamam... İş anlaşıldı, evet, herif partiden çıka-

cak.vo de bildiği gizli meşeler var. O ki partiden istifa ediyor, demek partiyi çökmüş bil...

Satılmış Bey,

— Şimdi, hemon... dedi, bir boş kâğıdın var mı? Ver sen... Ver de bak, yürekli insan nasıimış...

Zübükzâde' önceden hazırmış. Yüklük dolabından dilekçe kâğıtlarını çıkardı. Hepimize verdi. Satılmış Bey bana, -

— Bedir Hoca, senin kalemin kuvvetlidir, benim ağzımdan bir istifaname yaz ve de İstanbul gazetelerinin hepsine yollıyalım ki, millet de başımızdakilerin ne mal olduklarını anlasın... dedi.

Kadr'efendi,

— Bu işi düşünsek, acele etmesek... deyince, Zübükzâde,

• Ben demedim mi, siz söylersiniz, söylersiniz de yapamazsınız... dedi.

• Bunun üzerine aldım kalemi elime başladım yazmağa:.

«Parti Genel Başkanlığına,

Millet iradesiyle iş başına gelmiş olan parti, iktidara geceli beri yıllar olduğu halde, vaatlerinden hiçbirini tutmadığı, hattâ tamamiyle ters istikamete giderek, kuru bir kalkınma, edebiyatı arkasında antidemokratik kanunlar çıkararak eski günleri bile mumla aratacak hale getirdiği, durum böyleyken yaptığımız ikazların da hiçbirinin nazarı itibare alınmadığı, bu sebeple beslediğimiz bütün ümitlerin...» Falan filân, altına «Partiden istifa ettiğimi bildirir ve keyfiyeti umumî efkâra duyurmak üzere arzederim.»

Dilekçeyi okudum. Hep beğendiler. Zübükzâde,

— Herkes ayrı ayrı yazacağına, toptan, herkesin ağzından yazılsın, altına imzalar basılsın... dedi.

Dediği doğru: öyle yaptık. Altına imzaları attık.

Kimisi imza attı, kimisi mühürünü bastı; İş bitince Zübükzâde dilekçeyi elimden aldı, yüklük kapısını kitledi, anahtarı da cebine soktu.

Birden aydım:

— İbraam Bey, sen sonra mı imzalayacaksın?

•— Ne imzası, ben imzalıyacak değilim... Ben size partiden çıkacağım dedim mi? Böyle bir söz dediğimi duyanınız var mı?

Aman... Deme... O nasıl iş? Bre... Kardaş... Yahu... Namussuz bizi çürük tahtaya bastırdı mı... Tuu...

Bizim telâşımızı görünce,

— Madem istiyorsunuz, ben de ayrı bir dilekçe yazarım, dedi...

— Aman yaz...

Yazdı. Yazdıktan sonra da hiç utanmadan okudu. Partiye candan, kalpten, bedenen, cismen ve ruhen bağlıymış. Ucunda ölüm olsa, parti yolundan dönmiyecekmiş. Herkes partiden çekilse de, o bir başına bu kasabada parti kalesini kanının son damlasına kadar koruyacakmış. Allah da partiyle berabermiş.

Bunu yüzümüze karşı okuyunca apıştık kaldık. Şimdi n'olacak?

Hamza Bey,

— Bak bunu çok beğendik İbraam Bey, dedi, biz senin için çok dedikodular duyduk. İnanmadık. Hattâ ben arkadaşlara, gıyabında söyledim. Ama seni bir kere sınamak istedik. Aferin... Yiğit adamsın. Particilikte, ölmek var, dönmek yok... Büyüklerimize bağlıyız. Biz seni bir sınayalım dedik...

Zübükzâde,

— İyi ya, dedi, siz beni sınadınız, ben de sizi sınadım... siz söylediniz, bir de ben söyliyeyim de din-

leyin. "Sen kara cümlesi kıt, .imzasını zor atan cahilin biriyken, bu partinin sayesinde koca bir Belediye Re¬isi olmuşsun... Bu parti olmasa, Belediye Reisliğini rüyanda görebilir miydin? Ha? Şimdi de kalkmış, yok şöyle yok böyle...

Bize döndü:

— Ne dersiniz ağalar doğru mu? '

Ne denir? Çiftverenoğlu için dedikleri hep doğ-ru...

— Evet... Doğrusun... dedik.

Ondan bana döndü:

— Sen bir hoca eskisiyken, köy imamlığından şu kasabaya gelip, parti sayesinde adın tüccara çı¬karken, hükümetin, otomobii lâstiği tevziatından, oto¬mobil değil yaylı araban bile yokken onar yirmişer lâstik alıp vilâyette lâstik karaborsası yaptırmışken, şimdi de kalkmış, antidemokratik he mi?

,— Aman susss!.. Estağfurullah... Biz o lâstik¬leri... Allah, Allah... Rahmetli pederinle bir yediğimiz içtiğimiz ayrı giderdi. Ne demek... Sen şimdi bu söz-, lerinle pederinin ruhunu muazzep etmedin mi? Bre İbraam Bey, sen benim elimde büyüdün oğlum...

Ben söylesem de ne fayda... öbürleri Zübükzâ-de'ye,

•— Evet, doğrusun... diye baş sallıyorlar.

Hele Çiftverenoğlu Hamza alçağını görsen, ken¬di pisliğini örttürmek için hepsinden çok gayrete gel¬miş, hoca duasına «Amiin!» der gibi, Zübükzâde be¬nim için her ne dese,

— Eveeet... Doğru... diye karga gibi çığlık atıp, feryadından ötekilerin çığırmasını bastırıyor.

• • . . Beni bıraktı, Satılmış Bey'e döndü:

— Birde adam gibi bıyık salmışsın, bıyıklarının ucu kulağını aşmış... Sen bir hancı parçasıyken, par-

ti sayesinde hanını belediyeye yüksek fiyatla istim¬lâk ettirip, parasıyla turistik palas kurup:..

-Sen bizdeki feryadı görsen...

— Evet, doğruuu...

Uzatmıyalım Bey, bu Zübükzâde denilen haram¬zade hepimizi bir güzel boyadı, sıvadı; hem de-birbi-rimize tasdik ettirmecesine... Sonunda,

— Yaşınıza saygım var, dedi, haneme gelmiş, misafirler olmasanız, ben bilirdim size yapacağımı...

Herif bizi huzurundan koğsa da haklı. Eline aya¬ğına vardık. Dilekçeyi bize vermedi.

— Hiç kasvetlenmeyin, dilekçeniz bendedir ve de kaybolmaz. Şimdi size versem, surda burda dü¬şürürsünüz de başınız derde kalır:. Ben saklarım. Bir yere de sırası gelmezse vermem. Sırası gelirse o başka... üstüne tarihini atar, yollarım. Varsın posta parası benden gitsin. O da benden size bir iyilik:..

— Aman kimse duymasın, bir yere gönderme de İbraam Bey... Bizde akıl mı var? Bu bir parti es¬rarıdır. Aramızda... •

Kıçımıza bakarak çıktık. Kimsede ses yok... Ne¬den sonra Kadr'efendi,

— Ulan ben size demedim mi... Bu herifle oyua olmaz, kendi oyunumuza geliriz-, alt düşeriz, deme¬dim mi? Bir durup düşünelim demedim mi? Beyinsiz¬ler, koca bunaklar... Bir namussuzun eline iyice sa¬kalı verdik mi? Herif şimdi sakalımızdan yular diye: tutarak bizi boz eşşek misali güdecek...

Doğru. Bu Zübük Ankara'ya boşuna mı gidiyor.. Ankara'ya varıp, orada türlü siyaset oyunları öğreni¬yor. Şu bize ettiği hal.is Ankara oyunu.

Gece olmuş, gidiyoruz. Bir de sırtında bir koç, bir herif çıktı önümüze,

— Selâmünaleyküm... dedi.

— Aleykümselam... Uğur ola...

Eğilip, yüzüne baktım, Alucan'lı Sabri Ağa.

— Nereye böyle Sabri Ağa?..

— Zübükzâde efendimize... Köylümüzün hedayası... ; •

Bir de anlattı... Yahu, biz bu Zübükzâde'yi on gündür Ankara'da bilmiyor muyuz, Ankara'dan düneğin geldi bilmiyor muyuz? Tuu... Herif, bu Sabri Ağa godoşunun eliyle köyde karı kapatmış, Ankara'ya gi¬diyorum diye çıkmış evinden, on gün Alucan köyün¬de oyuncu karıyla kapanmış...

Sabri Ağa,* •

— Bizim köyün yayla işi oldu demek. Ankara'¬dan emir çıkmış da... dedi.

Herkes evlerine dağıldı. Biz Allah'ın Kulu İsmail Efendi'yle partiye geldik. İsmail Efendi,

— Dönen oyunu anladın mı heyri, dedi, biz na¬sıl oyuna geldik?

— Oyun çok... Hangisini dedin?

— İstifa dilekçesine Gedikli İhsan'la Tüccardan Emin Efendi imza atmadılar. Neden?

Tuuu... O gürültüde, hiç fark etmemişim. Doğru ya, onlar istifayı imzalamadı.

— Neden?

— Neden olacak... Bizim aklımız hep böyle so¬nunda gelir. Yahu, Gedikli İhsan" baktı ki reisliği Çiftverenoğlu'nun elinden alamıyacak, Çiftverenoğlu reis olacağına Zübükzâde olsun diye, bir aralık yanımız¬dan süzüldü, gidip Zübükzâde'ye, onu partiden ihraç edeceğimizi duyurdu. Anladın mı şimdi?

Başıma vurmağa başladım... Vay kafa, bizdeki kafa... ı

Peki, bu Zübükzâde'nin durup dururken par-

tiden istifa edeceği haberi nerden çıktı? Biz bunu kendiliğimizden nerden çıkardık arkadaş?

— Onu da uyduran kendisi... Emin Efendi toplantıyı kendisi ileri sürüp de sonra neden gelmedi? Bunlar hep Zübük'ün oyunları... Emin Efendi'yle istifa edecekmiş diye haber uçurdu, bizim aklımızı da şaşırttı. Biz herifi partiden ihraç edecekken, kendimiz istifa ettik de, onu tek başına partide bıraktık... Vah kafa, vah kafa...

Bey anladın mı bu Zübükzâde bizi nasıl bir oyuna getirdi... Oyunbazda hüner mi ararsın? En baş İngiliz siyasetçisini suya götürür de, susuz getirir. Yandık,, yandık... Bu Zübük bir Zübük ki, dille anlatılır belâ değil... Meğer ki, tuzağına düşesin de anlıyasın... Kendi elimizle, avanak olduğumuza dair senedi imzaladık da verdik. Avanaklık senedimiz elinde banka senedinden sağlam bir senet...

BUNDAN NAMUSSUZUNU BULAMAYIZ

Allah'ın Kulu ismail Efendi şöyle anlatıyordu:

Biz sakalı ele vermişiz biyol, Zübükzâde dilese bizi çingen ayısı gibi oynatır. Tahrirat kâtibi Rıza Bey bu olanları duyunca, [1]

— Hey dangalaklar, o herifin evine gidilir mi? Sizi kandıracağı belli bir şey... dedi.

Hamza Bey,

<*rr-* Tek ayağının üstünde bin yalan söyler, dedi, yalanının dokuzyüzdoksandokuzu tutmasa'da bir tut-

.sa, ona yeter. Hadi diyelim biz inanmadık arkadaş,, bu herif koca valiyi kandırır ya... Yarın vilâyete gi¬der, vali paşanın karşısında bacak bacak üstüne a¬tıp, «Düneğin filânca vekil bana misafir geldi. Her-hal size de uğramıştır» der. Vali de bunun üzerine «Vay ne demek olsun, ben bu yıkılası hükümetin bir koca valisi olayım da, vekil beni çiğneyip, 'ciğeri on para etmez bir Zübükzâde'nin evine gece yatısına gitsin... Ne demek...» diye onur edecek.

Bedir Hoca,

— • Demek şimdi, bu bizim Zübükzâde, muhalefe¬tin bunca yıldır yıkamadığı hükümeti birbirine düşü-' rüp perişan edecek, öyle mi? Yok canım, valinin hu¬zuruna mı çıkabilir? dedi. <»

Tahrirat kâtibi Rıza Bey,

— Ben gözümle gördüm, dedi, kapısını bile tık¬latmadan valinin odasına dalıyor: Vali bunu görünce fırlayıp sarılıyor, öpüşüyorlar.

Gedikli İhsan Efendi,

— Arkadaşlar, dedi, siz bunu bırakın. Olanlar olmuş,, her neyse... Aha seçimler geldi dayandı. N'ö-receğiz, siz onu deyin biyol.

Çiftverenoğlu Hamza Bey, dangalaklık senedini Zübükzâde'nin eline teslim etmiş de daha da beledi¬ye reisliği dâvasından vazgeçmiyor. İlçe başkanımız olacak Bedir Hoca dersen, Zübükzâde belediye re¬isliğinin ardından ilçe başkanlığını da kapacak, di¬ye korkusundan, Çiftverenoğlu'ndan yana.

Tahrirat kâtibi Rıza Bey,

— Ben bir devlet memuruyum, işinize karışmak gibi olmasın ya, sen ne dersin bu işe Allah'ın Kulu İsmail Efendi? diye sordu...

Ben ne diyeyim? Partiden istifa ettim diye dilek-

çeyi- Zübükzâde'nin eline vermişim, daha ne diyebilirim? Alta tükürsem sakal, üste tükürsem bıyık.

— Arkadaşlar, dedim, bu Zübükzâde İbraam 'Bey bugüne bugün bizim partimizden. Canımız ciğerimiz demek... Biz bu adam için ne atıp tutuyoruz? Yahu, onun için bizim söylediklerimizi muhalifler söylemiyor. -Herifi yıkacağız, bağırtacağız da elimize ne geçecek".. İyi, kötü, gene bizim adamımız; et tırnaktan ayrılmaz.

Gedikli İhsan Efendi,

— Hay babana rahmet; dedi, çok şükür bir doğruyu gören var. Ne demeğe Zübükzâde'yi yerden yere vururuz? Bu politika ne demek arkadaşlar? Propaganda demek... Propaganda ne demek? Yalan dolan demek... Şimdi eğri oturalım doğru konuşalım, aramızda Zübükzâde'den yalancı dolana var mı?

Satılmış Bey,'

— Kendisi yok burda, Allah'ı var, dedi, yalan dolanda onun üstüne yok.

— öyleyse? Yahu, Kadr'efendi de işte söyiedi. Bu millet muhaliflere oy verecek, bizden bıkmış... Bizi ancak Zübükzâde kurtarır. Gelin Zübükzâde'ye, «Seni Belediye Reisi yapacağız» diyelim de herif partimize oyları toplasın... Kendisini reis yapmıyacağız diye kızar da öteki partiye-geçerse yandık, bir daha bu kazada partimiz seçimi kazanamaz. Ne diye herifi yıkarız babam? Evime hükümet geldi diye atarmış. Atsın bre arkadaşlar, atsın... Ulan bu hükümetin kendisi atarken bile bile yutuyoruz da, aramızdan çıktı diye bir Zübükzâde'nin atması mı bize ağır geliyor? Politika ne demek? Biri bin göstermek demek. İcabında pireyi deve, icabında deveyi pire yapmak demek... Aramızda muhalifleri tepeliyecek Zübükzâde'den daha bir atıcınız, daha bir alçağınız varsa, çık-

sın ortaya, parmağını kaldırsın... Gördünüz mü, sus¬ tunuz işte. öyleyse bize düşen memleket vazifesi, Zübükzâde İbraam Bey'i desteklemek. Zübükzâde «Kaymakam selâm verdi de almadım» mı diyor, biz hemen «Vali selâm verdi de İbraam Bey valinin se¬ lâmını almadı» diyeceğiz. Zübükzâde «Evime vekil geldi» mi dedi, biz hemen «Başvekil geldi de İbraam Bey'den akıl sordu» diyeceğiz. Zübükzâde İbraam Bey'in her yalanına «Gördük, duyduk, vallah billâh doğru» diye yemin edeceğiz. Parti tesanüdü budur arkadaşlar. Yook, içinizde muhalefeti alt edecek, İb-raam Bey'den daha oyunbaz birisi varsa, o başka, ona bir diyeceğim yok...

Gedikli İhsan Efendi bir coştu ki, o gün mebus gibi konuşuyor herif.

Akiı Evvel Bedir Hoca,

— İyi, hoş dersin İhsan Efendi, dedi, biz bele¬ diyeyi bu Zübükzâde namussuzuna bir kaptırırsak bir daha kasabayı elinden kurtaramayız. İşte nah şuraya yazıyorum, bu namussuz tüm kasabanın tapusunu üs¬ tüne geçirir de bizi burdan dehler. Bu yaştan sonra hep muhacir oluruz. Kasabadan giden gider, gitme¬ yeni de kapısına kul eder. • . .

Tüccardan Emin Efendi,

— Dediğin doğru, öyledir, dedi, yalnız kaza merkezini değil, köyleri de üstüne tapular. Velâkin başka çaremiz yok. Ya bu deveyi güdeceğiz, ya bu diyardan gideceğiz. Ya bu Zübükzâde'yi seni beledi¬ ye reisi yapacağız diye işe koyup seçimi kazanaca¬ ğız, yada seçimi kaybedeceğiz. Arkadaşlar, karşı par¬ tide avukat var. Yalanda avukatla Zübükzâde'den başka hangimiz baş edebiliriz? Avukat yahu, bu herif yalanın kitabını okumuş... İbraam Bey'in işi başka, ondaki yalan dolan Allah vergisi, kitap yalanı kaç pa-

ra eder... Hele bir seçimi kazanalım, Zübükzâde de belediye reisi olsun... Ondan sonra.kolay, biz hep birleştik mi, Zübükzâde bize ne yapabilirmiş... Gayri birleşip biz onu yola getiririz.

Düşündük taşındık, hakikat aramızda Zübükzâde'den daha namussuzu yok ve sipariş üzerine olsa, ondan da namussuzunu bulamayız.

Bunun üzerine Çiftverenoğlu Hamza Bey'le Aklı Evvel Bedir Hoca, Gedikli İhsan Efendiye,

— iyi, senin eşeğin kancık olsun deyince kavga olmazmış... dediler.

Biz bu kararı alınca, sıra bunu gidip Zübükzâde İbraam Bey'e söylemeğe geldi. Tahrirat kâtibi Rıza Bey,

— Yahu, siz delirdiniz besbelli, dedi, evine gitmek olmaz. Bir kere evine gittiniz, herif hepinizin elinden gönül rızanızla avanaklık senedi aldı. Bir daha giderseniz, «Ulan bunlar akıllanmamış» der, bu sefer kanlarınızın nikâhını üstüne yapar.

Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi,

— Doğrudur, dedi, evine gitmek olmaz ya, ne yapsak... Buraya çağırtsak?..

Tabansız Şükr'oğlan'la haber yolladık. «Başüstüne, şimdi varıyorum» demiş. Bekle bekle gelmez... Bu neyin şimdisi? Bir daha haber saldık, «Başüstüne, şimdi varıyorum» demiş... Bekle bekle gelmez... Gene bir domuzluğu var köpoğlunun.

Dördüncü haber yollayıştan sonra, neyse, akşama doğru geldi. Yeni urbalarını giyinmiş, kolunun altına da kâtipler gibi bir çanta almış. Bir telâşlı telâşlı.. . Durmadan ceplerini karıştırıyor, çantayı açıp bakmıyor, bir şeyler aranıyor... Allah Allah... O böylece arana dursun, Bedir Hoca böyleyken böyle diye meseleyi bir güzel anlattı. Biz Zübükzâde İbraam Bey'i

belediye reisi yapmak istiyorduk. Aramızda ondan daha işbilir, ondan daha becerikli yoktu. Doğruluğuna doğru, çalışkanlığına çalışkan... Bedir Hoca anlattı da anlattı. O anlatırken İbraam Bey de durmadan ceplerini, çantayı karıştırıp bir şeyler aranıyor. Bedir Hoca bir övdü ki, şu bildiğimiz namlı namussuzu me" lek yaptı çıktı. Artık övmelere söz yetmez olunca,

— İşte böyle ibraam Bey, dedi, arkadaşlarla kararımız seni belediye reisj yapmaktır. Sen ne dersin?

Bir eli ceketinin iç cebinde, öbür eii çantasının içinde olan Zübükzâde,

— Bir şey mi dedin Bedir Emmi? diye sormaz mı!..

Aklı Evvel Bedir Hoca kıpkırmızı oldu hırsından. Başka biri böyle dese Hoca «Başçavuşun eşşeği mi anırıyor, ulan namussuz, lâfa kulak ver!» diye bağırır. Neme lâzım, herif sabır taşı kesilip, lâfa gene ta başından başladı. Aramızda Zübükzâde'den okumuş' yazmış, ondan da çalışkanı, doğrusu, adı dedikoduya karışmamış olanı yoktu.

— Arkadaşlarla uzun uzun konuştuk İbraam Bey, hepimiz seni reisliğe uygun bulduk ve de oybirliğiyle kabul ettik. Belediye seçimini burda kazanırsak, seni reis yapacağız, iyi mi? Ne dersin İbraam Bey?,

Zübükzâde hababam ceplerini, çantasını karıştırmakta..:

— Anlıyamadım Bedir Emmi, nasılken nasıl olmuş? • •

Herif düpedüz alay ediyor. Bedir Hoca'nın ilkten kızaran suratı bu kez morardı. «Lâ havle» yi içinden çekip bir daha anlatmağa başladı. Dördüncü mü, beşinci mi anlatmasında Zübükzâde şöyle bir dikilip,

— Eksik olmayın, dedi, bu emrinizi yerine getirmeği çok isterdim. Velâkin kabul edemiyeceğim.

Bre aman... Bu nasıl bir Alicengiz oyunu? Etme İbraam Bey'imiz, eyleme İbraam Bey'imiz... I-ıh, kabul etmem diyor da bir daha demiyor. Yalvarıyoruz, hiç faydasız... Bir yandan çantayı karıştırıyor. Derken,

— Bana müsaade, Ankara'ya gideceğim, başvekil çağırmış da,., dedi.

Aman Zübükzâde... -

— Kusura kalmayın, dedi, yolcu yolunda gerek... Bakalım gene neye Ankara'ya çağırmışlar. Bıktım bu Ankara'dan da. Zırt pırt çağırırlar. Ben de arkadaşlar diye kıramıyorum, gidiyorum.

Zübükzâde çekip gitti. Biz birbirimize bakakaldık. Hangi dolabı döndürsek, herif bizden üste çıkı-* yor. Belediye Reisliğini de kabul etmemesi yeni bir dalavere ya, hiçbirimizin aklı ermiyor,

Kahveci çırağı, Bedir Hoca'nın çayını verirken,

— Hoca Emmi, buraya bir şeyler düşmüş, dedi.

Yere eğildik, bir sürü resim, kâğıt... Bunlar ne? Demin Zübükzâde, çantasını karıştırırken düşürmüş besbelli. Bedir Hoca eğiiip yerden resimleri, kâğıtları aldı. Almasıyla, gözleri fincan gibi büyüdü.

' —,Ya Mevlâ!., diye ünnedi.

Resimlere baktıkça şaşıyor ve de ihtiram vaziyetinde toplanıyor. Elindekileri Emin Efendiye uzattı. Emin Efendi resimlere bakıp,

— Hasbinallah, rıasbinallah... demeğe başladı.

Resimler, kartlar ortalığa yayıldı. Bakan şaşıyor. «Yahu, hele verin!* diye ellerinden bir resmi de ben aldım. Bir de ne görsem Bey, bu bizim namussuzlar padişahı Zübükzâde, başvekil hazretleriyle kolkola

girmiş, resim çıkarmamış mı? Zübükzâde, bir koiunu başvekilin omuzuna atmış, başvekil hazretleri de kolunun birini, Zübükzâde'nin beline dolamış. Anlıyamadığım bir şey var, bizim Zübük'ün yanında bir koca başvekil cüce gibi kalmış. Zübük dersen, dev gibi duruyor. Gücüğünü kanadının altına almış hindi gibi, Zübükzâde başvekili kolunun altına almış ve kabarmış. Resmin altında, başvekil hazretlerinin imzası ite aynen şu yazı :

«Kıymetli arkadaşım Zübükzâde İbraam Bey'e dostluğumuzun ebedî bir hâtırası olarak takdim kılındı.»

Resimler elden ele dolaşıyor. Resmin birinde, yine başvekil hazretleriyle bu bizim Zübük bir masada oturmuş içiyorlar. Bu resim öbürünün tersi, bunda başvekil hazretleri maşallah dağ gibi duruyor, Zübükzâde de yanında fare gibi kalmış. Aklı Evvel Bedir Hoca resmin altındaki âyet gibi yazıyı okudu:

«Eserse bir gün bir muhalif rüzgâr
Ben olmasam da resmim kalsın yadigâr»

Bir sürü de kart yere saçılmış, herbiri bir vekil vükelânın... Bu bizim Zübükzâde İbraam Bey ne adammış... Herif, bütün hükümeti çantasına, cebine doldurmuş. Kartların -kimisinde, "Kardeşim İbraam Bey» diye, kimisinde «İki gözüm İbrahimciğim» diye yazılı. ,

Gedikli İhsan Efendi, Çiftverenoğlu Hamza Bey'e,

— Eeee, şimdi konuş di haydi, konuş!., dedi.

Çiftverenoğlu,

—- Benim anladığım şu ki, dedi, ya bu Zübükzâde bizim bir türlü kıymetini anlıyâmadığımız bir büyük adam... öyle olmasa herif hükümet erkâniyle,

böyle enseye tokat, sırta şaplak samimiyet kuramazdı. Veyahut da, bu Zübükzâde ile kolkola resim çektirenler, ondan daha alçak: Başkası var mı heyri, «Arkadaşını söyle, kim olduğunu söyliyeyim» demişler.

Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi,

, — Lâfı bırakın şimdi, dedi, ister öyle olsun, ister böyle... Ulan biz, başvekil hazretlerinin adını ağzımıza salâvatla alırken, beğenmediğimiz Zübükzâde onunla kolkola resim çektirir. Aman durmanın zamanı değil... Koşalım kaptıkaçtı kalkmadıysa, İbraam Bey'e yalvaralım. Amana düşelim, n'olmalı o'lmalı, eğer o da bizim bir hemşerimizse, bu memlekete hizmet etmek isterse, başımıza belediye reisi olmalıdır.

— Doğrudur, şimdi herifin neden belediye reisliğini kabul etmediği anlaşıldı. Heyri, bu memlekette *başvekil hazretlerinin* sağrısına sürtünen vekil meki! olurken, onunla bir masada rakı içen Zübükzâde İbraam Bey, bu fakir kasabanın başına belediye reisi olur mu? Ben hiçbir vakit Zübükzâde'nin aleyhinde bulunmadım. Herifin kıymeti belli... İnanmayan olursa, aha bu resimleri gözüne sokmalı.

Biz, ne edeceğiz diye söyleşip dururken Zübükzâde çıkageldi :

— Aman, çantamdan buraya bir şeyler düşürmüş müyüm?

Resimleri, kartları uzattık:

— Buyur İbraam Bey...

Resimlere bakıp suratını buruşturuyor:

— Adam, aradığım bu değil...

. Kartları veriyoruz.

.— Heyri, bunlar lüzumlu değil... İşe yarar lüzumlu bişey olsa bulunmazdı.

Başvekilin imzası olan resimleri, nüfus memuru-
nun buruşturup attığı evrak gibi çantasına atıyor.

— Vara bunlar kaybolaydı da...

— Aradığın nedir İbraam Bey?

— Yahu, bir numara olacaktı, küçük bir kâğıda yazılı numara... Ankara'ya o iş için gidiyorum. Bir vatandaşımızın işi... Sevabımıza yapalım dedik. Ev¬
rakın numarası yazılıydı.

Hep birden yerlere çömeldik, kâğıt aranıyoruz. Bizi bir görmelisin... Aklı Evvel Hoca'nın sakalı dö¬
şemeyi süpürecek,

— Kadr'efendi, <

— Bu mu? diye bağırdı.

Kâğıdı aldı, gidiyor. Emin Efendi kapıyı tuttu. Satılmış Bey, önüne geçti. Gedikli İhsan Efendi sö¬
zü aldı:

— İbraam Bey, ağamızsın, beyimizsin.,. Bizi çiğ¬
ne, öyle geç!.. Gözünde bir pul edersek bizi dinle!.. Evet, buranın bir belediye reisliği sana lâyık değildir. Senin makamın yüce, hep biliriz. Velâkin, sen de hemşeriysen, kendini düşünmez, bu fakir kazayı dü¬
şünürsün;..

Yalvar yakar olduk, önüne yatıp yuvarlandık.

— Sayende İbraam Bey, şu kasaba şenlensin... Gel bizi kırma. Belediyemize reisliği kabul eti.

Zübükzâde İbraam Bey'in iki gözünden iki damla yaş süzüldü,

— Kabui ediyorum... dedi, durdu.

Acaba gene ne gibi bir keramet buyuracak diye ağzının içine bakıyoruz.

— Velâkin...

Gene durdu. Edepsizin ağzından lâf dirhem dir¬
hem çıkıyor.

— Buyur İbraam Bey, buyur. Velâkin dedin durdun...

— Velâkin bazı şartlarım var.

Çiftverenoğlu da gayri belediye reisliğinin elden gittiğini anlamış, hiç değilse Zübük'le arayı açmıyayım diye, o hepimizden ateşli,

— Her ne gibi şartın şurtun varsa, her bir buyruğun canbaşüstüne!.. dedi.

Zübükzâde ahlâksızı zorla gözünden akıttığı iki damla yaş çenesinden süzülürken,

— Arkadaşlar, dedi, birinci şartım şu ki, hep insanız, beşer şaşar... Yanılmak insanoğluna vergi. Evelallah belediye seçimini kazanırız. Ben de, madem istediniz belediye reisi olurum. Makam insanın başını döndürür. Eğer benim de başım döner, yanlış bir iş yaparsam ve de sizler beni doğru yola getirmezseniz, nâmertsiniz...

Bey, bu Zübük'ün bir sesi var, beri benzer tiyatro oyuncusunda böyle ses bulunmaz. Yahu, herifin alçaklığını benden iyi bilen yokken, o sözleri dinleyince içim bir hoş oldu, gözlerim sulandı, 6u kez ağlama sırası bize geldi. Sesini titrete titrete «Beni doğru yola getirmezseniz, nâmertsiniz» demiyor mu, insanın hamiyet damarları kabarıp yaşlar göz pınarlarından taşıyor.

Çiftverenoğlu Hamza dürzüsü,

— Nâmerdiz! diye bağırdı.

Tüccardan Emin Efendi yaşından başından utanmadan,

— Başka emrin? diye sordu.

— Estağfurullah... İkinci şartım şu ki, hiçbir kimseden dalkavukluk istemem. Çünkü, neden derseniz, bu alkışa, dalkavukluğa insanoğlunun yüzü yumuşak.. Ola ki ben de şeytana uyar sapıtırım.

Hâşâ peygamberler gibi konuşuyor.

— Beni baştan çıkarmıyacaksınız. Bana doğru yolu göstermezseniz alçaksınız.

Kendimi zaptedemedim,

— Alçağız! diye bağırdım.

— üçüncü şartım şu ki...

— Buyur İbraam Bey! *

— Dediğimden dışarı çıkmıyacaksınız.

Aklı Evvel Bedir Hoca denen sakallı keçi;

— Çıkan, vicdansız! diye bağırdı.

Zübükzâde,

— Hep biliyorsunuz ki, dedi, muhalifler kuvvetli. Ve de onların başında avukat Burhan oldukça, muhalifleri altetmek zordur. Biz birlik olursak... "

Evet, karşımızda bir avukat Burhan belâsı var ki, olur belâ değil...

Biz böyle kararlaştırdık. Zübükzâde İbraam Bey de bizim hatırımız için belediye reisi olmayı kabul etti. Ankara'ya gitmekten vaz geçti. Dönüp evine gitti. O gidince Gedikli İhsan Efendi, .

— Zübük nâmerdi belediye reisi olacak ya„ gayri partimiz seçimi kazandı bilin, dedi. Biz bu avukat Burhan'ın karşısında, töbe, tutunamazdık. Şimdi görelim. Bizim namlı Zübükzâde'miz, o avukat Burhan'ı doğduğuna pişman etmezse ve de avukatlık ruhsatını da elinden aldırtıp onu adliye kapısında istidacı yapmazsa aha şu bıyıklarımı kazıtırım...

Kadr'efendi,

-— Benden iyisini kimse bilmez, doğrudur, dedi,, düşünüp düşünüp avukat Burhan'a acıyorum. Seçimi kazandık bilin hemşeriler, seçim torbada keklik.. Bu işi düzenledik. İhsan Efendi yerden göğe haklı; dünyayı dolansak Zübükzâde'den namussuzunu bulamazdık.

Gedikli İhsan Efendi'yle djşarı çıktık. Camiin köşesini dolanırken Resimci Ferhat'la rastlaştık. Ferhat, vilâyette bir fotoğrafçının yanında çalışır.

— Hoş geldin yiğen... dedim.

— Hoş bulduk emmi... dedi.

— Nicedir görünmezdin, baba yurdunu boşadın... dedim.

— İşten güçten vakit olmuyor, dedi.

— Hayr'ola?. '

Hayır diyelim. Bre İsmail Emmi, Zübükzâde imansızı nerde bulunur? Sabahtanberi onu ararım.

Gedikli İhsan sordu da Resimci Ferhat 'da anlattı. Zübükzâde İbraam, vilâyete gitmiş. Ferhat'ın ustasına varmış. İkiyüzelli liralık resim yaptırmış. Resimleri almış, iki aydır parayı verecek. Ustası da bizim Ferhat'a, «Ya gider parayı alır gelirsin, ya işine son veririm. Senin yüzünden, hemşerin diye cesimleri parasını almadan yaptım. Yoksa öyle bir uğursuzun adımını dükkânımın eşiğinden artırmazdım.,.» demiş. •>.••

Resimci Ferhat oğlan ağltyaşı olmuş. Oğlan beş yıl çıraklıktan sonra kalfa oldu da zanaati kaptı. Şimdi işinden olacak.

— Yiğenim, ikiyüzelli liralık resim olur mu? Ne resmiymiş bu? diye sordum.

Resimci Ferhat anlatınca aklım durayazdı. Zübükzâde İbraam nerden bulmuşsa bulmuş, başvekilin, vekillerin resimlerini bulmuş, Ferhat'ın ustasına varıp,

— Bu resimlerin yanına benim tasvirimi yerleştirirsen, ne istersen veririm, iste isteyeceğini... de-.miş.

Ferhat'ın ustası, İstanbul'da zenaati öğrenmiş usta ki, zenaatte üstüne yok. Adam hünerini göstermiş.

Başvekille Zübükzâde'yi resimde yanyana- oturtmuş, kolkola dürdurtmuş.

Ben bunu duyunca saçlarımı yolmağa başladım. Ulan, şu resimler he mi? Bizdeki dangalaklığa bak sen Bey! Bir koca başvekil hazretleri, şu Zübükzâde HJyle resim mi çektirir, yanyana mı durur?.. Sen bizim şu eşşek kafamıza bak!..

Resimci Ferhat,

— Aman emmi, Zübük alçağı nerde? Parayı alamazsam ekmeğimden olacağım... diyor. Oğlana acıdım, v • •

— • Yiğenim, dedim, sende akıl varsa, Zübükzâde'yi hiç görme. Hemen doğru dön, geri. Ustanın elini öp! Paran varsa, ikiyüzelli lirayı ver; yoksa aylığından parça parça öde.

—" Ne;demek? Parayı göz göre göre yiyecek mi? Ben adamın ciğerini sökerim...

—-Yiğenim, ciğerini sökemezsin. O senin keseni söker alır. O sökmez, sen kendin, hem yalvararak üste ikiyüzelli daha verirsin. Gel büyük sözü dinle de, Zübükzâde'yi görmek şöyle dursun, gördüğün yerden, adını duyduğun yerden kaç!..

Resimci Ferhat söz anlamıyor. «Ben adamın ciğerini sökerim» diyor da bir daha demiyor. Baktım, yola geleceği yok,

—-Yiğenim, dedim, varsın senin eşşeğin kancık olsun. Gitmeye gideceksin, hiç mi değil, cüzdanını birine emanet bırak da, öyle git.

Resimci Ferhat savuştu. Gedikli İhsan kıkır kıkır gülüyor. -

- — Ne gülersin heyri? -

— Gülünmez mi? Şu Zübük itindekı akla bak sen, ne akıl... Herif geldi, ilkin belediye reisliğini kabul etmem, dedi. Kabul etse, aramızda belki istemiye-

ni olacak. Durup durup çantayı karıştırması neden? Resimleri, kartları düşürmek için... Yahu herif, çantadan düşürmüş gibi yaptı da, resimleri ortalığa serpti. Ben hep ona baktım.

— Ocağı batası, resimleri mahsustan serptiğini gördün de... Demek göz göre göre biz gene oyuna mı geldik? Ulan, neye sustun İhsan Efendi?

— Adaaam İsmail Efendi, susmasak neye yarar. Sen şundaki akla bak, ne akıl!.. İş akılda. Bizi böyle kandırırsa bu Zübük, avukat Burhan'ı perişan eder.

— Demek biz bilerek mi oyuna geldik?

— Ya ne belledin?

Kahvede Satılmış Bey'i gördüm.

— Heyri, gördün mü, Zübük resimleri mahsustan düşürmüş... diye olanı biteni anlattım. Satılmış hiç şaşmadı. Şaşmak şöyle dursun,

— Ben anlamıştım, dedi.

— Nerden anladın?

— Yahu, resimlere bakmadın mı, birinde başvekil hazretleri Zübük'ün yanında çocuk gibi kalmış; birinde de. dağ gibi...

— Demek biz şimdi, danışıklı döğüşe mi oturduk?

. — Ne belledin... Aferin Zübükzâde'ye... Herif kandırmasını biliyor. Muhalifleri seçimde yerle bir edecek demektir. Herifte akıl var efendi, akıl...

Bey, Zübükzâde'nin bu resim dalgası ile bize oyun ettiğini herkes de bilirmiş. Ben bilmez miyim? Ama bunların en anlayışsızı ben değilim ya... Resimlere bakınca şıp, diye bunda bir dalga olduğunu anlamıştım. Muhaliflerin karşısına bir yiğit çıkarmışız. Kendi yiğidimizi bozmak da bize düşmez ya...

Ertesi gün bir de duyduk ki, Resimci Ferhat, vi-

Jâyete dönmekten vazgeçmiş. Bizim: kasabada fotoğrafçı dükkânı açacakmış. .

Gedikli İhsan Efendi, Resimci Ferhat'ı elinde bir takım ciğerle yolda görünce,

— O ne Ferhat, yoksa Zübükzâde'nin ciğerini mi söktün? Olamaz, bu ciğer sığır ciğeri. Böyle ciğer, Zübük itinde ne arasın!., demiş.

Resimci Ferhat da,

— Aman sus İhsan Efendi, demiş, İbraam- Bey'-in kulağına gider de sakın... Biz bilememişiz. İbraam Bey velinimetimiz. Allah'tan olacak, para lâfını ağzıma almadım. Yoksa rezil olacaktım. Beni görünce, «Aman gökte ararken yerde buldum. İyi ki geldin» dedi. Bana bir dükkân açacak. Evden çıkarken de, işte bu kurban ciğerini verdi de, «Anana götür» dedi. Şu insaniyete bak!..

İşte böyle, bey... Seçimde bizim parti Zübükzâde'nin sayesinde belediye seçimini kazandı. Onun başımıza belediye reisi olması işte böyledir. Allah seni inandırsın, avukat Burhan'ı yedi, -evet yedi bitirdi.

Biz bu püsküllü belâyı zorla başımıza aldık. Her ne çektiysek, kendi beyinsizliğimizden. Bizde bu kafa varken, bizim gibilerine bir değil, on Zübük az gelir.

Belediye reisi oldu, sonra.da bize kan kusturdu. Kimse etmedi bize, n'ettikse kendi kendimize ettik. Yılanın başı küçükken ezilecekti. Şimdengeri ne desek bos, olan oldu...

SORDUM ASLIN NERELİ

Otelci Satılmış Bey şöyle anlatıyordu:

\

Yapmaz olaydık, biz bu alçağı belediye reisi yap-

tık, başımıza da püsküllü belâyı-.sard.ık. Herif belediye reisi olunca, eskisinden bin beter kesildi.

[1] Bir gece, benim otelin lokantasında oturmuş içi¬yoruz. Geçmiş gün, iyice aklımda kalmadı ama,'gene bir Cumhuriyet Bayramı mı, Zafer Bayramı mı, işte böyle bir bayram. Gündüz bayramın töreni olmuş, ge¬ce de şöleni oluyor. İçip dururken, bu Zübükzâde zi¬bidisi birden,

— Dedem Abdünnazif Paşa zamanında bu bizim kasaba öyle bir ormanlıkmış ki... diye söze girişti.

Ne diyor bu soyha. Dayanamadım da,

— *Kimin zamanında, kimin zamanında? diye sordum.*

— Dedem Abdünnazif Paşa zamanında.,, dedi.

Gözünü kırpmadan, gözümün içine baka baka, gert gert yalan söylüyor. Evet, yalan olur, övünme olur, ama bu kadar da mı olur?

Tahrirat kâtibi Rıza Bey,

sordu. • ••

Hiç yüzü kızarmadan,

— Evdeki eski kitapları karıştırırken AJlah *gani* gani rahmet ey/esin, dedem Abdünnazif Paşanın ef yazmasıbir kitabı elime geçti. Okudukça şaştım kal¬dım... Eski zamanda bu bizim kasaba Ceneviz dev¬letinin payitahtıymış... dedi.

Hep birbirimize bakıştık. Yahu bu kerhut ne der? Ne Cenevizi, nerenin payitahtı, hangi Abdünnazif Paşası?

Rıza Bey,

— Senin bu merhum deden, dediğin kitabı han¬gi dilden yazmış? Yeni Türkçeyle mi, yoksa Arap harfleriyle mi?

Hah, bu lâf iyi oldu. Rıza Bey taşı gediğine koy-

du. Zübükzâde Arap harfli yazıyrnerden bilecek... Lise mektebini bile bitiremedi.

Rıza Bey'in suali üzerine, ne olur bir durup dü¬şünsün... Hayır, şıp diye cevabı yapıştırdı:

— Elbet eski harflerle... Aman Rıza Bey emmi, Abdünnazif Paşa zamanında yeni harfler çıkmış mıy¬dı? • '

Bre bey, nasıl vasfetsem, herif soluk alır verir gibi yalan kıvırıyor. Biz bu cibiliyetsizin aslını neslini iyi biliriz. Babasını tanırım.

Benim toyluk sıram, onbeş-onaltı yaşlarında va¬rım yoğum. O sıra bizim kasabaya Kars'tan muhacir¬ler geldi. Hükümet muhacirlere toprak dağıtıyor, yar¬dım ediyor. İşte o sıra kasabamızın içinde bir herif türedi, tüyü bozuk bir herif... Velâkin herifin bir du¬ruşu, bir yürüyüşü var, görmeler; ister; Bu iki kolu, göğdesinden iki karış açıkta duruyor. Horoz öterken, nasıl kanatlarını açar, kabarırsa, bu herif de öyle..-. Kolları kanat olmuş, öttü ötecek... Ayaklarını aça aça bir çalımlı yürüyor. Bir öksürmesi var ki, ordu paşa¬sı teftişte sual ediyor sanırsın. Birine, bir yere bak¬ması gerekse, başını, boynunu çevirmiyor, bütün gövdesini döndürüp öyle bakıyor. Bunca yıl cıgara içen görmüşüm velâkin öylesi bir cıgara içene rast¬lamamışım. Uzun bir çubuğu var. Cıgarayı sarıp ucu¬na takıp: da yaktı mı, çubuğu elinde filinta gibi tutu¬yor. Ceketi, pantalonu, bizim bura giysiylerine ben¬zemez. Ceket omuzda gezer. Belde kuşak, bizim bu¬raların kuşağı değil... Yürürken bir sağa, bir sola yalpalar ve yaylanarak yürür...

Evet, çalımlı bir herif ya, çalımı bizim bura ça¬lımı . değ{L.**/. Kars'tan muhacir gelmiş desen, dili ora¬ların diline çalmaz.

Herif pazar yerinde, çarşı boyunda bir zaman

çalım satarak gezindi dolaştı, çalımından yaklaşamıyoruz ki, yanına varıp, «Hoş geldin ağa, sen nerenin adamısın?» diye soralım. Bura küçük yer, öğrenilmemiş, duyulmamış bir gizli kalmaz. Bu çalımlı babayiğidin hâlis efelerden olduğu anlaşıldı. Herif efeymiş... Allah için, efe olduğu da çalımından belliydi. Efeler ülkesinden buraya göçetmiş. Hepimizi bir merak sardı. Arkadaşlardan, birkaçı kahvede konuşabilmişler. Adam, ben buyum, ben şuyum, şöyle asarım böyle keserim demiyormuş ama, her halinden namlı bir efe olduğu belliymiş. Kahve sediri üstünde bir oturuşu, tabakasından bir tütün doldurup cıgara sarışı varmış, işte bellik ki efe... Bundan başka efeliğin senedi, sepeti, icazeti olmaz ya...

Bizim delikanlılar kahvede yanına sokulup,

— Merhaba ağa... demişler.

— Merhaba...

— Nerelerden böyle? Sormak ayıp olmasın, siz de Kars tarafından mı göçlüsünüz?

Adam o zaman, efeler diyarından geldiğini söylemiş.

— Adını bağışlar mısın Efem?

«Demek beni tanımadınız, tuu size!» der gibi, bizim arkadaşların suratlarına bir bir bakmış. Evet, dünyaya nam salmış bir efe tanınmaz mı? Gel gör ki, bizim bu ölü toprağı serpilmiş yerde dünyadan haberimiz mi var!

Adam, bıyıklarını sıvazlıyarak,

— Adımıza Zeybekzâde Kara Yusuf Efe, derler, şimdi tanıdınız mı? demiş.

Yooo.bir tanıyan yok.

— Adımızı, namımızı duyan yok mu?

Zeybekzâde Kara Yusuf Efe, bıyık altından gülmüş, başka da ağzını açmamış.

Zeybekzâde Efe'nin susması da ayrı bir kuvvet. Bağırıp çağırsa, hattâ toplu tabancayı çekip ortalığı duman etse, karşısına bizden de bir başka yiğit belki çıkar. Fakat herif susuk durduğundan, kızınca ne işler edeceği hiç belli değil. Kızarsa, şimşek olur çakar mı, gök olur gürler mi, yıldırım olur çarpar mı? Efenin susukluğunda yedi evliya kuvveti var.

O gündenberi, bizim kasaba uşağına bir başka çalım geldi, Hepimiz tıpkı tıpkısına Zeybekzâde Kara Yusuf Efe'ye öykünüyoruz. Onun gibi, sağa sola dalgalanarak yürüyoruz. Yürürken bu ayaklarımızı, apışımızı gererek, açıyoruz. Biri adımızı seslendi mi, fırt diye dönüp bakmak yok, bütün gövdemizle ağır ağır kendimizi sesten yana çeviriyoruz; belle ki adamlıktan çıktık, herbirimiz yavuz zırhlısı olduk, manevra yapar gibi dönüyoruz. Tütün sarmayı, Zeybekzâde Efe'den kaptık, teşbih çekmeyi ondan aldık. O nasıl bıyık burarsa, biz de o çalımla bıyık buruyoruz.

Kasabanın bakkalları şaşırdı, satmaya fındık yetiştiremiyorlar. Yahu, bu ne iş? Eskiden bura bakkalı İki okka fındığı iki yılda tüketemezdi de fındıklar cam kavanozlarda çürürdü. Şimdi, satışa fındık yetiştiremez oldular. Bakkallar fasulye, pirinç, şeker satışını bıraktı, çuval çuval fındık getiriyorlar. Buranın erkek milleti fındığa çok kötü merak sardı. Bu fındık en hâlisinden bıyık ilâcı ve bıyık boyası. Fındık içini bir tele geçirip ocakta yakıp kömür ediyoruz, yağlı bir kömürü var. Bu yağlı fındık kömürü, bıyığın gübresi... Sürdün mü, bıyık kılları, kamışlık batağının kamışları gibi fışkırıyor. Fındık yağlı kömürü sayesinde tüysüz delikanlıların bıyık tüyleri gürlendi; onbeşinde oğlanların çalı gibi bıyıkları oldu. Fındığın yağlı kömürünü sürdük mü, kaytan bıyıklar uzadıkça uzuyor, karardıkça kararıyor, gürlendikçe gürleniyor. Bıyığın

bir ucu güneşe, öbür ucu aya doğrulmuş; bizim bıyıklar, benzetmek gibi olmasın, geyik boynuzlarını geçti. Delikanlılarımızın bıyık burmaktan, bıyık sıvazlamaktan elleri işe değmez oldu. İhtiyarlar, «Hay bıyığına tükürdüklerim... iş-güç yüzüstü kaldı bıyık belâsına...» diye sövüp sayıyor. Velâkin kasabada fındık ticareti aldı yürüdü. Bakkallar -fındıktan zengin, oluyor.

Hele kızların fındıkçılığı... Kızlar, bıyığın karasına, uzunluğuna bakıp ona göre cilve döküyorlar.

Efeler ülkesinin namlı Zeybekzâde Kara Yusuf Efe'sinin destanını da merak etmekteyiz. Bir gece duyduk ki, Allah rahmet eylesin Kasap Osman'ın babası Efe'ler ülkesinin namlı efesine ziyafet verecekmiş. Aman... Biz de varıp, namı cihanı tutmuş, efenin ağzından bir-iki pend kapsak...

Bir ziyafet oldu ki, görülmüş şey değil...

Zeybekzâde efesinin konuşacak diye ağzının içine bakıyoruz. Onun ağzını açtığı yok. Ha babam bıyık burar. Şölen de şölen... Koca koca iki bakır sini kuruldu. Ev sahibinin uşakları bulamaç, yalamaç, gölemeç, tuzlama, bazlama, gözleme getirdi. Memleketin buncadır görmediği bir efeyi ağırlamak kolay mı? Aşın üstüne kahveler geldi, büyükler kahveleri höpürdettiler. Derken söyleşip görüşülmeğe başlandı. Efeler ilinin ünlü Zeybekzâde Kara Yusuf Efesi sedirin baş köşesine kuruldu.

— Başımıza gelenler çoktur ağalar... diye söze girdi.

Yahu herif neymiş..: Bir anlattı ki, donduk kaldık. Her bir dediği kulağıma nakşolmuş, bugünkü gibi aklımda. Daha orialtısında toyken bir pehlivanmış kî, en usta pehlivanlar gücüne güç yetiremezlermiş. Bunların köyünde tahıl olmazmış, hayvancılık da yok-

muş. Bunların geçimi hep efeliktenmiş. O köyün ye* tişördiği efe... Delikanlı dediğin, onkisine, onüçüne basıp da eli tüfek tuttu mu, ya Allah, bismillah der dağa yürür, rızkını dağlarda ararmış. Bunların yanın¬da bir komşu köy varmış, oranın insanı da çift çu¬buk işi, ekim-biçim bilmez, onlar da şeyhlikle geçi-nirlermiş. Doğan erkekse, bıyığı terledi miydi şeyh olur, gurbete yürürmüş. O köy de sığır, davar ney yetiştirmiyor, şeyh yetiştiriyor. Köyden çıkan, başka bir yere varır, postu kurar, şeyh olurmuş. Bir komşu köy daha varmış, orası da başka türlü;.. Ora insanı¬nın geçimi de dilencilikten. Karısı, kızı, genci, kocası, eri avradı dilenirmiş... Bir başka komşu köy varmış, onların geçimi de hırsızlıktan.. Delikanlı hırsız değil¬se «Sen evini geçindîremezsin» diye ona kız veren olmazmış.

Kurban olduğum Allah'ın bir hikmeti işte, her kulunun rızkını bir başka yoldan yaratmış. Kimi di¬lencilikten, kimi efelikten... Zeybekzâde anlattıkça, ağzımız açık kalıyor. Bir de tatlı dili var.

— Bir gece, diyor, duyduk ki, bizim köye, yedi dağın efesi Poşulu Efe gelesiymiş. Efeler köye indi miydi, köyde düğün bayram edilir. Neden dersen, efe köye hazineler getirir, kor gider. Bizim oraların efe¬lerinin dağdan ineceği duyuİdu mu, hükümet adam¬ları daha önceden izin alır, sılaya giderler ki, efelerle başları belâya kalmıya da, canlarından olmıyalar. Candarma dersen, efelerin boş bıraktığı dağları kol¬lar, oralarda eşkiya avına boşuna mermi yakar. Efe ne demek.i. Hey hey, görmelisiniz.

Poşulu Efe ve askerlerinden önce köye yedi ka¬tır yükü mal ve yedi katır yükü mücevher ve yedi ka¬tır yükü altın ve. gümüş eşya ve yedi katır yükü ka¬dife ve ipek giyim geldi. Hiçbir hak geçmemesiye

bunlar avratlar arasında üleştirildi. üleşme bitince,, doru al atını şahlandırarak Poşulu Efe köye girdi, girmesiyle,

— Zeybekzâde Kara Yusuf Efe nerelerde? diye sormaz, mı?

Allah Allah, böyle bir yedi dağın efesi bizim adımızı nerden bilir? Yoksa bizim namımız dağlara-dek duyuldu mu? Varıp elini öptüm.

— Bre yiğit, dedi, senin baban otuz yıl altında damda yatarken, sana avratlar gibi boğazı tokluğuna ateş başı deyip köyde kapanmak yaraşır mı? Bu ne iş... Sana düşen, can pazarında can alıp can vermek değil mi? Al şu silâhı, adımıza kullan!

Bana bir silâh verdi ki, kız gibi silâh ve böylesi Acem padişahının saray silâhhanesinde araşan yok. Elimi eline alıp,

— Benden sana destur, bundan geri dağlar senin... Düş önüme! dedi.

Köy, kasaba gibi haneli bir yerde konmak efelikte âdet değil. Eve varıp çul-çaput almamıza, kalmadı, çizmesiz çorapsız düştük yola... Böyle bir namlı efeden silâh alıp, onun adına kullanmak ne demek? Büyük vebali var... Efenin adını, can versen kötülemiyeceksin. Allahıma çok şükür, o gün bugün gezmedik dağ, kesmedik, yol komadık, bize el veren efenin adını da batırmadık.

Zeybekzâde neymiş, hiç bildiğimiz insana benzemez. O yaşta düşmüş dağlara... Neler anlatıyor bre bey... -',

— Yolda efe beni yanına çekti. «Kişi aldığına göre satar, atasından gördüğünü işler. Sen bir kurt oğlu kurtsun...» dedi. Bize babamızı tasvir etti ki, adını duyanın ödü patlar da sözünden korkup canı çıkar. Evet, biz babamızın namını duymuşsak da bun-

casmi bilmezdik. Bu Poşulu Efe'yi köyden alıp yanında yetiştiren ve de ona ustalık eden bizim pederimiz olduğundan, Poşulu Efe de bü iyiliğin altında kalacak bir yiğit olmadığından bizim ustamız oldu.

Bu Zeybekzâde o gece, gün ışıyasıya anlattı. O anlatırken, ben yerimde duramaz oldum. Ertesi günü, Kara Yusuf Efe'yi koyacak yer bulamıyoruz, el üstünde tutmaktayız. Böyle bir namlı efenin kasabamıza şeref vermesi ne demek... Herif, kırk yıl memleketler titretmiş. Adını duymadığımıza şaşmaz mı? Kabuğuna girmiş tosbağa gibi bizim neden haberimiz var ki, Kara Yusuf Efe'yi bilelim.

Derken efendim, kasabadan köylere dek, Zeybekzâde'nin namı yayıldı. Kasabada, Ermenilerden kalma en güzel ev ona verildi. Namını duyan, destanını işiten, aman efe diye her bir ihtiyacını ayağına koşturuyor. Zeybekzâde'nin gayri, elini sıcak sudan soğuk suya soktuğu yok. Bir eli yağdaysa, öbür eli balda... Onun yaptığı, kahvede, pazarda gövdesini çalımla gezdirip, yiğit yiğit yaylanmak ve yalpalanmak ve serencamını bizlere nakletmek... Anlattıkça şaşıyoruz. Böylesi yiğide ne verilse az. Gene iyi.bir adammış canım, herif istese, kasabanın ortasına çıkıp bir nağra vursa, elimizde her ne varsa alır, bizi hep cıbıl bırakır, Uçanı- kaçanı vuran silâhına el sürmeyi istemez, bizi perişan etmekliğe bir nağrası yeter de artar bile... Zeybekzâde Kara Yusuf Efenin hanesi askeriye ambarına döndü, veren verene, getiren getirene. Herifin kimseden bir şey istediği yok. Biz, de ki korkumuzdan, de ki böyle bir efeyi bağrımıza basıp şeref duymamızdan, de ki bizi kurda kuşa ve de her türlü tehlikeye karşı koruyacağından, adama kulköle olduk.

Bir gece aniattıklarrndan öleya-zdım. Şöyle an¬lattı :

— Bir memlekete vardık, hiç gecesi yok... Bir hafta yürü, gün ışığı... Velâkin insanı, evi de yok... Yahu biz çöle mi düştük... üç gün mü, dört gün mü, yoksa beş gün mü, gece olmadığından kaç gün ol¬duğunu gayri bilmiyoruz, at üstünden inmemesiye gittik. Bir de baktık, tezek tütünü aşikâr oldu. Poşulu Efe,:- • • ' ' '

— Aman yiğitler, gözünüz aydın olsun, tezek tü¬ter bir yere geldik, canlı olduğuna alâmettir. Yiğit o¬lan yiğitliğini sınar... diye askerlerini topladı.

Bana döndü, enseme bir pehl.ivan sillesi vura¬rak kulağımı burdu:

— Zeybekzâde Efe, kendini göstereceğin za¬mandır, yürek ve bilek isterim. Bir yıl öyle ceng eyle ki, damda yatan babanın kulakları çınlasın...

Tezek tütününü doğrulayıp şehre vardık ki şehir kale duvarlariyle çevrili. Duvarları görmeli, Alman toplarının tüm soyu sopu gelse de bombardıman et¬se, yıkılacak duvarlar değil. Poşulu Efe, kale kapısı¬na varınca, bizim askerlerden biri bana,

— Yiğit, şimdi Poşulu Efe nağra salacak. Onun nağrasına kulak zarı dayanmaz. Ağzını açık tut, ku¬lağını da tıka ki, kulak zarın patlayıp sağır olmaya-sın... dedi.

İki elimin başparmaklariyle kulaklarımın deliğini tıkadım, ağzımı da açtım. Herkes de benim gibi yaptı. Poşulu Efe, ya Allah deyip bir nağra vurdu ki, nasıl anlatsam... Sıkı durmayanlar yere kapaklandı. Kale duvarları zangır zangır etti. Ve kale kapısının zinciri kopup kapı açıldı. Gayri bilmem, Poşulu Efe'nin nağ-rasının şiddetinden açıldı, bilmem içerdekiler korkup açtılar...

Efendim, bu Zeybekzâde Kara Yusuf Efe, o şe¬hirde bir ceng etmiş ki, felek de beğenmiş. Oradan beş kadar deve yükü altın ve mücevher aldıktan son¬ra şehrin valisinin konağına yerleşmişler. Poşulu E¬fe, valiye demiş ki:

— Cengde beş yiğitim şehit düştü. Her yiğiti-min bir kılına bin kelle isterim. Velâkin amana vardı¬ğınızda cana can istemem. Kelle kurtarmak isterseniz şehrin kalesine bayrağım çekilecek. Her yıl bu şehri beş katar deve yükü vergiye bağladım. Baş kaldıran başını yok bilsin. «El mi yaman bey mi yaman» de¬mişler ve de Poşulu Efe'nin nâmı duyulsun.

Vali, oğuz bir kimseymiş. Valinin derya misal as¬keri varmış. Velâkin, Poşulu Efe'nin nağrasının şid¬detinden öyle korkmuşlar ki, hepsi korkudan altına pisleyip elleri silâhlarına bile varamamış.

Vali bunun üzerine demiş ki:

— Ey Poşulu Efe, yoluna yüz bin can ile yüz bin baş fedadır. Hep yoluna kul köleyiz. ' Konağımızda konuklayın, bizi burda garip koyup gitmen. Şerefini¬ze şölen kurduk

Yemişler içmişler. Karınları doyunca Poşulu Efe,

— Doyduk Allah'a şükür, şimdi de kasık man¬cası isteriz... demiş.

Şehrin en güzel kızları gelmiş... İnce belli, du¬du dilli, ak tenli, kumru boyunlu, kömür gözlü kız¬lar...

Bey, biz o zamanacak • böyle bir deyiş duyma-mışız. Zeybekzâde Kara Yusuf Efe'nin - anlattıklarını ağzımız açık dinliyoruz. Efe, her gece eşraftan biri¬nin evine çağrılı... Bir yıla kalmadan kasabanın en zengini oldu çıktı. Bunun bir de karısıyla, İbraam a¬dında oğlu var. Bu İbraam, işte o İbraam... 0 sıra

re düşmez. Bizim bir, Kemik Mistik derdik, bir oğlan vardı. Şimdi gurbette... Velâkin bu Kemik Mistik de¬nen oğlan üflesen uçacak, sert bir yele dayanacak gibi değil... Bir çelimsiz oğlan, korkak mı korkak... Bu korkak oğlan, pazarın ortasında koskoca bir ka¬rıyı almış önüne, dövüyor, ha dövüyor. Karıyı gör¬sen, dev gibi... Kemik Mistik oğlan, karının serçe parmağı gibi kalmış. Velâkin, Allah yarattı demiyor, karıyı şamarlıyor. Karının ettiği ah vah gökyüzünü tut¬muş. Yalnız kadının sesi maşallah gür mü gür, boru gibi...

— • Yahu, bu nedir, ne oluyor? dedik.

Efendim, herifin biri, bürüğe bürünüp[1] karı kılığın¬da karılar hamamına girmiş. Hamamın havuzbaşına oturmuş, başından bürüğünü çekmez, öylece dururmuş. Natır karı,

— Ana, soyunsan a!., deyince,

— Ben girmiyeceğim, demiş, üçerde gelinim var, onu bekliyorum.

Karı soyunmadan hamamın soğukluğuna girmiş. Peştemallr soyunuk karılardan biri,

— Anaaa! diye bağırıp taşların üstüne düşmüş.

Kadını korkutan ne, bildin mi? Dineien kadının bürüğünün altından dışarı sipsivri bir bıyık uzanmış. Soyunuk kadın, bürükten fırlamış bıyığı görünce kor¬kudan düşüp bayılmış.

Bunun üzerine hamamdaki karılar, bürük bürün¬müş (*) bıyıklı herifi takunyelerle döve döve dışarı atıyorlar.

Bıyıklı herif karı gözlemeye kanlar hamamına girmiş...

(*)• Bürükı: Bu romandaki olayların geçtiği yerlerde kadınların örtündüğü bir sokak giysisidir.

Kemik Oğlan bunu duyunca, anası da hamamda olduğundan, erkekliğine dokunup bürüklü herifin tepesine biniyor. Bunu sürüye sürüye pazarın ortasına çekiyor, basıyor köteği, basıyor tekmeyi...

Biz pazar yerine vardığımızda Kemik Oğlan, karı kılığındaki herifin pestilini çıkarmaktaydı. Vuruyor ha vuruyor... Herkese seyir gerek, etraftan da,

— Vur, vur ha vur!... diye çığrışıyorlar.

Bürüklü koca herif, iyice bürüğüne dolanmış, sinmiş, sıçan gibi kaçmağa çalıştıkça, Kemik Oğlan çekip çekip ortaya alıyor, bürüğünü başına geçirip vuruyor. Koca herif bürüğün içinde havasızlıktan boğulacak.

Etraftan,

— Yahu bu namussuz da kimmiş? diye soruyorlar.

Kim olduğu bilinmiyor; herifin bir görünen yeri kaytan bıyıkları... Bıyığının iki ucu, kama sivrisi gibi bürükten çıkmış.

Bizim kasabamızın tarihinde böyle bir namussuzluk hiç görülmemiş. Bizde kadın kadınlığını bilir, erkek erkekliğini...

Kemik Oğlan aslan kesilmiş, gerilip gerilip bürüklü herifin tepesine biniyor. Derken herif baktı ki olacağı yok, kalabalıktan kaçmak için bir davrandı. Davranmasiyle, Kemik Oğlan bunun bürüğünün eteğine yapıştı. Bürük, Kemik Oğlanın elinde kalınca, altından kim çıksa beğenirsin... Yahu Zeybekzâde Kara Yusuf Efe değil mi?..

Kemik Oğlan, karşısında Kara Yusuf Efe'yi görünce birden arkasını dönüp kaçmağa başladı. Oğlan korkmuş, o korkuyla Hıdırlık Doruğuna çıktı, bir ay orda kaldı, kasabaya inemedi.

Zeybekzâde Kara Yusuf Efe'yi bir görsen, ıslak

maz. Dedelerini paşa ettiği yetmezmiş gibi bürük bü¬rünüp karı hamamında gizliden avrat seyreden pede¬ri Zübük Yusuf Efendiyi de paşalığa, terfi ettirdi. Az' daha dursak, kendisi için de-.. «Ben Zübükzâde İb-raam Paşa...» diyerek Cumhuriyet devrinde başımıza Sadrazam kesilecek namussuz.

.Babası Zübükzâde Kara Yusuf Paşa zamanında, hep buraları, yedi kervan yolu öteleredek tapulu ara¬zileri ve mallarıymış. Babası zamanında bu Zübükzâ-delerin üstünde kırk köy varmış. Sonra babası köy¬lerini köylüye bağışlamış. Bu İbraam Bey doğduğun¬da babası, Şehzadem doğdu, diye sevinerek, yalnız o zaman onbeş köyü, köylüye bırakmış.

Hepimiz Tahrirat Kâtibi Rıza Beye bakıyoruz. Çünkü o, sözünü hiç sakınmaz, okur yazarlığı da he¬pimizden üstün... Rıza Bey, şimdi şu Zübük alçağını kalp beşlik gibi bozup iki paralık edecek diye bekli¬yoruz.

Biz böylecene beklemekteyken Rıza Bey ne de¬se iyi...

— Evet, dedi, senin doğduğun bugünkü gibi ha¬tırımda... Allah gani gani rahmet eylesin" pederin Kara Yusuf Paşa Hazretleri pek sevinmişti. Hattâ A-lucan köyü Zübükzâdelerin yazlığı idi de, onu bile Alucan köylülerine bağışladı. Eski adamlar başkaydı canım... Babasının sofrası fakir fukaraya açıktı. Ka¬pısında fukara ordusu geçinirdi be... Hey gidi gün¬ler... Evet, cümlemize büyük iyilikleri vardır.

Tüccardan Emin Efendi kulağıma eğildi,

"- Alay ediyor, değil mi? diye fısıldadı.

— Elbet alay ediyor, ne olacaktı yâni... dedim.

Zübük İbraam ne fısıldaştığımızı çaktı besbelli de Emin Efendiye,

— Emin emmi, dedi, sen dedem Abdünnazif Paşa zamanına yetiştin mi?

Emin Efendi,

—± Ben yetişemedim, dedi, ben o zaman bebeymişim. Velâkin, babam, Abdünnazif Paşanın çok iyiliğini görmüştür. Ben de senin pederin Kara Yusuf Paşadan çok iyilikler görmüşümdür. O yattıkça Allah sana uzun ömürler versin İbraam Beyimiz...

Hay Allah, ne söylüyor bu Emin Efendi yahu... Yoksa ben aklimi mı şaşırdım?

Sözünü bitirince kulağıma eğilip fısıldadı:

— Nasıl, iyi dalga geçtim mi namussuzla?

— İyi dalga geçtin ya, bunun nasıl dalga olduğunu anlıyamadım. Elin çingen Kara Yusufunü, Zübükzâde Kara Yusuf Paşa yapıp çıktınız.

Bu sefer de Aklı Evvel Bedir Hoca, sorulmadan söylemez mi:

— Rahmetli pederin gibi adam mı vardı...

Zübükzâde İbraam Bey, iç cebinden cüzdanını, cüzdandan da bir küçük resim çıkardı.

— Hemşeriler, şimdi size bir müjdem var, dedi.

— Aman nedir?

— • Pederim Kara Yusuf Paşa Hazretlerinin bir resmini buldum...

Resmi bana uzatarak,

— Nasıl, iyi mi Satılmış emmi? dedi.

Resme baktım. Evet, bir paşa resmi, velâkin Kara Yusuf çingenesine benzer bir yeri yok; resimdeki aslan gibi bildiğimiz bir paşa...

— Nasıl Satılmış emmi?

Yahu, ne desem? Bu kadar milletin bir doğrucusu ben değilim ya...

— İyi olmaz mı, iyi... Tıpkı da kendi canım, aynen pederin. Şimdi gözümün önüne geldi, hay Allah...

Evet bu resmi Millî Mücadele sırasındayken çektirmiş olmalı. Ben o zamanı iyi bilirim.

Emin Efendi gene kulağıma eğildi:

— Heyri, sen iyice tozuttun mu ocağı batası... Ulan, neyin Millî Mücadelesi, neyin paşası? Bu hortlayası Kara Yusuf'un bıyık burmaktan gayri bir marifeti yoktu...

— Canım Emin Efendi, dedim, sen de inandın mı, dalga geçiyorum Zübük'le; anlamadın mı. Alay olsun diye... .,

Aklı Evvel Bedir Hoca,

— Hemşeriler, dedi, şimdi bize bir vazife düşüyor. Biz de insansak, Kara Yusuf Ağamızın bu resmini insan boyuncak büyüttürür, altın çerçeveye koyar, belediye salonuna asarız... Ne dersiniz?

Ben yanındaydım. Yavaşça söylendim:

— Ne diyelim, sakalına tükürdüğümün hocası, Allah belânı versin, deriz. Ulan, bu memlekette adam kalmadı da, Kara Yusuf itinin resmini mi belediyeye asacağız?

O da bana yavaşça,

— Alaydan da anlamıyorsun; dedi.

•— Alaysa o başka...

Hemşeriler hep,

— Evet, Kara Yusuf Ağamızın resmini asmak gerek... dediler. ,

Bu Kara Yusuf, ağa mı, paşa mı anlıyamadık; kimi ağa der alay eder, kimi paşa der dalga geçer...

Biz bu alayı iyice uzattık ve belediye bütçesinden ödenek verip, Zübükzâde İbraam'ın cebinden çıkan vesikalık fotoğrafı insan boyunca büyüttürüp, çerçeveletip belediye toplantı salonuna astık. Orada gördüğün resim, Zübük İbraam alçağının babası oldu çıktı. Resmin altındaki yazıyı da okudun mu: Millî

Mücadele kahramanlarımızdan Zübükzâde Kara Yusuf Ağa...

Resim orda durur. Neden durur? Zübük İbraamla alay ederiz de ondan... Nasıl iyi alay etmiş miyiz?

Neye yarar bey, herifte utanma yok ki... Alaydan da anlamaz. Bir yabancı kasabaya gelse, belediyedeki resmi gösterir de, gert gert,

— Pederim Kara Yusuf Paşa... der.

Paşalığı da askeriye paşası değil, eskiden kalma sivil paşalığı imiş. Vallaha ben bile paşa sanmıştım. Nerden bileceğiz? Göğsü fişeklikle, beli bombayla donanmış, kalpaklı bir herif... Zâtınız gibi bir bey bizim kasabadan geçerken her nasılsa belediyeye gelip resmi görmüş, <

— Bu namussuzun resmini buraya neye. astınız yahu? Hem bunun adı da Kara Yusuf değil, Gâvur Ali'dir. Bu herif eşkıyanın en gözü dönmüşü, ve de Millî Mücadelede düşmanla işbirliği ve elbirliği yaptığından, sonradan kaçarken kıçından vurulup, ibret olsun diye ölüsü meydanda üç gün asılı durmuş bir namussuzdur... demiş.

Biz işte böyle bir namussuzu kahraman diye, Zübükzâde İbraamia alay etmek için bağrımıza bastık, iyi mi, iyi alay etmiş miyiz?

İşte bu cibiliyetsizin aslı nesli bu... Biz o resmin neden ortaya çıktığını sonradan anladık ya, neye yarar, iş işten geçti. Bu Zübük İbraam, o eşkiya resminden kuvvet alarak başımıza olmadık işler açtı. Biz de baştan, bir kere,

•— Evet, Kara Yusuf Paşadır, demiş bulunmuşuz. Gayri sözümüzden de dönemiyoruz. Yalnız Yusuf Paşadır demekle kalsak iyi, daha da ne haltlar karıştırmışız.

Ya, işte böyle bey... Bakalım bu alçağın yüzüne den daha başımıza ne işler gelecek, hâlimiz nic'ola-eak?

İlçe Ortaokul Almanca Öğretmeni bir arkadaşına şu mektubu yazıyordu:

Sevgili «.........»

Mektubuma ister istemez Zübükzâde İbraam Bey'le başlamak zorundayım. Çünkü burada ondan başka hiç kimse, hiçbir şey yok dersem, inan... Burda var olan canlı cansız herşey, ancak Zübükzâde'y-le var olabiliyor. Ya da bana öyle geiiyor. Bu Zübükzâde'nin serüvenleriyle kulağım öylesine doldu ki, artık başka türlü düşünemez oldum. Şaşılası bir du¬rum ama, daha kendisini göremediğim halde, ben bi¬le hep ondan konuşuyorum. Hepimizin dilinde o... Geçenlerde Ankara'dan gelmiş, iki gece evinde kal-mış, yine Ankara'ya dönmüş.

Şaştığım çok işler oldu. Burdaki ortaokulda tek yabancı dil olarak Almanca öğretildiğini söylersem; sen de benim gibi şaşarsın. Evet, bu ortaokulda Fran-sızca, İngilizce dersleri yok; yabancı dil olarak yalnız Almanca var. öğretmeni de benim. İnsanın aklına, neden yalnız Almanca öğretiliyor çocuklara da başka diller öğretilmiyor, elbet bunun bir gerekçesi vardır, demek ordaki okuldan yetişeceklere Almanca pek gerekliymiş, gibi bir düşünce gelebilir. Hayır, bu or-taokulda yalnız Almanca okutulmasının hiçbir mantı-ğı yok. Bakmışlar, bu ortaokulda yabancı dil öğretme¬ni yok, ben de elde yeni bir öğretmenim, Almanca öğretmeni... Hah, demişler, bu öğretmeni oraya ve-

rip eksiği kapayalım. Bu ilçenin ortaokul öğrencileri için «Biraz da Almanca öğrensinler» demiş olacaklar. Ama daha da şaşacağın birşey söyliyeyim: Bu ilçenin bağlı olduğu ildeki lisede Almanca öğrenimi, Almanca öğretmeni yok... Bu yüzden, buradaki ortaokulu bitiren çocuklar, ildeki liseye devam edemiyorlar. Almanca öğretimi.yapan lise nerde varsa -ki pek az ve pek uzak- oraya gitmek zorundalar. Aslında hepsi lâf... Ne burada Almanca öğrenen var, ne başka iisede...

Beni buraya Almanca öğretmeni olarak atayan kafanın mantığı, beni ortaokula öğretmen değil de, örneğin üniversitedeki Aiman filolojisi kürsüsüne de hoca yapabilirdi. Ha buradaki Almanca öğretmenliğim, ha üniversitede hocalığım... İkisi arasında, bu mantık, yada mantıksızlık yönünden hiçbir ayrım yok...

Çocuklara Almanca öğretmekten geçtim, bir-iki yıl burda kalırsam Almancanın bildiğim kadarını da unutacağım. Şimdiden unuttuğumu anlıyorum. Ne diye beni buraya göndermişler? Diyelim ortaokulun üç sınıfındaki çocuklar programa göre azbuçuk Almanca öğrendiler. Ne çıkar bundan?.. Sınavı verip sınıfı geçinceye kadar...

Başım çatlayacak. Nasıl dertliyim anlatamam. Bişeyler yapmak istiyorum, ama ne yapmam, nasıl yapmam gerektiğini bilemiyorum. İçkiye başladım. Eskiden olduğu gibi değil, her akşam içiyorum, gece yarısını geçenedek içiyorum. Okuldan çıkınca öğretmenler Derneği'nde toplanıp prafa, kaptıkaçtı oynuyoruz, arada bir de poker... Ondan sonra da Satılmış Bey'in otelinin altındaki lokantaya gidip içiyoruz.

öğretmenler Derneği dersem orda da kalabalık olduğumuzu sanma. Topu topu, müdürle birlikte dört öğretmeniz.. Arkadaşlarımızdan biri de hastaneye yatınca üç öğretmen kaldık.

ilkokul öğretmeni arkadaşlarla, okulumuzun öğretmen eksiğini kapamağa çalışıyoruz. Kaymakam da tarih-coğrafya okutuyor.

İçimde bir eziklik var, anlatılmaz... Kasabaya serpilen ölü toprağı benim de üzerime yağmağa başladı. Yakında sınavlar başlıyor, sonra tatil... Tatilde de buradan ayrılacak değilim. Bir uyuşukluk var bende, nasıl anlatayım...

Biliyorum, kızıyorsundur bana. Ben de kızıyorum kendime. İçip içip korkutup sarhoş olunca, gece yarısından sonra evime gelip ağlıyorum. Beş numara petrol lâmbasının kör ışığında ellerime bakıyorum, ellerime... ellerimde parmaklarım yok...

Buradan sana ilk yazdığım mektupta ne denli mutluydum. Ellerimi toprağa daldırıp kasabayı sallayacak, silkeleyecek, ölü toprağının altından kaldıracaktım. Evet, ellerimi toprağın karnına soktum, kollarım kayaların altına girdi. Ellerimi çıkardım ki, parmaklarım yok... El ayalarımın parmak yerlerinden sızım sızım kan sızıyor. Bir daha, bir daha... Dağların altına sokacağım ellerimi. Biliyorum, bu kez; ellerim bileklerimden kopacak. Böyle böyle, parça parça döküleceğim burada... Böyle böyle biteceğim.

Ağlayarak yatağa giriyorum. O soğuk yalnızlığımın içine, soğuk, kirli... Ağlıyorum, ağlıyarak soruyorum kendime:

— Ben bu insanları seviyor muyum?

özden cevabımı ister misin:

— Kızıyorum bu insanlara ben, kızıyorum...

Sevgim öylesine coşkun ki kızmaya dönmüş; olmaz ki, bu denli de olmaz ki...

Ne yapayım, söylesene bana, neyin neresinden başlamalıyım. Düşünüyorum; ya Zübükzâde de olma¬saydı... Burada ne konuşulur, ne yaşanırdı başka? İyice Zübükzâde'nin üstüne eğildim. Onu tanımakla belki bir çıkış, kurtuluş yolu bulabilirim diyorum ken¬di kendime...

İlk günler kasabalının konuşmalarını yadırgıyor¬dum. Ama nasıl, bilir misin; bir yabancı konuşma de¬ğildi onlarınki... Hepsinin de konuşması, birbirinin tıpkısı; sanki bir tek kişi konuşuyor.

Sözlükleri çok sınırlı, kelime sayıları az ama, bu di¬lin anlatım gücü çok. Bu az kelimelerle anlatılmıya-cak hiçbir duygu yok... Kelimeler yanyana geldikçe, dizileri, cümle yapıları değiştikçe, yeni yeni anlamlar kazanıyor. Hepsi de bir tek adammış gibi konuşuyor, bir tek üslûpla; yalnız ses tonları değişiyor. Burala¬rını bilmeyen bir şehirli aydın, yüzlerini görmeden bir kapı arkasından onların konuşmalarını dinlese, tek adam konuşuyor sanır. Dedim ya, ses tonları ayrı, ince; kalın, o. kadar. Sövmeleri bol, hele abartmaları.. O ne mübalâğa! İşte ilk günler beni yadırgatan da, onların anlâtışındaki bu abartmaydı. Atıyorlar, yalan söylüyorlar,- diyordum. Çünkü anlattıkları, ınanıfası olaylar; değildi. Sonra sonra, onların dillerindeki esp¬riye varabildim, o konuşma havasını sonradan an¬ladım. Bu espriye girmeyince konuşmalarının beğeni¬sine varılamıyor.

Kendikendime bu konuşmalar yabancı değil, bi¬rileri daha tıpkı böyle konuşurdu ama, kimdi diye dü¬şünmeğe başladım. Evet, tanıdıktı bu konuşma... Düşüne düşüne babamı ansıdım. Babam, ben oniki

yaşımdayken ölmüştü. O da tıpkı bu insanlar gibi konuşurdu. Böyle abartık, acılı, vergili,.tatlı bir dil... Babam buralardan değil ama, o da buranın komşusu illerden birinin kasabasındanmış. Küçük yaşta şehire gelmiş. Evet, evet babam da bura insanları gibi konuşuyordu. Şimdi onları dinledikçe, babam konuşuyor sanıyorum.

Geçen gün, buraya yanımda getirdiğim kitapları karıştırırken, bu kasaba insanlarının hangi dili, kimin dilini konuştuklarını iyice öğrendim. Bu, Evliya Çelebi'nin dili diyorum ben. Bilmem sen ne dersin? Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sini yeniden okurken bu kasabadaki Aklı Evvel Bedir Hoca, Tahrirat kâtibi Rıza Bey, Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi toplanmış konuşuyorlar sandım. Tıpkı öyle... Yalnız Evliya Çelebi'nin Osmanlıca'sı gitmiş, dil daha bir'arınmış, işte bu... Ama deyimlerden cümle yapısınadek hep o dil... Bu konuşmaların bana yabancı gelmemesi ondanmış.

Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde «Görmeli, analar ne yiğitler doğurmuş», «Emir Hüdadan, takdir-i ilâhi böyleymiş», «Simden geri sana gurbet göründü», gibi cümleleri okurken, yanıbaşımda Tüccardan Emin Efendi konuşuyor sandım.

Evliya Çelebi'nin büyütmeleri, abartmaları nasılsa, bunlar da öyle büyüterek, abartarak konuşuyorlar, tıpkı o espriyle, o benzetiş, tıpkı o şiirli dille...

Evliya Çelebi fırtınalı denizdeki gemiyi şöyle anlatıyor :

«Kâh evc-i asumana çıkıp geminin sütunu bulutlara dokunuyordu, kâh ka'r-ı deryaya inip güya Gayya deresi denen derk-i esfeie inmiş sanılırdı.»

Amma atmış Evliya Çelebi değil mi? Hayır bana

kalsa atmamış, şiir söylüyor. Sözü yalan değil, bir gerçeği daha iyi belirtmek için söz sanatı.

Evliya Çelebi'nin fırtınadaki gemiyi anlatması nasılsa, buralının da Zeybekzâde Kara Yusuf Efe'nin bıyıklarını, anlatması öyle: «Bıyığının bir ucu güneşte, bir ucu ay'da» diyorlar. Bu abartmada karşısındakini kandırma yok. Bu dilin esprisine girilince bunun kandırma değil, gerçeği daha iyi belirtme olduğu kolayca anlaşılıyor, olaylara büyüteç altından bakıyorlar.

Evliya Çelebi nasıl sık sık «Can başına sıçrayıp», «Kahpe dölü», «Canım ağzıma gelip», «Lâfa kulak verile», «Cenk hâlidir, böyle olur deyip, geri durmak hamiyyetine elvermedi, yakışmaz» gibi cümlelerini tekrarlamışsa, buradakiler de bu söz dizileriyle konuşuyorlar.

Bir memurun elli lira rüşvet aldığı düyulmuşsa, onu burda şöyle anlatıyorlar:

— Beş katar devesi altın yüklü gidiyormuş, görenler var...

Elli lira rüşvet, beş katar deve yükü altın oluyor. Ama ortada yalan yok. Düşen iki mermiyi «Bir yaylım kurşun serpildi» diye anlatıyorlar. Bana bu şiirli bir dil geliyor.

Evliya Çelebi'nin dilinde nasıl her şaştığı olay «Misli görülmemiş» se bunların dilinde de öyle. Evliya Çelebi nerde bir tabur kadar, birkaç bölük kadar asker görse «Derya misal asker» der. Bunlar da öyle... Bana burda, yeni gelen bir valinin kasabaya gelişini anlattılar ki, inanılacak şey değildi. Kurban kesilen mandadan iki damla kan sıçramışsa vali saçından tırnağına kurban kanına bulandı, denildi. Hele tören günü Hıdırlık tepesinden atılan top.hikâyesi var, mübalâğanın böylesi az duyulmuştur.

Seyahatnamesinde Çelebi'nin anlattığı bir abartma var ki, buna kendisi bile inanamaz. Tabanı Yassı Mehmet Paşa'nın imamı Yahya Efendi anlatıyor:

«Erzurumda kalmış Murtaza Paşa'ya imdada gidiyorduk. Bir mızrak boyu karı sökerek ilerliyorduk. Kardan Deveboynu geçidini aşamadık. Cephane ve hazine karda kaldı. Tabanı Yassı Mehmet Paşa'nın ağalarından Mehmet Ağa canından bezip, kemerindeki ikibin altını, çadır yerini, hançeriyle kazarak gömdü. Gökyüzüne bakıp bir mavi bulut parçasını nişan koydu.

Mehmet Ağa on ay sonra adamları ile buraya geldi. Nişan koyduğu bulutu bulup, onun altındaki yeri kazarak gömülü altınları aldı. Erzurum'a geldi.»

Bu abartmaya artık Evliya Çelebi bile dayanamamış da,

— Gökyüzünde uçan bulut on ay sonra aynı yerde bulunur mu? demiş.

Aldığı cevap :

— O sene öyle bir kış oldu ki... Gökyüzündeki bulutlar bile donmuştu...

Bunları sana, burdaki insanların konuşmalarını, dillerini, esprilerini açıklayabilmek için anlatıyorum. Evet abartıyorlar, ama bu abartma bir gerçeğe dayanıyor, yalan değil... Dinleyeni de kandırma yok. Ama bu espriye varamıyanlar şaşırıyorlar. Onun için, burda anlatılanlardan bir oranda indirim yapmak gerekiyor. Anlatılanların nicesi doğru, nicesi abartma, bunu artık ben yavaş yavaş anlamağa başladım: Şimdi ben de hiç farkında olmadan onlar gibi konuşuyorum...

Burda herşey lâfa dayanıyor. Çünkü başka hiçbişey yok... Bu insanlar, kendi felâketlerinden, mut-

suzluklarından bile bir eğlence çıkarıyorlar; kendileriyle bir güzel alay ediyorlar. Bu bir saklı intikam mı, nedir?

Zübükzâde'yi de işte böyle anlatıyorlar. Dediklerinin ne kadarı doğru, işte bunu çok merak ediyorum. Yakında Ankara'dan gelecekmiş...

Gelse de tanışsam.

Anlatılanlara bakılırsa, dünyanın en kötü adamı... Ama dikkat ediyorum da söylediklerine, hiç kimseyi de kandırmamış. Kandırılanlar, zorla, yalvararak kendilerini kandırtmışlar. Sanki, Zübükzâde'yi zorlaya zorlaya kötü yapmışlar.

Bana bişeyler yaz, anlat... Ne yapmalıyım? Gelmeden önceki tasarılarım eridi, bitti. Kitap bile okuyamaz oldum.

Bu akşam Allah'ın Kulu İsmail Efendi, Satılmış Bey'in lokantasında bana ziyafet verecek. Niçin biliyor musun? Onun oğlu bizim okulun son sınıfında. Matematikten çok zayıf olduğu için sınıfı geçemiyecekmiş. İsmail Efendi de oğlunu bu okuldan alıp, başka bir ilçedeki ortaokula gönderecekmiş. Çünkü o okulda da matematik, hocası yokmuş. Yani çocuk hocası olmadığı için matematik okumadan sınıf geçmiş olacak. Bizim okuldan oğluna nakil kâğıdı istiyor. Müdür de, nedenini bildiği için vermiyor. Çünkü, çocuklar hangi dersten zayıfsa, babaları, o dersin öğretmeni bulunmayan okullara çocuklarını gönderiyorlar. Müdür, nakil kâğıdını vermeyip de ne yapacak, nasıl olsa verecek... Ama, belki diyor... Hepimiz belki diyoruz. Allah'ın Kulu İsmail Efendi, bu geceki ziyafette beni kandıracak da, aklı sıra oğluna müdürden nakil kâğıdı alacağım.

İsmail Efendi çok tatlı bir adam. Burda herkes

durmadan söver, ama İsmail Efendi'nin ağzından bir tek sövgü çıktığı duyulmamış. Çok kızarsa birine «Allah'ın kulu!» diye bağırıyor. Onun için adı «Allah'ın Kulu İsmail Efendi» kalmış.

İşte yine gidip içeceğim. Sonra bu soğuk odaya döneceğim. İçimden hep bağırmak geliyor. Geçenlerde Hıdırlık doruğuna çıktım. Orada kimseler yok. Dağlara bağırdım, bağırdım, ağladım... sinirlerim bozuldu, ne oldu bana?

Ne olursun sık sık mektup yaz. Gözlerinden öperim.

BÖYLE İNEĞİN BÖYLE DANASI OLUR

Gedikli ihsan Efendi
şöyle anlatıyordu:

Bendeniz askerim. Tastamam otuzdört yıl askeriyede hizmetim var... Memleketin gezip görmediğim köşesi bucağı kalmadı. Elimden binlerce erat geldi geçti. Haddim olmayaraktan adam sarrafıyımdır. Kendimi hani methetmek gibilerden olmasın, bir adamın suratına bir baktım mı, ne mal olduğunu şıp diye anlarım. Kurtuluşu yok, hiç gözümden kaçmaz. Biz askeriye ocağında nelerini görmüşüz, kül yutmayız. Türlü bin hırsızını, uğursuzunu, ipsizini, sapsızını, kanlı kaatilini, ıp, kazık kaçkınını gördüm. Velâkin bu bizim Zübük İbraam gibisini ne gördüm, ne de kimse görmüştür. Simdik neme gerek hakkını yemek olmaz, namussuzluktan, ahlâksızlıktan yana dünya rekoru

Zübükzâde İbraam'ın üstünde... Dünyanın bütün rezilliklerini toplasan, bizim Zübük'ün tırnağı olmaz; anla gayri... Ama kabahat kimde? Aklı Evvel Bedir Hoca denen sakallı geyikte... Biri partinin ilçe başkanı, öbürü kasabanın Belediye Başkanı, bu ikisi elele verip, millete kan kusturdular.

Sen o Hoca'yı bilir misin, Hocayı... Neden ona Aklı Evvel demişler? Her bir şeyi bilir de ondan... Şeytanın çiftleştiği kuytu deliği bilir. Yalnız bir bilmediği beş vakit namaz. Bir de hoca olacak, nursuz, nuhusetsizin biri...

Bir zamanlar, bizim buraya bir uçak düştü. Ben görmedim ya, gören çok; uçak birden havada patlayıp, dumanlar saçarak Hıdıriık'ın ardına düşmüş. Bizim buralılar yakından hiç uçak görmediklerinden, çoluk-çocuk yediden yetmişe Hıdırlık'a döküldü. Beri yandan da vilâyete bildirildi. Askeriye kuvvetiyle candarma, düşen uçağı aramaya başladı. Bir hafta aradılar, hiçbişey bulamadılar. Neyse... Bu iş unutuldu gitti.

Elvanlı köyünden bir çoban, davarı otarırken susanın kıyısında, kırda bir iskelet görüyor, iskeleti ellemeden, koşup candarmaya haber veriyor. İskeleti kasabaya getirdiler. Hattâ ben de gördüm, etleri çürüyüp dağılmış, kuru bir iskelet ya, bu neyin iskeleti, hiç belli değil... Sağlık yurdunun doktoru izinli... O zaman hükümet doktoru da göndermemişler. Biz, şırıngacı Haydar deriz, bir sağlık memuru var. O da baktı, iskeletin neyin iskeleti olduğunu anlayamadı. Bizde aklı her bir işe erik kim var? Bedir Hoca... Bir zoru olan, başı sıkışan akıl danışmağa ona gider. «Aklı Evvel» demeleri de ondan. Ne sorsan, altından kalkar. Yıldızları sor bilir, siyaseti sor bilir; derin

hoca... Her türlü hastalığın şifası, her b.r derdin devası onda...

iskelet kemiklerini toplayıp getirdiler. Kemiklerin başına toplandık. Ben de ordayım. Bedir Hoca besmele çekip kemiklerin başına oturdu. Bir baktı, bir elledi,

— Allahu ekber kebiraaa!.. diye bağırdı.

— Nedir, neyin nesidir[1] Hoca? diye sual ettik.

Hey mübarek şehit!., dedi.

— Yahu, neyin, nerenin şehidi bu? Harp yok, darp yok, durup dururken bu şehit de şimdi nerden çıktı?

Bedir Hoca, sakalını sıvazlıyarak,

— Geçende, dedi, teyyare düşmüştü ya...

— Evet?

— İşte bu kemikler, düşen teyyarenin teyyarecisi... Mübarek şehit!.. Hem de askeriye teyyarecisi...

Evet, bu aklı Evvel Bedir Hoca'daki feraset kimsede bulunmaz. Düşen uçağı bulamamışken, Bedir Hoca, bu uçağın askeriye uçağı olduğunu anladı bir, bu iskeletin şehit pilotun kemikleri olduğunu anladı.,, iki.

Şimdi ne olacak? Kaymakama, candarmaya duyuruldu. Onlar da vilâyete bildirdiler.

Bu işlerden Zübükzâde'nin hiç haberi yok. Zübükzâde olanları duyunca hop oturup hop kalktı:

— Bana sormadan kendi başınıza ne işler karıştırırsınız... Tuuu... Bir çuval cevizi çürüttünüz. Vilâyete hiç de öyle haber vdrilmiyecekti.

— Ya ne olacaktı?

— Uçağın bizim kasabamız dolaylarında düşmesi ne talih!..

Hiç anlamadık. Birbirimize bakıştık. Ne diyor bu Zübük rezili? Gene ne haltlar karıştırıyor? Uçak, Hı-

dirlik ardına, bilinmedik bir yere düşmüşise bundan bize ne? Bu Zübük'ün gene bir oyunu var ya, ne?

Bedir Hoca,

— Ne gibi bir talih? dedi.

— Bre heyri, ne gibisi var mı? Şehit bizim mübarek toprağımıza düşmüş. Bu bir keramet, bu bir uğur... ya bir başka kasabaya, ya vilâyete düşeydi... Hey akılsızlar, uçak başka bir memleket toprağına düşse, siz şehidi kapıp buraya getireceğiniz, «Şehit toprağımıza indi» diye ilân edeceğiniz yerde, yemeden içmeden vilâyete bildirmişsiniz...

Yahu ne söyler bu Zübük alçağı? Ne kerameti, ne uğuru?

•— Bana danışmadan iş yaparsanız işte böyle olur... Hey kart avanaklar! Şehit ne demek, hiç düşündünüz mü? Ulan milyonla lira verseniz, kasabamız için hiç böyle bir reklâm yapılabilir miydi? Böyle fırsat ele geçmişken kaçırılır mı koca dangalaklar!..

Allah'ın Kulu İsmail Efendi,

— Aman İhsan oğlum, ne diyor allâsen bu rezil? dedi.

— Ne dediğini hiç anlamadım. Düşen uçak de-
•ğif,tepemize talih kuşu gelip konmuş da haberimiz . yok.

Biz böylece iskeletin başında şaşıp kalmışken, bir candarma koşarak geldi:

— Şimdi kaymakam beye validen telefon geldi, şehidi vilâyete istiyorlar.

Bunu duyunca Zübük alçağı «Heyvaah!» diyerek dizdövmeğebaşladı. Sonra da,

—-Bakalım; işlediğiniz haltı şimdi nasıl onaracağız!..

Kemiklerin başına iki nöbetçi bıraktık, parti mer-

kezine gittik. Zübükzâde, Parti İl Başkanına açtı telefonu:

— Bizim toprağımıza inen şehidin nâşını hiç bir vakit vilâyete kaptırmayız. Bunu böylece benim tarafımdan valiye söyle... De ki, şehidin defin merasimi kasabamızda icra kılınacak ve türbesi de kasabamıza yapılacaktır. Bunu böylece bileierl... Halkımız, şehidimize misli görülmedik bir merasim yapacaktır. Yarın değil, devrisi gün merasim oluyor. Muazzam bir merasim, anladın mı? Vilâyetin ve bütün komşu ilçelerin parti teşkilâtı, vali bey, erkânı ve de belediye teşkilâtı merasime davetlidir. Ben de aha şimdi kaptıkaçtıya atlayıp vilâyete geliyorum. Vali Bey'e arzederim. Şehidi burdan almaya kalkarlarsa, bura halkı protesto edecektir, böylece biline...

Telefonu kapayıp bize döndü:

— Gördünüz mü koca avanaklar!.. Şükür işi düzelttik. Şimdi kolları, paçaları sıvayın. Şehirde bir cenaze töreni olacak ki, görülmüş, duyulmuş gibi değil... Çabuk Padişah Topçusu Mehmet Çavuş'a haber uçurun. Hıdırlık topunu atışa hazır etsin!

Çiftverenoğlu Hamza'nın eski yiğitliği kalmamış. Zübükzâde'nin huzurunda el pençe divan duruyor.

— Kaç pâre atılacak İbraam Bey? diye sorunca Zübük celallendi:

— Hey evi yıkılası, kaç pâre olur mu len?.. Şehit cenazesi bu... Paresi mâresi yok, sabahtan top cayırtıya başlayacak, akşam ezanı okunasıya gümbürtü eksik olmayacak. Belediye ambarından tâk'ı çıkarıp kurun! Yazılı bezleri onarın, yollara gerin! Her bir yanı iyice donatın! Ben aha şimdi vilâyete gidiyorum. Dönüşümde, hiçbir eksiklik istemem. Her bir şey tamam olmalı. Vakit kalaydı Ankara'dan büyükleri de çağırırdık. Gördünüz mü şu işi! Allah yardımcımız

oldu da tayyare topraklarımıza düştü. Hele bir yüzümüzün akiyle şu töreni becerelim, bütün memleket bizim kasabamızı, bizi konuşacak. Adımız ve sesimiz radyolarda, gazetelerde duyulacak. Şehidin türbesi de üstüne cabası... Ben gidiyorum.

O gidiyorum dedi, biz arkasını bırakmadık. İlkin kaymakama varıldı. Zübükzâde'nin yanında kaymakamın maymakamın adı okunmaz oldu gayri... Zübük ne dese, ne buyursa o olur. Kaymakam Zübük'ün sanki hizmet eri. Kaymakama yapacağı işleri bir bir anlattı. Ordan candarmaya gidildi, Candarma kumandanına da buyrultusunu verdi. Kaptıkaçtıya atlayıp gitti. Onun ardından biz işe giriştik. Kasaba ayağa kalktı.

Tüccardan Emin Efendi,

— Arkadaşlar, diyor, Zübükzâde İbraam Bey'in dediği gibi, biz hakikat avanaklarız. Toprağımızdan gömü çıksa, töbe, değerini bilmiyeceğiz de çöplüğe atacağız. Yahu, sağolsun İbraam Bey olmasa, az kala şehidi elimizden vilâyete kaptıracaktık. Biz avanak değiliz de neyiz?

Basını döndürmüş, gözümün içine bakıyor. Ben de,

— Evet avanağız ki, hemi de hiç su katılmamış.. Halisinden avanak... Kasabamızda bir şehit türbesi, bize ne şeref... Bereket Zübükzâde'nin aklı çabuk yetişti, dedim.

Biz hazırlığı bitirdik. Devrisi gün cenaze töreni olacaktı. Velâkin Zübükzâde vilâyetten dönmedi. O dönmeyisin biz bir başımıza hiçbir iş kotaramayız.

Vilâyet parti merkezine telefon ettik, İbraam Bey'le konuştuk ve sorduk:

— Cenaze ne olacak?

— Cenaze mi? Ne cenazesi? Cenaze dediğiniz

kurumuş iskelet. Bozulmaz, kokmaz. Ankara'ya şifre yazıldı, törene hükümetten heyet de gelecek. Siz iskeleti iyi muhafaza edin!

— İskeletin muhafazasından ne olur, duruyor....

Zübükzâde telefonda haykırdı:

— Muhafaza edin diyorum. Gece ve gündüz başında nöbetçi eksik olmayacak, candarmaya söyleyin! Bu memlekette hiç muhalif yok gibi konuşursunuz. Siz o avukat Burhan'ı bilir misiniz, avukat Burrhan'ı?.; Elinizden cenazeyi kapar alır da, şerefini muhaliflere mâl eder. Biz bulduk, aman kaptırmayın!..

Yahu, bu Zübük'teki ne akıl. Dediği doğru. Kasabada şehide cenaze merasimi yapılacak, kasabamızın namı alıp yürüyecek diye muhalifler kıskançlıklarından çatlıyacaklar... Uçak bu, kırk yılın başı bu toprağa düşmüş.

Neyse bizim Zübük döndü. İşler yolundaymış. Ertesi gün öğlen tören olacak... Kasaba donandı. Kasap Osman,

— İbraam Bey; kurban istemez mi? diye sordu.

Zübük,'

•— Git işine, dedi, kurbanmış. Senin kurbanlık kaç malın var. Yarın vilâyetten kurbanlıklar geliyor ki, görünce aklınız durur.

Evet, aklımız durdu. Ertesi gün> kuşluktan kasabaya kamyonlar doldu. Bu kamyonlarda ne var bilir misiniz? Sığır, camus, düve ve davar... Kamyonlar dolusu geliyor. Kamyonun biri gelip biri dönüyor. Kamyonun birinden davarlar boşaltılıyor, sığır yüklü öteki kamyon geliyor, öğlene kadar kamyonlar bizim kasabaya kurbanlık mal taşıdı. Bunca hayvan nerden gelir?.. Bizim ilçenin bütün hayvanları, bunların yarısı değil. Alana sığır, davar, camus doldu taştı. Zübükzâde'ye,

— Bu nedir? diye sorduğumuzda,

— İşte kurbanlık mai!.. dedi.

Yahu biz bunları kesmeğe kasap yetiremeyiz... Gayri her kafadan bir ses çıkıyor. Kimi,

— Yaşadık, diyor, millet kurban etinden gık diyecek. Var olsun İbraam Beyimiz...

Kimisi,

Bu kadar et dünyada yenmez, diyor, yazık canım etleri kokutacağız. Hiç mi değil sucuk ney yapılsa da ziyanlık olmasa...

Baktım Çiftverenoğlu Harrıza Bey kötü kötü düşünüyor.

— Ne düşünüyorsun heyri?. dedim.

— Biz düşünmiyelim de kim düşünsün, dedi, bu Zübükzâde namussuzunun ettiğini görmez misin?

— Yahu, ne oldu? Bu bizim millete iyilik de mi yaramaz!.. Bize kalaydı kurbanlık bir kelebekli koyun bulamazdık. Namussuz mamussuz, her neyse, herif becerikli... Bir salhanelik davarı alana yığdı. Bu kadar kurban etini bir ordu bir ay yese tüketemez. Daha biz Allahtan belâmızı mı isteriz! dedim.

- Çiftverenoğlu,

— Bre kardaş, dedi, senin aklın işte onca erer. Şu kart öküzün aklı kadar akıl var mı sizde? Hey beyinsiz! Ulan, bunca sığırın, davarın parasını kim ödeyecek? Hiç düşünmez misin? Kimimiz kavurma kuralım, der, kimimiz sucuk yapalım.;. Kör gırtlağınızdan başka düşündüğünüz yok. Pekiy, bu kurbanların parasını kim ödeyecek?

Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi,

^ Sahi yahu, dedi, bunların parası nerden çıkacak? Ulan battık, ulan yandık, ulan bittik...

Çiftverenoğlu,

— Hele aklınızı toparladınız, dedi, yandık ki, he-

mi de nasıl... Bu kasaba insanlarının tüm parasını toplayıp alsan, bu kurbanlıkların parası ödenmez. Belediye iflâs edecek, etti bile...

— Pekiy, bu Zübük'ün aklı neresine kaçtı? Kendisi Belediye Reisi ya... Hiç düşünmez mi bunları?

— Düşünmez. Onun maksadı mebus olmak. Yedi vilâyet insanını, hükümet ve parti büyüklerini çağırmış ki onlara gösteriş yapa da mebusluğu kafesleye... O biyol mebus seçildikten kelli, biz geride kurban borcu ödeyelim, ona ne? Anladın mı efendi? Herif göze girecek...

— Ne yapsak?

— Bilmem. Bu kurbanların borcunu biz ödiyemiyeceğimiz gibi çoluğumuz çocuğumuz ödeyemez ve torunlarımız, torunlarımızın torunları ödeyemez. Soyumuz sopumuz ölümüze sövecek. Yandık...

Herkes birbirine, «Ne yapsak?» diye soruyor.

Kadr'efendi,

— Gayri yapılacağı kalmadı. Elin soysuzunu başa geçirirken düşünmedik de şimdi düşünmesi mi kaldı... İş işten geçti... dedi:

Vızır vızır taksiler geliyor, hususîler geliyor. Bizim bura böyle bir şenlik görmemiş. Ehalinin hiçbir şeyden haberi yok, cümbüş ediyor. Derken Bey, vilâyetten bir otobüs dolusu askeriye muzıkası gelmedi mi... Vali şöyle bir yanda duruyor. Çünkü validen büyükleri var. Zübükzâde cibiliyetsizini bir görsen, göğsünü davul gibi şişirmiş, ortada dolanıyor.

Askeriye muzıkası vurmaya başladı, ağırdan bir makam... Cami avlusuna varıldı. Şehit tabutta.'.. Aklı Evvel Bedir Hoca cenaze namazını kıldırır. Tabutu aldık yürüdük, önde muzıka vuruyor. Şehit kabristana gömüldü. Arkadan nutuklar başladı. Velâkin Ankara'nın adamı dehşetli nutuk çekiyor. Ankara nutuk-

cusunun dediğinden hiç bişey anlaşılmıyor, velakin *byr* nutuk-ki insanı ağlatıyor. Ben ağladım... Baktım, Çiftverenoğlu da ağlıyor, Emin Efendi de ağlıyor. Ağlamayan yok •canım... Erkek kısmı ağlar mı? Elin oğlu ağlatıyor Bey. O nutku duyup da ağlamamak olamaz.

Çiftverenoğlu,

— İyi nutuk çekiyor ya, dediklerini bir anlasaydık... dedi.

Benim anlayabildiğim bir «Vatan seması...». Mezarın başına geçen,

— Vatan seması... diye başladı mı, gözyaşı zaptolmuyor.

Emin Efendi,

— Yahu, ben ağlamaktan öldüm, dedi, bir insanda bu kadar gözyaşı mı olurmuş? Demek insanın içi, bir gözyaşı torbası...

En sonunda bizim Aklı Evvel Bedir. Hocamız çı-
> kıp duaya başladı. Ne dersin Bey, bizim Bedir Hoca, hepsini bastırdı. Evet, Bedir Hoca alçağında iş varmış. Onun duasının yanında nutukçuiarın ses titremesi on para etmez.

Kalaycı Kör Nuri yanı başımda belirdi,

İyi ki, dedi, gözümün biri yok... öbür gözüm, de olaymış, içimin suyu hep akacakmış da kuruyacakmışım. Bu ağlamaya tek göz yetmez oldu.

Kör Nuri'de lâf çok, durup durup yumurtluyor:

'—Emmi, ben bişey keşfettim.

— Nedir oğlum?..

— Yahu, bu insanoğlu anlamadığı bir lâf oldu mu ağlıyor demek... Bak, demin efendiler, Allah razı olsun, nutuk çektiler. Anladık mı? Yok... Gelgelelim ağladık. Şimdi de Bedir Hoca Arabî üzerine dua okur. Ne anladık? Hiç... Velâkin ağlamaktan göz pı-

narlarım kurudu, ötey gözüm' de kör olacak... Demek bu benîbeşer, anlamadığı söze ağlıyor, hemi?

— Besbelli öyie olacak...

Bedir Hoca rezili çok yanık ünnüyor. Gözünün yaşını kolunun yenine silen silene... Susmaz da... Ulan Hoca yeter, elverdi, bizi ağlata ağlata bitirdin. Susmuyor koca gavat...

Göz ederler anlamaz, kaş ederler anlamaz. Ardından biri eteğini çekti de,

— Eiverdi ulan sakaıına tükürdüğümün hocası, elverdi... Bizi ağlata ağlata öldürecek misin!., diye fısıldadı.

Bunu duyunca Hoca büsbütün azdı mı... Allah lillâh dedikçe feryadı gökyüzüne erişiyor.

Hoca duayı bitirdi, biz de bittik... Bir de baktım, yahu biz kan deryası içine gömülmüşüz. Bu ne? Eline bir bıçak geçiren tekbir getirerek, bir sığır, bir koyun yakalamış, kesiyor. Bey, o kabristanı bir görmeliydin... Kurban kanı gövdeyi götürüyor. Tekbir sesleri de insanı coşturuyor. Durulacak gibi değil... Baktım herkes tekbir getirmekte, ben de avazı bastım. Deli Ceiil'in gözleri dönmüş,

— Allah'ını seven bir bıçak versin! diyor.

— Neyliyeceksin ulan deli domuz?

— Aman emmi kurbana biz de girişelim, sevaptır. Bıçağını ver hele!..

Bıçak kapan sığır, davar sürüsünün üstüne yürümüş. Bacakları bağlı hayvanlar debeleniyor. Surda bir kelle sıçrıyor, surda bir dana kuyruğu hopluyor, surda bir öküz gövdesi kalkıp kalkıp iniyor. Muharebe meydanı desem değil... Aman surdan vaktinde çıkalım. Kana boğulacağız...

İşler bitende, misafirler takım takım arabalara, otobüslere binip gitmeğe başladılar. Kabristana üç

kamyon dayandı. Vilâyetten gelmiş lâstik çizmeli adamlar, kurbanları sırtlayıp sırtlayıp kamyonlara atıyorlar. Bu da nesi? Yahu, bizim kurbanlar gidiyor. Lâstik çizmelinin birine sokuldum:

— Arkadaş bu neyin nesi? Bu kurbanlar nerenin?

— Ne kurbanı!".. Efendi ağa, bunlar vilâyet salhanesinin mallandır. Biz de mezbahanın kesimcileriyiz...

Kurbanlar yüklendi, kamyonlar yollandı. Fakir fukara, ortalıkta bişey kalmış mı diye bakmıyor. Hayır, tek kelle kalmamış. Onca kurban gitti, kala kala yalmz kanları toprakta kaldı.

Zübükzâde'ye vardık:

— Bre İbraam Bey, bu ne iş?

— Ne istersiniz, koca akılsızlar, bir de belediye bütçesinden kurban parası mı verecektik... Valiye , söyledim, vilâyetin üç günlük kasaplık hayvanlarını buraya yığdırdım. Hem kurban oldu, hem iş görüldü. Şimdi etleri buzhaneye kaldıracaklar...

Bu iş, bizim Zübükzâde'nin icadıdır. Bu dalgayı herkes ondan öğrendi. Bir yere büyüklerden biri geldi mi, mezbahanın kasaplık hayvanları, büyüğün huzurunda kurban diye kesilir.

Aradan bir zaman geçince, Zübükzâde,

— Şehirde anıt dikilecek. Para toplansın! dedi. •

Diriye para bulunmazken millet ölüye nerden bulacak?

Paralar toplanadursun, bir de duyduk; şehidin mezarı açılıyor, kemikleri muayeneye gidecekmiş. Çünkü bu şehidin kim olduğu bir türlü anlaşılamıyormuş. Uçak kumandanlığı «Hiçbir uçağımız düşmedi ve bizim şehidimiz yok!» dermiş. Nasıl olmaz yahu, biz cenaze törenini yapıp gömmüşüz bile. Şimdi de

işte anıtını dikeceğiz. Şehit yok da, bu türbe neyin nesi.'..'" •••• •

Vilâyetten gelen doktorun huzurunda, savcı, kaymakam, candarma toplanıp mezarı açtılar, şehidin kemiklerini derleyip toparlayıp vilâyete götürdüler. Bir bakarsan iyi oldu. Evet, toprağımızda bir şehit türbesi var ama, şehit kim? Onu öğreneceğiz.

: Zübükzâde anıt için salma koydu, herkes bağış verecek.

Muhaliflerin başı avukat Burhan,

— Böyle rezillik olmaz! diye ortaya çıkmaz mı...

Avukat Burhan, domuzun da domuzu. Allahtan başımızda Zübükzâde var da, onunla başedebiliyor. Yoksa milleti zehirleyip, hepsini muhalif edecek,

ibraam Bey, avukat Burhan'a haber yolladı:

— Biz onun ne menfi ruhlu alçak olduğunu biliriz. Din diyanet işlerine de burnunu sokup, bizi avukatlık ruhsatını elinden almaya mecbur bırakmasın!..

öyle ya canım. Koca bir şehit bu, toprağımıza konuk gelmiş. Vatan için canını vermiş de şimdi biz bir anıtı çok mu göreceğiz? Altyanı adam başına elli kuruş, bir lira düşer. Zübükzâde, Burhan'a içerledi,

— Aha, benden anıt için, bin kayme! dedi.

Herifteki hamiyyete bak sen. Belediye tahsildarını da, anıt salması için avukat Burhan'ın yazıhanesine göndermiş. Ne dersin, şehit anıtına elli kuruş vermediği gibi, tahsildarı kapısından koğmuş. Kime etti? Kendine. Memlekette kalp metelik kadar itibarı kalmadığı gibi, din düşmanı zındıklığının ortaya çıkması da caba.

Birgün toplantıdayız. Zübükzâde ibraam,

— Arkadaşlar, dedi, bu anıt işine gayret verin! Anıt, büyük iş. Bir millet, geleneksiz olmaz. Gelenek

ne? Gelenek, türbe demek, ziyaretgâh demek, eski işfer demek, *bildiniz mi? Yahu, bu kasabanın hani* türbesi? Siz memleketi iyice gezmediğinizden bilmezsiniz; başka yerlerde türbeden geçilmez. Bir yabancı gelse, «Hani ulan sizin türbeniz?» dese de, olmadığını görüp suratımıza tükürse doğru değil mi? Avukat Burhan alçağı, bize gerici dermiş. Ne gericisi? Biz hâlisinden Atatürkçüyüz ve Atatürk hazretlerinin izindeyiz. Biz öyle, yatıra matıra, türbeye, kıtıra inanmayız. Velâkin şehit başka, şehit türbesi. Atatürk rahmetli sağ olsaydı da, şehide türbe yaptığımızı duyaydı bize «Aferin!» demez miydi? Hey koca Atatürk, şu Burhan gibi dinsizleri temizlemedin de... Türbenin faydası çok. Efendim? Bir kere anıt olsun, türbe' olsun, bu bizim kasabanın namını arttırır ve turist çeker. Yahu, bizim buranın dertlileri, üç günlük yoldaki Arap. Hoca yatırına ziyarete gitmezler mi?.. 'Yazık değil mi bu kadar yolu tepsinler? Madem ki demokrasi var denmiş bir kere, bir memlekette okul da gerek, hastane de gerek, yatır da gerek! Hepsinin müşterisi ayrı. Ne dersiniz?

Doğru söze; ne diyelim... Herifin dili güçlü. Anlatırken ağzından bal akıyor. Böylesinin karşısında avukat Burhan dinsizi durabilir mi?

Bunları söyleyip,

— Anıt için aha da benden bin kayme! dedi.

Ulan, bu kaçıncı bin? Her anıt sözü açıldığında,

— Aha benden bin kayme! diyor.

Sanırsın, pangınotları çıkarıp ortaya atacak. Bir kuruş da verdiği yok.

Bir akşam partiye giderken, yol üstünde kalaycı Kör Nuri ile Deli Celil'i gördüm. Gördüm ya, ikisi de kötü, alı al, moru mor. soluyarak gidiyorlar. Baktım

gidişlerine, bir kötü niyetleri var. İyi işe, hayırlı işe böyle seğirtilmez.

— Ulan nedir, iki şeytan uygun adım, böyle yellenerek nereye varırsınız?

Bunlar kemküm edince, niyetlerinin iyicene bozuk olduğunu anladım.

— Nedir, doğru konuşun! Suratınız pancar kesilmiş.,

Gene kemküm.

— Düşün önüme!..

Bunları önüme katıp partiye getirdim. Allah'ın Kulu İsmail Efendi, Çiftverenoğlu Hamza, Satılmış Bey hep oradalar. Benim bu kadar sıkılamamın sebebi, kulağıma çalınan söylentiler. Duyduğuma göre, Deli Celil'le Kör Nuri, Canlak köyüne varıp silâh sa,tın almışlar. Silâhçılıkta Canlak köylüsü üstüne yoktur. Allah seni inandırsın Bey, bunların yaptığı tabancayı, Ankara'nın askeriye silâh fabrikası çıkaramaz. Gizli silâh dökmek bunlara vergi. Canlak köyünün tabancası dedin mi, memlekete nam vermiş. Şimendifer marka saat nasıl saatlerin şahı ise, bunların malı da tabancaların feriştahı. Hattâ bir tarihte, bizim buranın candarma gediklisi, Canlak köyünün en usta silâhçı ustasını çağırtıp,

— Tabancamın gezinde yamrılık oldu, al şunu onar da getir! demiş.

Usta devrisi günü elinde, kız gibi üç tabancayla gelmiş.

— Başefendi,-demiş, senin tabancanı onarıp, kendi yapım .tabancaların arasına koymuştum. Velâkin, hangisi senin tabancan olduğunu şaşırdım. Bak, işte, tabancalar bunlar. Hangisi seninse buyur al!..

Başçavuş bakmış bakmış, kendi tabancasını a-

yırt edememiş, üçü de taze menevişli, pırıl -pırtl tabanca, yeni çarktan çıkma...

Başçavuş,

— Ulan bu ne iş domuz oğlu domuz, seni şimdi sahtecilikten derdest etsem, hak değil mi? Ulan bu askeriye silâh fabrikası malının aynısı... Hangisi hakiki, hangisi sahte belli değil... demiş.

Kaçak tabanca ustası,

— Seç de beğendiğini ali demiş.

İşte bu Canlak köyü böyle bir köy, yediden yetmişe kaçak silâh yaparlar.

Kör Nuri'yle Deli Celil'in Canlak'tan iki tabanca satın aldıkları kulağıma çalınınca işkillenmişim.

Bir-iki zorlayınca bunlar söküldüler:

— Kurban olayım İhsan Efendi, senden sır' çıkmaz. Bizi bırak, yolumuzdan alakoyma. Biz bir hayırlı iş görmeğe gidiyoruz.

— Ulan, sizin elinizden hayırlı bir iş çıkmaz ya, nedir, hele hele...

— Memlekete bir hizmetimiz . olsun, dedik. Aman bizi ele verme... işte tabancalar, işte on bağ mermi... Şu Zübükzâde namussuzunun mundar vücudunu ortadan kaldırıp, kasabamızın namusunu kurtaracağız...

— Aferin!.. Hakikat hayırlı bir işmiş yapacağınız... Siz hele surda durun da bir soluk alın...

İçeriki odaya arkadaşların yanına vardım. Olanı biteni anlattım. Çiftverenoğlu,

— Fakirleri iki yıldır soymakta bu Zübük alçağı... Herifi öldürmekten başka da umarları kalmadı... dedi.

Allah'ın Kulu İsmail Efendi,

— Vara yollarından çevirmiyeydin de, Zübüksüz memlekette başımız dinç kalaydı... dedi.

Emin Efendi,

— Zübük'e değil, şu iki garibe acırım... dedi, damda çürür fukaralar...

Ben de,

— İkisinde de ne mal, ne para kalmış. Son paralarını verip işte bu tabancalarla mermileri almışlar., dedim.

Çiftverenoğlu,

— Hiç bilmezden, duymazdan gelsek, nasıl olur, dedi, gelin bu Kör Nuri ile Deii Celin hiç görmemiş, yollarından alakoymamış olalım.

Bunu söyleyip Emin Efendiye baktı ki, Emin Efendi'nin gözleri hiç beğenilecek gibi değil... Belli ki, seğirtip İbraam Bey'e lâf yetiştirecek. Bunu anlayınca, birden ciddileşip, -

— Bırakın şakayı yahu, dedi, ne edeceksek edelim. Bak sen şu Deli Celil'e biyol, cinlendi mi, dellendi mi, ne oldu gene? Varıp hemen İbraam Bey'e haber versek... Ne dersiniz?

Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi,

— Bu Deli Celil, benim bildiğim deli domuzsa zaptolmaz, dedi, aklına koyduysa yapar. Onun için, aramızdan üç kişi seçelim, elçi olsun. Zübükzâde'ye •gitsinler. Kör Nuri ile Deli Celil'den her kaç para alındıysa geri verilsin.

öyle ya canım... Bu Zübük- rezilinin ettikleri elverdi. Fakir fukarayı sağmal davar bilip sağmakta...

Emin Efendi'yi, Hamza Bey'i bir de beni seçtiler. Deli Celil'le Kör Nuri'ye,

• —• Burdan bir yere kıpraşmayın, İbraam Bey'de her kaç para hakkınız varsa, biz gidip alacağız... dedim.

Kör Nuri, •

— Aman İhsan Efendi, dedi, dürzü sizi kandırır

da ayağınızdan şalvarınızı söker alır. Sîzin dilinizden anlamaz.

— Sus, o nasıl söz!.. Haddine düşmemiş... diye bunları payladım.

Paylamasına payladım ya, içime de bir kurt düştü. Evet, bu Zübük iti, niyetimizi sezerse, daha biz ağzımızı açmadan, kim bilir nasıl bir dümen çevirip bizi soyar. Çiftverenoğlu,

•— Aman yoldaşlar, sıkı duralım, dedi, ellerimiz ceplerde dursun, keselere mukayyet olalım!

Yolda Zübük'e ne diyeceğimizi bir bir tasarladık.

—- Zübük, diyecektik, ulan nedir senin ettiğin bu millete alçak! Seni reis yaptık da, başımıza püsküllü belâ mı aldık!.. İmdadına yetişmesek nalları diktiydin. Kör Nuri ile Deli Celil, seni eşşek cennetine yollayacaklardı... Bereket önledik, hayatını kurtardık. Fakat niyetlerinden dönecek gibi değiller. Senin leşini serecekler. Ya heriflerin paralarını ver, ya da işlerini gör!.. Nedir ulan senin bu dolapların? Çevirdiğin dolaplar yüzünden partimizin bir paralık değeri kalmadı. Aha, genel seçimler yaklaştı ne olacak?.. Çabuk, sökül paraları... Yoksa, arkadaşlarla eibirliği ve sözbirliği ettik, partimizin kurtuluşu için seni başkanlıktan atacağız, bilmiş ol! Partili arkadaşlar bizi elçi gönderdiler, sözümüz bu... Var geri yanını sen düşün!,.

Böylece kararlaştırdık. Zübükzâde hanesinin kapısına varınca Emin Efendi iki eliyle karnını tutup,

— Aman, hacetim geldi ki hiç sormayın, dedi, barsaklarım bozulmuş. Ben caminin memişânesine varıp geleyim. Siz hele girin içeri...

Bak şu tüccar reziline, gene bir bezirgânlık düşündü. Kendi sıvışıp bizi içeri salacak da Zübükle biz dalaşacağız. İşin hızı geçince kendisi de buyuracak...

— Olmaz. Gel içeri, evde girersin kenefe.

— Yahu... etmeyin! Selâmünaleyküm deyip ayakyoluna gidilmez.

Çiftverenoğlu kızdı, Emin Efendiyi itekleyip kapıdan içeri soktu. Ellerimiz ceplerimizde Zübükzâdenin yanına vardık. Hamza Bey,

— Aman haa, sıkı durun, gene bizi yaşa bastırmasın! dedi.

Emin Efendi,

— Evet, sıkı durmalı!... dedi.

Ben de,

— Aman birleşik duralım, çözülmeyelim. Birlik kuvvettir... Bu namussuz, ortaya bir lâf atar, bizi birbirimize düşürür de kanlı bıçaklı eder... dedim.

— Merhaba İbraam Bey!..

O ne? Herif yerinden kıpırdaşmıyor. Mindere oturmuş, iki dirseğini iki dizine koymuş, başını da iki elinin arasına almış mevta misali susuk duruyor.

— Merhaba İbraam Bey...

Heriften ses soluk çıkmıyor. Yoksa bizi görünce korkudan geberdi m'ola?

Yavaş yavaş başını kaldırıp bize dönderdi. O ne? Yüzü sırsıklam, gözleri kan çanağına dönmüş ağlıyor... Yahu bunun anası danası-mı öldü de haberimiz yok.

— Merhaba, hoş geldiniz emmiler! dedi ama sesi cansız.

— Hayrola İbraam Bey, ne oldu kardaş, neyin var?

— Ne olsun, hep bildiğiniz, ölüm Allahın emri ya, insanın yüreği dayanmıyor.

-— Başın sağ olsun...

— Hepimizin başı sağ olsun...

Yahu bizim kimimiz, neyimiz öldü de haberimiz

yok. Yoksa parti büyüklerimizden birinin öldüğünü radyo mu söyledi?..

İbraam Bey sicim sicim gözyaşı akıtıyor 'ki, görenin yüreği parçalanır. Koca adam avrat gibi gözyaşı döküyor ve çocuk gibi iç çekiyor. Hepimizin başı sağolsun, dediğine bakılırsa, gene radyomuz yeri doldurulmaz bir kayıp haberi verdi. Soramıyoruz, da...

Emin Efendi, bana bir dirsek atıp,

— Hadi, başlayın söze! dedi.

-— Söz büyüğün Emin Efendi, de sen buyur...

— Olmaz, yakışık almaz... Senin ağzın lâf yapar, tahsilin terbiyen var. Askerlikte sen bir gediklisin, ben bir bitli piyade neferi... Gedikli varken nefere söz düşmez. Di buyur!

Biz yolda neler diyeceğimizi hep belledik de kimin ilkin söze başlayacağını karara bağlamadık.

Çiftverenoğlu'na yavaşça,

—•• Di buyur Hamza Bey, sen particilik işinde benden kıdemlisin. Benim kıdeme.saygım var... dedim.

Biz söze başlama pazarlığındayken Zübükzâde lâfa girdi:

•— Bu memleket... şehit şühedâ yüzü suyu hürmetine yaşıyor...

— Ona ne şüphe İbraam Bey...

— Vatan için canını verenlerin...

Sesi titriyor, sözü hıçkırıklardan kesiliyor.

— Vatan için ve memleket için ve de millet için ve de...

Hüngür hüngür, sarsılarak ağlıyor.

— Aman İbraam Bey, ölenle ölünmez kardaş...

— Bir koç yiğit, öyle bir koç yiğit...

Boğazıma bir yumruk geldi, tıkandı. Ben yüreği dayanıksız, gözü yaşlı bir adamım. Gözlerim bulandı.

İçimden «Aman oğlum İhsan, tut kendini!» diyorum kendime, ne mümkün... Şurama bir düğüm geldi o-•turdu, başıma da bir ağrı saplandı. Ağlasam açılacağım ya, a\/\ç> o\ur d\ye kend'vml tuUıvovura...

— Bu vatanın her bir karış toprağı mübarek şer hit kanlariyle sulanmış olup...

İki gözü iki çeşme ağlıyor. Gözyaşlarını sildiği çevre, ıslanmış da bulaşık bezine dönmüş.

Göz pınarlarım gevşedi. Ağlarken beni görüyorlar mı diye Emin Efendi'yie Hamza Bey'e baktım. Hamza Bey, ceketinin yeniyle gözlerini siliyor, Emin Efendi zavallısı da burnunu çekiyor.

— Bir millet... Şehitlerinin... Her karış vatan toprağı... Akiıma geldikçe kendimi tutamıyorum. Biz millet yolunda, vatan uğruna...

Gayri tutamadık kendimizi, biz de bir hüngürtüdür tutturduk. Ağla gözüm ağla... Minderlerin üstüne kapanıp başladık ağlamaya... Gözlerimizden kanlı yaşlar gidiyor, gözyaşı sel olmuş.

Hem ağlıyorum, hem kendi kendime,

— Yahy, tut kendini. Bu da Zübük itinin yeni bir numarası işte... Bizi 'kazıklayacak besbelli... Ağlayacak ne var?., diyorum ama olmuyor. Sesini titrete titrete ağladıkça, karşısında mezartaşı olsa cana gelir de ağlar.

Yanıbaşımda ağlayan Çiftverenoğlu,

— Gene bizi bastırdı, kendimizi toparlasak... diyor.

Evet, bir • toparlasak... ağlamaktan kendimize gelemiyoruz ki... Ben böyle şey ne duydum, ne gördüm Bey...

• • •

Ağladık, ağladık, sonunda Zübük alçağı hıçkırıklar arasında sesini şarkıcı oğlanlar gibi titreterek;

— Şehit bizim uğrumuza canını veriyor da, bizim

içimizde ona bir anıtı çok görenler var. Tuu, yazık bizim adamlığımıza!.. Para nedir ki... dedi.

Emin Efendi çorbacısı, hemen keseye davranıp ellilik pangınotu ortaya attı, Hamza Bey de, yüz kaymeyi ellinin "yanına koydu,

Ben, cüzdandan bütünleri ayırdım bir yana, iki onluğu oraya bırakıp,

— üstümde başka para yok, gerisini sonra veririm... dedim.

Çiftverenoğlu,

— Yaktın yandırdın bizi İbraam Bey... dedi.

Emin Efendi,

— Ne versek az... dedi.

Zübük «Vatan» diye diye, «Şehit» diye diye ağlıyor. Gözlerimizi silerek oradan ayrıldık,: Partiye geldik. Murtaza Efendi,

• • •••Ϋ- Ne haber? dedi.

Çiftverenoğlu gözlerini kuruiayarak, burnunu silerek,

— Anıt işini yoluna koyduk şükür... dedi.

— Evi batası, ocağı sonesi, ne anıtı ulan!... Siz oraya neye gitmiştiniz?

Sahi, biz Zübük'ün yanına hangi iş için varmıştık? Unutmuşuz.

Emin Efendi,

— Neydi Allâsen? dedi.

Tahrirat Kâtibi Rıza Bey içeri girdi.

— Duydunuz mu olanları? dedi.

— Neymiş?

—-Mezardan çıkan kemiklerin raporu geldi. İnsan iskeleti değilmiş.

—: Ya neymiş?

— Yunus balığı iskeletiymiş? Adlî Tıp muayene edip bildirmiş. Savcılık da soruşturmuş. Burdan gi-

den bir araba, yunus balığı götürürken, sıcakta kokunca balığı atmışlar. Etini kurt çakal yemiş, iskeleti kalmış. Esasen şehit mehit de yok. Burdan şehirde tören yapıldı denince Ankara şaşmış. Uçak düşmemiş ki şehit ola... Uçak, kara duman salıp Hıdırlık Doruğundan başaşağı kayınca bizim avanaklar, uçak düştü sanmışlar.

— Ne diyorsun?

— Diyeceği böyle... .

Hep birden Aklı Evvel Bedir Hocaya döndük:

— Ulan alçak Hoca, yunus balığına bize cenaze namazı kıldırdın rezil... Bir de dualar ettin... Tuuu...

Yahu, okadar kurban kanı boşa mı gitti, biz boşu boşuna mı ağladık?

Bedir Hocaya çullandık... Bedir Hoca,

— Ben bilir miyim, dedi. İbraam Bey öyle söyledi... Ben dediğini yaptım.

İşte böyle bey... Türbe gene yapıldı. Hıdırlık yolundaki «Yunus Baba Türbesi» işte odur, ziyaretgâh.. Kısır karılar gider, saralılar, deliler gider, birebir...

«Böyle ineğin böyle danası olur» demişler, boşuna mı? Bizim gibi avanaklar olduktan kelli, Zübük'ün bize ettiği az bile. Bizi güldürürde ağlatır da... Ağla gözüm ağla...

ZÜBÜKZÂDE AVUKAT BURHAN BEY'İ NASIL YEDİ?

Tüccardan Emin Efendi
şöyle anlatıyordu :

Bunun işleri akla zarar Bey... Olmaz olaymış ya, ne edek, olmuş biyoi...

Seçimler gelip çatmıştı. Biz burada, haddimiz oimayaraktan tüccar sayıldığımızdan halkımıza ve köy-

lümüze hizmette elimizden geleni eksik- etmeyiz. Allah sizi inandırsın, köylüye benim açtığım krediyi bapka açamaz. Partimizin bütün kuvveti de bu ya... Hangi bir köylü, hangi bir hemşeri gelip borç para, ödünç bişey, veresiye mal istese, bizde «Olmaz!» yok; «Buyur hemşerim, al götür!» İyi mi? Partimiz, bundan ötürü halka dayanıyor. 'Velâkin bu avukat. Burhan zındığı hemşerilerimizi durmadan zehirliyor. Ehâli giderek, bizden yüz çevirmeye başlar oldu. Soruyorum:

— Eee ağa, seçimler geldi dayandı, hangi partiye oyunu vereceksin bakalım?..

Eskiden olsa,

— Bizde ölmek var, dönmek yok. Biz bir tek parti biliriz... derlerdi.

Şimdiyse,

— Hele bir yel üfürsün de ağam, harmanı ne yana savuracağımızı biz biliriz... yollu mırın kırın etmeler. Neden? Hep bu avukat Burhan domuzunun yüzünden.

Seçim nerdeyse geldi. Millet içinden pazarlıklı... Oturup bir düzen bulalım, dedik. Sabahtan partide toplandık. Herkes orda, bir Zübükzâde yok... Aman onsuz olamaz. Evine baktırdık yok. Oraya sordurduk, buraya baktırdık, şurayı- arattık, yok olası yok olmuş.

Murtaza Efendi, ;

— İbraam Bey olmazsa, biz bu avukat Burhan'-la baş edemeyiz, dedi.

Dediği doğru. Evet, hertürüü menhiyyat onda toplanmış ama, neme lâzım herif particilikte işe yarıyor.

Satılmış Bey,

— Hiç korkmayın, dedi, bizim Zübükzâde avu-

kat Burhan Bey'i yer be... Herifi gözümüzün önünde Çiğ Çiğ yer vallaha... Ona bir oyun eder ki, katır tepmişe dönderir...

— Evet, avukat Burhan'ı yer... Ve de bu avukat Burhan denilen zındığın yenilip yutulması caizdir.

Aklı Evvel Hoca da böyle deyince, tamam, akar sular durur... İyi hoş ya Zübük namussuzu nerde? Ara, tara yok...

- Biz onu bekliye duralım, ortaya; bir lâf atıldı. Bir zamandanberi direklere gerili telefon telleri çalınmağa başlamış. Şimdiyecek olmuş iş değil. Telefon telleri her gün onarılıyor, her gün de çalınıyor. Vilâyet, telefon teli yetiştiremiyor. Telefon Müdürü, «Bu ne iştir yahu, bu kasabaya verdiğimiz telefon? telleriyle, Türkiye'deki her evden her eve telefon hattı çekerdik» diyormuş.

Bu zamanacak telefon teli çalmak kimsenin aklına gelmezdi. Şimdiyse rezalet... Telefon telini çekip koparan çarığını bağlıyor. Herkesin belinde pantalon bağı telefon teli, don uçkurları telefon teli... Her ahırın kapısında bir kangal telefon teli, denk bağı, hamut bağı, boyunduruk bağı, dingil tutarı hep telefon telinden... Kağnısının özek ağacı bozulan, telefon telini koparıp onarıyor. Bir hesaba vursan, adam başına beş kangal telefon teli düşer, öte yandan hükümet, tel hırsızlığı önlensin diye sıkılayıp duruyor.

Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi/

— Bu hırsızlık hep Deli Ceiil'in başının altından çıkıyor... dedi.

Hamza Bey,

— Neden? diye sordu-:

— Neden olacak heyri... Deli Celil, telefon koruma memuru oldu olalı, tel hırsızlığı aldı yürüdü. Eskiden bizim buralarda başını kaldırıp telefon teli-

ne bir bakan mı vardı? Kimin aklına gelirdi heyri? Bu Deli Celil telefon muhafızı olunca «Vay demek telefon teli de lâzımlı bişeymiş ki muhafaza ediliyor!» diye herkes tellere saldırdı birader... Tel çalan çalana... Hep domuzluk Deli Celil'de.

— Doğrudur. Ortaya bir koruma memuru çıkmıyaydı kimi kimsenin aklına tel çalmak gelmezdi. Hem bu telefon muhafızlığı da nerden çıktı ulan? Hükümetin Hat Koruma Çavuşlarına ne olmuş?

Satılmış Bey,

— Deli Celil'i telefon muhafızlığına tayin eden Zübükzâde İbraam Bey... deyince, bu söz burda kapandı.

Baktık, Zübükzâde'nin geleceği de yok, aranıp bulunacağı da...

Herif, uçkuru gevşeğin biri. Kimbilir hangi kahpenin evinde kapandı kaldı...

Devrisi gün buluşalım diye sözleşip ayrıldık.

Nerdeyse akşam da olacak. Bizim sürüyü bir göreyim diye tutmanın yanına gideceğim. Mezarlıktan geçerken, harkın içinde bir kıpraşma oldu. Tilki mi, çakal mı, sansar mı diye yöneldim. Bir de baktım Deli Gelirle Kör Nuri harkın içinde yuvarlanmışlar, rakı içmedeler. Şişenin birini devirmişler, birini de yarılamışlar.

— Ulan bu nedir imansızlar!.. Başka safalı yer bulamadınız da mı, kabristanda içersiniz. Zift için alçaklar!

Bir de baktım, Deli Celil'in apışı arasında bir mavzer...

— Ulan o ne? Yol bağına mı çıktınız, nedir?

Kör Nuri iyice sarhoşlaşmış, harka yuvarlanmış, sayıklar gibi bişeyler söylüyorsa da ne dediği hiç. anlaşılmıyor.

Deli Celîl, dili dolaşarak.

— Aman Emin emmi, bizi kınama, dedi, biz tuz-ekmek hakkı bilir yiğitleriz. Senin çok iyiliğini görmüşüz. Kurban olayım, bizi yolumuzdan döndürme!

— Nedir yolunuz, yol kesenler?

— Estağfurullah... yol kesme yok...

— Ya, nedir?. Kalk!..

Kalktıysa da sarhoşluktan ayakta duramadı, devrildi. Belli ki, içtiği rakı, karnına uğramadan doğruca kafasına çıkmış.

— Ayak sürüme! Yürü! dedimse de boş...

— Emmi, dedi, biz Kör Nuri arkadaşımla and içtik. Bu Zübük'ün canını almamış olmayız. İlle yok edeceğiz. Kimse de önümüzde duramaz. Rahmetli babam mezarından çıkıp önüme dikilse, yıkar çiğner geçerim. Ondan ötürü, var git yoluna bizi hayır işlemekten alakoyma. Sana saygım var. Ellerinden, ayaklarından öperim, var git yoluna!..

Baktım işin şakası yok.

— Gazanız mübarek ola yiğitler, dedim, yalnız bu Zübük namussuzu ile tüm memleket baş edemedi, siz bir başınıza n'işlersiniz oğlum?.

— Biz kendi işimizi görürüz, sen bizi bırak hele ve de görmemiş ol!..

— Pekiy, nedir, ne oldu?

Deli Celil anlattı:

— Zübükzâde, seni orman memuru yapacağım diye oynatmış. Deli Celil de iyicene dellenip «Bana bir iş!» diye Zübük'ün üstüne varınca,

— Seni telefon muhafızı yaptım, bir mavzer as omuzuna, telefon tellerini bekle!., demiş.

Deli Celil'i omuzunda silâh, telefon tellerini bekler görenler başlamışlar tel çalmağa. Derken candarmalar Deli Celil'i yakalayıp,

— Ulan neyin telefon muhafızı!., diye. bunu sopanın altına yatırmışlar.. Döğmüşler ki,«eşek sudan gelesiye, yer misin, yemez misin... Kötekten Deli Celil feleğini şaşırmış.

Diyor ki bana,

— Tabanlarımın üstünde duramıyorum, taban etlerim çürüdü dayaktan...

Demin ayağa kalkıp yuvarlanması, tabanlarının çürümesindenmiş, ben de sarhoşluktan bildim.

Deli Celil, dayağın altında,

— Beni Zübükzâde telefon muhafızı yaptı, ulan imansızlar!., diye feryat edermiş. Dinliyen kim... Zübükzâde'ye sormuşlar, «Benim hiç haberim yok, demek adımızı kullanıp onu bunu soyar! Bak hele şu namussuza!.. Aman benim hatırım için namıma beşon sopa daha vurun da ite ders olsun, aklı başına gelsin!» demiş.

Candarmalar da,

— Al bu da Zübükzâde'nin hakkına!., deyip, tabanlarını çürütmüşler.

Deli Celil, karakoldan atılınca barut olmuş, dünyayı kasıp kavuracak ya, neye yarar, ayakları tutmuyor, tabanları zonk zonk zonkluyor. Böylece yerde sürünerek İbraam Bey'e,varmış, ayaklarının üstüne dikilemiyor. İbraam Bey, bunu ayaklarının dibinde sürünür görünce,

— Estağfurullah, demiş, kalk ayağa heyri... Biz sana insanlık adına bir iyilik ettikse, ayağımıza kapanmak ne demek... Estağfurullah... Evet, seni candarmanın elinden kurtardım. Duyunca yakalandığını hemen kumandan beye telefon açtım, «Benim adamımdır, bir cahillik etmiş, koyverin!» dedim. Seni biraz okşayıp salıvermeleri bundan... Yoksa senin cezan büyüktü. Mahkemeye verseler, on sene yerdin.

Hadi şükret, bir-iki sopayla gene kurtuldun. Eksik olmasınlar, hatırımızı saydılar da seni bıraktılar... Bizimki bir iyilik. İster bil, ister bilme, o da senin vicdanına kalmış gayri...

Deli Celil diyor ki,

— Ben bu sözleri duyunca iyice şaşırmıştım, öyle ya herif beni bir telefonla, on yıl damda yatmaktan kurtarmış. Her yerde de nâmı geçiyor canım... İşte ben o şaşkınlıkla bu Zübük,alçağının tozlu paçalarını öperek, «Allah senden razı olsun, Allah eksikliğini göstermesin, Allah seni bize bağışlaya...» diye duaya başlamaz mıyım... İyice şaşırmışım canım... Zübük çekip gidince, aklım başıma gelir gibi oldu. Yahu ben dangalağım da. herif bizi hemen umum telefon tellerinin başına kumandan yapar, sonradan da candarmaya pestilimizi çıkarttırır, biz de kalkar üstüne herife dua ederiz... Vay eşek kafa!

Bunun üzerine sürünerek Kör Nuri sağdıcımın yanına vardım,

— Aman sağdıç, bak şu hâlime...

Olanı biteni anlattım.

Kör Nuri benden ateşli...

— Sağdıç, dedi, çok denendi bu herif alt olmuyor. Biz şimdi seninle bu insanlık düşmanının canını almaya gitsek, bizi gene bastırır, kıçımızdan yırtık donumuzu alır da bizi cıbıl bırakıp ele güne maskara eder... -

Dediği doğru... Pekiy, ne olacak? Kör Nuri sağdıcımla meşverete vardık. Bu herifin canını alırken, yanında hiçbir kimse ve hiçbişey olmayacak ki, bu bir yerden medet alamasın. Yanında bir insan, bir hayvan, hattâ bir iskemle olsa, ondan kuvvet alıp türlü düzenler, türlü oyunlar kuruyor, öyle mi, öyle... Öyleyse biz bu Zübük'ü amansız yakalamalıyız. Evin-

de olsa, peykşden, minderden aman bulur. Bunu dağda bir başına yakalamafı...

Bu karara varınca, Zübük'ün yolunu gözlemeğe, izini izlemeğe koyulduk. Sonunda işte burda kıstırdık... Baktık, Beldüzü'nden bir başına geliyor, Kör Nuri, «Aman sağdıç, mavzeri doğrulaU dedi. Velâkin Zübük, ardında olduğumuzu sezmiş ki, seğirtti, kendini kabristana attı. Kabristana sıkıştığı iyi oldu. Tetiğe basacakken Kör Nuri sağdıcım,

— Aman, dur! dedi.

— Ne var?

— Ulan, ben kör gözümle gördüm de sen iki gözünle görmez misin? Baksana herif namaza durdu...

Evet, mezarın başında namaza, durmuş.

Kör Nuri sağdıcım,

— Çek tüfeği, dedi, namazda adam vurulmaz. üstüne elin dinsizi şehit gider. Bir de bizi millet lanetler. Aman dur... Namazı bitirsin, kafasından çivilersin...

— Yok... kafasından olmaz, kafasından vurursak, birden ölür. İstemem... Azıcık azıcık ölecek ki, başında'keyfedelim. Dur sen, bana bırak, hele namazı bir bitirsin...

Velâkin namazı bitirmez, durmadan yatıp kalkıyor. «Allahû ekber!.» dedikçe dağ-taş inliyor. «Semiallahü limen hamide» diye feryat etmiyor mu, sesi dağlarda- yankıyor...

— Kör Nuri kardaş, bu ne namazı yahu? Böyle namaz mı olur, herif bir saattir rfamaz kılıyor... Gel şunun it canını bir kurşunla değişelim... dedimse de, Kör Nuri,

— Olmaz, dedi, namaz kılarken vurduğumuz duyulur da aman...

^- Pekiy ne olacak? Baksana herif gazel okur gibi «Allahû ekber!..» diye feryat ediyor ki, feryadını duyan imdadına irişsin...

— Eceline susamıyan imdadına gelemez! dedi.

— Ya bu namaz? Bu vakit ne namazı?..

— Belki nafile namazı kılıyordur.

— Eyvah, bu bînamazın nafile namazı on yıl sürer. Herifin ömrünpe başı secde yüzü görmemiş. Şimdi, bu ecel korkusuyla, kaçırdığı bütün namazları burda kılmağa kalkarsa on yıl sürer...

Bitürlü namazı tüketmiyor.

— Sabahacak namaz kılarsa n'olacak?.dedim.

Kör Nuri,

— Namaz, Allah'ın huzurudur, can alınmaz! dedi.

— öyleyse oğlum, var git surdan iki şişe rakı al da o herif namazı bitirmeğe gayret verirken, biz de kafaları tütsüliyelim. Burda boşuna beklenmez ayazda. . . . .•

Kör Nuri,

— Ulan, bu iyi akıl.., diyerek kasabaya seğirtti, iki şişe rakı aldı, geldi. Biz de harkın içine girip içmeğe başladık. Derken, Emin emmi, sen üstümüze geldin...

Deli Celil sallanarak işte böyle anlatınca,

— Nerde şimdi Zübük? diye sordum.

— Deyha şorda! dedi.

—- Nerde, kızılkana boyanası, nerde?

— Bayahtan burdaydı... Aman yoksa biz rakıya oturunca Zübük tüydü mü... Eyvah!..

öyle olmuş. Zübük İbraam, «Allahû ekber!» diye feryadı vurarak, sesini dağlarda, taşlarda yankıtmış k], duyup da bir imdadına irişen çıka... Bakmış, imdadına gelen yok, iki ahbap rakıya çökünce, o da «A-

man fırsat bu fırsat. Ya Allah...» deyip tabanları yağlamış.

Deli Celil yine dellenip, eyvah diyerek, diz dövmeğe, çırpınmaya çalınmaya başladı. •

Kör Nuri'yi dersen, başını apışının arasına sokmuş, harkta iki bükiüm olmuş horlamakta. Bunun ardına tepmiği indirip,

— Kalk len, geberesi, dedim.

Tepmiği hızlıca vurmuş olacağım besbelli: . Kör Nuri sarhoşu uyku sersemliğiyle benim tepmiği, candarma dipçiği sanıp sayıklamağa başladı,

— Ayağını öpeyim çavuşum... Tövbe benim suçum yok, şart olsun günahım yok. Benim hiçbir, vakit Zübükzâdemize elim kalkmaz. Kıyamam... Ben şeytana uyup bir dangalaklık ettim de Deli Celil namussuzuna yoldaş oldum. «Etme; vurma, kıyma yiğide!» dedimse de, gözünü kan bürümüş Deli Celil alçağına dinletemedim. Çekti vurdu aslan gibi yiğidi... Onu tutun... Benim suçum yok çavuşum...»

Gözünü açmadan sayıklıyor. Deli Celil bunları duyunca, gözü döndü, bindi Kör Nuri'nin tepesine... Fakiri, yol keçesi gibi çiğniyor. Kör Nuri tepmiği, silleyi yedikçe, kendini candarma karakolunda sanıp,

— Aman çavuşum, diyor, elini kana bulayan val•laha da, billâha da, tallaha da Deli Celil... Yapma, etme dedimse de...

Deli Celil, kudurgan it gibi, ağzı köpürmüş^ sağdıcı çiğniyor, herifi pestil edecek...

— Dur oğlum, dur hele... Siz buraya Zübük'ü ortadan kaldırmaya pusulanıp, şimdi iki sağdıç birbirinizi mi öldüreceksiniz?

Buna bir şamar çalmamla yere yıkıldı. Sürüyerek getirdim zoruna... Kör Nuri orda yığılı kaldı ne oldu, bilmem...

Demek biz, partide Zübükzâde gelsin de meşve.-ret kurulsun diye beklerken, o fakir kabristana sıkışmış, namlu altında nafile namazı kılarmış.

Devrisi gün meşveret kuruldu. Bu avukat Burhan domuzunun işi ortaya atıldı. Çiftverenoğlu Hamza Bey dedi ki,

— İbraam Bey, bu işde evelallah, sonra sana güveniyoruz. Şu avukat Burhan'ı ye, bitir! O burda kaldıkça, memlekette dirlik-düzenlik olmaz. Ve de ahaliyi zehirlediğinden hiçbir vakit biz seçimi kazanamayız. Kazanamadığımız da bişey değil, öteki kazalar seçimi silme kazanırken, vilâyet içinde iki paralık olacağız, rezillik...

Zübük'ün bir pis pis gülmesi vardı. Yalanan kediler gibi bıyıklarını sıvazlayıp pis pis güldü de,

— Siz o işi bana bırakın, dedi, bize avukat mavukat sökmez. Evelallah onu toz eder de tozunu yele çeviririz.

Sonra sırıtarak,

— Siz onu bunu bırakın, dedi, şimdi size bir hayırlı haberim var. Beğeneceksiniz.

— Aman nedir İbraam Bey?

— Kasabamıza bir cami yaptıracağız ki, beri benzer bir cami değil, vilâyette bile eşi olmayacak... İki minareli ve her minaresinde üçer şerefeli ve sekiz kubbeli ve ramazanda mahyalı ve kubbe içi altın yaldız bezeli ve içi mermer döşeli ve kapıları ince iş oymalı ve sedef kakmalı ve mihrabı hâlis somaki taşı ve minberi nakışlı, ve Kabe örtülü ve ayrıca, «Sa.-kal-ı Şerif» li ve kürsüleri cevizden... Ve de kasabamızın şerefine lâyık, müslümanın göğsünü kabartan bir cami... Karşısına geç bak, seyrine doyum yok... Salkım salkım kandilleri nurlu...

Herifin ağzından bal akıyor. Anlattı, anlattı,

— Nasıl, ister misiniz böyle bir cami? diye sordu.

Aman istenmez mi İbraam Bey, bir de sorarsın... •

—-öyleyse hemen kasabamızda bir Cami Yaptırma Derneği kurulacak...

Yahu, şimdi durup dururken bu cami de nerden çıktı? Anlaşılan, kabristanda nafile namazı kılmak Zübük'ün hoşuna gitmedi de, cami yaptırtacak...

Camiye hep sevindik. En çok sevinen Aklı Evvel Bedir Hoca...

Satılmış Bey,

— Sormak ayıp olmasın ya, bunun parası nerden çıkacak? dedi.

Zübük,

— Parası kolay, dedi, müslüman isterse, bir cami yapar ki, tüm kasabamız kubbesinin altına girer.

— öyle...

— Doğru...

— Evet...

Hep birden onayladık. Besbelli Zübük'ün bir bildiği olacak. Parayı hükümetten mi alacak, nedir?

Biz onun dediği üzere işe giriştik. Bir gün Zübük bizi topladı, toparladı,

— Arkadaşlar, bu cami yaptırma işi, hayır işidir, parti işi, politika işi değil. Ondan ötürü bütün memleketin müslümanı bu işe katılmalı. Muhalifler^ «Siz bizi adam yerine koyup hiçbir işe katmıyorsunuz» diye bize küsüyorlar. Estağfurullah... Biz, muhalif,.muvafık diye ayrılık çıkarmayız ve muhaliflerimizi de adam yerine koyarız. Yeter ki onlar, adam gibi adam olsunlar... Biz şimdi bu cami yaptırma işini kendimize ve partimize maletmiyelim. Gelin şunu bütün müs-

lüniânfara maiedelim. Cami Yaptırma Derneğimize muhalifleri de alalım. Ne dersiniz?

Ne diyeyim, iyi... Yahu bu Zübük'ün pis yüreğine gökten" nur mu indi, nedir. Demek şimdi cami yüzünden muhaliflerle barış-görüş olacağız, çok güzel...

Kasabaya ilân edildi, köyleredek haber salındı, muhtarlar çağırıldı.

Bir pazar günü öğretmenler Derneği'nde toplandık. İlkin daha büyük olduğundan, partide, belediyelerde toplanılması düşünüldüyse de, İbraam Bey,

— Olmaz, din işine politika işini karıştırmıyalım, biz lâik'iz. Tarafsız bir yer olsun diye öğretmenler Derneği'nde toplanalım! dedi.

öyle yaptık. Kalabalık doldu ki, yapı çökecek... Köylerden bile takım takım gelmişler. Derneğe sığışamıyanlar dışarda kaldı. Bereket, hava güzel... Zübük İbraam partinin hoparlörünü alana kurdurdu. İçerde her ne konuşulursa, bütün kasabada gümbür gümbür ötecek, millet dinleyecek. Alan doldu, pazar yeri doldu. Kasabada böyle kalabalık görülmemiş.

Gelelim içeri... En baş köşeler muhaliflere verilmiş, önceden İbraam Bey, «Aman muhalifleri iyi ağırlayın!» diye bize tembihledi. Muhalifler cigaranın birini söndürmeden ikincisini buyur ediyoruz. Çay kahve dönüyor. Avukat Burhan'a önde, kaymakam beyin yanında yer verilmiş.

Derken Zübükzâde ortaya çıktı. Ağzından ballar akarak konuştu.

Yanımda duran Gedikli İhsan Efendi,

— Gene bu Zübük itinin bir Alicengiz oyunu var ya, nedir, sezemedim, dedi.

— Ulan yüreği bozuk, dedim. Zübük'ün bu din diyanet işinde ne gibi oyunu olabilirmiş. Kötülük bizr

de. Yüreğimiz çürük, herif ne yapsa bizim millete yaranamıyor..

— Eh, görürüz, pabuçları giyerken belli olur. Allah vere de kazığın ucu bize dokunmasa... dedi.

Zübükzâde İbraam anlatıyor:

— Hep din kardeşiyiz. Aramızda ayrılık gayrı-i:k yok. Elele verelim, birlik olalım. Millî birlik iyidir, çok iyidir. Ve biz lâik'iz. Din işini dünya işinden ayırırız... Muhalifler de can kardeşlerimiz... Siyaset ayrı... Ona kimsenin diyeceği yok... Seçim gelende, surda çıkar gönlümüzce sövüşürüz de, dövüşürüz de... Ama bura başka... İşte muhaliflere kucağımızı açtık. Şimdi cümlenize bir teklifim var: Demindenberi anlattığım gibi, bir Cami Yaptırma Derneği kuracağız. Bu derneğin başına akıllı, bilgili, okumuş, sözü dinlenir bir başkan 'gerek... Böyle bir zat aramızda var çok şükür. Avukat Burhan Bey kardeşimiz kasabamızın nâdir yetiştirdiği, en değerli, içimizde en çok okumuş bir hemşerimizdir. Avukat Burhan Bey kardeşimizden rica ediyoruz; kendisi bu Cami Yaptırma Derneğimizin başına geçsin... Bize yol göstersin, hep ardından gidelim. Avukat Burhan Bey kardeşimiz, lütfen bu hizmetimizi kabul buyursunlar... Teklifim bu, ne dersiniz sayın hemşeriler?..

Bir alkış koptu ki, gök gürlemesi yanında hiç kalır. Sokaklarda alkış, alanda alkış, pazar yerinde alkış... Memleket alkıştan yıkılacak, camlar zangırdıyor. Ben alkışın kuvvetini ilk o zaman gördüm. Kıyamet kopuyor. Millet,

— Yaşa İbraam Bey, diye bağırarak alkış tutuyor ki, kulaklar sağır olacak... '

Bizim doksanlık koca İrfan Dede, hamiyyetinden ağlıyor. Gözyaşları ak sakalından süzülüyor.

Aklı Evvel Bedir Hoca, oturduğu yerden kalktı:

— Şükür bugünleri de gördük, muhaliflik muvafıklık kalmadı. Hep bir din kardeşi olduğumuz bilindi...

Saat tutmadım ya, çeyrek saat mi, yirmi dakika mı ne, alkış sürdü. Avukat Burhan yavaş yavaş yürüdü, mikrofonun önüne geldi. Velâkin yüzü gölgeli ve. suratı karmakarış. Kaşlarını çatmış, nursuz süratini asmış. Ulan bu avukat Burhan alçağına da şimdi n'oluyor...

.Başladı konuşmaya:

— Sayın hemşerilerim... Gösterdiğiniz teveccühe teşekkür ederim, sağolun. Ancak ben bu vazifeyi yapamıyacağım. Çünkü...

Bir uğultu yükseldi, sözünün arkası anlaşılmadı. Uğultu kesilince avukat Burhan konuştu,

— İlkin ben kasabamıza cami yaptırılmasını doğru bulmuyorum...

Derdemez, bir homurdanma çıktı milletten. Kimi,

— Yuuu!.. diye bağırır. Kimi,

— Ulan namussuz!..

— Zındık!..

— Kâfir!., diye haykırır.

Avukat Burhan,

— Müsaade ederseniz, neden cami yaptırmamızın doğru olmadığını açıklıyayım... dedi.

— İstemez!..

— Defol!..

— İn aşağı!..

— Çekil!..

Zübükzâde İbraam Bey, Burhan'ın yanına geldi, mikrofonu çekip konuştu:

— Muhterem vatandaşlar, aziz hemşerileriml Bizim her türlü fikre hürmetimiz vardır. Belki Sayın

Burhan Bey'in de bir fikri olur. Onun için rica ediyorum. Müsaade edin de konuşsun. Cami yaptırmamıza neden karşı olduğunu açıklasınlar. Ak koyun, kara koyun seçilsin, vatandaşlar. Herkesin niyeti anla- , şılsın hemşeriler...

Sonra sesini yükselterek,

— Bir hakikat kalmasın âlemde Alîahım nihân!.. diye bağırdı.

Millet bu sözü dua sanıp,

— Amiiin! diye ünnedi.

Bunun üzerine avukat Burhan yeniden konuşmağa başladı:

—• Hemşeriler, isterseniz susayım, konuşmıyayım...

-—Konuş, konuş bre zındık!..

— Konuş dinsiz imansız!.. Konuş.

Konuştu:

— Sayın/büyüklerim, sevgili hemşerilerim. Bizim başımıza her ne kötülük gelmişse, bilgisizlikten gelmiştir. Biz bilgisizlikten çok çektik, daha da çekmekteyiz. Cami yaptıralım, diyorsunuz, iyi, hoş... Başüstüne yaptıralım. Ama cami ne gerek? Kasabamızda cami yok mu? Cemaat dolup dolup taşıyor da, camimiz almıyor mu? Şükür Allaha camimiz var, atalarımızdan kalma... Eskidir, yıkıktır, derseniz, anlarım. Bana kalsa yeniden cami istemez. Çünkü gereği yok... Gelin, bu derneği kuralım, ama Cami Yaptırma Derneği olmasın da, Okul Yaptırma Derneği olsun. Okul yaptıralım.

Homurtular gene yükseldi:

— Cami de ister, okul da...

— Susalım, susalım.

Burhan Bey konuştu:

— Kasabamızda bir tek ilkokul var. O da okula

benzemez. Çocuklarımıza yetmez oldu. Dershaneler-, de üstüste yığılmışlar. 70 çocuk, 80 çocuk bir dersanede. Hocanın dediği anlaşılmaz. Kışı var, karı var. Çocuklar bir saat yoldan yayan yapıldak gelirler. Bıldır, dul karı Dudu'nun oğlunu, okula giderken canavar (kurt) nasıl parçaladı, unuttunuz mu? Kasabanın ötey başında bir ilkokul daha yaptıralım. Para toplıyalım. Topladığımız para yetmezse, hükümete «Biz anca bunu topladık, üstünü de sen ekle!» diyelim. Gelin cami işinden dönelim, camimiz var. Okul yaptıralım.

Avukat Burhan yumuşak yumuşak konuşurken, Zübük oturduğu yerden ona diklenerek,

— Cami de ister okul da... dedi.

Burhan,

— önce okul ister... dedi.

İbraam Bey, -

— Biz muhalifleri aramıza bozgunculuk çıkarsınlar diye sokmadık. Muhalif kardeşlerimizin Burhan Bey gibi düşünmediklerini biliyoruz... deyince odadaki muhalifler,

— Helbette... Cami isteriz diye çığrışmağa başladılar.

Avukat Burhan baktı, arkadaşları da kendine karşı. Birden parladı:

— Yahu, kendimizi kandırıyoruz...

Aklı Evvel Bedir Hoca fırladı:

— Çocuklar uzaktan gelirmiş okula... Ya camiye beli bükülmüş koca'lar nerden gelir?

Zübükzâde fırlayıp, Burhan Bey'in elinden mikrofonu kapmasiyle gümbür gümbür lâfa girişti:

— Muhterem ve aziz vatandaşlarım!

Yahu, bu bizim Zübük oynağı, tam başbakan olacak soytarı. Yazık, bu küçük yerde, aramızda değeri

anlaşılmıyor. Herifin bir ^«Muhterem ve aziz vatandaşlarım!» deyişi var, tıpkısına başbakan ağzı....Böyle dedikten kelli gerisini söylemesi bile boşuna...

— Burhan Bey, anlaşılıyor ki, okulu bahane gösterip kasabamıza bi cami-i şerif inşaasına mâni olmak istiyorlar. Okul, okul, der durur... Müslümanlar bunun bahane olduğunu anlamaz mı?

Bunu deyip,Burhan Bey'e yöneldi. Elini de avukatın suratına doğru kaldırınca, şamarlayacak sandık.

— Burhan Beeey, Burhan Beeey, diye bağırdı. Müslüman mahallesinde salyangoz satılmaz... Sen, kendine gel biyol! Biz bu yabancı ve zararlı ceryanlara kapılmış sözlerin ne demeğe geldiğini anlarız çok şükür. Vah vah... Bir hemşerimizi böyle görmek bizi üzdü. Biz'birlik olalım diye çabalıyoruz, isen ikilik çıkarıyorsun... Yazıııkl.. Bunlar hep komonist oyuniarı... Bizi, bilmez belleme. Daha sen hangi çayıra kodumsa ordasın... Efendi, şunu bil ki, kasabamıza cami-i şerif inşa edilecektir ve de hiçbir kuvvet bizi yolumuzdan s'apıtamaz, ne de biz...

Bir alkış koptu, sözünün gerisi anlaşılamadı. Milletin,

— Yaşa İbraam Bey!., diye bağırmaktan sesi çatallaştı.

Zübükzâde'mizin sözü üstüne yok. Cenabı Allah bir çene vermiş. Allah kem gözlerden saklıya. Böyle yüz avukatı cebinden çıkarır.

Burhan Bey dersen kıpkırmızı olmuş,

-r- Bre Zübük, diye bağırdı, ulan, cami cami der durursun, hey bînamaz, ömründe bikez şu camiye yolun uğradı mı?

Burası doğru ya, avukat Burhan'ın lâfı, gürültüden başçavuşun katırı zartamış gibi güme gitti.

Zübük,

— Biz elhamdülillah Müslümanız ve .beş vakte beş daha katıp namazımızı evimizde kılarız... dedi.

Burhan Bey de,

— Gördünüz mü ya, dedi, namaz evde de kılınır. İlle cami gerekmez. Okul öyle değil, çocuklar evde okuyamaz, okul ister. Cami bir tane diyorsunuz, uzak diyorsunuz. Uzaksa daha iyi... İbadet yerine gitmek için zahmete girmek sevaptır.

Herkes bağırıyor,

—- Müslümana eziyet edecek...

— «Müslüman azapta gerek» diyor dinsiz...

•— Zındığı susturun!..

[1]—Yahu, bir Müslüman evlâdı yok mu, şu kâfirin dilini kesecek...

—• Hayını susturun!..

Kendi partisinden olanlar kürsüye yürüdüler. Avukat Burhan'ı parçalıyacaklar...

— Çık!

— İn!..' . .

— Defol!...

Avukat Burhan'ın kuyruğu,'4ku:te§ü->:dQştüsüklüm püklüm indi aşağı... Zübükzâde 'saldıranlara karşı göğüs vermese, avukat Burhan'ı paralıyacaklar. Burhan gitti. Duyduk ki dışarı çıkınca ahâli söylemedik lâf kcmamış. Herif evine zor sığınmış.

Avukat Burhan gidince Zübükzâde, coştu. Anlattı da anlattı. Hemen orada Cami Yaptırma Derneği kuruldu. Derneğe muhaliflerden de üç kişi aldık. Zübükzâde'ye Dernek Başkanlığı verildiyse de, işlerinin çokluğundan almak istemedi, üç muhalifin direnmesi sonunda Derneğimizin Başkanı oldu.

Akşam, ordan Belediyeye vardık. Zübükzâde İbraam Bey,

— Gayri yüreğinizi ferah tutun, dedi, avukat Burhan diye bir herif kalmadı. Artık onu yok bilin. Daha da bu kasabada tutunabileceğini sanmam. İşte böylece, kasabamızda muhalefetin başını ezdik çok şükür. Şimdi seçimleri silme kazanırız...

Gedikli İhsan Efendi,

— Ben demedim mi, heyri, dedi, Zübük'ün durup dururken ortaya bir cami işi atması boşuna değil... Demek meramı, avukat Burhan'ı yemekmiş. Yedi işte, yedi bitirdi.

öyle de oldu. Cami Derneği kurulduktan sonra, avukat Burhan'ın iler-tutarı kalmadı. Hiç kimse dâvasını ona vermez oldu. Bir de duyduk; kasabadan geçecekmiş...

Bu Zübük, ne Zübükoğlu Zübük'tür, bir bilsen Bey... Bunun oyununa Zaloğlu Şüstem dayanamaz. Çünkü alttan güreşir ve kancıklığın her bir kanunu 'bunda toplanmıştır.

EL ÖPENLERİN ÇOK OLSUN

Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi şöyle anlatıyordu:

Seçim gelip dayanınca ortaya bir aday işi çıktı. Kasabadan aday gösterilecek... Ankara'dan vilâyete parti demiş ki, kimin seçim kabiliyeti varsa, onu aday gösterin...

Parti binasında toplandık toparlandık. Aklımız sıra aday adayı seçeceğiz de, vilâyete bildireceğiz ki, onlar da Ankara'ya sorup danışalar. Parti merkezin-

den gelen emirde «Seçim kabiliyeti olan aday ayrılsın» deniyormuş.

Çiftverenoğlu Hamza Bey,

— Arkadaşlar, dedi, dobra dobra konuşulacak mı, yoksa gene dolambaçlı mı gideceğiz, ilkin bir an? lıyalım da ona göre...

Çiftverenoğlu alçağının neden böyle dediği bilinmekte. Onun meramı, Zübükzâde milletvekili seçilsin de, kendisi de ondan boşalan Belediye Başkanlığına gene eskisi gibi otursun. Zübük'le baş edemiyeceğint anlayınca, ona yol açıyor ki, kendi de onun kuyruk altında yürüye. Biri değil, bunların hepsi alçak canım.

Gedikli İhsan Efendi ordan,

— Ne varmış. Elbet açık açık konuşulacak, dedi, seçim gelmiş çatmış, daha bunun gizlisi kapaklısı yok. Kulağımızı ensemizden göstermiyelim •arkadaşlar.

Hamza Bey,

— Öyleyse, dedi, burda konuştuğumuz burda kalacak, söz mü?

— Dinleyin arkadaşlara Bu kasabayı Zübükzâde'den aman kurtarmanın yolu. Buncadır çektik, daha da çekeceğimiz kalmadı. Saçı bitmemiş öksüzün hakkını yemiş, beli bükülmüş kocanın ahini almış bir namussuz.

Yahu, bu Hamza Bey ne diyor allasen? Herif iyice şaşırttı besbelli. Ulan, Zübükzâde bunu duyarsa Hamza Bey'i katır tepmişe döndürmez mi?

Tüccardan Emin Efendi,

— Bre Hamza oğul, ne dersin sen, dedi, şimdi bu lâfın sırası mı yahu? Biz ölüm-dirime girmişiz, sen ne sayıklarsın. Evet, Zübükzâde'nin bize ettiği çoktur. Anca biz onu böyle günler için besledik, yetiştir-

dik. Meydana salıp koyverelim ki, ele-güne yüzümüzü ak çıkarsın, ibraam'ın nutkunun karşısında duracak muhaliflerden bir babayiğit göremiyorum. Bir nutuk attı mı, anasından doğduğuna pişman eder muhalifi. Sen ne diyorsun bre Hamza avanağı?

Hamza Bey,

— İkimizin dediği de bir kapıya çıkar, dedi* ben de senin dediğini diyorum. Şimdi mebusluk kuyruğunda sen-ben kavgasına düşmeyelim. Bu Zübük namussuzundan kurtulmanın bir tek yolu var, bu alçağı mebus yapıp başımızdan savalım da kasaba halkı da kendine gelsin. Hele bir mebus olup gitsin de belâ, varsın sonra Ankara'yı birbirine katsın. Ne halleri varsa görsünler, Bizim çektiğimiz yeter oldu. Biz bu herifi mebus çıkarmazsak, başka türlü başımızdan savamayız. Benim dediğim bu.

Ben işi çaktım. Yahu insanoğlundaki şu düzene bak biyol. Bunlar hep danışık işler. Hiç danışıklı doğuş olmasa, bu Çiftverenoğlu, İbraam Bey için bu lâfları edebilir mi? Bunlar önceden birbirinin ağzına tükürmüşler, belli işte. Zübükzâde, Hamza'ya «Sen benim için böyle böyle diyeceksin» demiş, her bir diyeceğini öğretmiş. Yoksa, haddine mi düşmüş ki, Zübük için ileri geri konuşa.

Zübük iki şeyi çok iyi biliyor. Biri, parti adına bizim onu kullandığımızı, ürüyen it diye öne sürüp saldığımızı, biri de, kendisinden kasabaca yaka silkligimizi... Şimdi, elinden kurtulmak için «Aman mebul ol» diye eline ayağına düşeceğiz. Parti içinde o zamanadek ikilik vardı,-gizliden ikilik... Seçim gelince herkes bir yana çekmeğe başladı, herkes kendi başına gidiyor. Eh, her yiğidin yüreğinde bir aslan yatar, demişler. Bunca yıl biz bu partiye hizmet etmişiz. Neye?

Hamza Bey'in sözüne daltabanlar,

— Doğru canım, dediler, ne yandan baksak doğru bir söZ'... Evet, bu Zübük'ü başımızdan defetmenin çaresi mebus çıkarıp Ankara'ya dehlemektir.

Yüreğinde aslan yatanların biri de Allah'ın Kulu İsmail Efendi,

— Olmaz öyle iş, dedi, memleketin adını batırmağa hakkımız yok... Burada neyse ne, kendi aramızda olup gidiyoruz, öyle bir adamı mebus diye çıkarıp Ankara'lara göndermeğe yüz ister. En uygunu Tahrirat Kâtibi Rıza Bey'dir. Kendisi kabul etmiyor ya, biz arkadaşlarla ricada bulunduk da he dedi. işinden istifa edecek adam. Hiç mi değil, mebus diye Ankara'ya gönderilince yüzümüz yere gelmez.

Gedikli İhsan Efendi de,

— Bana kalsa en uygunu Baha Bey'dir. Adam bunca yılın öğretmeni, dediği dinlenir. Hazır emekli de olmuşken, dedi.

Kendinin aday olmayacağını bilen, gönlünden geçirdiğini ileri sürüyor. Baha Bey, doğrusu akla yakın geldi. Evet, emekli olmuş, hem de hemşerimiz bir öğretmen... Hep razı olmuşken • Çiftverenoğlu oradan çıktı:

— Arkadaşlar, kendine hayrı dokunmayanın millete hiç hayrı olmaz. Emekli Baha Bey, dersiniz. Evet, iyi, hoş, namuslu bir adam. Neye yarar efendim? Ne yapmış bu adam? Şunca yılın öğretmeni memlekette gitmedik, gezmedik yer komamış. Sonunda, dönüp dolaşıp baba ocağına gelmiş. Yahu, başını sokacak bir evi yok. Babadan kalanları da satıp savmış da kardeşinin hanesine sığınmış. Siz bu adamı simdik mebusluğa nasıl lâyık görürsünüz? Bilgiliymiş, 'bitirmiş edermiş, baba çıksın onun bilgisine. Bize bilgi değil efendi, işi beceren kotaran adam gibi adam

gerek. Yahu, sizin Millet Meclisi dediğiniz yer, düşkünler ocağı mı? Emekliye ayrılmış da ne olmuş? Bize yararı ne heyri? Onun yerine bizim Zübükzâdemiz bunca.yıl öğretmenlik etse, Allah'ın izniyle Maarif Nazırı olurdu. Bize işte böyle bir mebus ister ki, oraya varınca dişe diş, göze göz, haklarımızı korusun ve şu ölü toprağı serpilmiş memleketi şenlendirsin. Lâfa kulak verin, gelin şu Zübükzâde İbraam Beyi biz aday diye çıkaralım ortaya. Gerisini siz ona bırakın, mebusluk aslanın ağzında olsa söker alır. Bir taşla iki kuş vururuz. Hem böyle bir canavarın elinden yakamızı kurtarırız, hem de kasabamıza bir hayrı olur.

Gedikli İhsan Efendi,

— Unuttun gitti, dedi, bu Baha Bey namuslu adam, çalmaz çarpmaz.

Çiftverenoğlu da buna karşılık,

— Bir namuslu tutturmuş gidersiniz, dedi, namuslu olup da ne olacak, bir iş beceremedikten kelli. Varsın çalsın çırpsın da, arada ucu kasabamıza da dokunsun. Sünepe, uyuntu oturmuş da, çalmamış, ne çıkar efendi? Doğru mu dediğim? insanda ağız varsa elbet yiyecek. Adam odur ki, hem yesin hem yedirsin...

Çiftverenoğlu, alçaklıktan yana, Zübükzâde'nin ocağında iyi yetişmiş, çırakken kalfa olmuş. Bunlarla başedilir gibi değil.

Gedikli İhsan,

— Bu dediklerin uygun görünür, dedi, velâkin Zübükzâde'nin marifeti ne ki, sen ona böyie gönül vermişsin.

Bey,• bu Çiftverenoğlu, yoldaşı İbraam alçağını bir anlattı, bir anlattı, dinleyenlerin ağzı açık kaldı. Biz onun oyunlarını bilir sanırdık kendimizi, oysa daha ne kitaba girmemiş oyunları varmış:

— Zübükzâde İbraam Bey'in işleri çok; bildiğiniz var, bilmediğiniz var. Orman müteahhidi Salim Hoca'yla işini bilmezsiniz. Salim Hoca, bilmem ne kadar ağaç gövdesini bir ayda teslim edeceğim diye kâğıt imzalamış. Orman uzakta, vilâyete üç günlük yol. Ağaçları zamanında yetiştiremezse, geciken her gün için yüz lira cereme ödeyecek. Aradan bir gün değil, üç ay geçmiş. Kırık kağnıyla koca ağaçlar taşınır mı? Salim Hoca yanmış ki nasıl... Kazancından geçmiş herif, ya bu bulaşıktan nasıl sıyrıla? Orman idaresinde on bin lira depoziti yatıyor, kusturarak alaeaklar. Ne etsin herif şaşırmış. Bizim memleketimizde her işin üstesinden gelir kim var? Zübükzâde. Koca Salim Hoca, kan-ter içinde İbraam Bey'in huzuruna vardı. Ben de ordayım. Benim; yanırrîda açılmak istemedi. Herifin bir sıkıntısı olduğu-belli, ibraam Bey,

— Salim Hoca, senin bir karın ağrın var, nedir? dedi.

Salim Hoca o yana bu yana bakınca,

— Söyle söyle, Çiftverenoğlu benim; yabancım değil, dedi, senin karın ağrının ilâcı herhalde bende olacak.

Salim Hoca anlattı:

— Ben yandım İbraam Bey, işler böyleyken böyle. Kime danıştımsa, «Sen ibraam Bey'e var, o sana bir akıl verir. O da akü vermezse, kurtuluşun yoktur» dediler. Sen bizim hacet kapımızsın, dert babasısın. Bizden gençsen de akıl akıldan üstün. Ellerinden öperım, aman bana bir akıl..

Zübükzâde İbraam Bey güldü:

— Zorluğun bu olsun, Salim emmi, bu iş kolay; Biz bunu tereyağından kıl çeker gibi evelallah kurtarırız.

Hemen o gün, Ibraam'ın sözüyle, üçümüz birlik vilâyete vardık. Noterden senet üzerine bir şirket kurduk.

Salim Hoca, ormandan odun nakliye, işini almış da, sonradan bizimle ortak olmuş hani... Şirketin kurulması şerefine o gece iyi bir eğlendik. İbraam Bey «İşin oldu bil gayri...» dedikçe, Saiim Hoca keyiflenip paraları savuruyor ki görmeler ister.

Hamza Bey'in sözünün burasında Gedikli İhsan Efendi,

—- Savursun da görsün... Zübükzâde onu doğduğuna bin pişman etmiştir ya... dedi.

Çiftverenoğlu,

— Hâşâ, dedi, sizin sayenizde bozuk işleri düze çıkardı.

— O da ne? Neden bizim sayemizde? Bizi karıştırma şimdi...

. Hamza Bey,

— Yahu, dedi, siz belediye meclisinin azaları olaraktan, ağustosun ortasında Kamışlık çayı taştı, ortalığı sel aldı. diyerekten zabıt tutmadınız mı, o zaptın altında imzanız, mühürünüz yok mu?

Bak bak hele bak, bize lâf dokundurur. O zaptın altında benim de imzam olduğundan, daha durulur mu, sözün yeri geldi:

—- Ben bak, sen o işi şimdi neye karıştırırsın? Evet, biz, yaz ortası Kamışlık çayı taştı da ortalığı sele boğdu diye bir zabıt tuttuk. Velâkin biz bu işi neden yaptık 'bakalım? Memleketin menfaatine... Kimsenin çıkarı yok bu işte arkadaş. Dere taşınca ne olur, köprüleri sel alır götürür. Nafiadan yardim görüldü de köprü onarıldı. Biz, köprüyü sel aldı demiyeydik, köprü yapılır mıydı? Bu işde kimin-cebine on para girmişse ciğerine yapışsın... Memleket hayrına

bir iş yaptıksa, şimdi bunu açığa vurmanın yeri var mı?

Ben böylece taşı gediğine kodum bellerken, Zübükzâde'nin çırağı Hamza alçağı ne dese iyi:

— Sen öyle bil... Ulan, şu Kamışlık çayından yaz boyu, serçe parmağım kadar su akar mı ki, siz dereler taştı da köprüler yıkıldı, memleket sele gitti diye zabıt tutarsınız? Bu aklı size veren kim? Şimdi beğenmediğiniz ibraam Bey değil mi? Siz o zaptı imzalayınca, ne oldu bilin bakalım. Biz de «Ağaçları Kamışlık çayı kıyısına yığmıştık, sel hepsini aldı götürdü»' diyerek orman müdürlüğüne baş vurduk. Sel bu, Allah tarafından bir afat... Ortada zabıt da var. İşte böyle, Salim Hoca bir tekini bile taşıtmadığı odunların nakliye parasını Orman İdaresinden aldı... Bitti mi? Yooo... Ardından bir daha. Sel bu kardaş... Bizim taşıtmadığımız ağaçlan, Kamışlık çayı taşıyıp, sel alıp gidiyor. Efendi, efendi, kendine gel biyol, ortada odun yok, ağaç yok, sel mel yok, biz ağaç taşıma parası çekiyoruz. Bu ne akıl? İşte Zübükzâde'ninki böyle akıl. Akıl diye ben buna derim. Bu işin kime zararı var? Hiç kimseye yok... Kazancı dersen çok. Kasabamıza para girdi. Şurada birkaç yoksul da, sanki ağaç kesmiş, yüklemiş gibilerden üç-beş kuruş aldı da nasiplendi.

Bunu duyunca biz hep dövünmeğe başladık. Eyvah... Demek biz o zaptı imzalarken oyuna mı gelmişiz...

— Aman ihbar olursa yandık. Bir müfettiş gelir de, şu köprü yıkan, ağaç gövdesi sürüyen Kamışlık çayı nerdeymiş, bir görelim derse, hapı yuttuk...

Şu utanmaz Çiftverenoğlu'na bak, bir de yılış yılış sırıtır da adamın kanını, iliğini kurutur.

— Hiçbişey de olmaz, dedi, Zübükzâde işini

bilir ve sağlam kazığa bağlar. Ne demişler, «Sen önce eşeğini sağlam kazığa bağla, sonra tevekkül ol Allah'a»... İbraam Bey'le bir işe girdia mi, gönlünü ferah tut. Kim ihbar edecekmiş heyri, İbraam Bey'in bu işe bulaştırmadığı bir adam mı kaldı ki, ihbar ede. Kim kimi?

Biz burda neden açık konuşuyoruz? Orman idaresi dersen, Alah razı olsun, mert adamlar, ibraam, Bey'in eli açık olduktan sonra mert olmamak kimin gücüne... Açın gözünüzü, Zübükzâde ibraam böyle bir adam. Şimdi siz kalkmış, yok Baha Bey, yok Rıza Bey dersiniz... Yahu onlar da, mebus olmuş ne çıkar, olmamış ne çıkar... Bizim istediğimiz ne? Aman şu memleketin fakir fukarasına bir hayrı dokunsun. İyiliğe kemlik yok. İbraam Bey'in iyiliği unutulmaz. Yahu, herif taşa toprağa para döküyor. Kamışlık çayı yatağının kırk kilometre boyunca kumunu toptan kiraladı. Dere yatağının kumu... Bir:düşünün. Adam kuma para bağlıyor. Şimdiyedek Kamışlık kumunun para ettiği görülmüş mü? Kimin aklına gelir? Kum kirası diye belediyeye dokuz yüz lira girdi. Neye yapar bunu? Hep memlekete iyilik olsun da şu kasaba kalkınsın diye...

Tüccardan Emin Efendi,

-— Bak orası öyle, dedi, kendi yok Allahı var şimdi, Zübük durup dururken dere kumunu kiraladı. Büyük iyilik...

Çiftverenoğlu'nun çenesi açılmış, ibraam'ın çığırtkanı kesilmişti:

— İbraam Bey zübüktür mübüktür ya, işini bilir efendi... Kamışlık deresinin kumunu kiraladı ve vilâyetin en büyük müteahhidini batırdı. Koca müteahhit sermayeyi kediye yükleyip iflâs bayrağını çekti. Nasıl oldu bu iş, bilir misiniz? Nerden bileceksiniz? O kafayı ne diye taşırsınız da, gövdenize yük edersi-

niz... Biz burdan,- Kamışlık çayı taştı da köprüyü se! aldı götürdü diye zabıt tutunca, Nafia da İbraam Bey'-in sayesinde işe el attı. Yeniden bir köprü yapılacak... İbraam Bey'in niyeti, köprüyü kendi yapmak da, şu kasabanın aylakları çalışıp cepleri üç beş kuruş gör-sün..; Adamın derdi hep hayır işi. Taa Ankara'ya git-ti de, işi kurdu. Vekâlette köprülerin modeli varmış; üç boy üstüne, küçük boy, orta boy,; büyük boy....Zü-bükzâde'nin vekil sıkı ahbabı. Vekile «Bu büyük boy köprü, bizim oraya küçük gelir, bize en büyük boy ister» demiş. Vekil de «Aman, bundan büyüğü olmaz* bundan büyük bizim memlekette bir Galata Köprüsü var., O da deniz üstünde» demiş. İbraam Bey de «Bi-zim Kamışlık çayı Galata Köprüsünden çok işlen bil-diğin gibi d®ğil, aman olmuşken modelin en büyüğü olsun» demiş.

Vekil'le epiy çekişmişler. Sonunda vekil, Zübük-zâde'nin hatırını kıramamış, «Olsun...» demiş. Köp^ rünün yapımı eksiltmeye çıkarılmış. Gerisini biz bil-mekteyiz. Memleketin kırk yerinden krrktan artık mü-teahhit eksiltmeye katıldı. Eksilten eksiltene... Bizim Zübükzâde İbraam da orda. öyle bir iş "ki, yahu ne kadar eksiğine alsan gene dünya kadar kazanacak-sın. Bunlar başlamışlar fiyatı kırmağa... Ha babam de babam, nerdeyse işi bedavadan yapıp üste para ve-recekler. Fiyat indirmede bu bizim vilâyetin namlı müteahhidiyle kimse başedemedi. Zübükzâde ibra-am, müteahhide gitti, benim'yanımda «Gel sen. bu işi üstüne alma, ben sana açıktan para vereyim» dedi. Müteahhitte kafa kalın... «Olmaz!» dedi kesti.'O za-man İbraam Bey «öyleyse, bu iş senin üstünde kal-sın, sen bana açıktan para ver!..» dedi. Herif eşşek be kardaşım, ona da «Olmaz!» dedi attı. İbraam Bey de «öyleyse gel bu köprüyü ortak yapalım, kazancı

kırışalım» dedi. Herif ona da «Olmaz!» -dedi: Aslına bakarsan, ibraam Bey, müteahhidi atlatacak ya, kendisi bir başına işi alamazmış, daha önce böyle birkaç büyük iş yapsa, alacak... Zübükzâde de kızdı, «Benden insanlık bu kadar. Gerisi senin bileceğin iş,:.» dedi. ' * - • " - '

Köprü işi müteahhidin üstünde kaldı. Herif makineleri, kamyonları Kamışlık deresine dayadı. Hep bildiğiniz iş... Amele çadırları kuruldu. Çimento çuvalları yığıldı. Bak, aradan iki yıl geçti de köprü daha neye yapılmadı? Hadi, bilin bakalım...

Birbirimize bakıştık,

— Sahi, neye yapılmadı? diye biz ona sorduk.

— Yapılmaz, dedi, daha da yapılamaz... Bu köprüyü yapsa yapsa anca bizim ibraam Bey yapar... Müteahhit her bir hazırlığını yaptığı sıra, İbraam Bey ne yaptı? Kamışlık deresi yatağının kumlarını belediyemizden yıllığı dokuzyüz liraya- kiraladı. Müteahhit, köprünün betonunu kardıracak, kum yok. Kumlar hep İbraam Bey'in. Dere boyundan bitek kum tanesi alamıyor ki, beton döksün... Başka da kum yatağı yok ki buralarda, ordan kum getirtsin. Kumun olduğu yer beş günlük yol. Köprüden alacağı bütün parayı kum taşımağa yatırsa gene olmuyor. Herif çıldırıyordu. Baştan sermayeyi dökmüş, ne etsin? İbraam Bey'in ayağına vardı, itin olayım, beni bağışla, dedi. Ortak olalım, dedi. Sen karışma, kumu bırak, yeter dedi. Elini sürme, kazancın dörtte üçünü al, dedi. Dokuzyüz liraya kiraladığın kum yatağını bana bir yıllığına doksanbin liraya kirala, dedi. İbraam Bey'in hamdoisun paraya gözü tok. Herif her ne dediyse İbraam Bey «ı̣ıh...» dedi de daha bişey demedi, ağzını bıçak açmadı. Bunun üzerine vilâyetin namlı müteahhidi, «Ulan namussuz Zübük, duyduğum kadar var-

mışsm. Evimi ocağımı hatırdın, seni dilerim Allah batıra!» dedi, savuştu.

Yaa, işte böyle... Sizin neden haberiniz var? Zübükzâde'nin bize iyiliği çok ya anlayan nerde? Belediye bütçesine dokuzyüz lira girdi. Müteahhidin yığdığı çimentonun donanr dondu, donmayanını da herkes alıp götürdü, işini gördü. Şu az iyilik mi? Ordan kaldırılan çimentonun hesabı yok be... Bir de şimdi kalkmış, lâf edersiniz. Onu bilir onu söylerim ağalar, efendiler, bizim içimizde ondan başkası mebus olamaz, olsa da işe yaramaz, nafile... Kendine hayrı olmayanın memlekete hiç hayrı olmaz... Biz bu Zübükzâde'yi hele bir mebus yapıp Ankara'ya salalım, ikinci ayına kalmadan vekil olmazsa, ben de nah bu bıyıkları keserim de, pazar yerinde eşşek gibi anırırım... Arkadaşlar, darphane bile Zübük İbraam gibi para basamaz. Adam durduğu yerde icat çıkarıp, bir para kaynağı buluyor. Bugüne dek hangi rama-[1] zanda bir davulcudan para alırdık. Zübük'teki akla bak sen, ramazan davulculuğunu arttırmaya çıkardı da, milleti birbirine düşürüp, ramazan davulculuğunu, beşyüz pangmota kiraladı, belediyeye gelir sağladı. Şu kasabada kaç kişiyiz, hangimizin yaşayıp hangimizin ölü olduğu belli bile değil. Zübükzâde, muhtara verdiği akılla, kayıtta kimini ölü, kimini diri gösteriyor. Herifteki akla bak ki sen, ölüleri diriltti, dirileri öldürttü... Vergi borcu geleni öldürtüyor, hazineden alacağı olan ölüyü diri gösteriyor, ölü diri birbirimize karıştık be...

Zübükzâde'nin çığırtkanı Çiftverenoğlu'nun bu konuşması üzerine, o zamanadek, Rıza Bey'in aday gösterilmesini isteyen Emin Efendi,

— Evet, doğru, dedi, doğruya doğru... Aklımızı başımıza devşirsek gerek. Zübükzâde'nin eğriliğini

hep b\V\riz. Ama ne dernvş\er «Yt\an do\ana do\ana gider de deliğin ağzına geldi mi doğrulur:.» Hayatta böyle olunacak... İş, deliğin ağzına geldin mi doğrulmakta... Şimdi biz, işte seçimdeyiz, deliğin başına geldik. Zübük oğlumun bundan önceki dolanması, dolandırması başka iş... Şu fakir kasabada bile Zübükzâde milyoner oldu. Nasıl olur canım, akıl mı? Sen bizim bu kasabanın topunu toplamını alsan da sıksan, bizden milyon değil, ikiyüzbin lira çıkmaz. P.ekiy, bu Zübükzâde bizim bu insanlarımızdan nasıl milyoner oldu canım. İşte herifin hüneri bu... Eee, bizim gibi çulsuzlar arasında bu dolapları döndüren Ankara'ya mebus diye varınca neler etmez... Evet, aklım yattı, oyumu da İbraam Bey'e verdim.

Bana döndü:

— Ne dersin?

Ben bu halleri görüp aklım başımdan gitti. Ne , desem gerek? İt izi kurt izine karışmış, alan belli değil, satan belli değil... Bir adam ki, ölü memuru diri ve tebdilhavalı gösterip hazineden maaş aldırtır, da-, ha bunun nesi kalmış... Evet, şu dinlediklerimden yüreğim burkuldu, içime bir kor düştü ama ne denir?

.T- Bişey diyeyim mi arkadaşlar size, dedim, ben baştan beri derim, bizim içimizde mebusluğa Zübükzâde'den lâyığı yoktur. Ankara'dan gelen parti buyruğunda «Seçim kabiliyeti olanı aday gösterin» deniliyormüş. Zübükzâde dururken bu bizim milletimiz başkasını seçmez. Hem siz Rıza Bey'den, Baha Bey'den ne kötülük gördünüz de, adamcağızları mebus yapmağa kalkarsınız? Şimdi Zübükzâde ibraam duyarsa ki, Rıza Bey'le Baha Bey aday olmak ister-Jermiş, adamları perperişan eder. Benim acıdığım onlar. Yazıktır, günahtır adamlara...

Biz böylece kararlaştırmışken, Gedikli İhsan E-

f-endt'yf bUürlü yoia getiremiyoruz. Betti ki o, adaylıkta kimseyi beğenmiyor, ille kendi aday olacak. ,

— Aman İhsan Efendi kardeş,.vazgeç bu sevdadan... diyorsak da,

—- O Zübük'se ben de Gedikli Ihsan/im, diyor, bildiğinden- kalmasın, ettiğinden geri durmasın. Yayımı kastım, okumu bastım, daha geri dönmem...

Hoş, beni aday gösterin, demiyor ya, niyeti belli..: Ya devlet başa, ya kuzgun leşe, deyip yürümüş. Anladığım şu ki, bu İhsan Efendi tahtına, bahtına gidiyor.

Biz buna söz geçiremeyince,

— öyleyse bu işi Zübükzâde'nin kendisiyle yüz yüze konuşmak gerek. O olmamış, biz ne desek boş... dedik.

Gedikli İhsan Efendi bir yiğitlendi,

— Siz bana bırakın, dedi, ne olmuş yani. Sizde hiç hamiyyet kalmadı mı, yazık... Deminden beri, he- . rifin türlü bin edepsizliğini anlatır, sonra.da herife eyvallah edersiniz.

— Doğrusun, doğrusun ya...

Zübükzâde İbraam Bey'e, acele gelmesi için har ber gönderttik.

O da bize «Kusura kalmasınlar, önemli bir işim var. Eve buyursunlar» diye haber yolladı. Kalktık, hep birden gittik. Gedikli ihsan önden seğirtip giderken kapıya yanaştıkça ayak sürümeye, geri geri kalmağa başladı. Neyse içeri girdik. Bizi anası karşıladı,

— Hoş geldiniz, safa geldiniz. Aman yavaş olun, İbraam telefonla konuşuyor...

Odaya girdik, ibraam gerçekten telefonla konuşuyor ya, konuşması başka... Bize eliyle oturun, işareti yaptı. Ağzı telefonda, yüksek sesle konuşuyor:

— Beyefendiyi gör kardeşim, gör beyefendiyi...

Beriden bfr selâm sarkıt... Biz cami derneğimizi, kurduk, paralan topluyoruz. Gerisi hükümetimize kalmış. Ne? Ikiyüzbin mi? Anlaşılmıyor sesin.... Bağır yahu... üçyüzbin mi? Az!., üçyüzbine selâtin camisi değil, mescit olmaz. Biz selâtin camisi istiyoruz. Ben vatandaşlarıma söz verdim. Beyefendiye benim, tarafımdan söyle. Bir milyondan aşağı göndertirse, töbe, kabul etmem de geri çeviririm, rezil olur, karışmam... Ha? Ne dedin? Evet...

O telefonda konuşurken Gedikli ihsan yavaşça Hamza Bey'e sordu:

— Beyefendi dediği de kim ola?

Hamza Bey, •

— Kim olabilirmiş yahu, dedi, bu memlekette kaç beyefendi var? Bir tek,.. Baş beyefendi, yâni Başbakan hazretleri...

—- Amanın Hamza Bey, şimdi bu herif Başbakan hazretleri için mi böyle der?

••— Ne sandındı?

Oniar fısıldaşırken Zübük telefonda dura dura konuşuyor:

— Dediğin anlaşılmıyor. Bağır ulan, bağır be!... Haa... Olur. Seçimi hiç merak etmeyin, silme kazanacağız; Sen şimdi doğruca Nafia Vekiline git, selâmımı söyle. "Dün gece evinde telefonla aradım, yokmuş, görüşemedik. Nafia Vekili olacak deyyusa... Aynen böyle söyle... Benim için böyle dedi dersin... Biz buraya bir baraj isteriz. Anladın mı? Kendisine böyle de! Seçimlerden önce baraja başlanmalı. Kamışlık çayının üstüne barajı oturtmalılar. Ne? Yüzmilyon mu? İsterse beşyüzmilyon olsun. Hiç anlamam... Ben barajımı isterim, o kadar... Böylece söyle... Baraj kurulmalı. Seçim işi kolay. Onu hiç merak etmeyin. Cami ile baraj oldu mu, seçimi silme kazandık

gitti uian, ne diyorum, başlansın bir, yeter... Gerisine karışmayın... Ha? Olmaz!..

Emin Efendi, •

——Tozuttu mu bu Zübük, ulan Kamışlık çayı bir kuru dere. Barajı nere? diye fısıldayınca Hamza Bey,

— Sen keyfine bak, İbraam Bey istesin yoksa, suyunu da bir yerden bulur, getirir, dedi.

Zübükzâde telefonda konuşuyor:

— Beri bak!.. Kaç gecedir Sanayi Vekilini telefonla arıyorum, çıkmıyor. Yoksa Gar Lokantasında cıbıl kan oynatmadan vakit bulamıyor mu? Ne? Vallaha iyi, biz burda millet için, vatan için uğraşalım, siz orda avrat göbeğinin çukurunda rakı için. Heh heh heh... Şaka canım. Hakkınızdır, bu yollar helâl olsun size. Haaa, ne diyordum, Sanayi Bakanına de ki, buraya bir de fabrika istiyoruz, anladın mı? Fabrika. Evet, fabrika. Seçimden önce fabrikamızın temeli atılmalı. Ne? Ne fabrikası mı? Bayağı fabrika işte. Orasını siz düşünün: Hangisi elverişli gelirse onu yapın canım. Biz, hükümetin işine karışmayız. Bizim istediğimiz fabrika.

Böyle tatlı konuşurken telefonun karşısındaki her ne dediyse, Zübükzâde celallendi, birden sövüp saymağa başladı, sonra,

— Bu siparişlerimi aynen isterim. Hadi gülegüle! diye bağırıp telefonu çat diye kapadı.

Sanki kızıp bağıran o değilmiş gibi bize döndü:

— Eee, hoş geldiniz, safa geldiniz!

Telefonda bağırmaktan ter içinde kalmış, yazmayla terini sildi.

— Efendim, dedi, Ankara'yla konuştum. Bu bizim telefonların Allah belâsını versin. Telefon değil, telli belâ. Hıdırlık Cindoruğuna çıkıp bu kadar bağırsam, .sesim Ankara'dan daha kolay duyulur. Ticaret

Vekiliyle görüştük. Sizden iyi olmasın, çok yakın arkadaşımdır. Fabrikayı yaptıracağız yaptırmasına da, yerini düşünüyorum. Fabrikayı nereye kursak bilmem ki. Şimdi fabrika kuracağımız duyulursa herkes birbirine düşer, öyle ya, fabrika senin arsana kurulsun, benimkine kurulsun, Bizim burda, göbek yerde arsanın en şahının metresi iki lira. Fabrika yeri oldu mu, metre karesi yüz liraya fırlar. Ondan ötürü arkadaşlar fabrika yapılacağı lâfı burda kalacak. Dışarda duyulmayacak, aman haa...

Birden hatırlamış gibi Gedikli İhsan'a,

—- İhsan Efendi, senin Bel Düzü'ndeki tarla kaç dönüm? diye sordu.

İhsan Efendi, ceketinin önünü kavuşturup, el bağladıktan sonra,

— Yetmiş dönüm var İbraam Bey, dedi.

— Biliyor musun, orası tam fabrikalık bir yer. Yahu, sahi, sipariş verilmiş gibi, ölçü üzerine bir yer. Bakalım, bikez düşünelim de. .Metresi yüz kaymeden epiy eder. Yoksa yüz lira az mı?

Gedikli İhsan şaşırdı:

— Zatınız bilirsiniz İbraam Bey, orasını gayri kendinin bil. Sen varken bize lâf düşmez...

Zübükzâde bize birer cigara verdi, anası da kahveleri getirdi, ibraam Bey,

-- Eee, ne var, ne yok, dedi, beni işletmişsiniz... Telefon derdinden gelemedim. Buyrun!..

Gedikli İhsan Efendi, kendinden önce biri sözü alır, diye birden başladı:

— İbraam Bey, zatınıza mâzuratımız (mâruzât) var...:

— Estağfurullah. Nedir? Buyur! Emriniz İhsan Efendi?

— Emir sende. Bizimki bir dilek... Sabahtan

beri arkadaşlarla konuşmaktayız.' Mebusumuz diye çıkarmaya senden başkasını lâyık görmedik. Bizi kırmıyacağınızı bildiğimizden ricaya geldik. Kabul et bu ricamızı İbraam Bey...

— Hiç yakışık almaz İhsan Efendi, Biz sırayı saygıyı biliriz. Ne dernek?... Bunca büyükleri, çiğneyip de... Dünyada olmaz, töbe olmaz. Bizden ileri sırada siz varsınız canım. Herkes ne der?

Bir de utanmadan Gedikli emeklisi olacak, Zübük'ün önüne varıp şap diye eiini öpmez mi? Hem bir-iki değil, durmamasıya şap şap öpüyor. Zübük eiini çeker, o yakalamak ister... Yahu herifin elini bileğinden koparacak. Zübük, bir adam gibi:

— El öpenlerin çok olsun, el öpenlerin çok olsun... diyerek elini çekiyor.

Yahu, bu bizim adamlarımızda hiç adamlık yok... Oğlu yerindeki Zübük'ün elini öpüyor ki, öper mi, emer mi, ısırır mı, yalar mı, belli değil...

— İbraam Bey, sen bu ricamıza he demezsen, bil ki, kalbimiz kırılacak. İşte arkadaşiara sor. öyle mi hemşeriler?

Hep boyun kırdık.

— Tabiî.

— Elbette canım...

Zübükzâde,

/ — Müsaadeniz olursa* sözüm var, dedi, beni şimdi mebus bey diye önünüze geçirirseniz, eloğlu, bilmez. Zübükzâde'nin gözünü mevki hırsı bürümüş, der. El bu, söyler, ağzı torba değil ki büzesin. Kendi namıma, mevkide gözü olanın gözü çıksın. Benimkisi memleket aşkı ve memlekete bir hizmet... Hattâ-Belediye Reisliğinden bile çekilmeyi düşünüyorum..... . • •

Çiftverenoğlu,

— Aman, deme! diye sıçradı. ~ Artık bilmem sevincinden, bilmem sıkıntısından...

Zübükzâde,

— Bu belediye hizmetinin bana çok zararları oluyor. Kendi işimin başına dönmek istiyorum... dedi.

Hangi işi?.. Şu uyuza bak hele!. Ulan senin çiftin çubuğun mu var, tarlan, davarın mı var, dükkânın, tezgâhın mı. var da, işinin başına dönecekmişsin!.. :

-— Bana on paralık değer veriyorsanız, lâfım bir dinlenir lâfsa, diyeceğim şu: Bence mebusluğa en lâyığımız gene İhsan Efendi ağabeyimizdir.

Gedikli İhsan'ı görsen Bey, gülegüle bir olursun. Nasıl köpekleniyor, kuyruk sallıyor, Zübük'ün önünde yatıp yuvarlanıyor. ;

— Aman olmaz! Töbe de! Şart olsun, olmaz! Yahu, sen varken... Ben senin yanında, haşavzurdan (Hâşâ huzurdan) bir uyuz merkep kadar değerim yok. Ne demek? Yahu biz insansak... Medeniyet... Yahu... Estağfurullah...

Gedikli İhsan'ın şaşkınlıktan dili dolanıyor da, ne dediğini hiç bilmiyor; lâfları hep birbirine karıştırıyor:

— Olamaz... Vallaha olamaz, billâha da olamaz, taiiaha da olamaz, üçten yediye şart olsun olamaz... Yahu, bu medeniyet... Lâkin... Cumhuriyetimiz... Varolsun... Değil mi ya!... Biz şimdi...

— İbraam Bey, kararımız karar. Bizim adayımız sensin ve de öldür Allah senden geçmeyiz.

Emin Efendi söze karıştı da, şu kepazeliği kesti.

Zübükzâde, oyuncu karıları gibi kırıtarak, sanki idam cezası yemiş gibi boynunu büktü:

— Bunu ben emriniz sayıyorum, emriniz... Madem siz uygun buldunuz, bana halt etmek düşer...

Sağolun, varolun... Gösterdiğiniz,bu güvene...

Bize bir nutuk çekti, hâlis namussuz nutku...

O bize,

— Sağoi! Varol! der.

Biz ona,

— Sağol, varol, yaşa!., deriz.

Bizi kapı dışınacak geçirip uğurladı. Gedikli İhsan'da adam içine çıkacak surat kalmadığından, başını eğip yürüdü gitti. Hele bir - iki lâf etse, suratına tüküreceğim.

Herkes o yana, bu yana dağıldı. Biz de Aklı Evvel Hoca'yla kahveye doğru gidiyoruz. Posta müdürüyle iki memur alanda dikili telefon direği dibinde duruyordu... Telefon tamircisi, tırnaklı demiri ayağına takıp direğin tepesine çıkmış. Yerde iki hat çavuşu, önlerinde sahra telefonu, bişeyler. yapıyorlar.

Selâmiaştık. Posta müdürüne,

— Hayrola Şevket Bey? dedim.

— Bırak canım, dedi, bu telefonlarla başımız dertte.

— Ne oldu ki?

— Deli Celil kendini telefonların başına kral yaptığından bu yana çektiğimizi bilsen... Telefon telleri hep kopuk... Vilâyet demediğini komaz, nedir çektiğimiz canım!.. Vilâyetten tamirci istedik. Allah razı olsun, geldiler de muayene ediyorlar.

— Telefonlar bozuk mu?

— Ne diyorsun, on gündür telefonlar işlemiyor. Hiçbir yerle konuşulmuyor.

Aklı Evvel Bedir Hoca,

-— Nee? diye haykırdı.

Şevket Bey,

— Neye şaştın Hoca? dedi.

Aklı Evvel Bedir Hoca,

— Nasıl şaşmayalım Şevket Bey, dedi, yahu şimdi Zübükzâde İbraam Bey gözümüzün önünde Ankara'yla konuştu ya telefonla...

Şevket Bey güldü:

— O konuşuyor, o herif telefon da olmasa gene konuşur. Yunus Baba yatırını icat etti ya, gayri Yunus Baha'nın kuvvetiyle, Ankara'yla bile konuşur...

Ahmaklığımız duyulursa memlekete rezil olacağız. Onun için,

— Yok heyri yok, Bedir Hoca şaka eder, dedim, İbraam Beyin telefonla melefonla konuştuğu yok...

Anladın mı'Bey, anladın mı? Bu Zübük'ten bizim çektiğimiz dille anlatılmaz.

Kim bilir ne kusur, ne günah işledik ki, ders olsun, ceza olsun diye Rabbim bu ahlâksızı başımıza belâ etti.

CAMİDE CAN VEREN MANDA

Allah Selâmet Versin Murtaza **Efendi şöyle anlatıyordu ;**

O seçim pek yaman olmuştu bey. Artık yapacağımızı yaptık, seçim sonucunu bekliyoruz. Kulağımız kirişte... Kimi telefon başında dokuz doğuruyor, kimi radyo başında Allah Allah diyor. Hiç böyle bekleyiş görmedim ben. Yunus Baba türbesinin başında dua eden mi istersin, yatıp kalkıp namaz kılan mı... Aksama doğru haberler gelmeğe başladı. Vilâyet merkezinde bizim parti yenik düştü. Eyvaah şu ilçe... Gece telefon geldi ki orda da bizim parti yatık, yüz

oyla kaybetmişiz. Aman şu ilçe, aman bu ilçe... Kimi yerde otuz, kimi yerde yüz farkla alta düşmüşüz. Partimizin kalesi dediğimiz ilçede rezil olmuşuz ki hiç sorma... Bizim ilçenin seçim sandıkları açılmış, oylar sayılıyor. Her ne işse, bizim oyların sayımı bir türlü bitirilemiyor. Neye arkadaşlar? Bizim insanlarımızı ebeden bebeye tek tek saysan şimdiye dek sayılmış bitmişti. Bir avuç seçmenimiz var.

Vilâyetin her bir ilçesinden haberler geldi bitti, Dörtyüz oyla yeniğiz. Sonunda, bizim ilçenin oy sayımı da anlaşıldı. Dokuzyüz oyla ilerdeyiz. Yâni bizim ilçe, muhalif takımını yatırdı. Yatırdı ne, yere serdi. Külahını atan mı, halay çeken mi, horana kalkan mı... Padişah Topçusu Memet Çavuş Hıdırlık Doruğunda kıçtan dolma balyemezi gümbürdetiyor. Zurnacı Çingen Hüsin'le davulcu Topal Veysel'i bir görmeli. Avukat Burhan'ın kapısına dayanmış, zurnayı pencereye uzatmış, oynak havalardan döktürüyor. Kemik Mistik Oğlan'la Tabansız Şükrü oğlan kaşıkları almışlar ellerine, Konya baş köçeği yanlarında kaç para eder.

Namazı bırakan rakının başına çöktü. Sabahacak içildi, eğlenildi. O konuşulmayan .telefonlar cayır cayır işliyor. Vali, Zübükzâde'ye,: telefonda,

—- Gözlerinden öperim İbraamcım... diyor.

Ankara'dan telefon üstüne telefon.

Bu vilâyette seçimi partimize kazandıran bizim ilçe, Allah için doğruyu söylemek gerekirse, bir Zübük, koca vilâyette seçimi kazandırdı ve de onun sayesinde altı kişi daha mebus seçildi.

Zübükzâde'yi de biz aday gösterdik. Doğrusu hak, öğretmen Baha Bey'indi.

Velâkin Zübükzâde'yi aday göstermeseydiki biz hep birbirimize düşecektik. Bizim onu aday yapmamızın esas sebebi, ne şu, ne bu. ,

Biz onu aday göstermiyeydik-, aramızda vay sen, vay ben d:ye benlik kavgasına düşüp birbirimize girecektik. İşte bundan korkumuzdan, ne sana, ne bana, kalsın Zübük oğlana, dedik, bu ırzı kırık herif i aday gösterip mebus yaptık, Ankara'ya yolcu ettik,

Zübükzâde'nin Ankara'ya yolcu edildiği gündü. Kasap Osman kasabayı birbirine kattı. Yahu derdi ne imiş bu Osman'ın diyoruz. Kimse bir şey söylemiyor. Kasap-Osman barbar bağırıyor ama, dediğinden bir iâf anlaşılmıyor. Koca herif hırsından kekeme mi olmuş, pepeme mi olmuş, dili: mi tutulmuş, her ne olmuşsa bitek dediği anlaşılmıyor. Bir bağırtı, çağırtıdır gidiyor. Bu herife n'oldu canım... Pazar yerini birbirine katmış. Aklı Evvel Bedir Hoca,

— Vah herife, dedi, gördün mü ••işi, tuh!.

— N'olmuş, Hoca? :

— Daha n'olsun heyri, herifin dili tutuldu, gördün mü? Teres haketti. Yahu, yatırla şaka olur mu... Yunus Baba yatırına gitmiş, türbenin üstüne desturun küçük aptestim bozmuş.

•'Ä Sen nerden bildin?

— Bana gelmişti; İlkin erkekliği kesildi, şimdi de dili tutuldu, vah... Bana geldi, «Aman Hoca,, benim erkekliğim kesildi. Bir aydır bizim avratla ana - bacı olduk. Zorlanıyorum, zorlanıyorum, yürümez... Aman Hoca bittim» dedi. Birden anladım. «Ulan it, yoksam Yunus Baba'ya kem gözle mı baktın?» dedim. Kem gözle baksa, kem söz etse, iyi..: Yatrr üstüne töbe, yestehlemiş namussuz. Yatır bu, adamı çarpar ki nasıl... İlkini alttan çarptı, şimdi de üstten... önceden erkekliği tutuldu, sonra da dili... Yatırla şaka olur mu ulan?

Aklı Evvel Bedir Hoca anlatıyor, Kasap Osman habire bağırıyor.

— Ne diyorsun aslanım sen?

Bitek sözü anlaşılmıyor. Bunu tuttuk, zaptolmuyor da, ellerini arkasından kanırtıp kıvırdık, Sağlık Evi'ne götürdük. Doktor, uzaktan bir bakışta anladı da,

— Bırakın herifi, apandisit olmuş, bırakın! Herifin apandisitini patlatacaksınız be!..

— Ne olacak?

— Çabuk bıçağın altına!

Şu Aklı Evvel denen koca sakallının ettiğine bak biyol. Herif apandisit sancısından bağırıyor da bir de kalkmış Yunus balığı kemiğinden uydurma yatırın lâfını eder.

Doktor, Kasap Osman'ı bıçağın altına yatırınca, herifin dili çözülmez mi... Bıçak korkusundan bülbül kesilir.

— Aman doktor...

— Ne ulan?

— Yahu benim sancım yok.

— Neyin var?

— Yahu, koca camus gitti. Sabah beri aramadık yer komadım, yok... Koca camus yok oldu göz göregöre. Arkamdan geliyordu. Cami avlusunu dönerken bir de ardıma baktım, camus yok olmuş. Çaldıkları besbelli. Döndüm arandım, baktım arandım, yok...

— Bre Osman Efendi dedim, camusunu yitirdinse, şunu adam gibi söylesene... Ağzın köpükler saçarak neye bağırıyorsun da dediğin anlaşılmıyor...

Ağam, dedi, kızınca ben böyle olurum. Mal canın yongası demişler. Ne demek, koca camusum gitmiş yahu... Ciğerime ateş düşmüş, bağırmaz mıyım. Bağırınca da kendi dediğimi kendim anlamam...

Oldu olacak, bıçak altındayken de konuşma da,

bedavadan bir ameliyat ol, derdinden kurtul... Akıl mı var?...

Kasap Osman o yana çalındı, bu yana döndü, korucular bir yandan arandı, candarmalar öte yandan dolandı, Osman'ın camusu bir türlü bulunamadı. Aranmadık ahır komadık.

Hayvan hırsızlığının cezası büyük ve de bizim kazamızda görülmüş, duyulmuş iş değil. Camusu bir Osman aramıyor, aman yol olur da bizimki de çalınır malınır diye, herkes camusun ardına düşmüş. Kasabayı geç, köyler arandı. Candarma komutanı,

— Ben o camusu çalanı bulmazsam, bulunca da yere yıkıp yıldızları saydırmazsam, bana da adam demesinler... diyor. '

Büyük yemin içti. Onbeş gün geçip de camus bulunmayınca, candarma komutanı, bu sefer,

— Camusu bulana yirmi lira, hırsızı bulana elii lira! dedi.

Camus yok efendi, yahu bu mübarek hayvan gökyüzüne mi uçtu? Ne ölüsü ortada, ne dirisi... Aradan bir ay geçti, candarma komutanı baktı ki zart zurt sökmüyor.

-—Camus hırsızına af çıktı, gelsin kendisine hiçbişey yapılmıyacak, bir fiske vurulmıyacak!... diye tellâl çıkardı.

Gene yok. Ne çalan var, ne camus... Komutan bu sefer de,

— Her kim çaldıysa camusu bıraksın ortaya, kendi de gelsin, helâlinden benden yüz pangınotunu alsın! diye ilân etti.

Yok, yahu, yok... Biz bu camus derdindeyken, Avukat Burhan da iyice işi azıttı, domuzluğunu arttırdı. İbraam Bey miletvekili oldu ya, bu. avukat bozuntusu çekemezlikten çatlayacak, ibraam Bey bu mem-

lekete her ne iyilik yapmışsa, hepsine dil uzatıyor. Vay efendim, cami de neymiş. Kasabada cami varken, yeniden cami yapmak olur muymuş.

Bizim kulağımıza geliyor, Zındık Burhan şöyle diyesiymiş,

— Yahu, onlar namaz kılmaz. Eskiden cumadan cumaya camiye gider, cuma namazı- kılarlardı.; Cuma namazı farz bile değil... Bildiklerinden mi! Oniar farzı sünneti ne bilir... Cuma namazına gitmeleri neye, ibadet için mi? Vallaha değil... Cumadan cumaya car mide buluşup, avluda dedikodu yapmak için. Birbirlerini çekiştirecekler, namaz da bahanesi. Namaz kılacak Müslüman, beş vakit kılar. Behiülü nerde vurdular? Unuttuk mu? Aslan parçası koca Behlül'ü cuma namazmdayken arkasından vurmadılar mı? Bunlar başı secdede Müsiümanr pusuya düşürür de kancıklığına getirip vururlar, bir de Müslümanlık, taslarlar hemı? Behlüi'ün kardeşi Ramazan ne yaptı? Ağasını vuranm dayısını cuma namazına giderken cami kapısında vurmadı mı? Şimdi kime bu Müslümanlık? Hiç değilse eskiden cumadan cumaya camiye giderlerdi. Şimdi onu da kaldırdılar. Cuma namazına bile. camiye giden kalmadı.

Bayramı bekliyorlar ki, bayramdan bayrama namaz kılalar... Bunlar hangi Müslüman, bayram Müslüman!... Bayram gelecek de, namaza durup, sümme hâşâ, Allah'ı kandıracaklar.

Evet kâfir böyle dermiş ve milleti zehirlermiş. Yahu, biz camiye gitmiyorsak... Allah Allah... Ne demek? İbadet de gizli, kabahat de gizli, demişler. Koca bir kasabaya bir cami yeter mi ya... Onun da kirişleri bel vermiş, tepemize ha indi, ha inecek... Yâni şimdi n'etsek gerek? Yıkık mescitte secdedeyken, damı üstümüze çöke de, altında mı kalsın Müslüman?

Neden yeniden cami yaptırmağa kalktık, işte bundan ötürü... Allah razı olsun gene Zübükzâde İbraam Beyimizden; Eksik olmasın, önayak oldu da Gamı Yaptırma Derneğini kurdurdu,

Pazar yerine, alana, sokak başlarına delikli birer .tahta kutu kondu. Kutular Kabe yeşiline boyalı... üstünde «Ey Müslüman - vatandaş, cami inşaasına sen de yardım et!» diye yazılı. Kutuları on günde, iki haftada bir Belediyeye getirip göz önünde açıyoruz. Bre Bey, sen bu bizim adamlarımızı adam belleme. Yahu, kutulara bakıyoruz, dolu. İki adam zor taşıyor. Bir de paradan gayri her bişey mevcut, yalnız para yok. Herkes gönlünden ne koparsa atmış, kutuyu doldurmuş ve Kabe yeşili' boyalı kutumuzu çöp kutusuna döndürmüş; cigara izmariti var, düğme var, çaput paçavra,kâğıt yırtığı, efendime söyliyeyim, her ne aklına gelirse var. yalnız para yok... Yahu, şu pazar yerine çöp tenekesi konsa, herkes çöpünü yere atar da, kutuya koymazken, şimdi iane kutusuna çerçöp doldururlar; Ama neye? Hep Avukat Burhan alçağının tezviratı... Kutudan çıkan paraları yermişiz... Ulan, para nerde ki yiyelim, çöp mü yenecek hey ocağı hatası... İane kutularını iki kişi ıhlıyarak taşıdıkça, millet de içinden hazine çıkacak sanıyor. Biz bu paralarla cami değil, caminin kapısının mandalını yaptıramıyaeağız. Bunun üzerine, sağolsun Zübükzâde akıl etti de, susanın iki başına, boynu çantalı iki adam koydu. -Yoldan kamyonmuş, tomofilmiş, otobos neymiş geçti mi, bizim çantalılar yol ortasında durup ellerini kaldırıyorlar:

— Dur!.. Ey Müslümanlar, cami yaptıracağız, gönlünüzden ne koparsa...

Elli kuruşluk, bir liralık makbuzlar var, kes ha kes... Bilir misin, kalabalıkta insan birbirinden utanıp

din gayretine geliyor da kesenin ağzını açıyor. Bu iş tuttu, epiy para topladık. Ve de kazamızda aksata açııdı. Çünkü, camiye iane toplayanlara, aldıkları paranın yüzdeyirmisi verildiğinden, boynuna bir çanta, bir torba geçiren yollara döküldü.

Biz iane işine gayret vermişken,, günlerden bir gün, bu bizim Tabansız Şükrü var ya... Delibozuk bir garip oğlandır. Onun bunun kapısından geçinir bir meczup. Bu Şürk'oğian, «Buldum, buldum, buldum hey!..» diye bağırarak, bir yandan da ellerini şıkırdatıp göbek atarak ortaya salındı. Şükr'oğlan «Müjdemi isterim, buidum!» diyerek bağırmakta... Partide toplanmış, iane kutularını açmış, içinden çıkan çerçöpü ayıklamaktayız.

— Ulan ne buldun dei'oğlan? dedik buna.

— Müjdemi verin, Kasap Osman Emmi'nin camusunu buldum, dedi.

— Deme... Nerde oğlum?

— Camide buldum. Mihrap önünde secdeye kapanmış. Dehledim, haydadımsa da bana mısın demedi, öldür Allah kıpraşmıyor.

Hepbirden sokağa döküldük, camiye vardık ki... Yahu Bey, o koca camus, tarla sıçanı kadar kalmamış mı? Olur iş değil... Kara camusun bir kemikleri kalmış, bir de kemikleri tutan kara derisi... Kasap Osman da koşup gelmiş, hayvanın başında «vah vah, ben bunu da mı görecektim» diye gözyaşını sele vermiş. /

Aklı Evvel Bedir Hoca,

— Amman bu rezillik duyulmasın, burda kalsın. Avukat Burhan duyarsa, bizi tefe kor da dünyaya tellâl eder... dedi.

Besbelli şöyle olmuş. Camus, Kasap Osman'ın ardısıra gidermiş. Hayvan bu ya, başını o yana bu

yana vuruyor. Cami kapısına da bir baş vurup .kapıyı aralayınca, içerdeki-yeşil örtüyü çayır belleyip içeri dalmış. Bizim caminin kapısı, hamam kapısı gibidir, bildin mi... Kapı arkasında iple ağır demir parçası asılı olduğundan, kapıyı açmak için dışardan itecek-sin, içerden çekeceksin -ki, makaraya bağlı demiri yukarı çeksin de kapı açılsın, Camus bunu bilir mi? Hayvan içeri girip de çayır çimen olmadığını görün-ce dışarı çıkmak istediyse de, olmamış. Vurmuş ba-şını, vurmuş başını, kapı açılmaz... Kapıyı kendine doğru çekmesini bilse, açacak. Koca camus bir ay camide kapalı kalmış. Halıyı, keçeyi, döşeme tahta-larını kemirmişse de, sonunda mecalden düşüp, mü-barek hayvan mihrap önüne yığılı kalmış. Eriye eriye, bir erimeyen kemiğiyle derisi... İttik, deptik, hayva-nın hiç kımıldayası yok, beter olmuş. Mübarek hay-van gözünü dikmiş, «Etmen, eylemen bırakın can ve-reyim» diyorsa da Kasap Osman mal derdine düştü-ğünden «Müslümanlar, Allahını seven asılsın...» de-di. Bana kalsa hiç doğru değil.

• — Aman bırakın, hayvanın dermanı yok, diz üs-tünde duramaz. Buna it yalı yapıp, önüne koymalı da, hayvan yiyip canlansın dediysem de dinletemedim.

Camusu kuyruğundan asılıp, başından çekip zo-runa ayağa diktiler. Dinelmesiyle hayvanın Kasap Osman'ın üstüne yığılması bir oldu. Mübarek hayva-nın bir kalkımıık soluğu kalmış, onu da tüketip ruhu-nu teslim etti. Az kaidı ki, Kasap Osman da camus leşinin altında yamyassı olup can vere... Leşi öteye •alıp, Kasap Osman'ı kurtardık.

Velâkin, bir avuç yerde duyulmadık lâf olur mu? Avukat Burhan'ın kulağına gitmiş. Daha onun ağzı tutulur mu?

Başladı söylenmeye:

— U!an bunlar nerenin Müslümara... Yahu, mescide camus kapanmış, bir ay çıkmamış da, bunların haberi bile yok... Hani bunların-namazı, niyazı? .Bu caminin imamı meyzini nerde? Bir silen süpüren de. mi yok. İçerde ne var diye bir merak eden de mi yok, başını kapıdan uzatan da mı yok?

Bunlar hep kulağımıza gelir. İbraam Bey olsa,; sesi soluğu kesilir ya, şimdi meydanı boş bulmuş konuşuyor. Biz bunları mektupta İbraam Bey'e bir bir bildirdik. İbraam Bey de partiye telefon etmiş. Yakında geliyormuş. Kendisinden önce -karisi'geldi. Maşallah karı, kendini Ankara'ya çabucak uydurmuş ve de Ailah için sahici mebus karısı olmuş. - :

Canım, doğrusunu istersen, bu bizim Zübük de adam değil. Evet, insan atar, atar ama böyle mi atar... Atınca karşısındaki, hiç değilse yarısına inanacak. Tepeden tırnağa yalan olur mu...

Zübük'ün karısı ilkin Ebe Hayriy'anımlara anlatmış. Ordan her biyana yayıldı. Karı milletinin ağzında lâf durmaz. İbraam Bey'in karısrhergün kapı kapı dolaşıp anlatıyor.

Bunlar Ankara'ya varınca; birkaç zaman otelde kalıp sonra bir kat kiralamışlar. Karısı,

— Kalorifer var da her bir taraf ıscacık, ayakyolu bile ıscacık da, insan insanlığını biliyor.... dermiş.

Bir akşam üzeri, telefon çalmış. İbraam'ın karısı telefona koşmuş.

Kendi anlatırmış:

«Bir herif telefonda "İbraam Beyefendi evdeler mi?" diye sordu. "Yok, n'idecektiniz?" diye sordum. "Bir işimiz vardı görüşecek..." dedi. "Neymiş. Bildiğimiz işse söyleyin bana" dedim. "Sen kimsin? İbraam Beyefendinin hizmatçısı neyi misin?" deyince

tepem attı. «Ben İbraam Zübükoğiu'nun ailesiyim!» dedim.

Herif telefonda sesini toparladı, "Affedersiniz Hanımefendi, biz bir hükümet işi konuşacaktık: İbraam Bey'den bir akıl danışacaktık." dedi. "Siz kimsiniz? İbraam gelince kim diyelim?" diye sordum. "Ben Başvekilim, aradığımı lütfen söylersiniz!" der demez, ayağımın bağı çözüldü. Telefon elimden düşmüş, ben oracığa yığılı kalmışım. Az sonra bizim herif geldi. "Ne o avrat, camus tezeği gibi yayılmışsın!" diye şaka, etti. "Bırak herif, Başvekil hazretleri telefon etti, seni sordu. Sana danışacakları bir hükümet işi varmış!" deyince ne dese iyi..." "...tiret dürzüyü, canımı sıkıyor. Hemi akıl danışırlar, nemi de verdiğimiz aklı tutmazlar" dedi. Bizim İbraam'ın Ankara'da gradosu var. Herkes ona akıl danışıyor. Hükümet ona sormayıncak, danışmayıncak hiçbir adımını atmıyor. İbraam dersen hiçbirine yüz vermiyor. Ankara'yı bir görsen, Zübükoğlu aşağı, Zübükoğlu yukarı... Herkesin ağzıncia Zübükzâde... Bana da Bayan Zübükoğlu diyorlar. Hergün bizimkine Başvekilden telefon geliyor..,»;

Karısı bu lâfları komşu komşu yaydı ve bunlar bizim burda meydan maskarası oldular. Herkesin diline düştüler. Çünkü biz, Zübük'ün eliibin numarasını görmüşüz. Karısı bu hikâyeyi anlatır anlatmaz biz oyunu şıp diye anladık. Karışma dışardan «Ben Başvekilim» diye telefon eden kendisi. Böyle telefon edip eve gelince de Başvekil hazretlerine ağza alınmaz lâflar söyleyecek de caka satacak. Karısı da bunları etrafa duyuracak. Karı «Ankara'da namımız aldı yürüdü.» diyormuş.

. önden karısı geldi, namlarının nasıl yürüdüğünü

anlatıp kotasını rezil etti. Bu yetmezmiş gibi ardından Zübükzâde gelip üstüne tüy dikti.

Gece öğretmenler Derneği'nde toplandık. Orda toplanmamız şundan ki, ilçemizde parti pırtı ayrılığı olmadığını gösterelim. Bu memleket hepimizin, değil mi- ya... Zübükzâde geldi. Hakikat, herife mebusluk yaraşmış, üstüne bir başka halâvet gelmiş. Biz hop diye ayağa kalkınca, iki elini açıp,

— Aman aman... Beni mahcup ediyorsunuz Allahaşkınıza oturun... dedi.

. . — Eeee ibraam Bey,.ne var ne yok... Anlat da dinleyelim. ,

Zübükzâde ağzından ballar akarak anlatıyor. İlkin güzel güzel anlatırken, sonradan gene ipin ucunu kaçırmaz mı? Hükümet, ona danışmadan hiçbir işe koyulmazmış. Başbakanla sıkı fıkılar,-bir içtikleri ayrı gidiyor. Zübük, \

—— Bir gün sabahtan akşama iyice çalıştık, diyor, akşam oldu. Hep yorulmuşuz. Başbakan, «İbraam, gel bu gece eğlenelim. Bir hovardalık edelim» dedi. «Ulan oğlum, etme, eyleme... Hiç yakışık almaz» dediysem de, herif bikez azmış, ne dediysem dinletemedim' Kalktık, makam arabasına binip gittik. Başvekile «Gel sen bu makam arabasını bırak, bizi tanırlar. Bir taksiye binelim» dedim. Bereket sözümden dışarı çıkmaz. Makam arabasını savıp bir taksiye bindik. Orası senin, burası benim, gezip dolaşmadık yer komadık, velâkin göniümüzce bir uygun yer bulamadık. Neyse uzatmıyalım, gece yarısından sonraydı, Ankara'nın en iöküs br gazinosuna vardık. Duvarları ayna ve kadife... İncesaz da bir oynak hava tutturmuş ki, deme. gitsin. Bizim Başvekil sağolsun, iyidir hoştur da, içince cıvıtır, içip içip tutturdu: «İbraam, şu kızlardan beğenelim de masamıza ikisini çağıralım.» «U-

lan oğium etme, seni belki tanımazlar. Lâkin beni bir tanıyan eden çıkar, bir bildik "görür de "Vay şu memleketin Zübükzâdesine bak, millet işini bırakmış, karı dalgasına düşmüş": der» dediysem de dinletemedim. Ben de çakır keyif olduğumdan, pusulayı şaşırmışım besbelli, pilavdan dönenin kaşığı kırılsın, deyip, gazinonun en güzel iki karısına işmar çekip el ettim. Karılar, masaya çöktü. Neyse uzatmıyalım, yedik içtik, garson hesap pusulasını getirdi. Başvekil pusulayı kaptı. Ben elinden pusulayı kapmak istediysem de, «Aman olmaz, bu gece sen benim misafirimsin... Hesaplar benden» dedi. Ne de olsa koca bir Başvekil deyip, ben de üstelemedim. İkiye katlı hesap pusulasını açıp bakınca rengi attı, benzi kül oldu... Yahu, bu ne? İçki mi dokundu, nedir... Fakat, renk atması beri benzer değil, içkiden olmaya hiç benzemiyor. Elindeki pusulaya bir göz attım ki, hesap sekizyüz küsur lira... Anladım; hesabı ödemeye parası çıkışmayacak, renginin solması ondan. «Ver buraya!» diye elinden çekip alsam, bir koca Başbakan iki karı-yanında beş paralık olacak. Ben hemen karılara çaktırmadan keseye davrandım, desteden bir binlik çekip, masanın altından binliği uzattım. Ayağımla da ayağını dürtükledim. Dürtükledim ya, bana mısın demiyor. Masanın altından biri, elimdeki binliği kâptı. Ben başbakan aldı bellerken yanımdaki sarı karıya kaptırmamış mıyız parayı? Oranın karısı birader, parayı kokusundan tanır. Gözlerini bağla da parayı uzat, elinde kaç para olduğunu bilir. Desteden bir binlik daha çıkarıp gene masanın altından buna uzattım, eline tutuşturdum. Parayı alınca bir, «Oooh...» çekti, rahata erdi. Bana da «İbraamcığım, bu iyiliğini hiçbir vakit unutamıyacağım, can yoldaşı ve yiğit arkadaş olduğunu gösterdin. Yarın sabah öderim.» dedi. Ben de

«Ne demek, arkadaşlık arasında paranın sözü mü ofur, ha senin ha benim» dedim. Yâni diyeceğim şu ki, gecemiz gündüzümüz birlikte geçer ve ayrımız gayrımız yoktur. -

Yahu bey, yalan icat oldu olalı, böylesi uydurulmamış. Ulan bu Zübük, bizi de iki paralık eder. Bunun burasında muhalifi var, efendim, partisizi var, tarafsızı var... Böyle de atma olur mu?

Bir hafta kadar kasabada kaldı, her toplantıda yeni bir atma, yeni bir yaian-doian... Hemi de eskiden olduğu gibi değil. Ankara'nın havası herifin atmasına yaramış. Eskiden de biliriz, atardı, ama böylesi değil... Karısı biyandan, kendi biyandan atıyor. Avukat Burhan bunları duydukça sevincinden zil takıp oynayacak. «İşte sizin seçtiğiniz maskara bu...» diyor. N'eydelim, biz de ar belâsına «Dedikleri, evet, doğrudur» diye yalana destek oluyoruz.

Biz onu buraya Avukat bozuntusunu düzlesin, sesini soluğunu kessin diye değil de, elegüne maskara olsun, diye çağırmışız. Canım, bildiğin gibi değil, herif iyiden iyiye tozutmuş.

Gene Ankara'ya gitti. Giderken de bize «Çabuk kasabadan bir heyet toparlayın, Ankara'ya gelin, beni görün. Kamışlık çayına baraj yaptıracağız, bir de kasabamıza fabrika kurduracağız. Heyet olup gelin, barajla fabrikayı isteyin ki, benim de sözetmeğe yüzüm olsun» dedi.

Kalktı gitti. Ardından biz de bir heyet kurduk. Gedikli İhsan Efendi, Çiftverenoğlu Hamza Bey, Otelci Satılmış Bey, Tüccardan Emin Efendi, Allahın Kulu İsmail Efendi, bir de ben heyet olduk. Her işe burnunu sokar, aklı erik geçinir diye Bedir Hoca namussuzunu da başımıza geçirdik, gittik Ankara'ya. O Ankara'da bizim çektiğimiz, ah bizim çektiğimiz... Bize

ne alicengiz oyunları oynadı ki bu namussuz, hesaba kitaba gelir işler değil.

Demek bizim bir isyanımız olmuş ki, Cenabı Mevlâm da bu belâyı Başımıza musallat edip, bize ibret dersi vermiş. Ama yok, bizde gene de anlıyacak kafa yok. Şöyle bir hırtı milletvekili yaparsak, gerisini sen düşün Bey, bizden ne hayır gelir... Biz böyleyiz, bizden ne köy olur, ne kasaba... Böyle gelmiş, böylece gideriz. Lanetlendik mi, beddua mı aldık nedir? Çilemizdir, çekeceğiz...

YANLIŞ GİDİYORUZ

İlçe Ortaokul Almanca Öğretmeni bir arkadaşına şu mektubu yazıyordu:

Sevgili ....

Burda boğuluyorum artık. Edebiyat yapmıyorum. Gerçekten boğuluyorum, hava yetişmiyor, soluğum kesiliyor. Hıdırlık Doruğu'nda insanı yere çaian sert yel bile, ciğerlerime boğucu gaz gibi doluyor. Ancak kendimi bilmemesiye, kendimi yitiresiye içtiğim •zaman rahat ediyorum. Her sabah dilim paslı, ağzım acı, beynim uyuşuk uyanınca, bir daha içmiyeyim diyorum. Kendikendime söz veriyorum. Şöyle bir silkinmek, kendime gelmek istiyorum. Olmuyor. Günle birlikte yeniden boğulmaya başlıyorum, havasızım, havasız... Buraya gelirkenki coşkunluğumu yitirdim, içimden taşıp akan su, ölü toprağında göllenip bataktandı. ,

Beni kınıyorsun, değil mi? Burdan bir kurtulsam,

ben de kendimi kınayacağım. İkinci yjl bitti işte.'.. Kişi dev olsa, bu işin üstesinden gelemez. Uyuştum, kaldım. Ben de onlara şimdi onlar gibi, anlamsız anlamsız gülerek,

— N'ööriyon heyri? diye hal hatır soruyorum:

Onlar da bana,

— N'ööriyon heyri? diye halhatır soruyorum. lıyak da gözden mi olak... diyorlar.

Dizden, gözden olmadan başkası yok; bu bir çıkar yol mu? Çözümlenmedi gitti şu sorun; baş tacımız halka mı inecekmişiz, halkımızı kendimize mi. yüceltecekmişiz, herneyse bişeyier yapacakmışız... Büyük şehirlerde oturup, halk için düşünmek ne kolay... Buraya gelmeden önceki iyi niyetli aptallığımı; düşünüyorum, içimi bir halk dalkavukluğu kaplamıştı. Bizi nasıl kandırdılar, aldattılar, sonunda, halk dalkavuğu yaptılar. Halk bilir, halk herşeyi bilir, halkta büyük bir sezgi vardır.

Yalan, hepsi yalan... «Halk herşeyi bilir» demek dalkavukluğu bile, halkı kendilerinden ayrı, bambaşka, umacı koskocaman bir dev yaratık görmek değil de nedir? Yalandan halkı sever göründükçe halka dalkavukluk ettikçe, bu .yalanlara gerçekten inanan benim gibi tek-tük kişiler, bilgisizliğin, görgüsüzlüğün, geriliğin kızgın, sonsuz çölüne sızan cılız sular gibi kuruyup, bitip gideceğiz.

«Halk bilir, halk sezer» sözünde, dikkat et, halkı bir küçümseme, hiçe sayma, sevmeme var. Yalan, bir büyük yalan içinde uyuşmuşuz. Halk hiçbişey bilmiyor, hiçbişey sezemiyor. Bilse, sezse, bunca yüzyıllardan beri, aldatılır, kandırılır mıydı? Nasıl bir uyuşturucu yalan bu... Gerçekten bu halkın bilip öğrenmesini istememişiz. İsteseydik, önce halkımızı bütün acı gerçekleriyle tanır, ondan sonra ne yapma-

mız gerektiğini düşünürdük. Kendi halkımızı oluştan üstün saymak neden, Tanrı bir okur-yazar bile olmayan insanlara iltimas mı yapmış?

Bilinçsiz, bilgisiz bir ülkücülükle boşa giden bu iki yıl sonunda, düşünmemek için ben de içmekten, öğretmenler Derneği'nde prafa, otuzbir, kaptıkaçtı, poker oynayarak zamanımı öldürmekten başka bir yol bulamadım. Biliyorum, şimdi sen gelsen buraya bize ne dersler, ne akıllar verirsin. Ben de ilk geldiğimde böyleydim. Dışardan sisli, kirli camlardan kahveleri dolduranlara bakıyordum. Bir masa çevresinde önlerindeki oyun kâğıtlarına iğik başları, dışardan bakınca kopukmuş, yokmuş gibi, öylece duran kalabalığa kızıyordum. Geceleri ölü bir ışık altında, bu adamların kirli yüzleri uzuyor, sanki bir dokuma fabrikasında durmadan gidip gelen iğler gibi, bunların da kirli, yağlı iskambil kâğıdı tutan elleri, havaya kalkıp kalkıp, kırık masa mermerlerine iniyordu.

Kim gelse aramıza, bir süre sonra bizden beter olacak. Çünkü biz dev değiliz, insanız.

Halkı ilkin kandıran şehir aydını değil, kasaba aydını.'Kasabalı aydın, halkı şehirli aydınının kandırmasında yardımcılık, aracılık ediyor. Burda bunlar Gedikli İhsan Efendi, Aklı Evvel Bedir Hoca, Çiftverenoğlu Hamza Bey, Tüccardan Emin Efendi, Allanın Kulu İsmail Efendi, Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi gibiler. .

Geçen gün yine, bu adamlar toplanmış, köylünün herşeyi bildiği üstüne konuşup,

'• — O ne çarıklı erkânıharptir ooo... diyorlardı.

Gedikli İhsan Efendi, çarıklı erkânıharbin bilgisini isbat için bir de şu olayı anlattı:

«Manevredeydik. Bizim bölük bir tepenin rüzgâr -tutmayan güney yamacında çadırlı ordugâha çekil-

misti. Karanlık bastırınca, yüzbaşı "Bölüğü al, filân yere götür" dedi. Çadırları topladık, çıktık yola... Hava da kötü karanlık, gökte tek yıldız yok. Ben atta, bölüğün önündeyim. Yola çıktıktan yarım saat sonra, arkadan bir ses geldi:

— Yanlış gidiyoruz...

— Kim o söylenen? dedim, hiç ses çıkmadı.

Aradan bir-iki saat geçti, gene arkadan bir ses:

— Yanlış gidiyoruz...

— Kimdir o?

Gene kimse çıkmadı.

Bir zaman sonra bir daha:

— Yanlış gidiyoruz...

— Kim o söylenen, çıksın!...

Çıkmadı. Saat de gece yarısını geçti, gideceğimiz yere çoktan varmalıydık. Bölüğün içinden o "Yanlış gidiyoruz" sesi, gün ışryasıya sürdü. Bir de gün ışıdı ki, ne bakalım, biz ordugâh kurduğumuz yerde değil miyiz... Sabahacak olduğumuz tepeyi fırdolayı dönüp durmuşuz. Bu sefer,

— "Yanlış gidiyoruz" diye söyleyip duran kimdi? diye bölüğü sıkıladım.

Onbaşılardan biri,

*— Başefendi, Hüsün söyledi durdu... dedi.

Bölükte bir Kel Hüsün var, nerdeyse tezkere alacak, daha uygun adım yürümesini beceremez.

— Gel len Hüsün buraya! dedim. Nerden bildin sen bizim yanlış gittiğimizi?

Geldi.

— Komutanım, dedi, ordugâhtan çıktığımızda ürüzger benim sağ yanağıma vuruyordu. Az gittik, bukez ürüzger sol yanağımı şamarlamağa başladı. Anladım ki, biz tepede ters döndük, kalktığımız yere gi- /
diyoruz. "Yanlış gidiyoruz!" diye ses ettim. Az daha

gittik, ürüzger gene sağdan üfürmeğe başladı. Anladım ki, gene ters döndük... ''Yanlış gidiyoruz!" diye seslendim. Gene gittik... ürüzger bir sağ yandan vurdu, bir sol yandan esti... Anladım ki, kalktığımız tepeyi fırdolayı dönüp duruyoruz;

— Ulan Hüsün, dedim, öyleyse, kim bağırdı, diye sorunca neden çıkmadın ortaya?

— Başefendi, dedi, bir Kel Hüsiin'in lâfına aldırmazdın, "Yanlış gidiyoruz!" demesine inanmazdın ki...»

Gedikli İhsan Efendi bu olayı anlatıp da,

"— Köylümüzdeki akıl kimde var! deyince artık dayanamadım...

•— Sen buna akıl mı diyorsun İhsan Efendi, dedim, şehirliler desenin gibi düşünüyorlar, tıpkı senin gibi, «Halkımız akıllıdır, halkımız bilgilidir.» Bunun neresi akıl? önce akılsızlık senden başlıyor. Yirminci yüzyılın ortasında insanı pusula yerine kullanıyorsun da, suratına rüzgâr vurmasından yön buluyorsun... Sen bu zamanda, Kel Hüsiyin'in yanağını pusula diye Sulanırsan, bu, Kel Hüsiyin'in aklını değil, senin akılsızlığını gösterir. Rüzgâr dediğin hep biyandan mı eser? Ya rüzgâr bir sağdan, bir soldan değişik esseydi de, sen Kel Hüsiyin'in aklına uysaydın, yol gidiyoruz diye topuğunuzun üstünde fırdönseydiniz nasıl olurdu?

Böyle dedim ama kime dedim? Hiç bu halk bilgili, anlayışlı olsa, bu Gedikli İhsan Efendi gibileri, yoksul sırtından, geçinebilir mi? Halk bilir, diye halkı uyutmuşlar; biz de buna aptalcasına katılmışız.

Buranın köylerini gezdim. İlk gitiğim köyde gece kalmıştım. Gece helaya gidecektim.

— Helanız nerede? diye sordum.

Elime bakır bir ibrik verip,

— Buraları-hep helâ... Şöyle açıl! dediler.

Biçilmiş buğday tarlasının içine daldım;,.dik sap* lar ve kesekler arasında kendime yer açarken köyün köpekleri başıma üşüştü. Konuk olduğum evdekiler yetişmese, iri köpekler beni paralayacaklardı. Evden, komşulardan köylüler çıktı. Onlar beni çevirdi, köpekler onları çevirdi. En ortada, ekin sapları ve kesekler arasında ben, çevremde köylülerden bir halka, onların dışında köpeklerden bir halka. Köpekler havlıyor, köylüler de köpeklere,

— Hoşt hoşt!., diye bağırıyorlar.

Arada bir içlerinden biri de bana,

— Korkma Bey, korkma, keyfine bak! diye sesleniyor.

Sen keyfi gördün mü? Ayağa kalktım. En önde elimde ibrikle ben, arkada «hoşt hoşt!..» diye bağıran köylüler, daha dışta havlayan köpek sürüsü... Böyle bir törenle eve girdim.

İşte heiâsız yaşayan bu köylüye biz, hiç utanmadan, sıkılmadan,

— Sen herşeyi bilirsin . aslanım, senin sezişin var yiğitim! diye sırtını sıvazlayıp onu uyutmaya, kendimizi kandırmaya çalışıyoruz:

Bu anlattığım köy halkı neyle geçinir, bilir misin? Kapıcılıkla. Bunların gençleri kadın - erkek İstanbul'a, Ankara'ya gurbete çıkar, oralardaki hanlarda; apartmanlarda kapıcılık ederler. Orda kazanır, köyde kalan yaşlı ana - babalarına para gönderirler; Beş-on yılda bir döner, köye sılaya gelirler. Baba ocağından tam sökülmezler. Onlar da yaşlanınca gelir, bu kısır topraklı köye yerleşir, oğullarını kızlarını büyük şehirlere odacı, kapıcı gönderirler.

Saydım, bütün köyde dört ahlat ağacından başka

ağaç yoktu. Yağmurdan aka aka toprak kalmamış. Tarlalar ancak bire birbuçuk, bire iki veriyor.

Bir kile tohum ekip, toprağı alın'terleriyle sulayarak iki kile tahıl alacaklar. Yine de bu kısır topraktan vazgeçemiyorlar.

Bu köylünün hepsi de İstanbul hanlarında, apartmanlarında kapıcı durmuşlar, o hanların, apartmanların kaloriferli, mavi, pembe, beyaz fayans döşeli helalarını yıkayıp temizlemişler. Ama köylerine dönüşlerinde-kendilerine helâ yapmamışlar.

Neden? Neden böyle, diye hiç düşünüyor muyuz?

Görgüsüzlük desen; değil, işte helanın en güzelini yıllarca görmüşler, temizlemişler, kullanmışlar da... Ama yine de kendilerine helâ yapmıyorlar. Görmek, tek başına bir işe yaramıyor. Kişinin, o gördüğünü alacak, benimsiyecek bir düzeye yükselmesi gerekiyor. O yere yükselmedikçe, ne görse boş... Bunlar; yıllarca temizledikleri helaların, kendileri gibi insanlar için değil, yalnız kapıcı, odacı durdukları han ve apartımanlarda yaşayan insanlar için olduğunu sanıyorlar.

^şte biz bu halka «akıllı, bilgili, anlayışlı, sezgili» diyoruz. Yalan. Onları da, bizi de kandırmışlar, aldatmışlar. Biz de o yalanlara aldanıp körü körüne halk dalkavuğu olmuşuz. Acı gerçekleri öğrensek, öğretilmeden, eğitilmeden, halkın bilgili, anlayışlı olamıyacağını kavrasak, o zaman ne yapmamız gerektiği üzerinde düşüneceğiz. Ama «Halk bilir, anlar» deyince düşünceye yer kalmıyor artık...

Şehirlerin kaloriferli, pırıl pırıl fayans döşeli helâlarını kullanıp da evinde helası bile olmayan insanlara,

' — Halk bilir, halk anlar!., diye 'yaptığımız halk

dalkavukluğumuza,, içine düştüğümüz aptallığa bak... Halkı daha çok soymak için, bizi de kandırmışlar, halk dalkavukluğunu «Halkçılık» sanmışız.

Şimdi sana Aklı Evvel Bedir Hocayı anlatıyorum.

Kadife, bir kasketi var, kasketin güneşliğini hep sol yana arkaya doğru çevrik giyer. Kasketinin altında da kirli, yağlı bir takkesi vardır. Camiye cuma namazına giderse, şapkayı ayakkabının yanına kor, takkeyle namaz kılarmış. Şişman tostoparlak- bir adam. Sevimli bir yüzü, cana yakın da bir konuşması var. Burdakilerin hepsi çok tatlı konuşuyorlar; tatlı ve inandırıcı... Her birinin bu inandırıcı sözlerinin, tatlı konuşmalarının ne kadarının yalan olduğunu, sonradan birbirlerinden öğrenebilirsin. Bana kalırsa akıllılıktan yana Tüccardan .Emin Efendi, Bedir Hoca'dan hiç de aşağı kalmıyor. Hattâ kimi zaman onu bile bastırıyor. Emin Efendi babacan bir adam, saçlarını sıfır numara makineyle traş ettirir. Su içerken elinin birini başının üstüne kor, kısa ve çarpık bacaklariyle ördek gibi yürür. Onun da konuşmasına doyum olmaz.

Burdakiler çok sövgülü konuşuyorlar. Yalnız İsmail Efendi hiç sövmez. En çok kızdığı zamanlar bile* bağırmaz, sövmez, kızdığı adama yalnız, «Allahın kulu» der. «Allanın kulu» demekle kızgınlığını yatıştırmış olur. Bu yüzden ona «Allahın Kulu İsmail Efendi» lâkabını takmışlar.

Kardeşim, ne kadar yazsam, burda çektiğim sıkıntıları sana anlatamam. Karşı karşıya gelmeliyiz-de, başbaşa verip, sana bir hafta, on gün anlatmalıyım. Artık, iyice bunaldım. Beni burdan başka bir okula atamaları için üstüste dilekçeler veriyorum. Cevap yok. Hasta olmalıymışım, buranın havası da hastalı-

ğımı arttırmalıymış ki, beni burdan başka bir yere nakletsinler. Vilâyetteki hastanede muayene oldum, hiçbir hastalık bulamadılar, turp gibiymişim. Burdan uzaklaşabilmek için, hasta olmaya bile razıyım. Doktorlar anlamadı ama, ben hastayım. Hastalığımı biliyorum: Umutsuzluk, kırgınlık... Ruh çöküntüsü içinde gittikçe kendimden ayrılıp başka bir insan oluyorum. Bu umutsuzluk, ne yapmam gerekli olduğunu bilmememden geliyor. Ne başkaları için yaşıyabiliyorum, ne kendim için... Başkaları için yaşıyabilsem, kendim için de yaşamış olacağımı, muîlanacağımı biliyorum, ama nasıl?..

Sık sık ağlıyorum, ama güldüğüm hemen hiç olmuyor. Geçen gün, büyük bir sinir bunalımı geçirdim. Pazardı. Sabahtan gezmeye çıkmıştım. Karşıdan bürüğüne bürünmüş bir kadın geliyordu. Kadınlar yolda, bürüklerinin içine dolanmış, yalnız tek gözleri açık, öyle geziyorlar. Bu denli kapandıkları da yetmezmiş gibi, uzaktan bir erkeğin geldiğini gördüler mi, daha elli adım ara varken hemen önlerini duvara dönüp, erkek elli adım gsçesîye sırtları dönük, oturup bekliyorlar, onları böyle görmek, insanı insanlığından utandırıyor.

O pazar sabahı, yalnız başıma giderken, karşıdan gelen bürüklü bir kadın gördüm. Bürüğünün içinde, ayrıca bir kırmızı yazmayla ağzı, çenesi bağlıydı. İki elinde, su dolu iki gaz tenekesi tuttuğu için, beni görünce, büsbütün bürüğüne dolanamadı. Yalnız, iki elindeki iki tenekeyi yere koyup durdu. Yüzünü de örtünmedi, sırtını da bana dönmedi. Kırk yaşlarında var yoktu. Nasıl oldu ben de bilemiyorum, birden yanına sokuldum da,

— Bacım, dedim, kimden neye böyle kaçıyorsun? Bu kasabada yabancın yok ki senin... Yiğenle-

rin, ağaların, emmilerin, he'ps,i senden. Kuzu bile kurttan, sizin er kişiden kaçtığınız gibi kaçmaz. Anam; bacım ol,* nedir bu, söyle bana... Seni bu erkekler yemez. Bak, işte sen bana sırtını dönüp duvara kapanmadın, ne iyi... Ya şu ağzını neden yazmayla kapamışsın?..

Daha neler söylediğimi şimdi tam olarak -ansıyamıyorum. Ben böyle deyince kadın birden çenesindeki bezi çekip ağzını açtı da,

— Aha gördün mü? dedi.

Ağzında bitek diş yoktu/Kızgınlıkla,

— Neden kapanırmışız! Bizde insan arasına çıkacak surat mı kalmış... dedi.

Hırsla tenekelerin tahtadan tutamaklarına sarıTıp yürüdü. Donakaldım. Bu kadının isyanını şehir aydınlarına anlatabilseydim. Ağlamaya başladım...

Hiç kendimi tutamıyorum. Çok kızgın ve çok duygulu adam oldum. O pazar, sabahtan içmeğe başladım. ..

Sana yazdığım bu mektubu şimdi zarflayıp -pos--taya atacağım, ondan sonra... yine içmeğe... Beynim tüm uyuşsa da, hiç düşünemesem, çok daha iyi...

Yarın ibrahim Zübükoğlu gelecekmiş. Onunla mutlaka tanışıp konuşmak istiyorum.

Gözlerinden özlemle öper, mektuplarını beklerim. Mektupların bana avuntu oluyor.

v DİNİNE İMANINA DOĞRU SÖYLE

Gedikli ihsan Efendi
şöyle anlatıyordu :

Bizim heyet hikâyemizi dinlemiş miydin Bey? Zübükzâde;İbraam Bey, bir heyet kurun da Ankara'-

ya gelip, beni görün, demişti. Bizi Başbakanla görüştürecek, Cumhurbaşkanıyla konuşturacaktı. Biz de ilçemize baraj, fabrika yapılmasını; isteyecektik. Ama bizim niyetimiz, barajdan marajdan önce, şu kaymakamı başımızdan atsınlar bir. Böyle kaymakam mı olurmuş, tavşan tersi gibi bir herif, ne sıvanır, ne bulaşır... İçip içip ağlamaktan «Vah anam, ben buralarda çürüyecek adam mıydım?» diye başını duvarlara vurmaktan, diz döğüp saç yolup ağlamaktan başka bir iş gelmez elinden. Evet, bir iyiliği varsa, İbraam Bey'in buyruğundan dışarı çıkmaz. Neye yarar, kasabamıza on paralık yararı dokunmamış. İbraam Bey'e «Şu kaymakamı attır, başımıza adama, benzer bir kaymakam göndert» diyeceğiz.

Heyetçe çıktık yola, Ankara'ya vardık. Ben Ankara'yı bilirim. Arkadaşlardan kimisi hiç görmemiş. Biz otele indik. Aklı Evvel Bedir Hoca, gene bir aklı evvellik gösterip,

— Arkadaşlar, dedi, şimdi Zübükzâde'nin yanına vardık mı, bizi alır Başbakan hazretlerinin, Cumhurbaşkanı hazretlerinin huzuruna çıkarır. Bu üst başla, o yüksek huzura varmak ağır hakaret olur. Kanunda bile yeri olsa gerek... Bizi bu kılıksızlıkta görürlerse; hakaret ettik, diye tevkif etseler yeridir. Ondan ötürü, ilkin kendimize bir çekidüzen verelim, kılığı düzelim, Ankara'iık bir adam olalım.

Çiftverenoğlu Hamza Bey,

-— Evet, doğru; dedi, Başbakan hazretleri, Cumhurbaşkanı hazretleri bizi Sarayda kabul. eder. Radyolar, bağlılıklarını bildiren heyet diye bizi söyler. Gazeteler heyetimizin resimlerini basar. Hiçbirimizde gazeteye geçecek kıbal yok. önce giyinip kuşanmak gerek...

• Emin Efendi'nin boyunbağı bile yok. Allah Selâ-

met Versin Murtaza Efendi'yi sorarsan, kıçında potur, ayağında çedik. Bedir Hoca, yaz ortası, mes lâstikle Ankara yoluna düşmüş. İsmail Efendi'yi sorarsan, keten pantolu ütü yüzü görmemiş.

Biz heyetçe dükkânlara daldık, giyim kuşam aldık. Fakat bu bizim bura insanı medeniyet bilmiyor. Nice giyinip kuşansa gene hiç... Bunların boyunbağlarını bağladım. Çulu değiştirseler de gene altındaki adam, bizim adamımız.

. Bedir Hocayla, Emin Efendi'ye,

— Şu saçınızı, sakalınızı kırptırın da yüzünüz gözünüz görünsün... dedim.

Berbere vardık, traş olduk. Elimizdeki adresi sora soruştura, ibraam Bey'in oturduğu apartımanı bulduk. Emin Efendi, yedi katlı apartımanı görünce,

— Vallaha göğsüm kabardı arkadaşlar, dedi, bir de bizim kasabadan adam çıkmaz derler, bir adam çıkardık ki, düşman çatlatır. Şöyle bir apartımanda oturmak ne demek... AHah makamını daha da yüceltsin. Kendim burda oturuyormuşum gibi memnun oldum... Herhal, bizim Zübükzâde, apartımanın en üst katında otursa gerek... dedi. . '

Orda yanılmışız. İbraam Bey, en alt katta oturmaktaymış. Kapının zilini çaldık. İbraam Bey'in karısı çıktı. Bizi görünce, açtığı kapıyı aralayıp, aradan burnunun ucunu çıkarttı, yarım ağızla,

— Hoş geldiniz. Bir hacetiniz mi vardı? İbraam evde yok... dedi.

Belli ki, gelişimizi hiç beğenmemiş. >

-— Bacı, İbraam Bey'imizi nerde buluruz? diye sorduk.

— Vallaha hiç belli olmaz, az öncesi Başvekil hazretleri de telefonda aradı. Gene başları darda kalmış da, İbraam'dan akıl danışacakiarmış...-

Şimdi ne yapsak? Şu görgüsüz karıya bak biyol, Ankara karısı olduğundan beri, insanrığı tüm yitirmiş.

• Ben yüzümü kızartıp,

— Kız gelin, bu nasıl yeni huylar, memleketten hemşeriler gelince, buyrun diye içeri almak, ağırlamak yok mu? dedim.

Burnu kapının dışında, kendi içerde,

— Kusura kalmayın, dedi, böğün misafir kabul günüm de... içerde kadın misafirlerim var. Bakan makan karıları. Yoksa buyrun, bir soluk alın, derdim.

— Şimdi n'olacak? İbraam Bey'i nerde buluruz?

— Meclıs'e bakın bir. Orda yoksa Köşk'tedir.

— Bir de köşk mü satın aldınız. Aferin; beğendim, ,•

— Yok, Cumhurbaşkanı köşkünde. Orda da yoksa kulübe bakın.

— Ne zaman gelir?

-— Hiç bilinmez.

Döndük geriye. Ne etsek? Sora soruştura Meclise gittik. Meclis tatil olduğundan kimseler yokmuş. Gene de sora soruştura köşk'e vardık. Nöbetçi asker youmuzu kesti,

— Köşk'te Zübükzâde olacak aslanım, içeri bir haber sal, hemşerilerin geldi diye ilet... dedik.

Nöbetçi,

— Necidir, ne iş yaparmış? dedi.

Zavallı asker, ne bilsin Zübükzâde'yi?

— Sen bir haber ilet, köşkten bilirler, dedik.

Nöbetçi telefon etti. Yanımıza bir adam katıp, bizi bahçeden içeri aldılar. Bir büyücek evde bizi bir adamın karşısına çıkardılar.

-— Kimi arıyorsunuz? dedi.

— Zübükzâde İbraam Bey'i...

— Kim .dedin? Kim dedin?

Şuna bak, hükümetin akıl danıştığı bir koca -İbraam Bey'i bilmez de sorar...

Bedir Hoca,

-— Oğlum, sen içeri haber ver, onlar ;bi!ir İbraam Bey'i... dedi. ' '

— Ben biimezsem kim bilirmiş. Neci, neyin nesi bu İbraam Bey? Ne iş yapar?

— Ne iş yaptığını bilmeyiz, lâkin mebustur. ?:

~— Mebus mu, Allah Allah... Hiç bu adda bir mebus tanımıyorum. Neydi, neydi?

— Zübükzâde İbraam... Mebus canım. Biz seçtik, buraya gönderdik.

Emin Efendi, İsmail Efendi'nin kulağma,

— İçime bir kurt yeniği düştü, bu Zübük itinde oyun çoktur. Sakın mebus oldum diye bizi aldatmasın... deyince İsmail Efendi kızdı,

— Sus, o nasıl söz... Cahil kafanla işleri tüm karıştırma. Oturduğu apartımanı gördün işte...

— Orası doğru, mebus olmayanın...

Adam bize bir kitap getirdi, önümüze açtı,

— İşte mebusların .resmi burda,'arayın bulun!=

Araya araya bulduk.

— İşte bu i

. Adam,

— Siz kimsiniz? dedi.

—-Biz heyetiz, dedik, Zübükzâde'mizi göreceğiz de. bizi Cumhurbaşkanı hazretlerine neye götürecek,;

Adam hemen telefonu açmasıyla Zübükzâde'yi buldu:

v — İbraam Bey, ben Cumhurbaşkanlığı başyaveriyim. Memleketten sizi görmeğe hemşeriieriniz gelmiş...

' O da,

-— Eve buyursunlar... demiş olacak.

Yeniden evine döndük. Bu sefer anası çıktı,

•*— İbraam az önce buradaydı. Acele hükümetten çağırdılar da oraya gitti. Size de mahsus selâmı var. Kusura kalmasınlar, yarın gelsinler... dedi.

Geceyi otelde geçirdik. Devrisi gün, sabahtan eve damladık. Bu kez karşımıza yabancı bir avrat çıktı:

— İbraam Bey yok...

— Karısı nerde?

-*T* Altı aylık yaptırmağa berbere gitti.

— Anası nerde?

— Komşuya gitti.

Döndük. Otelin kahvesine daldık. Emin Efendi,

— Yahu bu altı aylık yaptırmak da neymiş? dedi.

— Şehirde karı kısmı, berbere gidip kendini altı aylık yaptırtır... diye anlatınca hep şaştılar.

Akşama eve gittik, yok; sabaha gittik, yok... Beş gün arkasından koştuk. Bizim beyaz göynekler kirlendi. Birer daha aldık.

Gideriz evine «yok!» derler. Bunlar bizim göreneği, geleneği toptan unutmuşlar... «Buyur içeri, bir kahvemizi için de soluklanın!» demek yok.

Baktık olacağı yok. Kapıya nöbetçi koyalım, dedik. Herbirimiz birer saat kapıda nöbet tutuyoruz. Birgün de böylece bekledik, gene yok... Yahu bu herif evine bacadan girmez ya. Artık iyice umudu kestik, dönmeğe karar verdik. Birgün otelin kahvesinde oturmuş konuşuyoruz.

— Bu namussuz, bir daha memlekete hiç dönmiyecek mi... dedim.

Bedir Hoca, otel köşelerinde para tüketmekten bıkmış,

— Hangi yüzle gelecek? Biz bunun suratına tükürmez miyiz, tükürükle boğmaz mıyız... dedi.

Emin Efendi,

— Hiç de bişey yapamayız, dedi, gene işi tatlıya bağlar, görürsünüz.

Dimyata pirince gidelim derken evdeki bulgurdan olduk, öyle ya, buraya geldik ki, fabrika isteyelim, baraj isteyelim, yeni bir kaymakam isteyelim. Geçtik hepsinden, şu Ankara gurbetinde parasız kalıp da memlekete zor mu döneceğiz ne...

Biz otelin kahvesinde böyle konuşurken, otelci para çekmecesinin başına oturmuş, bizi dinlermiş. Acımış da bize,

— Sizin derdiniz ne? diye sordu.

Anlattık.

— Onun kolayı var, ben şimdi bulurum.

— Nasıl?

— Evine telefon ederiz.

— Sen ne diyorsun ağam, biz kapısında gecegündüz nöbet tutmaktayız. Herifin eve geldiği mi var?...

— Durun siz...

Otelci, Zübük'ün evine telefon etti.

— Burası Meclis, . ibraam Bey orda mı? diye sordu.

Ne dersin, İbraam zırt diye karşısına çıkmaz mı?

Otelci telefonu bana verdi.

— İbraam Bey, şükür görüştüğümüze, ben İhsan... dedim.

— Vay İhsan Beyefendiciğim... diye söze girişince anladım ki, beni başka bir İhsan sanmış,

— Ben Gedikli İhsan... dedim.

— O İhsan Efendi, hoş geldin, safa geldin. Yeni mi geldin?

— Ne diyorsun İbraam Bey, dedim, biz heyetçe

geldik. Zatınızı aramaktan Ankara'nın kaldırımlarında, sersefil, perperişan olduk.

— Ne diyorsun... tu... vay anasını... Yahu size evin adresini de vermiştim. Demek bulamadınız, vah vah...

Nasıl söğmezsin şimdi? Hadi sus, dedim, gene kendime.

. Kalktık heyetçe evine vardık. Bizi bir karşılama, bir karşılama, yere göğe koyamıyor. Sarılıp sarılıp öpüşüyoruz.

Anası dersen bize,

— Ah oğullarım... diyor da bir daha demiyor.

İki aralık, Zübük'ün anası beni dışarı çekti:

— Ah ihsan Efendi oğlum ah... Benim bitecik oğlumu hiç sorma. Ankara kahpelerinin eline düştü. Gecesi gündüzü hiç belli değil. Aman oğlum, oy oğlum... '

Zübük surdan burdan konuşuyor. Gene hep* eski türküsü. Hükümetin her bir işini buna danışırlarmış. Vere vere gayri kendinde akıl kalmamış. Her bişeyi anlatıyor da fabrikadan, barajdan lâf yok. Yahu biz buraya neye geldik? Konuşa konuşa akşamı ettik. Gayri otele dönmenin zamanı...

— Eh İbraam Bey, bize müsaade.

— Ne demek... Kırk yılın başı gelmişsiniz, gitmek olur mu? Bu gece misafirimsiniz.' Dünyada bırakmam. Olmaz töbe... Yahu, ele güne karşı...

Bir de göz kırptı:

— Bu gece eğlenelim ki... Ankara neymiş,' görmeli...

Düştü önümüze, çıktık yola. Bizi otomobile bindirecek, bir otomobile sığışamıyoruz. İki otomobile doluştuk. Zübük'le dört arkadaşımız öndeki arabada,

biz arkalarındayız. Herhal öndekinin parasını Zübük verdi. Emin Efendi bizim arabanın şoförüne,

— Kaç para oğlum? dedi.

— Yedibuçuk lira.

Emin Efendi bana,

•— Sen ver de sonra hesaplaşırız... dedi.

. Parayı verdim. Bir yere girdik, önde Zübük... İbraam Bey'i gören,

— Buyrun Beyefendi... diye eğilerek yerlere kapanıyor.

Zübük, eğilen herifi geçtik mi,

— Tanırlar benî, hepsi tanır... Bunlara çok iyiliğim dokunmuştur... diyor.

Bak şu alçağa? Garsonlar selâm verip eğildikçe «Tanırlar beni. Hepsine iyiliğim vardır» demez mi, insanı çatlatacak. Bizi hiç dünya bilmez sanıyor. Ulan biz... Biz neler, ne yerler görmüşüz. Burası löküs bir lokanta. Yedik içtik...

— Burdan çıkıp eğleneceğiz... dedi.

Hesap gelince, herkes cüzdana davrandı, ben de davrandım. Nasıl olsa, bizi çağıran Zübuk, parayı da verecek olduğundan herkes paraya davranmış. Hep birbirimizin eiini tuttuk, sen vereceksin, ben vereceğim diye itişmeğe başladık.

Zübükzâde,

— Hött!.. diye bağırarak ağalığını gösterdi. Masanın üstüne bütün bir binliği koydu. Gördün mü sen ağa adamı?

Garson parayı aldı, gene getirdi: ; ^

— Affedersiniz, bozamadık. Bozukluğunuz yok mu?

Zübük ceplerini karıştırdı. Eyvah ki eyvah," gördün mü, bozuğu yok. Nasıl olsa Emin Efendi, «Sen he-

sabi ver, sonra, üleşiriz» diyecek. Ben ondan atik davranıp,

— Sen ver hele Emin Efendi, sonra hesaplaşırız, dedim.

Emin Efendi yüz lirayı verince öleyazdı. Oradan çıktık, arabalara bindik. Herif cebinden binlikten aşağı para taşımıyor. Şoförün parasını gene biz verdik. Bu sefer iyi bir yere geldik, cennet misâli bir yer. Karılar hamamda gibi yarı soyunuk. Çalgılar desen takım takım. Şükürler olsun, benim çok bar mar görmüşlüğüm var ama, böylesini görmemiştim. Aklı Evvel Bedir Hoca, Zübük'e selâm verenleri gördükçe şaşalıyor:

— Yahu, herkes tanıyor İbraam Beyi be... Olur iş değil...

Zübük de,

— Tanırlar... Çok iyiliğim vardır bu itlere... diye gert gert geriniyor.

Garson iki masayı birleştirdi. Oturduk, Zübük soruyor:

— Ne içersiniz ağalar, söylen!

Ben yekten,

— Fiski!.. dedim.

Çiftverenoğlu da, benden duyunca,

•— Bana da fiski!.. dedi.

Emin Efendi,

— Anca birlik, kanca birlik, benimki de fiski olsun... dedi.

Bedir Hoca,

— Ulan fiski de ne fışkı? dedi.

Allah bilir ya, ben fiskiyi içmemişim, adını duymuşum. Allahın Kulu İsmail Efendi,

-—Babandan gördüğünden şaşma! Rakı içelim, aslan sütüdür... dedi.

Aklr Evvel Bedir Hoca, sakalını sıvazlayıp Müslümanlık taslıyor:

— Ben içmem!..

—. Aman etme hoca, ulan sen evinde kaçak rakı çeker de küplen rakı devirmez misin?

— Sus, töbe de! Duyan da essah beller...

Emin Efendi bir sağından bana, bir solundan Allah Selâmet Versin Murtaza Efendiye,

— Aman, diyor,, aman davranın da çok içelim. Hem de içkinin en pahalısı hangisiyse ondan getirtelim.

— Neye Murtaza Efendi?

— Neyesi var mı kardaş? Herifin cebinde binlik. Burda da bin lirayı bozdurtamazsa, yandık. Hesabı bize ödettirecek...

Su gibi fiski içiyoruz. Allahın Kulu İsmail Efendi,

— Ben, bu fiskiden hiç birşey anlamadım, aslan sütü gelsin. Babadan gördüğümüzden şaşma! dedi.

Derken, Zübük mü işmarı çaktı, yoksam buranın göreneği ney mi, masamıza karılar doluştu. Murtaza Efendi,

— Karıların gelmesini beğendim, dedi, hiç mi değil sekiz-dokuz yüz lira masraf olur da Zübük'ün bin lirasını bozarlar.

Ben bu bar dalgalarını bilirim; bilmesem de eski arkadaşlarımdan çok dinlemişliğim var. Bu karılar gelince biz buradan bir-iki bin lirayla zor kalkarız.

Aklı Evvel Bedir Hocayı görsen şaşarsın. San karıyı nerdeyse kucağına oturtacak. Sarı karı, Bedir Hoca'nın sakalını okşayıp okşayıp,

— Hacı efendi... diyor.

Aklı Evvel helâli, haramı unutmuş, sarı karının ağzına dayadığı kadehi bir-iki demeden içiyor.

Benim payıma karının en hası düşmüş, hemi yazlık hemi kışlık bir avrat, elimi atıp neresini tutsam avucum doluyor.

En son hatırladığım, karının beni,

— Gel şekerim! diye locaya sokması, ondan sonrasını hiç bildiğim yok. Gözümü açtım ki oteldeki odadayım. Karyolalarda öteki arkadaşlar uyumakta. Bitişik odayı açtım, ordaki arkadaşlar da horluyor.

Bunları dürterek uyandırdım.

— Kalkın, davranın arkadaşlar! Yahu bir heyet değil miyiz? Buraya uyumağa mı geldik?

Uyananın kimisi,

— Ben neredeyim?

Kimisi,

— Ben buraya nasıl geldim? VışşşL diyor.

Hiçbirimizin buraya nasıl geldiğimizi bildiğimiz yok. Allahın Kulu İsmail Efendi,

—: Aman beni bırakın, kıpraşacak mecalim yok... dedi. .

Evet, hepimiz küpe basılı hıyar turşusuna dönmüşüz. Bir de baktık, Aklı Evvel Bedir Hoca yok.

— Bedir Hoca'ya n'oldu?

Herif ortalarda yok. Emin Efendi su dökmeğe gitti, heladan dönüşünde,

— Heyvaah, ben çarpılmışım arkadaşlar!., diye bağırarak, yeri göğü ayağa kaldırdı, otel başımıza toplandı. Emin Efendi durmadan bağırıyor:

— Ulan, polis yok mu, zaptiye yok mu, candarma nerde? Kahpeler beni soymuşlar... Yandım eyvaah... Beş kuruşum kalmamış...

Murtaza Efendi bunu yakasından tutup bir yana çekti: ••••••••

— Sus heyri, gazeteler duyar da, fabrika iste-

meye gelen heyeti bar karıları soydu diye yazarsa, bir daha memlekete de dönemeyiz. Aman sus!..

— Susulur mu? Sekiz yüz pangonot yok... Din iman yok mu alçaklarda, cıgara parası bırakmamışlar...:

— Aman sus, memlekete dönesiye hergün bir paket birinci, cigaran benden...

Emin Efendi'yi susturmaya çalışan Murtaza Efendi elini keseye atıp da bulamayınca, dört yanına bir çalındı, topaç gibi fırfır dönüp,

— Heyvaah, soyulmuşum Müslümanlar!, diye feryadı bastı.

Aman sakın, diyerek, ben de elimi iç cebime attım. Atmamla ben de «Aman aman, hey...» türküsüne giriştim. Bizi hep soymuşlar. Biz dövünüp çalındıkça, otelci güler, kahveci güler, müşteriler güler. Ankara milletine rezil olduk ki hiç sorma.

Çiftverenoğlu Hamza Bey,

— Arkadaşlar, daha burda durulmaz, hemen memlekete dönelim... dedi.

— Dönüş parası nerde heyri? Dilenecek miyiz buralarda?

Hamza Bey, ihtiyatlı herif, ne olur ne olmaz diye ceketin astar içine keseyi dikmiş. Karılar bulduklarını almışlar, aramışlar taramışlar, astara dikili keseyi bulamadıklarından onu yürütememişler.

Hamza Bey,

•— Yol paraları benden, borcunuz olsun. Dönüşte verirsiniz... dedi.

Benim üstümde daha beşyüz lira var. Onu ayırmış, yün çorabın içine koymuştum. Karılar onu da bulamamış.

öbür arkadaşların da şuralarına buralarına para sakladıklarını bilirim ya, Hamza Bey'den başkası pa-

ram var, demiyor. En avanağımızın o olduğu bundan da belli işte...

Dönelim dönmeye ya, Bedir Hoca nerde? Onu burda koyup gitmek olmaz. Murtaza Efendi,

— Bedir Hoca gene aklı evvel olduğunu gösterdi. Allah bilir, sarı karının koynundan çıkmamıştır, dedi.

Bizim yanımızdaki karılar, n'oldu, biz nasıl bu otelin yolunu bulduk?

Bütün gün uyuyakalmışız. Nerdeyse akşam olacak. Bedir Hocayı nerden bulacağız diye düşünüp dururken, Hoca inleyerek, ıhlayarak geldi. Başı, gözü hep sarılı ama nasıl sarılı, gömleğini yırtıp kafasına sarınmış. Ihlıya pıhlıya gelmesiyle, döşeğin üstüne düşmesi bir oldu.

— Ocağın bata Hoca, yoksa güreşte sarı karıya yenik mi düştün? Bu ne?

Bedir Hoca,

— Yoldaşlar, ben sabaha çıkmam, artık - eksik hakkınızı helâl edin... demez mi?

— Aman Hoca, Allah geçinden versin. O nasıl söz?

— Yok...-Benim ömrüm tamam' hemşeriler. Gene iyi dayandım. O kadar köteği öküz yese dayanmaz ölürdü. İyi dayandım ağalar...

—- Maşallah... Biliriz dayanıklısın. Dönüşte kasaba halkına dayanıklı olduğunu anlatırız. Bu senin yediğin dayak karı sopası mı?

-— Konuşacak dermanım yok... Yalnız karı sopası olsa cana minnet. Bir ordu erkek başıma doluştu. Sabahacak sopa çaldılar. Biri yorulup bırakınca, biri aldı sopayı... Kırılmadık kemiğim, çürümedik etim kalmadı.

— Neymiş zorları, ne isterler sen garipten?

— Ne isteyecekler, para... Ben o rakı zıkkımından sızmışım ölü gibi. Sopayla kendime geldim. «Hesabı ver!» dediler. Hesap dediği üçbin lira... «Ben üçbin liralık ne yedim, içtim, olamaz!» dediysem de siz, hesabı verecek diye beni bırakıp gitmişsiniz. Bu nasıl arkadaşlık? Cüzdanı önlerine attım. «Alın sizin olsun, başka da on param yok!» dedim. Cüzdandan ikiyüzelli pangnot çıktı. «Parayı ver, kemiklerini ezer, seni toz ederiz!» dediler. «Tiftiğimi atıp külümü savursanız, başka param yok!» dedim. «Ulan hacı ağa, biz sizi biliriz. Senin gibi ne molozlar, ne kozalaklar elimizden geçti, çıkar parayı!» dediler. Vallaha yok billâha yok... Bastılar sopayı, bastılar sopayı. Baktım kurtuluş yok, «Aman durun şu iç gömleğime dikili kesede ölümlük dirimlik üç beş kuruşum var. Alın ananızın ak sütü gibi helâl olsun» dedim. Gömlekten keseyi söküp aldılar, bin lira çıktı. Vurdular sopayı... «Aman etmen, eylemen!.. Kuşağa dikili kesede kefen param var, alın hesabınızı da üstünü bırakın!..» Beşbin pangnotun hepsini aldılar. «Ulan moruk, beşbin liralık kefen senin gibi uyuz çakala çok değil mi?» dediler. «Para da para, para da para» diyerek vurdular ha vurdular. Yorulan sopayı ötekine devretti, nöbetleşe döğdüler. «Para varsa, bulun alın!» dedim. «Ulan, biz sizi bilmez miyiz, sizin sakladığınız yerden parayı şeytan bulamaz. Çıkar keseyi!»

Sabah oldu. Baktım leşim ellerinde kalacak. Uçkur deliğindeki paraları boşaltıp verdim. Daha da döğerler. «Yahu siz Zübükzâde'nin bunca iyiliğini görmüşsünüz. Akşam hepiniz önünde iki kat olur eğilirdiniz. Bu ettiğiniz ayıp değil mi? Zübükzâde duyarsa, size buralarını dar etmez mi?» dedim. «Kimmiş o Zübükzâde?» dediler". «Mebusumuz İbraam Bey...» deyince bunlar büsbütün kızıp, «Parayı senden alaca-

•ğımızı söyleyen-herif mi?.. Hay sana da mebusuna da...» diye kantarlıyı bastılar. Sabah olunca, kuyruk sokumuma bir tekme indirip beni kapı dışarı ettiler. Şora sora, sürünerek akşama kadar ancak otele gelebildim. Ben öldüm... sabaha çıkmam...»

— Şu yüzünü, gözünü aç, nedir sarınıp sarmalanmışın?

— Aman açmayın! diye yakarmağa başladı.

Zorla, çaputları kafasından çektik. Amanıııın... Bir de ne baksak, Aklı Evvel Bedir Hoca'da saka! bıyık kalmamış, kaş kirpik yok, herifin suratında tüy tüs bırakmamışlar, cascavlak etmişler.

— Ulan Hoca bu ne?

— Sormayın kardaşlar, elimi, kolumu, ayağımı bağladılar, kellemi hamam otuna bulayıp beni böyle cavlak ettiler.

— Aman hoca, seni hamam oğlanına döndürmüşler; yoksa dahası da yar mı?

Aklı Evvel Bedir Hoca'nın gözleri doldu-

• —Arkadaşlar, dermanım tükendi. Pantolonumu çıkartın. Pantolon ağına dikili bir kese vardır. Keseyi hepinizin gözü önünde açın. ölürsem cesedim yabanillerde sürünmesin. Bu parayla beni memlekete taşır, orda gömersiniz. Ve de suratımın bu halini, vücudumun çürüklerini sülâlemden ve muhaliflerden kimseye göstermezsiniz.

Biz ertesi sabah hemen Ankara'dan döndük. İlk işimiz Kasap Osman'a bir dana kestirmek oldu. Kasap Osman, dananın tulumunu çıkardı. Aklı Evvel Bedir Hoca'yı dana tulumunun içine doldurup döşeğine yerleştirdik. Bir hafta diyende tulum kurtlandı; kokudan Aklı Evvel'lerin hanesine yaklaşılmaz oldu.

Hocayı, dana tulumundan sıyırdık,'-aldık. Bir güzelce hamamda terletip yıkatıp içinin zehirini aldık.

Koca Hoca, tüy tüs kalmayınca sovanın cücüğüne dönmüş. Hoca iki ay evinden dışarı çıkamadı. Yeniden kaş, kirpik edinip, saç sakal çıkınca evinden çıkar oldu.

Biz Ankara'dan dönüşün, baktık ki, bizim sümsük kaymakamı da burdan başka yere tayin etmişler, herif gitmiş.

Kaymakama Tahrirat Kâtibi Rıza Bey vekâlet ediyor. Hiç kaymakam gelmeseydi, çok daha iyiydi. Rıza Bey ne olsa bizim adamımız,' bizden...

Kaymakamın gidişinin ayındaydı, Çiftverenoğlu Hamza, Zübük İbraam'dan bir mektup aldı. Mektubu bize okudu. İbraam diyor ki: «Kaymakamı değiştir, dediniz. Ben de sizin şikâyetinizi İçişleri Bakanına söyiedim. Kaymakam hakkında tuttuğunuz şikâyetname varakasını Bakanlar Kurulu'nda okudum. Sizin şikâyetinizde yazılı olduğu gibi, kaymakamın gizli din taşıdığını, yüzümüze gülüp arkadan partimizin kuyusunu kazdığını, muhaliflerle gizliden pazarlığa girip onları desteklediğini, memlekette ikilik yaratıp kardeşlik havasını ve millî birliğimizi bozduğunu, hattâ muhaliflerle selâmlaştığını, oturup konuştuğunu yetmezmiş gibi, bir de üstelik muhalif partinin ilçe başkaniyle tavla oynarken ve gizliden rakı içtiklerinin tarafımızdan görüldüğünü hep anlattım. «Ya bu kaymakamı burdan atarsınız, ya da beni küstürürsünüz, sonrasına karışmam haa!» dedim. Eksik olmasınlar, beni kırmadılar, kaymakamı vekâlet emrine aldılar. Belki de mahkemeye verilecek. Şimdi size yeni bir kaymakam gönderiyorum. Denersiniz bir. Baktınız olmadı, beğenmediniz, yazın bana, onu da attırırım. Yeni gönderttiğim kaymakamı sınayın, işinize yarıyor, memlekete ve partimize hizmeti oluyorsa orada kalsın. Olmazsa, bir başkasını düşünürüz. Memlekette

çok şükür kaymakam kıtlığına kıran girmedi ya...

Fabrika işi, baraj işi için hiç tasalanmayın. Fabrika ve baraj için bütçeden ödenek çıkarttırdım. Yakında Allahın izniyle barajımız yapılacak ve fabrikamız kuruİup bacası dikilecek. Fabrikamızın bacasından çıkan dumanlardan muhalif rezillerinin gözleri kör olacak...»

Mektubu dinleyince şaştık kaldık. Biz giden kaymakam için şikâyet mikâyet yazmadık, zabıt mabıt tutmadık, bu ne iş!.. Garip kaymakamın muhaliflere selâm melâm verdiği tüm yalan. Fukara kaymakamcık, dairesiyle evinden dışarı ^çıkmazdı ki korkusundan, muhaliflere selâm vere...

Hamza Bey,

— Ben anladım, dedi, bu Zübük'ün çevirdiği yeni bir dolap... Bizim ağzımızdan şikâyetname yazıp, altını da bizim yerimize imzalamıştır. Bu mektubu yazıyor ki, ilerde soruşturma ne olursa «Evet biz şikâyet etmiştik» diyelim.

Kaymakamın gidişinden onbeş gün kadar sonra yeni kaymakam geldi. Tahrirat Kâtibi Rıza Bey anlatıyor. Bir gün bir adam hükümete çıkagelmiş,

—— Benim odam neresi, gösterin demiş.

Kaymakam odacısı, adamı yabancı görünce,

— Yanlış geldin, burası otel değil hükümet... demiş.

' Adam,

— Bey kaymakamım! deyince odacının korkudan az daha dudağı yarılacakmış...

— Buyur! diye bunu kaymakamlık odasına sokmuşlar. Hemen Tahrirat Kâtibi Rıza Bey tebrike gelip,

— Hoş geldiniz Beyefendi! demiş.

Bu kaymakam bizi ilk on gün bir sıktı, bir sıktı,

hiç sorma..: Biz buna uygun dille,, kendisini Zübük'e şikâyet edeceğimizi anlattık. Ne dese iyi:

— Ben ne Zübük'ler görmüşüm hey... Zübük mübük dinlemem. Bana vız gelir. Beni buraya, sizi adam edeyim, diye Hükümet seçti gönderdi. Sizi gidi. beni bilmezler... Ulan sizi terbiyeli maymuna döndürmezsem...

Şuna bak. Biz bunu Zübük'e yazsak, Zübük bu-r nu eşşekten yuvarlanmışa döndürtmez mi?

Tahrirat Kâtibi Rıza Bey,

— Hele durun, dedi, bu dilden ben anlarım.. Böyle zart zurt etmesine bakılırsa, herif rüşvetçinin biri. Sizden rüşvet istiyor. Bu açık... Bunca yıllık tecrübe oğlum. Biz bu saçları değirmende ağartmadık. Bir memur gittiği yerde ilkten zartzurtla işe başlarsa anla ki onun derdi başka değil, rüşvet... Hele sabredin, yakında yumuşar, balmumu olur...

Hay Allah razı olsun, gördün mü sen kaymakamı. Yahu istedi de esirgedik mi? Ağız deliktir, içine bir şey girecek... İstediği rüşvet olsun; yeter ki işler yürüsün. Biz rüşvet vermeden' kaçan er miyiz? Eski kaymakamdan şikâyetimiz neydi? Herif rüşvet: almasını bile beceremezdi. Tek rüşvet alsın da çarkımız dönsün...

Gerçekmiş, ayına kalmadan kaymakam bir yumuşadı, bir yumuşadı... Böyle bir işbilir ve de vatandaşın derdine derman kaymakam görülmemiş. Eskiden on ayda hükümet kapısında olmaz işi, on dakikada şıp diye çıkarıyor. Bu adam için olmaz yok. Memurlar alışmış,

— Efendim kanun böyle, nizam şöyle... diye bir bahane bulacak olsalar,

— HöttL Burda vatandaşın işi görülecek. Lâf

istemem. Kanun da nizam da vatandaşa hizmet için!.. diye kesip atıyor.

Gördün mü sen kaymakamın yiğidini... Bir gün durup dururken,

— Toprak dağıtacağım! dedi.

Ve de dağıttı. Hükümet malı ne kadar toprak, bahçe, eskiden kalma fidanlık yeri varsa hepsini dağıttı.

Yahu herif, hükümet içinde ayrı bir hükümet... Herkes kırk yıldır hükümet kapısından bitüriü çıkartamadığı işlerini dakikasında çıkartır oldu. Millet, kaymakama dua ediyor.

Bigün partide toplantımız var, surdan burdan konuşup yârenlik ederken Aklı Evvel Bedir Hoca,

— Arkadaşlar, size bişey diyeyim mi, benim bu kaymakamın işine hiç aklım ermedi... dedi.

Bedir Hoca'nın suratında tüyler bitmiş, sakalı el tutamı uzamış da, daha yeni yeni adam arasına çıkmağa başladı.

— Neden Hoca, ne varmış kaymakamın işlerinde? diye sorduk.

— Akıl sır almaz işler, dedi, bu kaymakam beyimizin ilçemizde işleri akla zarar. Siz ne derseniz deyin, ben işkilleniyorum. Bu adam bir resmî kaymakam olamaz.

— O ne demek?

— Evet, resmî kaymakam olamaz; yâni bu adam hükümet kaymakamı değil. Bir Hükümet kaymakamı, mümkünü yok, bu kadar iyi olamaz, halka böyle iyi hoş davranmaz. Bu işin içinde bir bit yeniği var. Hayır; bu adamın tutumuna bakarsan resmî bir hükümet'kaymakamı değil.

— Ya ne?

— Ne olduğunu bilmem. Orasını .Cenabı Mevlâm

bilir. Velâkin bildiğim bişey varsa, bu kadar iyilik eden adam resmî kaymakam olamaz ve de hükümetin bir kaymakamı bu kadar iyi olamaz.

— Sus Hoca, sus... Aman kulağına gider mider de...

Bu söz orada kaldı. Kaymakam toprak dağıtıyor, pazar yerini parselletip halka dükkânlık yer sattı, evlerin çıkmayan tapularını çıkarttı, yapmadık iş bırakmadı.

Günlerden birgün vali, kaymakamlığa bir iş için telefon ediyor. O sırada kaymakam orda bulunmadığından, Tahrirat Kâtibi Rıza Bey, valiyle konuşuyor. Bir ara Rıza Bey,

— Kaymakam Bey de şimdi burdaydı, köylüye toprak dağıtmağa gitti... deyince, vali,

— Neee? Ne kaymakamı? Biz o kaymakamı or-' dan kaldırmadık mı? Vekâlet emrine almadık mı? Orda hâlâ hükümetten habersiz kaymakamlık mı eder? diye bağırıyor.

Rıza Bey de,

— O kaymakam gitti şükür, yeni kaymakamımız geldi... der.

•— Yenisi ne zaman geldi?

— üç aydır burda.

— Allah Allah, benim hiç haberim yok. O nasıl, iş? Hiç gelip vilâyete görünmedi. Nerde şimdi?

— Toprak dağıtmağa gitti.

--Ne toprağı?

— Toprakları hep ucuz ucuz dağıttı. Pazar yeri, ilçe alanı, cami avlusu hep dağıidı bitti. Şimdi de mezarlığı dağıtıyor. Kaymakam Bey sabah beri mezarlıkta...

Vali şaşıyor:

— Nasıl iş canım... Mezarlık dağıtılır mıymış? Nerden gelmiş bu kaymakam?

Rıza Bey,

— Efendim, diyor, bu kaymakamı Zübükzâde İbraam Bey, Ankara'da kaymakamlar içinden seçip beğenmiş de tâyin ettirmiş;

Vali,

— öyleyse, ben yarın oraya geliyorum... diyor.

Ertesi gün vali öğleye doğru geldi. Kaymakam nerde? Yok... Koydunsa bul kaymakamı... Evine adam koşturuldu. Kaymakam Bey, çantasını alıp geceden uçmuş. Vali de bu işe şaştı kaldı.

Belki acele bir iş çıkmıştır da İbraam Bey çağırmıştır, dedik. Vali kızdı, bağırdı, çağırdı, gitti. Biz de arkasından «Buraya tâyin ettirdiğin kaymakam sır oldu» diye Zübükzâde'ye mektup yazdık. Cevap geldi: «Ben kaymakam maymakam tâyin ettirmedim. Orda Rıza Bey gibi değerli bir hemşerimiz dururken, kaymakam ne olacakmış... Rıza Bey, sizin dilinizden anlar. Varsın o, kaymakama vekâlet etsin...»

Biz bu işi bir türlü çözemedik. Derken, o gün gazete günüydü. Kaptıkaçtı postayı getirmiş. Gazeteler dağıldı. Biz de kahvedeyiz. Gazeteyi eline alan,

— Aaa!.. diyor, donup kalıyor.

. Bu insanlar neye şaşar diye ben de baktım gazeteye. Ne görsem, bizim kaymakamın koca bir resmi: «Bir sahte kaymakam yakalandı.»

Ya işte böyle bey. Kırk yılın başında ilçemize iyi bir kaymakam geldi, o da sahte çıktı. Ama iş o kadarla bitse iyi. .Kasabamıza müfettişler doldu. Kaymakamlıktaki üç memuru tutuklayıp götürdüler. Sahte kaymakam bunları da işe bulaştırmış. Rıza Bey akıllı, tecrübeli olduğundan bu işten paçasını sıyırdı, kurtuldu.

Biz dişlerimizi bilemiş Zübükzâde'yi bekliyoruz, çiğ çiğ yiyeceğiz, öyle ki kızmışız... Bu alçağın bize oynadığı oyun hiç unutulur mu? Bedir hoca,

••'— Ulan, diyor, bu rezil mebus oldu diye hiç buralara uğramıyacak mı? O rezil elimize geçmiyecek mi? Ben de Bedir Hocaysam tükürüğe boğmaz mıyım? . .

Kendi aramızda böyle konuşuyorsak da muhaliflere çıtlattığımız yok. Neden demişler «Kol kırılır yen içinde kalır» diye. Ne de olsa bizim adamımız; biz mebus seçtirmişiz, yabancılara nasıl deriz? Zaten de türlü dedikodular dönüp dolaşıyor.

Biz onu böyle diş bileyip beklerken, bir sabah duyduk ki Zübük, gece yarısı otomobille kimseye görünmeden ilçeye gelmiş, evine kapanmış. Bunu duyunca hemen partide toplandık. Biz orada nasıl hareket edeceğiz diye meşveret edip Zübük'ü beklerken, o bize haber gönderdi:

— öğleden sonra ikide Satılmış Bey'in kahvesinde vatandaşların dertlerini dinleyeceğim. Herkes orda toplansın...

Bir de kahveye gittik ki, muhalifler bizden önce kahveye dolmuş. Avukat Burhan da hiç utanmadan sıkılmadan gelmiş. Saat üçte Zübükzâde kahveden içeri girdi. Girmesiyle bir alkıştır koptu., İlk alkışı patlatan da avukat Burhan... İnsanoğlunda. hiç utanma kalmamış bey... Yahu bu rezil de alkışlanır mı?

Aklı Evvel Bedir Hoca,

— Biz, dedi, içyüzümüzü yabancılar öğrensin istemedik. Gelgelelim kendisi çanak tuttu, bizi buraya çağırdı. Şimdi ben de herkesin içinde ağzımı açıp gözümü yummaz mıyım? Bu Zübük'ün bize ettiklerini herkesin içinde bir bir anlatmaz mıyım?

, Hamza Bey,

' — Hele sen dur, -dedi, ilkten ben konuşacağım. Sen en sonra konuşacaksın. Çünkü senin başın büyük belâya girdi. Saçını sakalını nasıl yoldurttuğunu hep anlatacaksın Hoca, velâkin bizden sonra...

Murtaza Efendi,

— Arkadaş, diyor, benim o gazinoda beşyüz liram gitmiş, ciğerim yanmış, ben de konuşacağım.

Benim de iki çift lâfım var ya, herif mebus, başımıza bir iş miş açar da...

.Zübükzâde, kahve ocağının yanındaki masaya geçti. Sırıtarak başladı konuşmaya:

— — Muhterem hemşerilerim. Mecliste aksettirmek için sizin dertlerinizi dinlemeye geldim. Hepinizin derdini, isteğini bir bir dinleyeceğim. Bizim vazi- • femiz, partimizden olun, olmayın, hiçbir ayrılık gayrılık gütmeden, sizlerin dertlerini dinlemektir.

Emin Efendi iyice kızdı: >

— Bak şuna hele... Cücük yumurtadari çıkmış =da kabuğunu beğenmemiş. Derdimizi dinlemeğe gelmiş. Ulan sen buranın adamı değil misin? Aramızdan çıkmadın mı, derdimizi bilmez misin ki, şimdi bizi ;;dinleyip,de öğreneceksin. Şu ağızlara bak sen biyoi...

Kahvedekiler Zübükzâde'nin her bir dediğini alkışladıkları için, gürültüden Emin Efendinin sözleri dussyutmadı,

Zübük, alkışlara sırıtıp sırıtıp konuşuyor:

s : — Evet, sizleri can kulağımla dinleyeceğim. Velâkin bemm de sizden bir ricam var. Ben sizi dinlemeden önce anlatacaklarım var. Bu'ica zamandır Ankara'da kasabamız için neler yaptık, ne gibi faaliyet gösterdik, ilkin bunu anlatacağım. Size hesap vermeğe geldim. Arkadaşlar, şuna inanın ki, Ankara'da bir dakikam boş geçmiş değildir. Gece - gündüz sizler

için uğraşıyorum, kasabamıza bir hayrım dokunsun diye çırpmıyorum.

Biliyorsunuz, geçenlerde Ankara'ya heyetiniz geldi. Heyeti Ankara'da misafir ettim. Eksiğimiz olduysa kusura kalmasınlar. Heyetimizi aldım, Başba^ kana götürdüm. Başbakanla görüştürdüm. Ve heyetin yanında Başbakana dedim ki... Bizim hemşerilerimiz ilçemize bir çimento fabrikası istemektedirler. Bu istekleri için buraya gelmişlerdir. Beni de aracı yaptılar. Başbakana «Biz çimento fabrikasını isteriz» dedim. İşte heyet de burda. Huzurlarında söylüyorum. Başbakana aynen böyle dedim:

Zübük, yüzünü Aklı Evvel Bedir Hoca'ya döndürüp ona sordu,

— Bedir Hoca emmi, söyle de vatandaşlarımız kulaklarıyla duysunlar. Siz heyet âzalarının huzurunda Başbakana böyle dedim mi? Söyle de duysunlar...

. İçim'den «Hah» dedim «tam sırası, şimdi Bedir Hoca taşı -gediğine koysun da Zübükzâde İbraam da bunca kişinin içinde iki paralık olsun.»

Aklı Evvel oturduğu yerden,'*'

— Evet, dedi. İbraam Bey'in dediği gibi oldu.

Tuu... Sen şu Hoca reziline bak. Torba kadar sakalından da utanmaz, sakalından büyük yalan söyler. Vay rezil!..

" Sakal koyvermekle adam, adam olmaz; keçinin de sakalı var.

Zübük,

— Ayağa kalk da söyle Hoca, hemşeriler hep duysunlar,,., dedi.

Hoca ayağa kalktı: | ' .

- —-Evet, aynen böyle oldu. İbraam Bey heyetimizi Başbakan hazretlerinin huzuruna çıkardı. Çaylar kahveler içildi. İki saat kadar surdan burdan konuş-

tuktan sonra, İbraam Bey Başvekil hazretlerine «Heyetimiz gelmiş, sizden bir ricaları var» dedi. Başvekil hazretleri de «Aman estağfurullah... emrederler. Halkın isteği bize emirdir. Can baş üstüne, buyursunlar!» dedi. İşte biz o sıra bir yanlışlık yaptık, demirtavında döğülür. Hazır Başvekil hazretlerinin gönlü varken, iki-üç fabrika birden istemenin sırasıydı. Lâkin bizim basiretimiz bağlandı da «Bir fabrika isteriz» dedik. •

Başvekil hazretlerinin mübarek yüzü güldü. «İs- - tediğiniz fabrika olsun. Bir fabrikanın lâfı mı olurmuş. Söyleyin şeker fabrikası mı, yoksa çimento fabrikası mı istersiniz?» dedi. İbraam Bey, eksik olmasın ordan atılıp «Olmuşken çimento fabrikası olsun» dedi. Başvekil hazretleri de masasındaki zile bastı. Hattâ ben yeniden bize kahve söyleyecek sandım. Gelen adama, «Hemen şimdi Sanayi Bakanına söyle, bu beylerin ilçesine de bir çimento fabrikası yapılsın!» dedi.

Allah Allah... Bu koca sakallı Hoca rüya mı görmüş ne... Yahu sen Ankara memleketinin barında dayak yemekten Başbakanı görmeğe vakit mi buldun?

.Zübükzâde,

— Hoca emmi, doğru söyledin, yalnız bişeyi unuttun, dedi, ben fabrikayı istedikten sonra, arkamdan da, «Bir de baraj isteriz» dedim. Söyle, hemşeriler bir de senin ağzından duysunlar. Dinine imanına söyle. Böyle dedim mi, demedim mi?

A:'./..,— Evet, dedin. «Bir de baraj isteriz» dedin. Başvekil hazretleri de «Pekiy bir de baraj yapılsın!» diye buyurdu. Bunun üzerine «Eh, artık bize müsaade» dedik. Başvekil hazretleri de «Aceleniz neydi canım. Tatlı tatlı konuşuyorduk» dediyse de daha durmadık.

BaşvekiF hazretleri, bizi kapıya kadar geçirip u" ladı.

Yahu, bu işler ne zaman oldu? Artık bu de yalan uydurulmaz. Hiç yanlarından da ayrılmadım ma, bunlar besbelli beni otelde uykuda bırakıp Ba. bakanla görüşmeğe gitmişler. Her nedense bana da duyurmamışlar. İşte dolanları şimdi ortaya çıktı.

Zübük, •

— Emin Efendi, sen de anlat da herkesin gönlü ferah olsun, dedi, Bedir Hoca'nın unuttuğu -.oldu-,'On-' lan da sen anlat. Ben Başbakana «Sakın bizi atlat' ma!» dedim, hatırında mı? Söyle açıkça, böyle de-' dim mi demedim mi? Namusuna doğru söyle!..

Tüccardan Emin Efendi kalktı:

— Evet, dedin... Bizde yalan yok. Böyle dedin^ Hattâ Başbakan hazretlerine «Bu işi savsaklarsan;, bir daha yüzüne bakmam. Selâm sabahı' da keserimi», dedin. •

İyice anlaşıldı.. Bunlar beni ekip, gitmişler Baş-' bakana... Hepsi de yalan konuşmak için sözleşmediler ya...

Arkadan Zübükzâde, Allahın Kulu- ismail Efendiye döndü,

— İsmail Efendi, sen söyle Allâsen, ordan sizi Sanayi Bakanına götürdüm mü, götürmedim mi? Ve: orda Bakana «Acele baraj isteriz!» dedim. Söyle ismail Efendi, Allanma, Peygamberine doğru söyle/aha böylece dedim mi, demedim mi? Söyle duysunlar... •

— Evet, dedin, İsteriz, dedin.

-—Satılmış Bey nerde?

Otelci Satılmış fırladı:

— Buyur İbraam Bey!

— Bakana «Baraj yapılmazsa bozuşuruz!» de-

dim mi,, demedim-mi,'ırzına namusuna doğruyu konuş. . -

— Dedin, vallaha da dedin, billâha da dedin...

Zübük anlatıyor, anlatıyor, sonra bizim heyetten birini kaldırıp soruyor:

— Dinine imanına doğru söyle, ırzına namusuna doğruyu konuş. Allahına, kitabına söyle! Dedim mi demedim mi?

Hepsi de «Evet, dedin» diyor.

—-Gedikli' İhsan Efendi kardeşimiz nerde?

i Sandalyelerin arasına gizlendimse de namussuz beni gördü.

— Buyur ibraam Bey!

[1]— İhsan Efendi kardeşim, doğruyu söyle. Aha böyle böyle dedim mi, demedim mi?

Şimdi ne yapsam? «Hayır demedin!» desem, bunca insanı yalancı çıkaracağım, üstelik, partimizin de itibarı kalmıyacak. Bastım yemini...

av - - — Dedin. Şu kapıdan çıkmaya kısmet olmasın kî, dedin...

Ter dökmüşüm. Oturdum yerime. Zübük,

;•'••*•>'.*— İşte sayın hemşeriler, dedi, kendi kulağınızla duydunuz, inandınız. Yakında fabrikamız kurulacak, barajımız yapılacak. Hükümetimize güvenin ve inanın...

.Bir alkıştır koptu. Avukat Burhan yırtınıyor-'

v — Başımızdakiler sağolsunlar, varolsunlar. Dünya durdukça dursunlar.

Hay Allah belânızı versin, dedim içimden.

Kahve boşaldı, kalabalık dağıldı. Herkes bir yana gitti. Zübük de evine kapandı. Biz arkadaşlarla partiye geldik. Kimse konuşmuyor. Hiç birinde, birbirinin yüzüne bakacak surat kalmamış.

Aklı Evvel Bedir Hoca'ya,

— Tuh size, dedim. Başbakan hazretlerinin huzuruna çıktınız da benden neye sakladınız?

— Kim çıktı be... Başbakanın yüzünü gören kim?..

— Tuu... Ulan çarpılacaksınız. Bir de utanmadan yalan yere yemin ettin he mi?

— Onca kişinin içinde başka neylersin? Hayır demedin desen, olmaz. Parti işi... Malûm...

Emin Efendiye döndüm:

— Ya sen?

— Siyaset icabı öyle demek lâzım. Başbakanla konuşmak ne demek? İtibarımız artar.

— Yazıklar olsun size, tuh!.. Ya sen Satılmış Bey, sen nasıl yalancı şahitlik ettin?

— Heyri, bunca adamın yalanını çıkarmak erkekliğe sığar mı? Arkadaşlık gayretiyle... Ya sen? Sen yalan yere yeminde hepimizi bastırdın...

— Bilsem... Ben bilir miyim? Sen sizi, benden habersiz gittiniz sandım. Yoksa doğruyu konuşurdum.

Bedir Hoca, •

— Olan oldu, dedi, şimdi Zübükzâde'yi buraya çağıralım. Şu edepsize iki lâf edelim;'; , , •

Zübük'ü bulursan, iki lâf da et, ikiyüz de... Zübük taksiye binmiş, çoktan gitmiş Ankara'ya.

işte bu Zübük, adama göz göregöre yalan yere yemin ettirir. Ah bizim çektiğimiz, daha da çekeceklerimiz...

TERS AÇILAN KAPI

ilçe Ortaokul Almanca Öğretmeni bir arkadaşına şu mektubu yazıyordu:

Sevgili (...............)

Sonunda İbrahim Zübükoğlu ile tanıştım. Son se-

çimlerde milletvekili seçilememiş, seçimden sonra da yedi ay Ankara'da kalmıştı. Aradabir buraya geliyordu ama, bitürlü göremiyordum. Şimda Ankara'dan" göçtü, buradaki evine yerleşti.

Onunla bir akşam öğretmenler Derneği'nde tanıştım. Adam birden beni sardı. Hiç de anlattıkları gibi değil, dahası, anlatılanların tersi. İçim ısınıverdi. Evet, liseyi bile bitirememîş ama, oldukça geniş bilgisi var. Dili bura ağzına çalıyor, anlatışı tatlı, sözü de dinleniyor, kavrayışlı bir adam. O da benim konuşmamdan, benden memnun kaldı sanırım.

Kırk yaşlarında var yok. Evinden dışarı pek seyrek çıkıyor. Daha bu yaşta yalnızlığa gömülmüş, küskün. Hemşefilerinin onunla dostluk yapmağa pek niyetleri yok. Yanına bile sokulmuyorlar. Uzaktan selâm verip geçiyorlar. Onun da partiye, belediyeye uğradığı yok. Arada bir öğretmenler Derneğine gelip yalnız başına oturuyor. Yanına gelen yok. Arada bir memurlar konuşuyorlar.

Küskün bir adam olduğu belli ya, hiç de kimseden şikâyet ettiği yok. Partili arkadaşlarının ona çok kızdıkları anlaşılıyor, öteki hemşerilerinin de hiç sevmedikleri belli. Bunca dalavere döndürmüş, dolap çevirmiş adamın neden sevilmediğine hiç şaşılmaz. Ancak, bu adamın, bunca kişiyi nasıl kandırabildiğine aklım ermiyor. İki saat kadar süren ilk konuşmamızda bana hiç de, anlatılan kötülükleri yapacak bir tip gibi gelmedi.

İlk konuşmamızda, ayrılırken, ertesi akşam için, beni evine çağırmıştı.

İbrahim Bey seçimi kaybettikten sonra, hemşerileri ve parti arkadaşları, artık eskiden olduğu gibi boyuna onun için konuşmuyorlar. Hattâ, pek sözü bile edilmiyor. Konuşmalarında «Zübük», «Zübük İbra-

am», «Zübükzâde» sözleri duyulmaz, oldu.. Bu türlü konuşmalar kesilince de, kasabaya bir durgunluk, bir -susgunfuk geldi. Kasaba, üstüne serpilen olu topra-gına gömülüp kendi içine kapandı. Yânı buralılar, coşs;s:p kularını yitirdiler, yürürken, gitsem mi diye urküntülu bir kuşkuyla adımlarını atıyorlar.

Bir gün nasılsa Aklı Evvel Bedir Hoca, yine sö-zü İbrahim Zubükzâde'ye getirip,

— Sen o domuzu bilmezsin, dedi, onu böyle görüp de inanma sakın. Gâvur kıbleye dönmekle Müslüman olmaz. Kimbilir böyle pusuda canavar gibi pusmuş dururken gene ne namussuzluklar kuruyordur. Ama bu sefer yutacak değiliz. Kimseyi kandıramaz, Maymun gözünü açtı gayrı... Kimsenin yanında ıkı paralık itibarı kalmadı. Gene sırnaşıp duruyor ya, al dıran yok. İpliği pazara çıktı.

— Bedir Hoca, bunca zamandır nasıl kandınız? dedim.

— Bakma sen, gafletimize geldi, dedi

Sonra ekledi:

— Sakın acıyıp macıyıp, yanında dolanma, sana" bir eder, ölesiye unutamazsın.

— Anlamadığım bir sey var Bedir Hoca, bunca dalavere çeviren İbrahim Bey, nasıl oldu da bu sefer milletvekili seçilemedi?

Gevrek gevrek güldü:

— Biz avanaklara kalaydı, biz onu gene aday gösterirdik ya, bu sefer buyrultu yüksek yerden gel-di. Ankara'dan, Zübük'ün adı aday listesine girmiys--cek, denmiş. Çünkü bu rezilin ıçyuzunu Ankara da öğrendi. Aslını astarını sorarsan, bu Zübük'ün öyle akıl almaz, büyük bir hüneri yok. Bunun bütün mar-i-feti, kapı açmak...

— Nasıl kapı açmak?

— Basbayağı kapı açmak. Bu herifin hayatı kapı açmakla geçti. Şansı yaver olduğundan şimdiyedek hep kı,smet kapılarını açıp içeri girdi. Anlatsam şaşarsın. Bu Zübük'ün eskiden siyasete aklı ermezdi. Babası ölünce, bunlar ana-oğul kaldılar. Birkaç parça tarla kaldıysa da babasından, onlarımda satıp savıp yediler; Bir evleri kaldı. Bizim Tahrirat Kâtibi Rıza Bey buna acıyıp, hükümete kâtipliğe aldı. Lâkin orda da hırlı durmamış, attıiar, o da başını alıp savuşmak içira bir gün vilâyete gider.

O Sıralarda da bizde parti marti işi daha yeni. Parti nedir bildiğimiz yok. Adını duyuyoruz, yeni bir parti kurulmuş, vilâyete kadar gelmiş, ama daha bizim kasabaya ulaşmamış. '

• Bu Zübük vilâyete gidince,,, sokakta dolaşırken içerden gürültüler gelen bir kapıdan içeri dalıyor. O kapıdan girmesiyle talihi de açıldı. Şu vilâyette bunca ev, bunca dükkân kapısı varken, hepsini bırakıp © kapıdan dalmasına ne dersin... Bitişikteki kapıdan daisa; eski partinin binasına girecek. Girdiği kapı, yeni kurulmuş partinin vilâyet merkezinin kapısı. Sokak kapısından girip ikinci kata çıkıyor. Ordan bir kapıyı daha açıp dalıyor içeri... Bir de bakıyor ki, adamlar bir Eiz,un' masaya toplanmışlar, çığrışıp çağrışıp duruyorlar. Boş bir sandalye bulup, seninki de çöküyor, onların arasına katılıyor. Bakıyor yanındakine, yönündekine, dinliyor çağrışanları, çığrışanları, o da onlar gibi yumruğunu masaya vurarak bağırmağa başlıyor. Daha parti yeni kurulmuş, oradakiler kim kimdir, birbirini bilmiyor, pek öyle tanışan edişen yok. Zübük'ü de kendilerinden biri belliyorlar. Hemi de Zübük, bağırıp çığırmada onlardan ileri gidermiş.

Kaç kere kendisi bize söylemiştir:

— Vallaha arkadaşlar, o kapıdan içeri bilerek

girmedim. Allah beni oraya düşürdü. Kısmet işte...-
Bitişik kapıdan daisaymışım, öteki eski partinin içine
girecekmişim, onların arasına düşeydim, ben de onlar
gibi konuşacaktım. Bu yana düştüm, bunlar gibi ko-
nuştum. «Kısmetinde olanın kaşığında çıkar» demez-
ler mi? Masadakilere baktım, onlar bir bağırdıysa ben
on bağırdım. Onlar beni bastırmak istedilerse de ol-
madı.

Evet, Zübük kendisi böylece bize kaçtır anlat-
mıştır. Yâni onun particiliği, bilmediği kapıdan içeri
dalmasıyla başlar. Kaç kere sormuşumdur:

— Oğlum Zübük, ne diye bağırırdın? >

— Bre Hoca Emmi, derdi, herkes «Hürriyet!» *di-*
ye bağırıyor, ben de «Hürriyet!» diye bağırdım. Müs-
lümanlıkta cumhura uymak gerek. Biz de uyduk. Ak-
şama doğru, içlerinden biri,

— Kurucu heyeti yazalım! dedi.

Partinin ilk kurulu yeni kurulurmuş. En çok ben
bağırdığımdan, başa benim adımı yazarlarken, ordan
biri beni tanıdı, «Oğlum, sen şuralı Zübükzâde'nin oğ-
lu fiiânkeş değil misin?» dedi. «He» dedim, «öyleyse
sen git de, sizin ilçede partimizin ocağını kur ve de
ocağın başkanı ol!» dedi.' - ,.

«İyi ya emmi, bu iş para ister, lâfla olmaz. Bende
dersen para yok» dedim. Adam, «Bu başımızdaki ik-
tidar kimde para bıraktı. Biz sana parti ocağı açacak
parayı denkleştiririz, hiç meraklanma» dedi.

Zübük İbraam'a parayı vermişler. O da döndü
buraya, partiyi kurdu. Lâkin hükümetten korkusun-
dan, ne olur ne olmaz diye, kendisi ocak başkanı ol-
madığı gibi, kurula da girmedi. «Arkadaşlar, benimki-
si memlekete bir hizmet. Benim siyasette gözüm yok»
diyerek, ocak başkanlığını bana yıktı.

Diyeceğim, bu Zübük'ün talihi kapı açmaktan.

Vilâyete bir başka gidişinde, bu sefer her zaman girdiği kapıyı açmıyor da, onun karşısındaki oda kapısını açıyor, dalıyor içeri.; «Bakalım» demiş kendi kendine «bu sefer kapıyı değiştirelim. Kısmetimize ne çıkacak?»

Oysa, o sıra bizim partide ikilik çıkmamış mı? Partimiz ikiye ayrılmış, bir bölüğü eski odada kalmış, bir bölüğü, Zübük'ün daldığı odada toplanmış. Bu iki bölükten biri ötekini ezecek. Zübük'ün ayrılıktan mayrılıktan hiç haberi yok. Girmiş odadan içeri, bakmış ki yeşil örtülü masada toplanmış, çığrışıp çağrışıp duruyorlar. Zübük de çekmiş, sandalyeyi oturmuş, o da onların ağzına bakıp, onlar gibi bağırmağa başlamış. İçerdekiler Zübük'ü de kendilerinden bilmişler.

Zübük'ün gene şansı yürümüş. Bilmeden kapıyı açıp girdiği odadaki hizip, öbür hizbi yenmiş.

Yâni Zübük İbraam'ın hiçbişeye aklının erdiği merdiği yok. Niyet çeker gibi, önüne çıkan kapılardan birini açıp içeri dalıyor.

Bir keresinde de, bizim partiden yeni bir parti daha doğmuştu. Zübük gene bilmeden «Ya Allah!..» diye açtığı kapıdan girmiş de eski partide kalmış. Yoksa en yeni partinin olduğu odanın kapısından girseydi, yanmıştı. Mebusluğu rüyasında göremezdi.

Bu İbraam gece gündüz «Allahım, bana yanlış kapı açtırma!» diye dua eder.

Mebus seçilip Ankara'ya, gidişinde de öyle olmuş.. Malûm ya her partinin içinde kaynaşma olur, -ayrılık olur. Zübükzâde her ne zaman, Meclis'te olsun; Parti'de olsun bir kapı açıp girmişse, girdiği odadakiler hep Başbakandan yana olanlarmış. İçerde bir mesele müzakere ediliyor. Zübük de oturur, onların dediğine katılırmış. Her ne denilse Zübük de

«he» diye başım sallar, yüksekten konuşurınus Bir böyle, beş böyle, on böyle...

Seçimlerden altı ay öncesi, bigün gene kapılardan birini açıp içeri girmiş. Bu sefer girdiği -yerde. Başbakanın istemediği bir mesele konuşulurmuş. Bu*? radakiler Başbakana karşıymış. Ne bilsin garip Zübük? O da başlıyor öbürleri gibi «Evet, öyledir», «Ha-r yır, öyle olmaz!» diye atıp tutmağa. Aklı sıra, bu konuştukları Başbakanın kulağına gidecek de, gözüne girecek. Evet, Başbakanın kulağına gidiyor. Oda'kı-s zıp, «Ya öyle mi, biz bu yaş odunları dağdan indirip mebus yapalım da, bir de bize karşı gelsinler!..» diyerek .emir veriyor:

— Bir daha bu Zübükoğlu Zübük'ün adını aday listesine koymayacaksınız!

Artık avucunu yalasın Zübük, her zaman şans*; yürümez, kapı açmayla kısmet görünmez. İşte- böyle» arada ters kapı da açılır. ;

Aklı Evvel Bedir Hoca'ya bakılırsa, Zübükzâde'-nin bütün başarısrkapı açıp içeri dalmakmış.

Evine gittiğim zaman şaşkınlığım büsbütün arttı. İbrahim Zübükzâde'nin beni aldığı odartın bir duvarı kitap raflariyle kaplıydı. Raflarda da kitaplar doluydu Konuşmasından da okumaya düşkün bir aydın olduğu anlaşılıyordu.

Buralıların her olayı abartarak konuştuklarını enceden anlamıştım. Çok zaman onların sözlerinden yalanla-doğruyu, uydurmayla gerçeği seçip ayıramazdım. Ama İbrahim Bey'le tanıştıktan sonra, onun için söylenilenlerin baştan sona uydurma olduğunu anladım. Bu adama acımağa bile başiadım içimden. Hemşerilerinin çekemezliğine uğradığı belliydi.

İçiyorduk, içki aramızdaki özdenliği daha da arttırdı. Onun çok zeki, uyanık, uyumlu bir adam olduğu

açıktı. Nasıl olmuştu da sori seçimde kendisini aday listesine aldırtamamıştı.'Onun için anlatılanların yüzde biri doğru olsa,-işini uydurur, milletvekili seçilmese bile .kendisini iyi bir işin başına geçirtebilirdi. Bunu çok merak ediyordum.

Şerefe üç-dört kadeh kaldırdıktan sonra,

' — Benim için üç yıldır burda epiy dedikodu duymuşsundur, dedi, sağ olsun hemşeriler kulağını şişirmişlerdir.

•Hiç saklamadım. Onun için duyduklarımdan bir kaçını anlattıktan sonra,

— Nasıl olurda sizin gibi bir adam, iktidar partisinin içinde; tutunamaz? Çok şaşıyorum, anlatılanların -yüzde birine inanmak gerekse, siz şimdi bakan makan olmalıydınız. Hiç değilse bir umum müdür olurdunuz... dedim.

:Jıpkı oralıların yerli ağzıyla konuştu:

— Ne demezsin... Ankara'ya varmadan biz de oyls bildik kendimizi. Lâkin Meclis'e varınca ne görsek... Orda öyle zübükler var ki, hey heey, bizim zübuklüğümfe*hiş'sökmüyor. Analar ne zübükler doğurmuş kardeşim. Bizim zübüklüğümüz orda para etmodi.

Kendisiyle alay ederek konuşması daha çok hoşuma gitti. Gülerek anlatıyordu:

^ Bizim hemşeriler gitsinler de zübüklük nasıl olurmuş, Ankara'da görsünler... Bizimkisi nam-colsun, sar olsun... -

Hemşerilerinden şikâyet ediyordu:

— Her ne iyilik yaptımsa, döndürüp dolaştırıp aleyhime kullandılar. Size Rüştü Bey işini de anlattılar mı?

-r- Hayır.

— Aman, nasıl olmuş da unutmuşlar... Vah,

vah! Efendim buraya Rüştü Bey adında bir hükümet tabibi geldi. Körpecik delikanlı. Tıbbiyeden çıkmış, buraya göndermişler. Buranın havası, suyu yarama-: mış. Doğrusunu ararsan, burda bunaldı. Gördünüz iş-te, yaşanacak bir yer değil. Konuşup görüşecek bir adam bile yok. Kiminle konuşsan Zübük diye başlan Zübük~diye bitirir sözü. Rüştü Bey çıldıracak... Aman beni budan alın, isterseniz cehenneme belediye doktoru yapın, diye dilekçe üstüne dilekçe veriyor. Kim dinleyecek... Doktor Rüştü'nün sinirleri bozuluyor, önüne gelenle kavga ediyor. Avukat Burhan'la arkadaş olmuşlar. Burhan'ı tanırsınız. .

— Evet, tanışıyoruz.

— Bir namussuz da odur. Bu herif avukatlığın yüz karası. Hükümetin karşısında bir dükkânı var, sözüm ona avukat yazıhanesi... Kapıdan içeri bir köylü girdi mi, daha hoş geldin demeden, şöyle der, «Sana kötülük edeni astır-tayım mı, yoksa hapse mi attırayım?» Köylü, nasıl da bildi derdimi, diye şaşar kalır. Bizim köylümüzün arasında kendisine kötülük edilmeyeni yoktur ki... Hiç değilse, birbirine kötülüğü dokunur. Dağın doruğunda bir başına kalsa, duramaz, kendi kendine kötülük eder. Adam, kötülüğe uğramış, daha kızgınlığının dumanı tütüyor. Düşmanının kanını içse hırsı dinmeyecek. Hapisliğe hiç razı olur mu! İşte o kızgınlıkla,

— Aman avukat, ocağına düştüm, astır şu namussuzu! der.

Avukat Burhan da,

— Astırma dilekçesi yüz lira, mapusa attırma dilekçesi elli lira... der. - -- , .

Herifte dilekçe fiyatı, eczanede hazır ilâç gibi, fatura fiyatına.... Köylü verir yüz lirayı, astırma dilekçesi yazdırtır. Aradan bir-iki gün geçti mi, köylünün

hırsı da bıra2 yattşır. Yazdırdığı dilekçeyle düşmanı sahiden asılacak sanır, başlar adama acımağa... Düşman dediği'adamın, ya keçisi bahçesinin çitini geçmiş, ya tavuğu bahçesine girmiştir. İçine bi acımadır düşer, koşar avukat Burhan'a:

^- Aman etme avukat... Ben bu işten vazgeçtim. Yazıktır astırmıyalım herifi, komşumuzdur çoluğu çocuğu var, yazıktır, kıymıyalrm. Gel seri şunu beş-on yıl daima attır da aklı başına gelsin...

Avukat Burhan,

— öyleyse ayrı bir hapis dilekçesi, yazılacak... der, bir elli lira daha. alır.

Yani böyle bir namussuzdur. Köylünün iliğini, kanını sömürür de doymaz.

Doktor Rüştü buna derdini yanınca,

— Bu işi İbraam Bey'den başkası yapamaz, isterse seni o şıp diye istanbul'un göbeğine tayin ettirir... der.

Bunlar jkisi kalkıp geldiler bana. Böyle böyle diye, anlattılar. Delikanlıya baktım, yüreğim parçalandı. Neden dersen, oğlanın sinirleri bozulmuş, temelli tozutmuş. Durup dururken kaşı gözü, burnu kulağı oynuyor ve de durmadan ağlıyor. Bunlar muhallebici çocuğu... Gayri istanbul'a da gitse, bundan hayır gelmez; tımarhaneye kapamaktan başka umarı kalmamış.

— Elimizden geleni yaparız... dedim, bunları savdım.

Elimden gelen dersem, ne gelir elimden? Hiç... Vallaha **Herkes** de bizi bir işler döndürür, becerir sanır. Kardeş, bu cemiyet temelinden doruğuna çürümüş. .Bugün bakan bakanken rüşvetsiz bir, iş yaptıramıyor.'Halimiz bitiktir,.ahlâk sıfır... Hiç kimsenin milletvekilini dinlediği, taktığı yok. Ne var kî, biz millet-

vekili olduğumuzdan, alınacak rüşvette biraz indirim yapıyorlar. Hepsi bu işte... Herhangi bir vatandaşın işi beş bin lira rüşvetle görülüyorsa, bizim işimiz oldu mu üçbine kurtarıyor/Mebusluğun haysiyeti, yüzde otuz, kırk tenzilât... Doktor Rüştü için de çok uğraştım, bitürlü söktüremedim. «Orası da vatanın bir parçası değil mi?» diyorlar. Bir bakarsan doğru, bizim kasabamız da vatanın bir parçası ama, yağlı parça değil, kel-keleş bir parça... Baktım işi savsaklıyorlar, bunun olacağı nedir diye açık açık pazarlığa oturduk. Çünkü efendim, onlar da beni Doktor Rüştü'den rüşvet aldı diye biliyorlar. Herkesi nasıl bitirsin, kendin gibi... Babasının hayrına kimsenin bedavadan öksürdüğü yok. Sonunda anladık ki, arada üçbin lira dönerse, Doktor Rüştü'yü burdan alıp iyi bir yere gönderecekler. O da ancak sana olur dediler. Az para değil ki cebimden versem... Kendilerine desem, akıllarına olmadık iş gelecek. Kasabaya dönüşümde, bunların ikisini çektim bir kenara, olanı bite-: ni anlattım. Doktor Rüştü hemen cebinden paraları çıkardı, dörtbini önüme saydı.

— Şunun bin lirasını cebine sok bıyol, dedim, geri kalan üçbini de, şu adrese postala...

Allah seni inandırsın' paraya elimi bile sürmüş değilim. Ben dedikodudan korkarım. Ve de hattâ, bu işi yapacak olan adama, bir de cebimizden ziyafet çektik. O da bizden gitti, helâlıhoş olsun. Velâkin ner ye yarar birader, bu avukat Burhan namussuzu adımı rüşvetçiye çıkardı. Yahu, di gel de deli olma... Ulan dürzü -desen, hâşâ burdan dışarı, gelip yalvaran, ayağıma kapanan siz, parayı gönderen siz... Benimkisi acıyıp bir aracılık, bir insaniyetlik... Yâni diyeceğim", bunlar böyle alçak...

Zübükoğlu İbrahim çok içten anlatıyordu. Hele

memlekette rüşvet ve iltimasın nasıJ alıp yürüdüğünü anlatırken gözleri buğulanmıştı,. nerdeyse ağlayacaktı. Benim.de içim doldu... Ağlamamak için kendimi zor tuttum.

»Sana şunu açıkça bildireyim ki, İbrahim Bey için yapılan dedikodulardan hiçbirine artık inanmıyorum. Tam tersine, onun yurtsever bir kasaba aydını olduğuna inandım.

— Burda geçirdiğiniz yıllarda sizin de başınıza çok şeyler gelmiştir, dedi.

Ben de anlattım, içimi döktüm... Buraya geldim geleli, o geceki kadar rahatladığımı hiç bilmiyorum. Buraya geldiğimin ilk günlerinde içimin nasıl ülkücülük ateşiyle tutuştuğunu, ama aylar geçtikçe nasıl kendimden döküle döküle parçalanıp bittiğimi anlattım. . x

— Bir daha kendime gelemiyeceğimden korkuyorum... dedim. =

Beni burada anlayan tek adam İbrahim Zübükzâde oldu.

. Bizim ilk baştan yanılmamız surdan oldu. Biz yurdun kalkınmasını; halkın aydınlanmasını, tek tek kişilerin özel çabalariyle olabilir sanıyoruz. Büyük şehirlerde okuyup öğrenip, bu kasabalara geleceğiz de aklımızca buralarda olumlu işler göreceğiz. Oph, naşıl aldanmışız, nasıl kandırmışlar bizi...

İbrahim Bey,

— Elle gelen düğün bayram, kardeş, dedi, köylü kalkınacaksa, haydi hep birden... Ne demek, seni buraya atıp da arayıp sormasınlar, elin oğlu da İstanbul'unda, Ankara'sında yan gelsin...

O gece çok içmiştik. Sabaha karşı İbrahim Bey'in evinden ayrıldım. Ama kafamda bir umut ışığı çaktı. İbrahim Bey isterse beni burdan kurtarabilir. Yüz-

yüze söyleyemediğim için kendisine hır mektup yazdım Biliyorum, çurumuş bir toplumumuz var Nice uğraşsak, bu çürümüş toplum içinde bizler sağlam kişiler olarak kalamayız Beni yanlış anlamazsa, burada üç yılda ancak biriktirebildiğim ikibin lirayı... Anlıyorsun, değil mi? inan ki, bunları ona yazarken çok utandım. Ama hiçbir kurtuluşum, umarım yoktu.

Bu sabah İbrahim Bey'le öğretmenler Derneği'nde karşılaştık. Yüzüne bakmağa bile utanıyordum Bir ara yanıma gelip, elini omuzuma koydu,

— Bir yolunu bulacağız... dedi.

Aksam Satılmış Bey'in lokantasında içerken Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi ile tüccardan Emin Efendi, yine her zamanki gibi İbrahim Zübükzâde için atıp tutmağa başladılar. Artık dayanamadım da,

— Ayıptır yahu, dedim, ayıptır. Uç yıl oldu aranızdayım. Sizin Zübükzâde'den başka konuşacak hıc mi lâfınız yok?.. Adamı tammasaydım neyse...

ibrahim Bey'i savunurken, Emin Efend. elini çenesine götürüp yüzüme dikkatli dikkatli baktı da; sanki bulaşıcı bir hastalığa tutulmuşum gibi acıyarak.

— Eyvaah, dedi, eyvah ki eyvah... Yandı bu öğretmen. Zübük reziiını tuttuğuna baKilırsa yakında ondan büyük bir kazık yiyecek demektir

işaret parmağını tükürükleyip masanın kenarına sürdü.

— Aha da buraya yazıyorum. Yakındır göreceksiniz. Bu öğretmen de «Amanın ben yandım bu Zübük namussuzunun elinden» diyerek buralarda dolanmazsa, bana da Emin Efendi demesinler ve de bu bıyıkları keserim şart olsun...

Bu cansıkıcı konuşmalardan kurtulmak için onlardan ayrıldım, odama geldim, sana bu mektubu yazıyorum.

ibrahim*. 2^bükoğ^nut^^nûn çektiklerim, üzüntülerini şimdi çok iyi,anlıyorum. Onunla ortaklaşa duygularımız var. Biliyorum, bemşerileri için ne yapsa, paralansa, yine onlara yaranamıyacâk, yaptığı her iyilik kötüye yorumlanacak...

Yakında burdan kurtulacağımı umuyorum. Burda geçen yıllarımı hayatımdan silinmiş, hiç yaşamamış sayıyorum.

Selâmlar, sevgiler

ZÜBÜKLÜK NEDİR?

üçe Ortaokul Almanca Öğretmeni bir arkadaşına şu mektubu yazıyordu :

Canım kardeşim.

Yarın burdan ayrılıyorum'. Sevinçliyim sanma, üzüntülü de değilim, içinde bulunduğum ruh halini sana biltoem ki nasıl anlatsam... İster istemez yine sana ..Zübükzâde denilen insanlık "dışı yaratıktan söz etmek zorundayım. İnsanın bu kadar ahlâksızı, gerçekten hayatta değil, ancak Shakespeare'in piyeslerinde bulunabilir. Sanki bu adam, büyük dramcının. yarattığı, rolünü çok benimsemiş bir hain tiptir ve sahneden fırlayarak insanların arasına, gerçek hayata katılmıştır.. Bu adam yaşamıyor; durmadan hemcinslerine kötülük ederek, önüne geçilmez kötü kaderinin çizdiği yoldan gidiyor.

Ankara'dan dönüşünden sonra burada kimse yüzüne bakmıyordu. Ama-herkes içten içe ondan, korkuyordu. Aklı Evvel Bedir Hoca kaç kere,

İbrahim Zubukoğlu'nu, onun çektiklerini, üzüntülerini şimdî çok, iyj anlıyorum. Onunla ortaklaşa duygularımız ,var. Bitiyorum, hemşerileri için ne yapsa, paralansa, yine onlara yaranamıyacâk, yaptığı her iyilik kötüye yorumlanacak...

Yakında burdan kurtulacağımı umuyorum. Burda .geçen yıllarımı hayatımdan silinmiş, hiç yaşamamış sayıyorum. .

Selâmlar, sevgiler

ZÜBÜKLÜK NEDİR?

ilçe Ortaoknl Almanca Öğretmeni bir arkadaşına şu mektuba yazıyordu :

Canım kardeşim,

i; / Yarın burdan ayrılıyorum: Sevinçliyim sanma, üzüntülü-de değilim. İçinde bulunduğum ruh halini sana bilmem ki nasıl anlatsam... İster istemez yine sana .Zübükzâde denilen insanlık dışı yaratıktan---s,öz etmek zorundayım, insanın bu kadar ahlâksızı, gerçekten: hayatta değil, ancak Shakespeare'ın piyeslerinde bulunabilir. Sanki bu adam, büyük dramcının yarattığı, rolünü çok benimsemiş bir hain tiptir ve sahneden fırlayarak insanların arasına, gerçek hayata katılmıştır. Bu adam yaşamıyor;- durmadan hemcinslerine kötülük ederek, önüne geçilmez kötü kaderinin çizdiği yoldan gidiyor.

-Ankara'dan dönüşünden sonra burada kimse yüzüne bakmıyordu. Ama herkes içten içe ondan korkuyordu. Aklı Evvel Bedir Hoca kaç kere,

— Bak görürsünüz, demişti, kimbilir gene ne domuzluklar kuruyordur. Gene bizi byüna getirecek--tir. Allah vere de kanmaaak.

Aylarca siftindi, durdu. Ona ikibm lirayı*. Kemik Mıstık'la gönderdiğimin ertesi günü Ankara'ya gitti: Dönüşünde «Tamam, sen o işi olmuş bil.» dedi.

Aradan aylar geçti, olmuş olacak hiçbişey yok. Ama Zübükzâde İbrahim Bey, şimdi hemşerilerinin gözdesi. Muhalif, muvafık, onu hepsi de el üstünde tutuyorlar. Durup dururken ortaya bir vilâyetlik işi çıkardı. Zübük İbrahim, bu ilçeyi vilâyet yaptıracakmış. Burası bir vilâyet olursa, ilçenin her işi halledilecek, başlarına bir vali geldi mi, yollar, fabrikalar yapılacak, lise yapılacak. Vilâyet olmaktan, başka hiçbir şey konuşulmuyor. Hükümeti kızdırmamak için muhalif partiler kendilerini kapadılar, tabelâlarını da söküp in? dirdiler. Şimdi hepsi Zübük'ün etrafında birleşti. Nefdeyse ona tapacaklar. Ankara'ya bugün bir heyet yola çıktı. Baslarında da tabiî Zübük... Avukat Burhan'la, Muhalif Kadir Efendi ve bütün ötekiler de Erlikte Sabahtan akşama kadar kasabada bayram yapıldı; Mehmet Çavuş Hıdırlık Doruğundan bütün gün top patlattı..Davulcu Topal Veysel'le zurnacı Çingen Hüseyin gece yarılarına kadar çalıp durdular. Heyet başkam Zübük, yola çıkmadan önce kaptıkaçtının üstüne çıkıp bir nutuk çekti. Burası vilâyet olursa, halkın, neler neler kazanacağını anlattı. Sonra heyet kaptıkaçtıya doldu. Giderlerken iki koçr kurban edildi. -

Alanın gerisinde durup onlara şaşkınlık ıcındo bakakaldım.

Şimdi çok iyi anladım ki, Zübük bir tane değil biz hepimiz birer zübûğüz.

Bizim hepimizin içinde zübüklük olmasa; bizler de birer zübük olmasak, aramızdan böyle zübükler

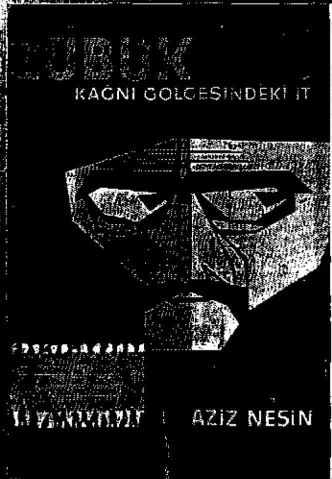
büyüyemezdi. Hepimizde birer parça olan zübüklük birleşip işte başımıza böyle zübükler çıkıyor Oysa zübüklük bizde, bizim içimizde. Onları biz, kendi zübüklüğümüzden yaratıyoruz. Sonra, kendi zübüklüklerimizin bir tek Zübük'te birleştiğini görünce ona kızıyoruz.

Bu zübükler her yerde var, biz zübükler nerde varsak, onlar da orda...

Zübük İbrahim paramı alıp beni kandırdığı için böyle söylemiyorum. Ama böyle doğru düşünebilmem için, benim de aldatılmam gerekliydi. Nasıl aldandığını! kimseye söylemedim. Aslında aldatmak isteyen bendim. Zübükler de işte bu duygumuzdan yararla-.nıp bizi kandırıyorlar. Daha doğrusu, biz önce kendimizi kandırıp, onları da bizi kandırsınlar diye zorluyoruz. Kendi içimizdeki zübüklükleri biriktirip, birleş-, tir ip zorlaya zorlaya zübük yaratıyoruz. Gerçekte, zübük biziz, benim, sensin... Karşımıza bir zübük çıkıyorsa, onun zübüklüğünde bizim de bir parçamız var.

öğretmenlikten istifa ettim. Yarın sabah erkenden buradan ayrılıyorum. Ama her gittiğim yerde-bu zübükleri göreceğimi biliyorum. Çünkü bu zübüklük bizde yaşıyor. Onları birer zübük olarak! yaratan, ortaya çıkaran bizleriz. Benim için şimdilik tek amaç, burdan kurtulmak. Ama gerçekten zübüklerden, kendi zübükfüğümüzden kurtulabilecek miyiz? İşte bu soruya cevap veremediğim için nereye gideceğimi, ne yapacağımı bilemiyorum. Yeni gideceğim yerden sana mektup yazar, önce kendi zübüklüğümden kurtulup kurtulamadığımı anlatırım. Sevgiler...

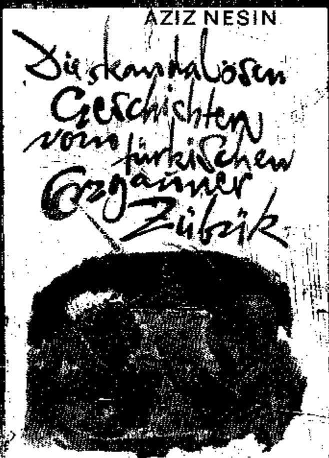
ZÜBÜK KAĞNI GÖLGESİNDEKİ İT aziz nesin

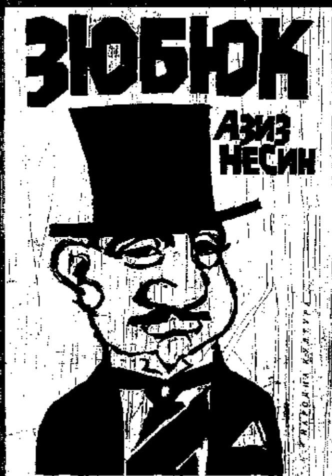
Aziz Nesin'in mizah romanı Zübük 1961 de kitap olarak yayınlandı, 1967 de ikinci, 1969 da üçüncü, 1971 de dördüncü basımı yapıldı. Beşinci basımını sunuyoruz.

Zübük, 1965 de Almancaya çevrildi. Büyük ilgi gördü. Altı ay içinde satılıp tükendi. İkinci basımı yapıldı.

1968 de yapılan Zübük'ün Almanca ikinci basımı bir ay içinde satılarak bir rekor kırdı. Ayrıca Berlin tiyatrosunda temsil edildi. Bu yıl Almanya'da üçüncü basımı yapıldı.

Zübük, Aziz Nesin'in Bulgarcaya çevrilen dördüncü kitabıdır. Bulgarcası 1967 yılında 12 bin tane basıldı ve iki hafta içinde satılarak tükendi.